

ILMASTOVIISAAN TAUKOPAIKAN KÄSIKIRJA

Tuulikki Tanska, kirjoitus ja taitto, vastuullinen suunnittelija, arkkitehti SAFA, MUUAN Oy, tuulikki.tanska@muuan.fi
Alice Mattila, kirjoitus ja taitto, konseptisuunnittelu, muotoilija/palvelumuotoilija, MUUAN Oy, alice.mattila@muuan.fi

Kansikuva: Luminen maisema Lapissa, Saad Chaudhry, 2022, Unsplash

ISBN 978-952-377-159-8
MH 9815/2025

© Metsähallitus, Helsinki, 2026

Interreg Co-funded by
the European Union

Aurora

Julkaisu on tuotettu osana "Climate change communication and adaptation in Arctic protected areas" -hanketta (CLAP, jonka rahoittajana on Euroopan aluekehitysrahaston Interreg Aurora -ohjelma.)

MUUAN

Hankkeen verkkosivut: <https://www.metsa.fi/projekti/clap/>

Sisällys

01

ILMASTOVIISAS TAUKOPAIKKA

1.1	Lukijalle	5
1.2	Muuttuvat ilmasto-olosuhteet	6

02

SUUNNITTELUN AJURIT

2.1	Taukopaikkojen lokaatioprofiilit	9
2.2	Taukopaikkojen toiminnot	11
2.3	Suunnitteluperiaatteet	12

03

SUUNNITTELU- JA RAKENTAMISOHJE

3.1	Ilmastoviisaan taukopaikan rakentamis- periaatteet	15
3.2	Ilmastoviisas elinkaari	20
3.3	Esteettömyys ja inklusiivisuus	22
3.4	Ilmastoviisaat taukopaikkarakenteet	23
3.5	Taukopaikan toimintojen valinta	26
3.6	Taukopaikan ja toimintojen sijoittelu	29

04

PIIRUSTUSKOKOELMA

4.1	Toimintojen sijoittuminen taukopaikalle	34
4.2.1	Esteetön katettu rakenne (päivätupa)	35
4.2.2	Avoin katettu rakenne (laavu, katos)	37
4.2.3	Elementointi ja detaljointi	38
4.3.1	Ruokailu ja ruoanvalmistus	40
4.3.2	Lepotuoli ja penkki	42
4.3.3	Tiskauspaikka	44
4.3.4	Kuivausteline	46
4.3.5	Kahvitteluryhmä	47
4.3.6	Eläinsuoja	48
4.3.7	Monitoimirakenne	50
4.3.8	Naulakko	51
4.3.9	Kuivausteline sisätilassa	52
4.3.10	Sisätilan pöytä ja penkki	53
4.4	Materiaalit	54

+

TYÖRYHMÄ

LÄHTEET

LIITTEET

	TYÖRYHMÄ	56
	LÄHTEET	57
LIITE 1	Käyttäjätutkimus	59
LIITE 2	Taukopaikkojen omistajien ja ylläpitäjien työpaja	85
LIITE 3	Kuntasektorin osallistaminen	92
LIITE 4	Taukopaikkarakenteiden rakennesuunnitelmat	99

Oti

**Ilmastoviisas
taukopaikka**

1.1 Lukijalle

Tämä käsikirja kokoaa yhteen ilmastoviisaan taukopaikan suunnittelussa, rakentamisessa, huoltamisessa ja käytössä huomioon otettavat asiat. Ilmastoviisaan taukopaikan käsikirjan tilaajana on toiminut Metsähallitus ja se on osa laajempaa CLAP-hanketta (Climate change communication and adaptation in Arctic protected areas).

Muuttuvat ja lämpenevät ilmasto-olosuhteet pakottavat tarkastelemaan retkeilyn tulevaisuutta ja siihen vaikuttavia tekijöitä. Pohjoinen ilmastomme on lämmennyt maailman laajuista keskiarvoa selkeästi nopeammin.

On tärkeää ymmärtää muuttuvien ilmasto-olosuhteiden vaikutukset ja sopeuttaa retkeilyrakenteita vastaamaan parhaalla mahdollisella tavalla tulevia haasteita - ja mahdollisuuksia. Samaan aikaan, kun nouseva lämpötila esimerkiksi pidentää kesäistä retkeilykautta ja mahdollistaa siten yhä suuremmat käyttöasteet reiteillä ja taukopaikkarakenteilla, se myös luo haasteita asiakasturvallisuuteen, sekä rakenteiden kestävyydelle ja huollettavuudelle. Herkkä lajisto ja luontotyytit ovat myös uhattuna muuttuvien olosuhteiden myötä.

Ilmastoviisaan taukopaikan suunnittelun keskeisiä tavoitteita oli kehittää ratkaisuita, jotka tukevat luonnon kestävyyttä, mukautuvat ilmastomuutokseen ja kannustavat kävijöitä vastuullisiin valintoihin. Projektin keskeiseksi tavoitteeksi tunnistettiin myös taukopaikkarakenteiden huoltotarpeiden minimoiminen ja rakenteiden mahdollisimman helppo huollettavuus. Sekä käyttäjien toiminnasta, huollosta että taukopaikkojen rakentamisesta aiheutuvien kasvihuo-

nekaasujen vähentäminen on myös ollut suunnittelua keskeisesti ohjannut tavoite.

Ilmastoviisaan taukopaikan suunnittelussa on hyödynnetty palvelumuotoilun ja osallistamisen menetelmiä. Käyttäjien tottumuksia ja tarpeita selvitettiin Metsähallituksen Erä ja luonto -asiakasyhteisöä hyödyntäen kyselyn avulla. Huoltoon ja rakenteisiin liittyvää tietoutta kartoitettiin järjestämällä työpajatilaisuus, jonne kutsuttiin taukopaikkojen omistaja- ja ylläpitäjätahoja Metsähallitukselta. Lisäksi taukopaikkojen ylläpitoon ja huoltoon, sekä taukopaikkojen toiminnallisiin liittyviä kokemuksia kerättiin myös kuntien edustajilta. Edellä mainituista osallistamisista on koottu erilliset liiteaineistot, joissa kerrotaan tarkemmin sekä osallistamisen menetelmistä että saaduista tuloksista. Osallistamisesta saadut tulokset ovat sekä ohjanneet ilmastoviisaan taukopaikan suunnittelua että validoineet projektille asetettuja tavoitteita.

Ilmastoviisaan taukopaikan käsikirja on tarkoitettu kaikille tahoille, jotka työskentelevät luonto-, retkeily- ja taukopaikkarakentamisen parissa. Käsikirja auttaa ja ohjaa kohti ilmastoviisaita ratkaisuita aina uuden taukopaikan perustamisesta taukopaikkojen huoltoon ja ylläpitoon liittyvissä tehtävissä.

Käsikirja koostuu neljästä osiosta. Ensimmäisessä osiossa käsitellään muuttuvien ilmasto-olosuhteiden aiheuttamia vaikutuksia retkeilyyn ja taukopaikkarakentamiseen. Toisessa osiossa esitellään ilmastoviisaan taukopaikan suunnittelua ohjanneet periaatteet. Kolmas osio kertoo, kuinka ilmastoviisas taukopaikka rakennetaan ja mitä asioi-

ta tulee ottaa huomioon. Viimeinen, neljäs osio, sisältää ilmastoviisaan taukopaikan piirustuskokoelman, eli toteutussuunnitelmat erilaisista taukopaikkarakenteista.

ILMASTOVIISAS TAUKOPAIKKA OSANA CLAP-HANKETTA

Vuonna 2024 alkanut ja vuoteen 2026 kestävä CLAP-hanke on Pohjois-Norjan, Ruotsin ja Suomen yhteinen Interreg Aurora -rahoitteinen projekti, jossa suojelualueiden hoitajat oppivat ja pilotoivat systemaattisia tapoja varautua ilmastomuutoksen vaikutuksiin arktisilla alueilla. Hankkeessa kehitetään käytännön työkaluja, kuten koulutusohjelma ja pilottisuunnitelmia ilmastoriskien ennakointiin, sekä vahvistetaan henkilöstön osaamista, jotta suojelualueiden hoito, retkeilypalvelut ja luontomatkailu säilyvät turvallisina ja kestävinä muuttuvassa ilmastossa. Lisäksi hankkeessa luodaan ilmastoviisaita innovaatioita, kehitetään asiakasviestintää ja taidepohjaisia näyttelysisältöjä sekä vahvistetaan rajat ylittäviä verkostoja, jotta yhteistyö jatkuu hankkeen päätyttyäkin. (Climate change communication and adaptation in Arctic protected areas CLAP, Metsähallitus)

Tervetuloa tutustumaan ja rakentamaan ilmastoviisaita taukopaikkoja!

*Timo Karinen (Metsähallitus)
ja Tuulikki Tanska (MUUAN)*

*Ylläksellä ja Helsingissä,
12. joulukuuta 2025*

”

Muuttuvat ja lämpenevät ilmasto-olosuhteet pakottavat tarkastelemaan retkeilyn tulevaisuutta ja siihen vaikuttavia tekijöitä.

Kuva 2: Kuvituskuva

1.2 Muuttuvat ilmasto-olosuhteet

Osana CLAP-hanketta toteutettiin Ilmatieteen laitoksen tuottama tutkimus Pohjoisten luonnonsuojelualueiden ilmastotulevaisuuksista. Tutkimus keskittyi Oulangan ja Pallas-Yllästunturin kansallispuistoihin, ja sen tulokset perustuvat kuuden viime vuosikymmenen havaintoaineistoon (mennyt ilmasto) sekä ilmastomallien pohjalta luotuihin kahteen erilaiseen ilmastotulevaisuuden skenaarioon (tulevaisuuden ilmasto). Tutkimuksessa tarkasteltiin 22 ilmastomuuttujaa, joiden avulla arvioitiin kansallispuistojen hoitoon liittyvien olosuhteiden muutosta.

Tähän kappaleeseen on koottu tiivistetysti raportin tulokset retkeilyn ja taakopaiden näkökulmasta. Tulokset on lisäksi kategorisoitu ja havainnollistettu seuraavalla sivulla.

ILMASTONMUUTOKSET POHJOISESSA ILMASTOSSA

Pohjoinen ilmasto on lämmennyt viime vuosikymmenien aikana selkeästi, jopa 3-4 kertaa maailmanlaajuista keskiarvoa nopeammin. Lämpeneminen on painottunut erityisesti talvikauteen ja tämän kehityksen odotetaan jatkuvan edelleen. (Aalto, Lehtonen, Pirinen, Tuomenvirta 2025, 9.)

Lämpenevät talvet ja sitä myötä pidentynyt sulanmaanaika, sateet ja lisääntynyt ilmankosteus vaikuttavat sekä luontoon ja sen lajistoon, että myös retkeilyrakenteiden kuntoon ja huoltoon. Rakenteiden huollettavuus hankaloituu ja huoltoajat lyhenevät talvikuukausien lisääntyvien vesisateiden ja heikkenevien vesistöjen jäähuoltoreittien

myötä. Lisääntyvät vesisateet ja ilmankosteus heikentää myös rakenteiden kestävyttä. Toisaalta taas kesien pidentyvät ja voimistuvat hellejaksot vaikuttavat luonnossa retkeilijöihin ja heidän tarpeisiinsa. (Aalto ym. 2025, 9.)

ILMASTOTULEVAISUUKSIEN SKENAARIOT

Tutkimuksessa 22 valittua ilmastomuuttujaa tarkasteltiin kahden erilaisen, mutta mahdollisen, ilmastotulevaisuuden kautta. Huomionarvoista on, etteivät laaditut ilmastotulevaisuudet ole ennusteita, vaan niiden avulla pyritään kuvaamaan mahdollisia tulevaisuuden kehityssuuntia. Ilmastotulevaisuuksiksi valittiin kaksi toisistaan poikkeavaa mallia, jotka eivät edusta epätodennäköisinä ja äärimmäisinä pidettyjä tulevaisuuksia. (Aalto ym. 2025, 10-14.)

Tutkimuksessa käytettiin kahta 30 vuoden tarkastelujaksoa, jotka olivat 1961-1990 sekä 1991-2020. Tutkimuksessa tarkasteltujen Oulangan ja Pallas-Yllästunturin kansallispuistojen alueella ilmastotulevaisuudet käyttäytyvät hyvin samankaltaisesti. (Aalto ym. 2025, 11-14.)

Tulevaisuus 1:

Kuivat ja vuosisadan loppua kohti hitaasti lämpenevät olosuhteet, jossa sademäärät pysyvät lähellä nykytilaa. (Aalto ym. 2025, 11-14.)

Tulevaisuus 2:

Kosteanlämpimät ja leutotalviset, vuosisadan loppua kohden nopeasti lämpenevät olosuhteet, jossa erityisesti talven sademäärät lisääntyvät voimakkaasti. (Aalto ym. 2025, 11-14.)

Tutkimuksessa vertailtujen ilmastotulevaisuuksien 1 ja 2 merkittävin muutos liittyy lämpötilan nousuun ja sen johdannaisvaikutuksiin. Tulevaisuudessa 1 lämpötila lisääntyy hitaasti, kun taas Tulevaisuudessa 2 lämpötila nousee voimakkaammin ja nopeammin. Vuosisadan puolivälissä lämpötila on lisääntynyt selkeästi enemmän tulevaisuus 2:ssa, mutta selkein ero ilmastotulevaisuuksien välillä on havaittavissa vuosisadan lopulla. Raportissa todetaankin: "Niinpä talven lämpötiloihin suoraan liittyvät muuttujat, mutta myös esimerkiksi kasvukauden pituus, saavuttavat tässä ilmastotulevaisuudessa jo vuosisadan puolivälissä saman tason kuin hitaammin lämpenevässä ilmastotulevaisuudessa vuosisadan lopulla." (Aalto ym. 2025, 54.)

Tulevaisuus 1:ssä sademäärien muutos nykytilanteeseen nähden on vähäinen kun taas Tulevaisuus 2:ssa sademäärät lisääntyvät vuosisadan lopulla merkittävästi erottaen tulevaisuudet tällöin selkeästi toisistaan. (Aalto ym. 2025, 55.)

Ilmaston lämpenemisellä on selkeitä vaikutuksia myös lumipeitteeseen. Sen vuosivälinen vaihtelu tulee kasvamaan ja lumipeiteinen aika lyhenemään. Talven tulo muuttuu oikukkaammaksi, kun pysyvän lumipeitteen saapumisen vuosivälinen vaihtelu lisääntyy. Lumen vähenemisen välinen ero ilmastotulevaisuuksien välillä ei ole niin selkeä kuin vain lämpötilaan sidonnaisissa muuttujissa, vaikka tulevaisuus 2:ssa lumipeite väheneekin tulevaisuus 1:tä enemmän. (Aalto ym. 2025, 55.)

”

**Pohjoinen
ilmasto ja luonto
ovat suuressa
muutoksessa.**

Pohjoisten luonnonsuojelualueiden
ilmastotulevaisuudet - raportti

Kuva 3: Kuvituskuva

Lämpötila

Keskilämpötila nousee 2-5 astetta

- Vuoden keskilämpötila jatkaa kohoamistaan. 2041–2070 sen ennustetaan olevan Tulevaisuus 1:ssä keskimäärin 2,3 °C ja Tulevaisuus 2:ssa jo 3,3 °C.
- 2071–2100 vastaavat arvot ovat 3,4 °C (Tulevaisuus 1) ja 5,3 °C (Tulevaisuus 2). Viiden asteen tienoille kohoava keskilämpötila vastaisi Etelä-Suomen rannikkoalueilla 1900-luvulla vallinneita lämpöoloja.
- Terminen kasvukausi pitenee parilla viikolla 40–70-lukujen tarkasteluvälillä ja useilla viikoilla 70–100-luvuilla.
- Lämpötilan sahaus; lauhtuvat talvet ja pakkaset myöhään keväällä.

Lumipeite

Lumipeite ohenee ja sen kesto lyhenee. Talventulo muuttuu aikukkaammaksi.

- Lumipeitteen tuloajankohta siirtyy myöhäisemmäksi ja lumipeitteen kesto aika lyhenee.
- Muutos on suurempi vähälumisina talvina, mikä näkyy lumipeitteen kestoajan vuosienvälisen vaihtelun kasvuna.
- Tulevaisuudessa syvän lumipeitteen (yli 20 cm) päivien lukumäärä tulee pienenemään sekä vuosienvälinen vaihtelu kasvamaan, erityisesti Tulevaisuus 2:ssa.
- Tulevaisuus 2:ssa pienin yksittäinen syvän lumipeitteen päivien lukumäärä yhtenä talvena on 40 vuorokautta jaksolla 2041–2070, mutta vain kaksi vuorokautta jaksolla 2071–2100.

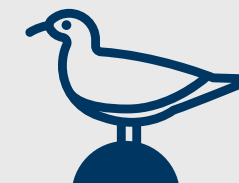

Sademäärä

Sademäärät kasvavat

- Tulevaisuus 1 skenaariossa sademäärät pysyvät lähes ennallaan vuoteen 2100 asti.
- Tulevaisuus 2 skenaariossa sademäärät kasvavat melko voimakkaasti, erityisesti 2050 alkaen.
- Tulevaisuus 2 skenaariossa rankkasateet lisääntyvät.

Lähde: Aalto ym. 2025, Pohjoisten luonnonsuojelualueiden ilmastotulevaisuudet - raportti

Talviajan huoltokausi lyhenee

Kesän retkeilykausi pitenee

Hiihtokausi lyhenee

Sateet lisääntyvät

Kuivuus ja metsäpalot lisääntyvät

Lisääntynyt tarve suojautua helteeltä

Lämpötila saahaa nollan molemmin puolin

Ilmasto-olosuhteet kuluttavat retkeilyrakenteita aiempaa enemmän

02

Suunnittelun ajurit

2.1 Taukopaikkojen lokaatioprofiilit

Osana ilmastoviisaan taukopaikan suunnittelua laadittiin taukopaikkojen lokaatioprofiilit. Lokaatioprofiilit on luotu pohjautuen sekä hankkeen osallistamisen tuloksiin että Pohjoisten luonnonsuojelualueiden ilmastotulevaisuudet -raporttiin.

Lokaatioprofiili kuvaa tietyn tyyppisen paikan tai ympäristön ominaispiirteitä, jotka vaikuttavat sen käyttöön, kokemiseen ja suunnitteluratkaisuihin. Profiili kokoaa yhteen alueen luonnonolosuhteet, maisemarakenteen, ekologiset arvot, saavutettavuuden ja ihmisten toiminnan mahdollisuudet ja haasteet.

Erilaisia taukopaikkaprofiileita tunnistettiin yhteensä neljä: **metsät**, **kaupunkiluonto**, **vesistöt**, sekä **tunturit ja avoimet alueet**. Nämä lokaatioprofiilit toimivat sateenvarjoteemoina erilaisille taukopaikoille. Onkin siis huomioitava, että yksittäinen taukopaikka ei välttämättä täytä vain yhden lokaatioprofiilin piirteitä, vaan saattaa olla yhdistelmä useampaa profiilia.

Lokaatioprofiileita voidaan hyödyntää:

- Suunnittelun ja päätöksenteon tukena: auttaa valitsemaan paikkakohtaisesti sopivat ratkaisut, materiaalit ja palvelut.
- Käyttäjäkokemuksen kehittämiseen: tukee taukopaikkojen suunnittelua niin, että ne vastaavat paikan luonteeseen ja käyttäjien tarpeisiin.
- Kestävyyden ja ilmastoviisauden vahvistamiseen: mahdollistaa ympäristöön sopeutuvien ja luonnonvaroja säästävien ratkaisujen suunnittelun.
- Viestintään ja konseptointiin: tarjoaa yhteisen kielen eri sidosryhmille (esim. suunnittelijat, viranomaiset, rahoittajat ja käyttäjät) kuvaamaan paikan identiteettiä ja potentiaalia.

Hyödyt eri lokaatioprofiilien tunnistamisesta:

- Paikkalähtöisyys: suunnittelu perustuu aidosti ympäristön ominaisuuksiin eikä yhdenmukaiseen malliin.
- Elämyksellisyys ja monimuotoisuus: eri ympäristöihin syntyy erilaisia tunnelmia ja käyttötapoja, jotka rikastavat käyttäjäkokemusta.
- Resilienssi ja sopeutuvuus: ratkaisut voidaan sovittaa paikallisiin olosuhteisiin (ilmasto, maasto, luontoarvot).
- Tehokas resurssien käyttö: suunnittelu voidaan kohdentaa oikeisiin toimenpiteisiin ja materiaaleihin.

Metsät

Yleisin lokaatioprofiili sisältäen eri metsätyypit ja maantieteelliset alueet.

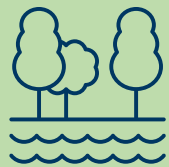
- Puusto muodostaa suojaa sateelta, auringolta, sekä tuulelta. Rakenteellisen suojan tarve riippuu taukopaikan ympäristön tarjoamasta suojaisuudesta, etäisyydestä lähtöpisteestä sekä käyttöasteesta.
- Kaatuneet puut voivat aiheuttaa huoltotarvetta.
- Monenlaisia maastotyyppejä; osa taukopaikoista voi olla huollon kannalta hankalasti saavutettavissa.
- Merkittävä riski routavaurioille etenkin kosteissa painanteissa ja notkelmissa (erityisesti maalajit savi, hiesu, hieta ja siltti), sekä varjoisilla paikoilla kuten pohjoisrinteillä ja tiheissä metsissä.
- Ympäristö mahdollistaa luvattoman tulenteon ja palavaa materiaalia on runsaasti tarjolla.
- Suosituilla taukopaikoilla haasteena ympäröivän luonnon voimakas kuluminen.

Kaupunkiluonto

Asutuskeskusten lähellä sijaitsevat metsät ja luontokohteet.

- Asutuskeskusten läheisyydessä olevissa kohteissa kävijäprofiilit ovat moninaisempia ja kävijöiden motiivit erilaisia (vrt. luonnon rauha, lasten kanssa retkeily, juhlat, kaljoittelu ja musiikki, jne.).
- Helposti saavutettavia myös esim. lapsiperheille, liikuntarajoitteisille ja vanhemmalle sukupolvelle.
- Suuret kävijämäärät aiheuttavat ruuhkaisuutta, luonnon kulumista ja tiheää huoltotarvetta.

Vesistöt

Saaristokohteet, rannikko, järvien rannat, joet ja kosket.

- Monimuotoiset ranta-alueet; rannikko ja sisävesien rannat.
- Taukopaikka palvelee moninaista käyttäjäkuntaa aina huviveneilijästä, vesiretkelijään ja vaeltajaan (rannat, joihin pääsy maateitse).
- Vesistöistä ja taukopaikasta riippuen saattaa vaatia rakenteita kiinnittämiseen; tyypillisimmin laiturit ja poijupaikat. Suurin osa rannoista on kuitenkin rakentamattomia luonnonrantoja.
- Houkutus tiskata ja peseytyä vedessä; rasite vesistöille.
- Rakenteiden voimakas kosteusrasitus; jäät ja tuuli rasitteena. Lisäksi suolaisen meri-ilmastoin aiheuttama rasite rakenteille.
- Savisen ja silttisen maaperän alueilla routiminen on yleistä ja voimakasta.
- Huoltaminen haastavaa ja sääriippuvaista. Muuttuvien ilmasto-olosuhteiden vuoksi jäitä pitkin huoltaminen muuttuu epävarmemmaksi ja kestoltaan lyhyemmäksi.
- Sääsuoja ja lämpö on tarpeen. Varusteiden kuivattaminen tärkeää.

Tunturit ja avoimet alueet

Herkkä luonto yhdistettynä luontoelementeiltä (tuuli, tuisku tai helle) suojaavan puuston puuttumiseen.

- Lumisuus; tuiskulumi ja tykkylumi, sekä tuuli tyypillisiä ominaisuuksia.
- Luonto herkkää ja hitaasti uusiutuvaa.
- Rakenteissa huomioitava sekä tuuletus ja ilmanvaihto että tiiveys ja suoja.
- Rakenteiden mitoituksessa huomioitava tuuli- ja lumikuormat.
- Sääsuoja ja lämpö erityisen tärkeitä sekä helppo löydettävyyys myös huonolla ilmalla (kulun ohjaus myös reitistöllä/polulla).
- Kävijämäärissä iso skaala; erämaiset kohteet vs. isot matkailualueet.

Alla olevassa kaaviossa on vertailtu taukopaikkaprofiileita paikan tarjoaman suojan, huollettavuuden ja kuluvuuden kesken viisiportaisella asteikolla. Lo-kaatioprofiilien ominaisuudet ovat arvioituja keskiarvoja, jotka perustuvat osallistamisesta saatuihin tuloksiin. Todellisuudessa taukopaikoissa on kuitenkin paljon variaatiota, ja jokainen taukopaikka on omanlaisensa kokonaisuus.

Paikan luonnollinen suoja:

Ympäristön tarjoama suoja elementeiltä kuten tuuli, paahtava aurinko, lumipyry.

(1 = avoin laajalta alueelta, 5 = runsas puusto ympäröi)

Huollettavuus:

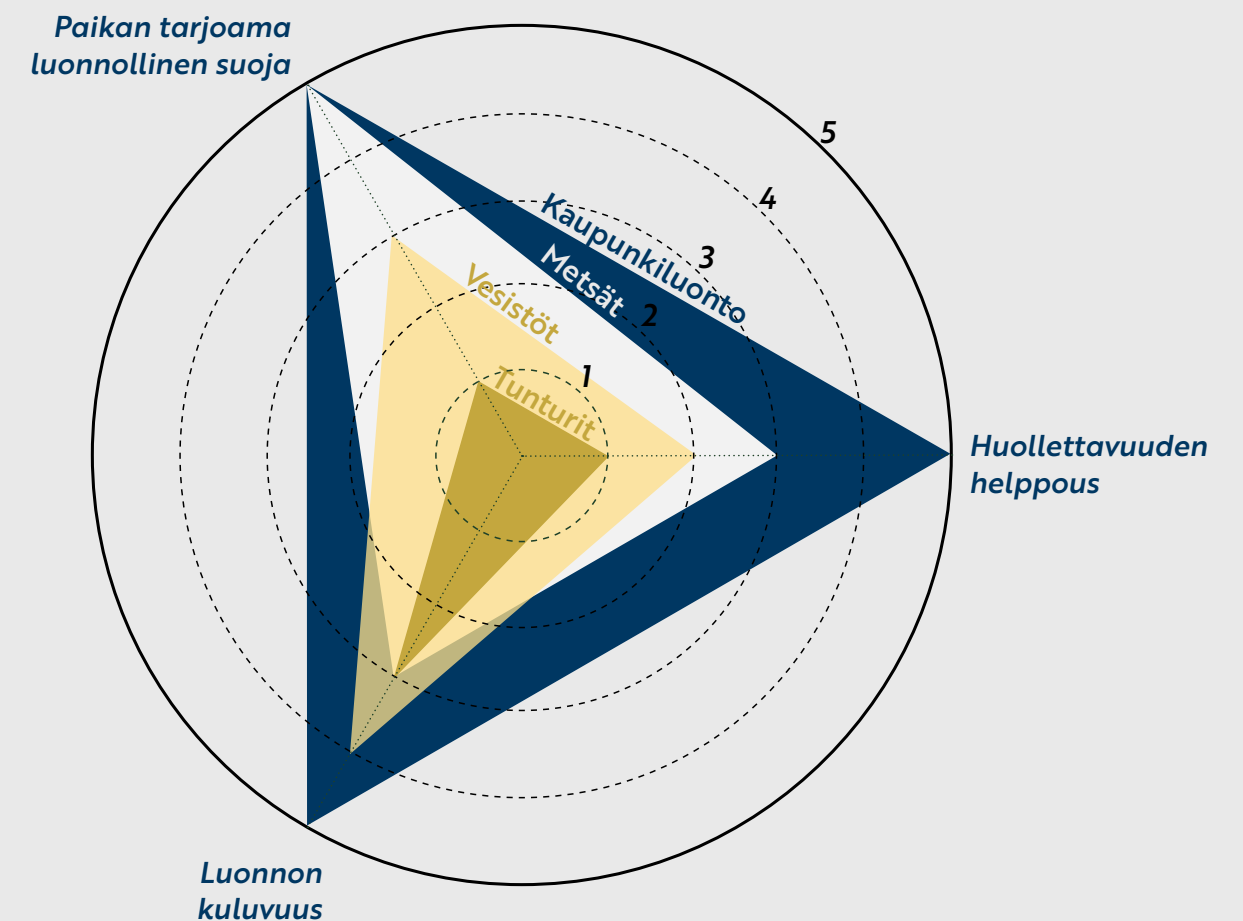
Kuinka helposti kohde on huollettavissa.

(1 = vain erikoiskalustolla, 5 = helposti maanteitse)

Kuluvuus:

Käytön intensiteetti keskimäärin suhteutettuna luonnon herkkyyteen ja kulumisriskiin.

(1 = vähäinen riski luonnon kulumiselle, 5 = suuri riski luonnon kulumiselle)

Kaavio 2: Taukopaikkaprofiilien ominaisuusvertailu.

2.2 Taukopaikkojen toiminnot

Ilmastoviisaan taukopaikan suunnitteluratkaisut nojaavat käyttäjälähtöiseen suunnitteluun. Työ aloitettiin toteuttamalla kyselymuotoinen käyttäjätutkimus Metsähallituksen Erä ja luonto -asiakasyhteisön jäsenille kesällä 2025, ja kyselyyn saatiin 164 vastausta. Käyttäjätutkimuksen tarkoituksena oli kartoittaa retkeilijöiden taukopaikkakäyttäytymistä ja taukoihin liittyviä tarpeita, sekä samalla kerätä ideoita ilmastoviisaan taukopaikan suunnitteluun. Lisäksi kerättiin tietoa, mikä on toimivaa ja mikä kehitettävää yleisesti taukopaikoilla. Kyselyn tulokset on esitetty ja analysoitu tarkemmin liitteessä 1.

Samoja teemoja kartoitettiin myös taukopaikkojen omistajille ja ylläpitäjille järjestetystä työpajassa, sekä kaupunkien ja kuntien luontorakenteista vastaaville henkilöille lähetetyllä kyselyllä syksyllä 2025. Näiden tarkemmat havainnot on esitetty liitteissä 2 ja 3.

Osallistamisen pohjalta laadittiin tarvittavista suunniteltavista toiminnoista ohessa esitetty jaottelu. Toiminnot jaettiin **perustoimintoihin**, sekä **tukeviin toimintoihin**.

Perustoiminnot ovat toimintoja, jotka ovat tauon pitämisen kannalta oleellisia ja siten myös yleisimmin toteutettavia. Näitä toimintoja tarvitaan taukopaikan lokaatioprofiilista riippumatta. Lokatioprofiilin sijaan ohjaa sitä, miten ja minkä laajuisina toiminnot on järkevintä toteuttaa.

Tukevat toiminnot eivät ole yhtä kriittisiä kuin perustoiminnot, mutta niiden mahdollistaminen saattaa parantaa taukokokemusta merkittävästi. Tukevien toimintojen toteuttamismahdollisuudet ja tarpeet ovat

perustoimintoja vahvemmin riippuvaisia paikan ominaisuuksista ja luonteesta, eli lokaatioprofiileista.

Oheisessa luettelossa on esitetty lisäksi osallistamisesta nousseita muita tarpeita. Osa näistä on huomioitu erityisin ratkaisuin taukopaikkojen rakenteiden suunnitelmis- sa, osa mahdollistuu osana perus- tai tukevia toimintoja. Esteettömyys ja rakenteiden saavutettavuus asetettiin kaikkia toimintoja läpileikkaavaksi teemaksi.

Työn tilaajana toimineen Metsähallituksen päätöksellä tämän työn ulkopuolelle rajattiin käymälä, polttopuiden varastointi ja halkojen teko, jätelajittelu sekä opastus. Vaikka edellä mainitut toiminnot eivät olekaan sisältyneet osaksi käsikirjaa ja suunnittelua, on mahdollista ja suositeltavaa soveltaa muiden toimintojen ilmastoviisauden rakentamisperiaatteita myös näihin.

Perustoiminnot

- **Lepo ja oleskelu (istuen/maaten)**
- **Säältä suojautuminen ja lämmittely**
- **Ruoanvalmistus (retkikeitin, risukeitin, tuli)**
- **Ruokailu**
- *Käymälä, ei sisälly Ilmastoviisaan taukopaikan käsikirjaan*
- *Jätehuolto, ei sisälly Ilmastoviisaan taukopaikan käsikirjaan*
- *Polttopuiden varastointi, ei sisälly Ilmastoviisaan taukopaikan käsikirjaan*

Tukevat toiminnot

- **Maisemasta nauttiminen**
- **Tiskaus**
- **Retkivarusteiden ripustaminen ja kuivaaminen (esim. varusteet, vaatteet ja teltat)**
- **Oma tila koiralle puuhun sitomisen sijaan, esim. koiraparkki, jossa kevyt suoja taukopaikan läheisyydessä (osa ihmisistä ei pidä koirista tai koirat toisistaan)**
- **Tilojen ja reittien rajaaminen**
- **Taukopaikan havaitseminen myös huonolla kelillä**
- *Majoittuminen/telttailu, ei sisälly Ilmastoviisaan taukopaikan käsikirjaan*
- *Halkojen teko, ei sisälly Ilmastoviisaan taukopaikan käsikirjaan*
- *Luontokasvatus/informointi/opastus, ei sisälly Ilmastoviisaan taukopaikan käsikirjaan*

Osallistamisesta nousseet muut tarpeet

- Suksien voitelu, teline sääsuojassa
- Kalastusvälineiden huolto
- Juomavesi koiralle
- Valokuvaus ja videointi (erityiskohteet; linnut, revontulet, maisemat)
- Elektroniikan lataus
- Mahdollisuus yöpyä muista erillään esim. koiran takia
- Nojallinen istuin ja mahdollisuus makoilemaan (esim. selkävaivoista kärsivälle)
- Keittimelle palamaton alusta tuulensuojassa
- Jos kännykkäkuuluvuus on huono, tieto siitä, missä on lähin paikka jossa on kuuluvuutta
- Tasainen maasto teltalle tai teltta-alusta

2.3 Suunnittelu- periaatteet

Tässä kappaleessa esitytetyt Ilmastoviisaan taukopaikan suunnitteluperiaatteet ovat suunnittelua ohjanneita teemoja, jotka on muodostettu osallistamisen tuloksiin ja muuhun taustatutkimukseen perustuen. Ilmastoviisaan taukopaikan suunnitteluperiaatteita ovat olleet *suojan tarjoaminen, huoltovapaus, rasituksen vähentäminen, laajuus - skaalattavuus ja modulaarisuus, toiminnallinen tulevaisuusvalmius, pedagoginen arvo ja luontokasvatus, negatiivinen hiilijalanjälki*, sekä *kytkettyminen palveluverkkoon*. Näitä on avattu tarkemmin ohessa.

Suunnitteluperiaatteet eivät ole itsessään ratkaisuja vaan ohjelmaisia tukipilareita, joihin suunnitelmien teossa on nojattu. Varsinaiset suunnitteluratkaisut on esitetty osiossa [3 Suunnittelu- ja rakentamisohje](#), sekä osiossa [4 Piirustuskokoelma](#).

Suojan tarjoaminen

Muuttuvien ilmasto-olosuhteiden vuoksi sääolosuhteilta suojautumisen tärkeys taukopaikoilla kasvaa tulevaisuudessa. Taukopaikan tulee tarjota suojaa tuulelta, sateelta ja auringolta. Rakenteellisen suojan tulee samalla kuitenkin päästää myös läpi valoa ja mahdollistaa näkymät ympäristöön. Käyttäjän ei tarvitse poistua taukopaikasta valokuvatessaan, valmistellessaan ruokaa tai kuivatessaan vaatteitaan. Taukopaikan tarjoama rakenteellinen suoja on myös henkinen – taukopaikka luo tunnetta turvasta, levosta ja kunnioituksesta luonnon keskellä.

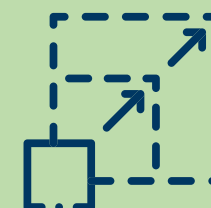
Rasituksen vähentäminen

Taukopaikan rakenteellisten ratkaisuiden tulee perustua minimaaliseen maaston muokkauksen tarpeeseen, eikä ne saa sulkea pois maaston uudelleenkasvua. Luontorasitus on hallittua – rakennelmat on vieraita, jotka eivät jätä jälkiä.

Huoltovapaus

Taukopaikka suunnitellaan niin, että sen käyttöikä on mahdollisimman pitkä ilman toistuvaa kunnossapitoa. Materiaalit valitaan ilmastoviisauden, toiminnallisuuden ja kestävyysperusteilla ja ne ikääntyvät kauniisti. Veden ohjaus, aurinko, lumi ja tuuli otetaan huomioon jo suunnitteluvaiheessa. Rakennelma ei tarvitse sähköä, vettä tai jatkuvaa huoltoa – se elää hiljaa metsässä.

Laajuus - skaalattavuus ja modulaarisuus

Ilmastoviisaan taukopaikan rakenteet perustuvat perusyksikköön – moduuliin, jota voidaan yhdistellä ja toistaa erilaisissa kokoonpanoissa. Tällä tavoin voidaan vastata erilaisten sijaintien vaatimuksiin, taukopaikkojen omistajien tarpeisiin, sekä käyttäjien toivomiin toimintoihin. Taukopaikan toimintojen mitoitus määräytyy katetun rakenteen moduulimitoituksen perusteella. Moduulimitoitus puolestaan pohjautuu ihmisen mittoihin ja ulottuvuuksiin sekä tuotannon, kuljetuksen ja asennuksen käytännön rajoitteisiin.

Toiminnallinen tulevaisuusvalmius

Taukopaikka palvelee sekä tunnettua että vielä tuntematonta retkeilijän tarvetta. Konsepti huomioi nykyhetken toiminnot, mutta mahdollistaa myös kehittyvien tarpeiden vastaanottamisen modulaarisuuden avulla. Tarpeiden muuttuessa taukopaikan toimintoja voidaan muokata tarpeettomia toimintoja poistaen ja tarpeellisia lisäten.

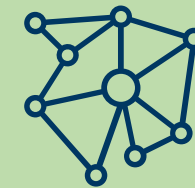
Pedagoginen arvo ja luontokasvatus

Taukopaikka ei vain palvele retkeilijää, vaan myös opettaa. Rakennelmaan integroidaan opasteita ja lokaatioprofiilikohtaista tietoa, jotka ohjaavat käyttäjää kohti ilmastoviisaampaa ja merkityksellisempää retkeilykokemusta. Retkeilykulttuurin kehittyminen vaatii aikaa ja ohjausta.

Negatiivinen hiilijalanjälki

Rakennelman hiilitase pyritään kääntämään negatiiviseksi. Rakennusmateriaalit ovat pääosin hiiltä sitovaa puuta, mieluiten paikallisesti tuotettua. Katetun rakennelman perusyksikkö suunnitellaan esivalmistettavaksi ja helposti koottavaksi paikan päällä ilman raskasta kalustoa. Taukopaikka ei tarvitse sähköistystä, ellei sitä tuoteta uusiutuvasti (aurinko, kampi). Elinkaariviisauden näkökulmasta taukopaikka on purettavissa ja uudelleenrakennettavissa.

Kytkeytyminen palveluverkkoon

Ilmastoviisaat taukopaikkarakennelmat toimivat osana retkeilyverkostoa ilman omaa halkovarastoa, vessaa tai jätehuoltoa, mutta kytkeytyvät niihin lähiympäristössään. Esimerkiksi tulisteluun tarvittavat puut löytyvät lähistöltä toisesta paikasta, jossa käyttäjä voi esimerkiksi maksaa ne omalla työllään (pilkkomalla seuraaville) tai vaihtoehtoisesti ostaa puita automaattista. Näin taukopaikka ei vain palvele, vaan kasvattaa vastuulliseen käyttöön.

03

**Suunnittelu- ja
rakentamisohje**

3.1 Ilmastoviisaan taukopaikan rakentamisperiaatteet

Tähän kappaleeseen on koottu ilmastoviisaan taukopaikan rakentamisperiaatteet. Ilmastoviisaan taukopaikan taukopaikkarakenteet on suunniteltu näiden periaatteiden mukaisesti. Taukopaikkarakenteet on esitelty tarkemmin [kappalessa 3.4.](#) ja niiden toteutussuunnitelmat löytyvät osiosta [4 Piirustuskokoelma.](#)

ARVIOIDAAN KOKONAISUUS ENSIN

Ilmastoviisasta taukopaikkaa ei voida rakentaa ottamatta ensin huomioon kokonaisuutta, johon se liittyy. Ilmastoviisauden kannalta on oleellista rakentaa vain tarpeellinen. Luontopalveluiden palveluverkon tarkastelu, käyttäjätiedon hyödyntäminen ja huollon osallistaminen suunnitteluun ja rakentamisprosessiin antaa avaimet siihen, mitä todella tarvitaan, ja kuinka se toteutetaan mahdollisimman ilmastoviisaasti.

MINIMOIDAAN ILMASTOPÄÄSTÖT

Ilmastoviisaan taukopaikan suunnittelun keskeisenä tavoitteena on ollut ilmastopäästöjen minimointi. Taukopaikkojen, kuten kaiken muunkin rakentamisen, merkittävimmät ilmastopäästöt syntyvät rakennusmateriaaleista, niiden jalostuksesta ja siinä käytettävistä energiaratkaisuista, sekä materiaalien kuljetuksista.

Maailmanlaajuisesti noin 50 % kaikista hyödynnettävissä olevista raaka-aineista käytetään rakennusalalla. Rakentamisvaihe vastaa 24 %:sta rakennetun ympäristön kokonaispäästöistä. Rakennusmateriaalien osuus näistä rakentamisen aikaisista pääs-

töistä on huomattava, noin 65 %. (Ikonen 2023, 3.)

Tästä syystä on tärkeää suosia uusiutuvia, matalan jalostusasteen omaavia ja lähellä tuotettuja raaka-aineita. Mikäli on mahdollista, tulee suosia kierrätettyä tai tuotantoprosessien ylijäämä- tai sivuvirtamateriaaleja neitseellisen materiaalin sijaan.

Rakentamisen lisäksi on tärkeää huomioida myös rakenteiden huoltamiseen liittyvät ilmastopäästöt, joista merkittävin osa syntyy polttomoottoriajoneuvoista. Merkittävimpiä huoltamiseen ja ylläpitoon liittyviä tehtäviä ovat tulipaikkojen polttopuuhuolto, käymälöiden tyhjennys- ja huoltotoimet, sekä jätteiden keräys ([Omistajien ja ylläpitäjien työpaja 2025, Liite 2](#)). Mitä vähemmän taukopaikka vaatii huoltamista, sitä pienemmäksi saadaan huollon päästöt. Tämän hankkeen suunnittelusta rajattiin tilaajan toimesta pois puun varastointirakenteet, käymälät ja jätelajittelu, sekä opastus. Sen sijaan polttopuiden kulutuksen ja sitä kautta tähän liittyvien huoltotarpeiden vähentäminen on ollut keskeisesti tarkasteltava asia.

Taukopaikkojen käytöstä syntyvät ilmastopäästöt on myös huomioitava osa-alue. Käytännössä tämä kulminoituu pitkälti puun poltosta syntyvien ilmastopäästöjen minimointiin. Tästä syystä ilmastoviisaat taukopaikkarakatkaisut pyrkivät luopumaan kokonaan puun poltosta silloin, kun se on mahdollista, ja vähentämään sen käyttöä silloin, kun siitä ei voida kokonaan luopua. Tulenkäyttö on perustelua, kun siihen

liittyy luonto-olosuhteilta suojautumista lämmittelyn ja ruuanvalmistuksen keinoin. Silloin, kun tulisija tarvitaan, tulee sen olla mahdollisimman vähän puuta kuluttava.

Puun polttoa vähentäviksi ratkaisuiksi ilmastoviisaalla taukopaikalla ehdotetaan seuraavaa:

- Toteutetaan tulettomia taukopaikkoja ja kannustetaan rakenteellisin ratkaisuin ja ohjein valmistamaan ruokaa esimerkiksi retkikeittimillä tulenteon sijaan.
- Osallistetaan käyttäjät polttopuiden tekoon käyttämällä rankapuuta valmiiden polttopuiden sijaan.
- Käytetään tulisijoja ja kamiinoita, jotka kuluttavat mahdollisimman vähän puuta.
- Opastetaan ja ohjataan retkeilijöitä puunkäytön minimointiin.

KÄYETÄÄN MATERIAALEJA ILMASTOVIISAASTI

Rakennusmateriaalit ovat keskeisessä roolissa, kun taukopaikasta halutaan rakentaa mahdollisimman ilmastoviisas. On tärkeää kiinnittää huomiota siihen, mitä materiaaleja käytetään, millainen niiden tuotanto- ja kuljetusprosessi on, miten helposti ne ovat korjattavissa ja huolettavissa, miten ne kestävät käyttöä ja muuttuvia ilmasto-olosuhteita, miten ne ovat kierrätettävissä käytön jälkeen, sekä miten materiaalien käyttöä voidaan minimoida.

Näin rakennat ilmastoviisaan taukopaikan

Aloita kokonaisuuden arvioinnista

Minimoi ilmastopäästöt

Käytä materiaaleja ilmastoviisaasti

Rakenna kestävästi ja korjattavasti

Esivalmista ja tehosta rakentamista

Minimoi vaikutukset taukopaikkaa ympäröivään luontoon

Kehitä retkeilykulttuuria ilmastoviisaaksi

Ilmastoviisaan taukopaikan rakenteiden mittakaava pohjautuu ihmisen mitoitukseen. Toimintojen mitoitusta on riittävä, mutta ei liiallista - näin minimoidaan materiaalitilaa ja rakentamisen luontovaiikutukset. Koko rakenne rakentuu pääosin kotimaisesta sahatavaraa, kuten 48 x 98 mm rakennelaudasta. Tämä mahdollistaa helpon huollon, varaosien saatavuuden ja materiaalitehokkaan, vähäjätteen rakentamisen. Materiaaleista ja niiden vastuullisuudesta on kerrottu tarkemmin [kappaleessa 3.2.](#)

RAKENNETAAN KESTÄVÄSTI JA KORJATTAVASTI

Ilmastoviisaan taukopaikan rakenteiden suunnittelussa on huomioitu sekä niiden kestävyys muuttuvissa ilmasto-olosuhteissa että huollettavuus. Ilmastovisauden näkökulmasta on oleellista mahdollistaa rakenteen paikallinen korjaaminen ja huolto ilman laajoja tai koko rakennetta koskevia uudistuksia. Ilmastoviisaan taukopaikan rakenteiden materiaalit tulee valita niin, että ne kestävätkä käytössä mahdollisimman pitkään ja huoltamisen tarve on mahdollisimman vähäinen. Niin kutsutun huoltovapauden sijaan rakenteet on suunniteltu huollettaviksi.

ESIVALMISTETAAN JA TEHOSTETAAN RAKENTAMISEN PROSESSEJA

Rakentamisen tehostamisella ja optimoinnilla voidaan vähentää rakentamisen aiheuttamia ilmastopäästöjä. Tästä syystä ilmastoviisaat taukopaikkarakenteet valmistetaan tehtaalla ja toimitetaan valmiina paikalle esimerkiksi (sähkötoimisilla) monikijöillä ja moottorikelkoilla. Tämä takaa laadun, nopean pystytyksen ja minimoi rakentajan jalanjäljen luonnossa.

SÄÄSTETÄÄN JA SUOJELLAAN YMPÄRÖIVÄÄ LUONTOA

Rakenteiden suunnittelussa on pyritty minimoimaan niiden vaikutukset taukopaikkaa ympäröivään luontoon. Oikeanlaisten

rakenteiden lisäksi taukopaikan ympäröivän luonnon säilymistä voidaan edesauttaa suunnittelemalla huolella taukopaikan sijainti suhteessa reitistöön, ja taukopaikan toimintojen keskinäinen sijoittelu ja reitit toimintojen välillä, sekä opastamalla ja ohjaamalla käyttäjiä toimimaan ilmastovisaasti. Tähän liittyviä vinkkejä on annettu kappaleissa [3.5](#) ja [3.6](#).

KEHITETÄÄN JA KANNUSTETAAN KOHTI ILMASTOVIISAAMPAA RETKEILYKULTTUURIA

Taukopaikkojen käyttäjät ovat keskeisessä roolissa ilmastoviisaan taukopaikan toteutuksessa. Taukopaikka voidaan rakentaa ilmastovisaasti, mutta sitä tulee myös käyttää ilmastovisaasti. Onkin erittäin tärkeää ohjata ja opastaa käyttäjiä tekemään taukopaikoilla ilmastovisaat valintoja, kuten minimoimaan puun kulutusta, viemään roskat mukanaan, kunnioittamaan ja huoltamaan rakenteita ja jättämään ne hyvään kuntoon myös seuraaville käyttäjille, sekä käyttämään toimintoja, kuten tiskipaikkaa, ympäristön ja muiden näkökulmasta oikealla tavalla. Ilmastovisaas taukopaikka on meidän kaikkien yhteinen etumme ja tavoitteemme.

Taukopaikkarakenteiden suunnitelmat ovat yleisluontoisia eivätkä huomioi kaikkia mahdollisia kunta- tai kohdekohtaisia maasto-olosuhteita, teknisiä vaatimuksia, lupakäytäntöjä tai viranomais määräyksiä. Rakentaminen edellyttäneen aina erillistä kohdekohtaista toteutussuunnittelua ja viranomaisten hyväksyntää. MUUAN Oy tai suunnitteluun osallistuneet tahot eivät vastaa mahdollisista vahingoista, jotka aiheutuvat tämän kokoelman pohjalta toteutetuista rakenteista.

”

Ilmastovisaas taukopaikka on meidän kaikkien yhteinen etumme ja tavoitteemme.

Kuva 7: Kuvituskuva

Katettujen rakenteiden rakentamisperiaatteet

Katettujen rakenteiden rooli on ollut taukopaikkarakenteiden suunnittelussa keskeinen erityisesti säältä suojautumisen näkökulmasta. Katettujen rakenteiden mitoitus toimii lähtökohdana kaikkien muiden rakenteiden mitoituksessa - joskin kaikki rakenteet on mahdollista skaalata tarpeita vastaviksi.

Katetut rakenteet ovat joko kahdelta tai kolmelta sivulta avoimia (laavu/katos) tai kokonaan suljettuja (päivätupa). Suljettavuuden taso määräytyy taukopaidan sijainnin, lokaatioprofiilin ja käyttötarpeen mukaan.

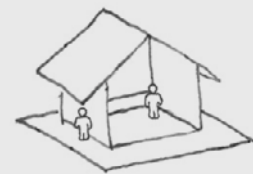
Kuten kaikki muutkin ilmastoviisaat taukopaikkarakenteet, myös katetut rakenteet **valmistetaan pääasiallisesti kotimaisesta sahatavarasta, kuten 48 x 98 mm rakennelaudasta.**

Ohessa on avattu tarkemmin katettujen rakenteiden toteutusperiaatteita.

Mittakaavana retkeilijä

Rakenteiden mittakaava pohjautuu ihmisen mitoitukseen. Toimintojen mitoitus on riittävää, mutta ei liiallista - näin minimoidaan materiaaltarve ja rakentamisen luontovaikutukset. Mitoitus mahdollistaa joustavasti erilaisia toimintoja suojautumisesta, oleskeluun ja lepoon. Tilat on mitoitettu niin, että niissä voi seistä, istua tai tarvittaessa myös maata.

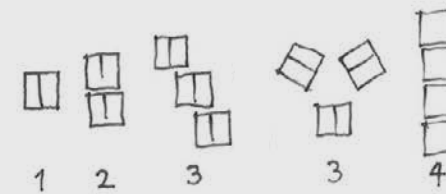
Räystäät

Räystäät luovat katettuja vyöhykkeitä ulkopuolelle, tarjoten suojaa erilaisille käyttäjille samanaikaisesti. Ne lisäävät taukopaidan kapasiteettia erityisesti sateella ja parantavat rakennelman kestävyyttä sääolosuhteissa. Kaikki säälle ja erityisesti kosteudelle alttiit rakenteet sijoitetaan kokonaan räystäiden alle. Rakennelmissa ei käytetä rännejä tai muita huoltotoimenpiteitä lisääviä rakennusosia.

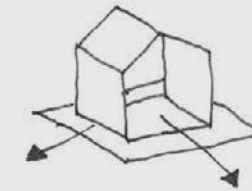
Suojavuuden taso olosuhteiden mukaan

Harjakattoinen moduuli tarjoaa monisuuntaista sääsuojaa tuulelta, sateelta ja auringolta. Katto on rakenteellisesti yksinkertainen, huoltovapaa ja tehokkaasti vettä ohjaava. Tuntureissa ja muissa paikoissa, joissa olosuhteet ovat hankalat ja arvaamattomat, tilat ovat kokonaan suljettuja ja varustetaan lämmönlähteellä.

Variaatiot eri tarpeisiin

Modulaarisuus mahdollistaa eri laajuiset ratkaisut: yksittäinen tila palvelee päiväkävijää, useamman tilan ryhmä tai yksittäinen suurempi tila tukee useampia toiminnallisuksia ja ryhmäkäyttöä. Lokaation ja käyttäjämäärien mukaan räätälöitävä koko varmistaa paikkakohtaisen toimivuuden.

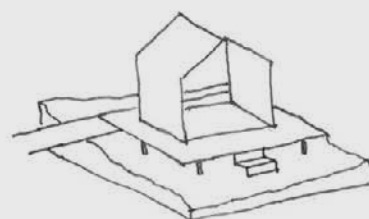
Luontoyhteys ja näkymät

Rakenne sulautuu osaksi ympäristöään ollen mahdollisimman luonteva osa sitä. Ympäristö on osana taukokokemusta myös rakenteen sisällä; rakennelman aukotuksia voidaan suunnata lokaation mukaan - maisema on läsnä, mutta käyttäjä on suojassa.

Ruokailua tulettomasti, tulta vain tarpeeseen

Oleskelun, lepäämisen ja lämmittelyn ohella ruokailu on oleellinen osa rakennetta. Rakenteen ja kalustuksen ratkaisuilla ohjataan käyttäjiä tulettomaan ruuanvalmistukseen suosien retkikeittäimiä ja lämmitystä vaatimatonta ruokailua. Lämmittelyä ja ruuanlaittoa varten tarvittavat tulisijat ovat tehokkaita ja vähän puuta kuluttavia. Tila toimii savuttomana ruokailupaikkana, kun tulenteke tapahtuu erillisellä alueella, ja soveltuu siksi myös herkille käyttäjille.

Kytkeytyminen ympäristöön

Keyyen pilariperustuksen ansiosta taukopaikka voidaan sijoittaa maastoon ilman mittavaa maanmuokkausta. Kulkuyhteys rakennetaan ympäristöä kunnioittaen – sillan, portaan tai luiskan avulla – maaston ja saavutettavuuden ehdoilla. Tämä mahdollistaa esteettömän ja ohjatun pääsyn rakenteelle eri suunnista, samalla kun ympäröivän luonnon kulumista voidaan hallitusti ohjata.

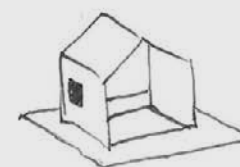
Tekniikka apurakennuksessa

Kaikki sähköä vaativat toiminnot (lataus, valaistus, säilytys) keskitetään viereiseen apurakennukseen, joka voidaan sijoittaa teknisesti edulliseen paikkaan. Pääkohde säilyy puhtaasti kokemuksellisenä.

Toiminta osana rakennetta

Sama rakenne toimii sekä kantavana että toiminnallisena yksikkönä: seinäpintoihin voidaan integroida istuimet, laverit, koukut, kuivaustelineet ja kalusteet. Jokainen yksikkö on samalla suojaa, paikka ja toiminto. Rakenteen sisään tulevat toiminnot voidaan valita tarpeen mukaan ja rakenne mahdollistaa niiden myöhemmän muokkautumisen.

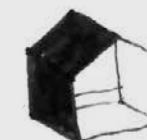
Opasteet ja ympäristökasvatus

Seinäpintoihin sijoitetaan vaihdettavia opasteita, jotka kertovat alueen luonnosta ja ilmastoviisaasta retkeilystä. Kun rakennelmia yhdistetään, ne muodostavat ympäristökasvatuksellisen tilan, jossa rakennelma ja maisema täydentävät toisiaan.

Puun käsittely - kestävä ja kaunis

Rakenteen ulkopinnat ovat mustaksi käsiteltyä tai hiillettä puuta. Maalikäsittely / hiiltäminen suojaa ulkopintoja säältä ja auttaa rakennetta sulautumaan maisemaan. Sisäpinnat ovat vaalean sävyistä puuta. Sisäpintojen vaaleat puupinnat luovat tilan tuntua, ja tilat ovat mahdollisimman valoisia - myös huonossa valaistuksessa.

Esteettömyys

Tummat ulkopinnat ja vaaleat sisäpinnat tukevat visuaalista hahmotettavuutta ja väljät sisätilat sekä mahdollisuudet luiskiin mahdollistavat esteettömän taukopaikan. Taukopaikan näkyvyys varmistetaan huonollakin säällä.

Kuva 8: Havainnekuva. Katettu rakenne metsässä tarjoaa lepopaikan ja suojan säältä.

3.2 Ilmastoviisas elinkaari

Ilmastoviisas taukopaikka on kokonaisvaltainen käsite, joka kattaa sekä taukopaidan rakenteiden valmistamisen, rakenteiden kuljetuksen ja kasauksen, ylläpidon ja huollon, taukopaikan käytön, sekä rakenteiden uusimisen ja purkamisen. Tässä kappaleessa on kerrottu, mitä asioita tulee ottaa huomioon, kun pyritään luomaan rakenteille mahdollisimman ilmastoviisas elinkaari.

ILMASTOVIISAAN TAUKOPAIKAN VALIDOINTI JA ARVIOINTI

Elinkaariarviointi (Life Cycle Assessment, LCA) on menetelmä, jonka avulla selvitetään tuotteen tai rakennuksen ympäristövaikutukset sen koko elinkaaren ajalta. Se tarkoittaa, että tarkastellaan kaikkia vaiheita alusta loppuun: mistä raaka-aineet tulevat, miten tuotteet valmistetaan, miten rakennuksen osat kuljetetaan ja kootaan, mitä vaikutuksia syntyy sen käytön aikana sekä mitä tapahtuu, kun rakennus aikanaan puretaan. LCA auttaa ymmärtämään, mihin vaiheisiin ympäristövaikutukset keskittyvät ja missä kohdissa voidaan tehdä parempia, vähähiilisempiä valintoja.

Tässä kappaleessa on esitetty elinkaariarvioinnin periaatteiden mukainen tarkastelu yksittäisen katetun taukopaikkarakennuksen osalta. Tarkasteluun valittu kokonaan suljettu katettu rakenne (päivätupa) on taukopaikkarakenteista raskain ja valmistamisen, kuljetuksen ja rakentamisen osalta vaativin. Samat tarkasteluvaiheet ja periaatteet koskevat kuitenkin myös muita kevyempiä taukopaikkarakenteita.

Kappaleessa on avattu hiilijalanjäljen

osalta merkittävimmät tekijät. Koko elinkaaren kattavaa laskentaa ei katetulle rakenteelle ole tehty, mutta luonnostasaisen tarkastelun perusteella rakenne on hiilijalanjäljeltään negatiivinen.

TUOTEVAIHE

Kokonaan suljettu katettu rakenne, eli päivätupa, koostuu pääosin puurakenteista, ja sen tuotevaiheen hiilijalanjälki on lähtökohtaisesti pieni. Merkittävimpiä ilmastovaikutuksia aiheuttavat alapohja-, yläpohja- ja vesikattorakenteet sekä ikkuna.

Teollinen esivalmistus mahdollistaa materiaalien tarkan käytön ja minimoi hukkapalojen syntymisen, mikä pienentää tuotevaiheen kokonaispäästöjä entisestään.

Keskeisiä huomioita:

- Kiinnitetään huomiota vesikaton katemateriaalin valintaan, valitaan mahdollisuuksien mukaan kierrätetty tai vähähiilinen tuote.
- Pyritään esivalmistamisella rakennustuotteiden hukan minimointiin ja käytetään rakentamisesta syntyvää hukkaa muiden rakenteiden rakennusmateriaalina.

RAKENTAMINEN

Koska päivätupa valmistetaan tehtaalla ja toimitetaan tontille valmiina elementteinä, rakentamisvaiheen päästöt koostuvat pääosin kuljetuksista, perustamistavasta ja työmaatoiminnoista.

Teollinen esivalmistus lyhentää tontilla tarvittavaa työaikaa ja vähentää työmaa-

kaluston tarvetta, mikä pienentää rakentamisen hiilijalanjälkeä huomattavasti. Lisäksi tehtaalla tapahtuva rakentaminen mahdollistaa täsmällisen materiaalinkäytön, mikä vähentää hukkamateriaalia ja siihen liittyviä päästöjä.

Keskeisiä huomioita:

- Minimoidaan rakennustuotteiden kuljetusmatkat, suositaan lähellä tuotettuja materiaaleja.
- Valitaan perustamispaikka siten, että maanmuokkaustarve on vähäinen.
- Pyritään vähäpäästöisiin ja kevyisiin työmaatoimintoihin.

KÄYTTÖVAIHE

Päivätuvassa ei ole sähköä eikä vesiliittymää, joten käytön aikaiset ilmastovaikutukset muodostuvat lähinnä korjaus- ja huoltotoimenpiteistä, sekä käyttäjien puun poltosta. Esivalmistuksen hyöty näkyy myös käytön aikana: tehtaalla kontrolloiduissa olosuhteissa valmistetut elementit ovat mitoiltaan täsmällisiä ja laadultaan tasaisia, mikä vähentää myöhempien korjausten tarvetta.

Päivätupien kaminoiksi tulee valita sellaisia malleja, jotka tuottavat mahdollisimman hyvin lämpöä mahdollisimman pienellä puumäärällä. Käyttäjiä tulee myös ohjeistaa minimoimaan puun polttoa ja kertoa puun polttamisen ympäristövaikutuksista.

Keskeisiä huomioita:

- Ehkäistään rikkoutumista ja uusimistarvetta hyvällä ylläpidolla ja ohjeistuksella.

- Valitaan säänkestäviä ja pitkäikäisiä materiaaleja.

ELINKAAREN LOPPU

Yksinkertaiset ja teollisesti valmistetut puurakenteet tekevät rakennusosien purkamisesta, uudelleenkäytöstä ja kierrätyksestä selkeää. Esivalmistetut elementit voidaan usein irrottaa ja hyödyntää kokonaisina muissa kohteissa, mikä lisää materiaalien kiertoa ja pidentää niiden käyttöikää.

Keskeisiä huomioita:

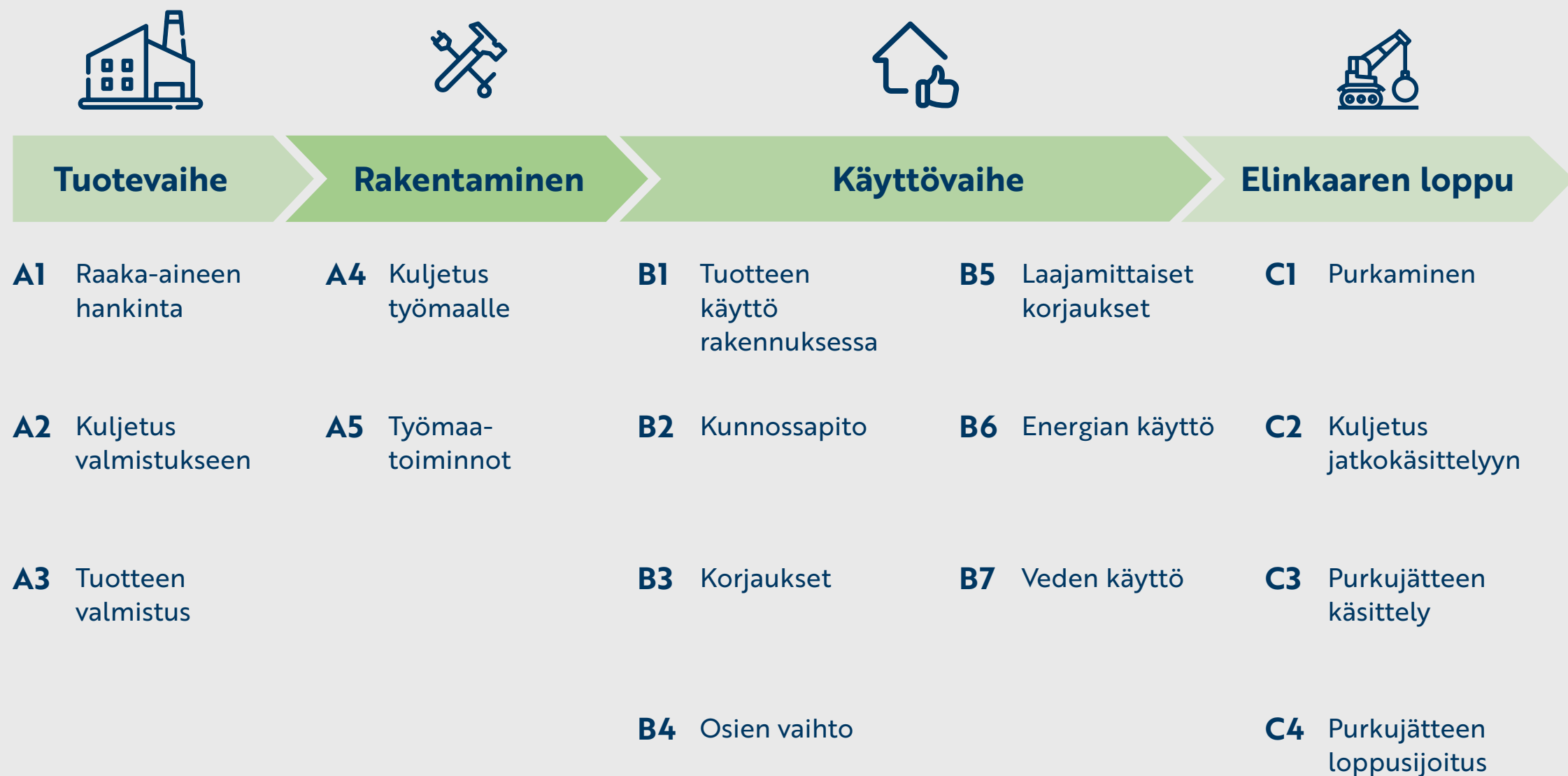
- Pyritään aina rakennuksen kokonaisena tai osittaisena siirtämiseen ja uudelleenkäyttöön uudessa sijainnissa kierrättämisen ja uuden rakenteen valmistamisen sijaan.
- Kierrätetään rakennusosat silloin, kun uudelleenkäyttö ei ole mahdollista.

ILMASTOHYÖDYT

Koska rakennus on pääosin puuta, sen ilmastovaikutukset voivat olla hiilinegatiiviset. Puutuotteet toimivat hiilivarastoina koko olemassaolonsa ajan. Esivalmistettujen puurakenteiden käyttö tehostaa materiaalin hyödyntämistä ja vähentää hukkaa, mikä kasvattaa puuraaka-aineen ilmastohyötyjä entisestään.

Keskeisiä huomioita:

- Puutuotteiden käyttöikä maksimoidaan ja uudelleenkäyttö mahdollistetaan ennen niiden mahdollista polttamista.

D LISÄTIEDOT

Rakennuksen elinkaaren ulkopuolelle jäävät hyödyt tai haitat

Kaavio 3: Tuotteen ja rakennuksen elinkaariarvioinnin osa-alueet

Lähde: Kuittinen, Tähtinen, 2025. Rakennuksen vähähiilisyyden arviointimenetelmä 2025 – Luonnos koekäyttöön

3.3 Esteettömyys ja inklusiivisuus

ESTEETÖN JA SAAVUTETTAVA TAUKOPAIKKA

Ilmastoviisauden ohella suunnittelua keskeisesti ohjanneet teemat ovat olleet esteettömyys ja inklusiivisuus. Esteettömyydellä tarkoitetaan, että taukopaikka on fyysisesti käytettävissä eri toimintakyvyn omaaville henkilöille, ilman kohtuuttomia esteitä. Rakenteiden tulee olla kestäviä ja turvallisia säällä kuin säällä. Huonolla säällä on erityisen tärkeää, että taukopaikka ja sen tarjoama suoja on helposti havaittavissa. Hyväksi havaittu keino on lisätä taukopaikkaan heijastavaa pintaa, jolloin se on mahdollista erottaa myös esimerkiksi lumituiskussa ([Omistajien ja ylläpitäjien työpaja 2025, Liite 2](#)).

Taukopaikan esteettömyyden taso määräytyy usein jo sen sijainnin mukaan, eivätkä kaikki taukopaikat siten ole esteettömiä ja kaikille saavutettavia. Esteettömyyteen tulee kuitenkin aina pyrkiä luonnon asettamien rajoitteiden puitteissa. Sen lisäksi, että esteettömät ratkaisut mahdollistavat liikunta-, ja näkö-, tai kuulorajoitteisten toiminnan taukopaikoilla, ne myös:

- lisäävät turvallisuutta vähentäen kaatumisia, loukkaantumisia ja onnettomuuksia
- mahdollistavat itsenäisen toiminnan (myös esimerkiksi lapset ja ikäihmiset)
- lisäävät osallisuutta ja tasa-arvoa
- ovat monikäyttöisiä ja mukavia käyttää myös heille, joilla ei ole erityistarpeita
- tekevät luonnosta saavutettavan kaikille

Ilmastoviisaan taukopaikan rakenteet on suunniteltu ja mitoitettu esteettömyys

huomioiden. Erillisessä [4 Piirustuskokoelma](#) -osiossa on esitetty rakenteiden esteettömyyteen liittyvät huomiot. Esteettömiä taukopaikkarakenteita suunniteltaessa tulee huomioida voimassa olevat viranomaismääräykset esteettömien rakenteiden ratkaisuista ja mitoituksista (Ympäristöministeriö. Esteettömyys 2018). Luontoreittien esteettömyydestä löytyy tietoa Invalidiliiton sivuilta kohdasta [Luontoliikunta](#). (Luontoliikunta, Invalidiliitto.)

Konkreettisia esteettömyyteen liittyviä ratkaisuja taukopaikoilla:

- Esteettömät kulkureitit (kovapintaaiset, riittävän leveät, loivat nousut)
- Laskuluiskat ja kaiteet portaiden rinnalla
- Istumapaikat eri korkeuksilla, selkänojallisia ja käsinojallisia penkkejä
- Esteetön pöytä (pyörätuolilla pääsee alle)
- Riittävä valaistus ja kontrastit (erityisesti hämärissä olosuhteissa) luovat turvallisuutta toiminnallisella- ja tunnetasolla
- Informaatio myös tunto- ja kuuloympäristössä (esim. opasteiden pistekirjoitus tai QR-koodit, jotka puhuvat mobiililaitteella). Opasteet sijoitettu niin, että ne ovat esteettömästi saavutettavissa.
- Esteetön WC, jossa riittävä tila ja tukikahvat

INKLUSIIVISUUS TAUKOPAKOILLA

Inklusiivisuus, tai suomennettuna osallistavuus ja yhdenvertaisuus, menee esteet-

tömyyttä pidemmälle. Se tarkoittaa, että paikka on tarkoituksella suunniteltu kaikille – eri taustoista, ikäryhmistä ja toimintakyvystä riippumatta. Inklusiivisessa suunnittelussa jokaiselle luodaan yhdenvertaiset mahdollisuudet osallistua, tulla kuulluksi ja kokea kuuluvansa joukkoon. (Kivi 2024, 15.)

Inklusiiviseksi suunnitellun taukopaidan avulla halutaan kannustaa ihmisiä liikkumaan luonnossa, oppimaan uutta ja kokemaan uusia elämyksiä. Inklusiivisuuden ei tarvitse tarkoittaa suuria ja työläitä rakennelmia, vaan se on usein pieniä harkittuja valintoja, jotka huomioivat erilaisten käyttäjien tarpeet ja tekevät taukopaikasta aidosti kaikille kutsuvan.

Tapoja lisätä inklusiivisuutta taukopaikoilla:

- Monikieliset opasteet
- Selkokielliset tai visuaaliset ohjeistukset
- Suoja tuulelta ja sateelta – tärkeää kaikille, erityisesti herkemmille käyttäjille (lapset, vanhukset)
- Tilaa rauhoittumiseen (ei liian vilkkaita tai meluisia elementtejä)
- Moninaisuutta arvostava visuaalinen ja toiminnallinen suunnittelu, esimerkiksi sukupuolineutraalit WC-tilat, joiden palvelut on kerrottu oversa selkein opastein
- Taukopaikan käyttö ei häiritse eläimiä tai kasveja, eikä kuluta maastoa liikaa

LASTEN HUOMIOINTI TAUKOPAKOILLA

Lapset ovat merkittävä käyttäjäryhmä osassa taukopaikkoja. Valtaosa taukopaikkojen rakenteista on kuitenkin suunniteltu aikuisten tarpeiden ja mitoituksen näkökulmasta.

Lasten parempi huomiointi taukopaikoilla lisää sekä lasten että heidän seurassaan olevien aikuisten viihtyvyyttä. Tämä edelleen houkuttelee liikkumaan luonnossa aktiivisemmin. Varhain syntynyt positiivinen luontosuhde kantaa usein aikuisuuteen saakka lisäten luonnon merkitystä ja siellä vietettyä aikaa (Mieli, Luonto tukee lapsen mielenterveyttä).

Alla esimerkkikeinoja lasten huomioimiseen taukopaikoilla:

- Opasta ja opeta luontoon liittyvistä asioista lapsia kiinnostavalla tavalla tarinoiden, leikkien ja pelien avulla. Immersiivisyys ja aiheeseen eläytyminen on lapsista kiinnostavaa.
- Osallista lapsia taukopaikan toimintoihin, kuten siivoukseen, opastuksen ja ohjauksen keinoin.
- Suunnittele rakenteiden mitoitusta ja toiminnallisuutta myös lapsille sopivaksi, esimerkiksi matalammat istuinkorkeudet ja selkänojalliset, tukevat ja turvalliset istuimet.
- Luo valaistuksella turvallisuuden tunnetta esimerkiksi WC-käynteihin.
- Luo kevyin ja turvallisoin rakentein mahdollisuuksia leikkiin ja peleihin, esimerkkinä tästä monitoimirakenne ks. [4 Piirustuskokoelma, suunnitelma 4.3.7 Monitoimirakenne](#)
- Sijoita rakenteet niin, että ne mahdollistavat lasten mahdollisimman helpon tarkkailun (esimerkiksi istuskelualueelta näköyhteys vesistöön ja WC-tiloihin).

3.4 Ilmastoviisaat taukopaikkarakenteet

Tässä kappaleessa esitellään edellä kuvattujen rakentamisperiaatteiden perusteella laaditut ilmastoviisaat taukopaikkarakenteet. Ne on jaettu kahteen kategoriaan, jotka ovat **katetut rakenteet** ja **kalusteet**.

Jokaisesta rakenteesta on laadittu erilliset toteutuspiirustukset, joiden pohjalta rakenteet on helppo toteuttaa. Toteutuspiirustukset löytyvät erillisestä osiosta [4 Piirustuskokoelma](#). Taukopaikkarakenteet on esitetty seuraavalla sivulla tuotekatalogimaisesti viittauksin piirustuskokoelman toteutussuunnitelmiin.

Kappaleissa [3.5–3.6](#) annetaan ohjeita taukopaikan toimintojen ja rakenteiden valintaan, sekä taukopaikan sijoittamiseen.

Katetut rakenteet

Katetut rakenteet ovat oleskelun ja ruokailun mahdollistavia joko kokonaan tai osittain suljettuja rakenteita. Rakenteen suljettavuuteen perustuen rakenteet on jaettu **päivätupaan (kokonaan suljettu)** ja **laavuun (osittain suljettu)**. Modulaarisuus mahdollistaa rakenteen mitoittamisen tarvetta vastaavaksi.

PÄIVÄTUPA

Päivätupa on kaikilta sivuilta suljettu taukopaikkarakenne. Päivätuvat soveltuvat erityisesti sellaisille taukopaikoille, joissa suojaa ilmasto-olosuhteilta tarvitaan enemmän, kuten vesistöjen äärellä ja tuntureissa.

LAAVU

Laavut ovat joko kahdelta tai kolmelta sivulta suljettuja katettuja taukopaikkarakenteita. Ne sopivat erityisesti taukopaikoille, joissa ympäröivä luonto tarjoaa myös suojaa ilmasto-olosuhteilta.

Kalusteet

Kalusteet ovat kevyitä rakenteita, jotka toimivat taukopaikalla joko itsenäisesti, tai osana katettua rakennetta. Niitä voidaan valita taukopaikan koon ja halutun varustelutason mukaan. Kalusteissa on huomioitu ja mahdollistettu toimintojen skaalattavuus. Esimerkiksi istuinpenkki toimii itsenäisenä yksittäisenä rakenteena, joka voidaan sijoittaa luontoreitin varrelle, tai se voidaan yhdistää useamman penkin käsittäväksi istuskeluryhmäksi taukopaikalle.

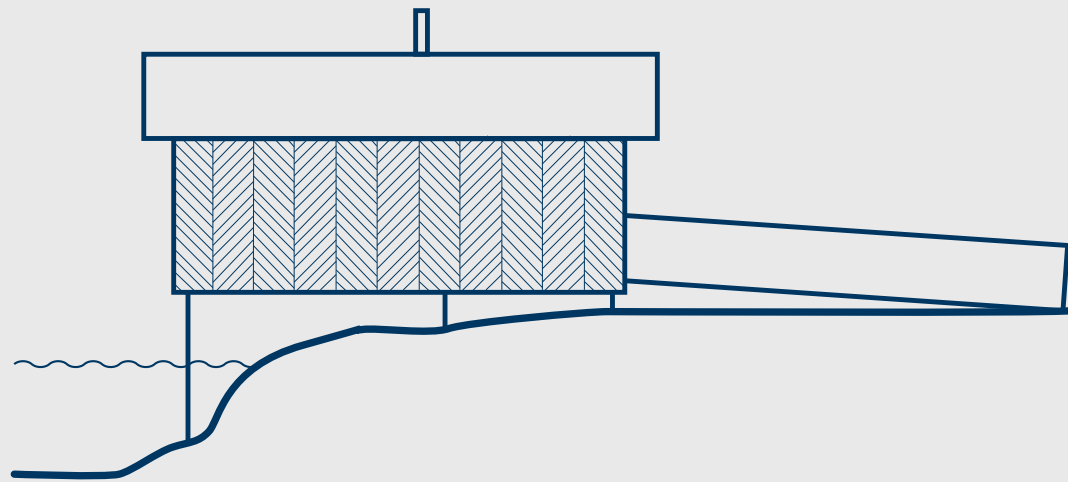
Ulkotilassa olevat kalusteet

Ruokailu ja ruuanvalmistus
Lepotuoli ja penkki
Tiskaus
Kuivausteline
Kahvitteluryhmä
Eläinsuoja
Monitoimirakenne

Kiinteät kalusteet osana katettuja rakenteita:

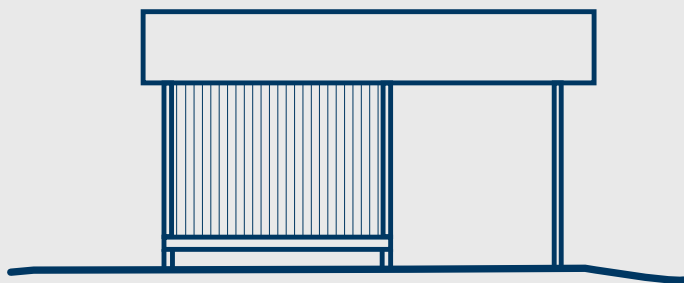
Naulakko
Kuivausteline
Sisätilan pöytä ja penkki

Katetut rakenteet

PÄIVÄTUPA

Piirustuskokoelman
suunnitelma 4.2.1

LAAVU

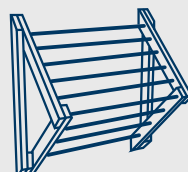
Piirustuskokoelman
suunnitelma 4.2.2

Kiinteät kalusteet

NAULAKKO

Piirustuskokoelman
suunnitelma 4.3.8

KUIVAUSTELINE

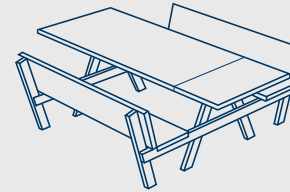
Piirustuskokoelman
suunnitelma 4.3.9

SISÄTILAN PÖYTÄ JA PENKKI

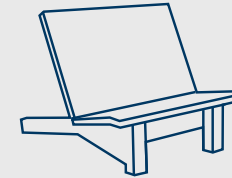
Piirustuskokoelman
suunnitelma 4.3.10

Kalusteet

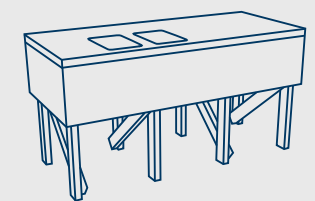
RUOKAILU JA RUUANVALMISTUS

Piirustuskokoelman
suunnitelma 4.3.1

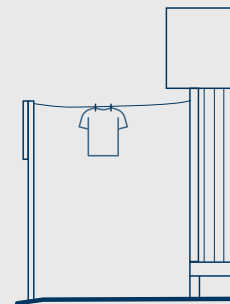
LEPOTUOLI JA PENKKI

Piirustuskokoelman
suunnitelma 4.3.2

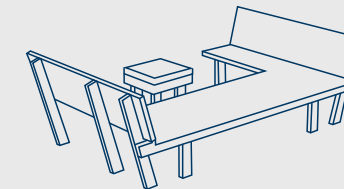
TISKAUS

Piirustuskokoelman
suunnitelma 4.3.3

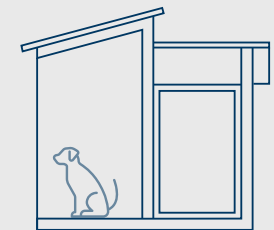
KUIVAUSTELINE

Piirustuskokoelman
suunnitelma 4.3.4

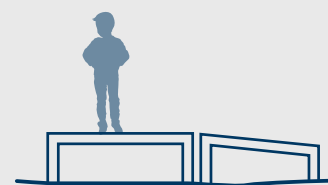
KAHVITTELYRYHMÄ

Piirustuskokoelman
suunnitelma 4.3.5

ELÄINSUOJA

Piirustuskokoelman
suunnitelma 4.3.6

MONITOIMI- RAKENNE

Piirustuskokoelman
suunnitelma 4.3.7

Kuva 9: Havainnekuva. Päivätupa talvimaisemassa.

3.5 Taukopaikan toimintojen valinta

Taukopaikan toimintoja valitessa on hyvä aloittaa vastaamalla alla oleviin kysymyksiin. Kysymysten jälkeen annetaan ohjeita ja vinkkejä taukopaikan toimintojen valintaan.

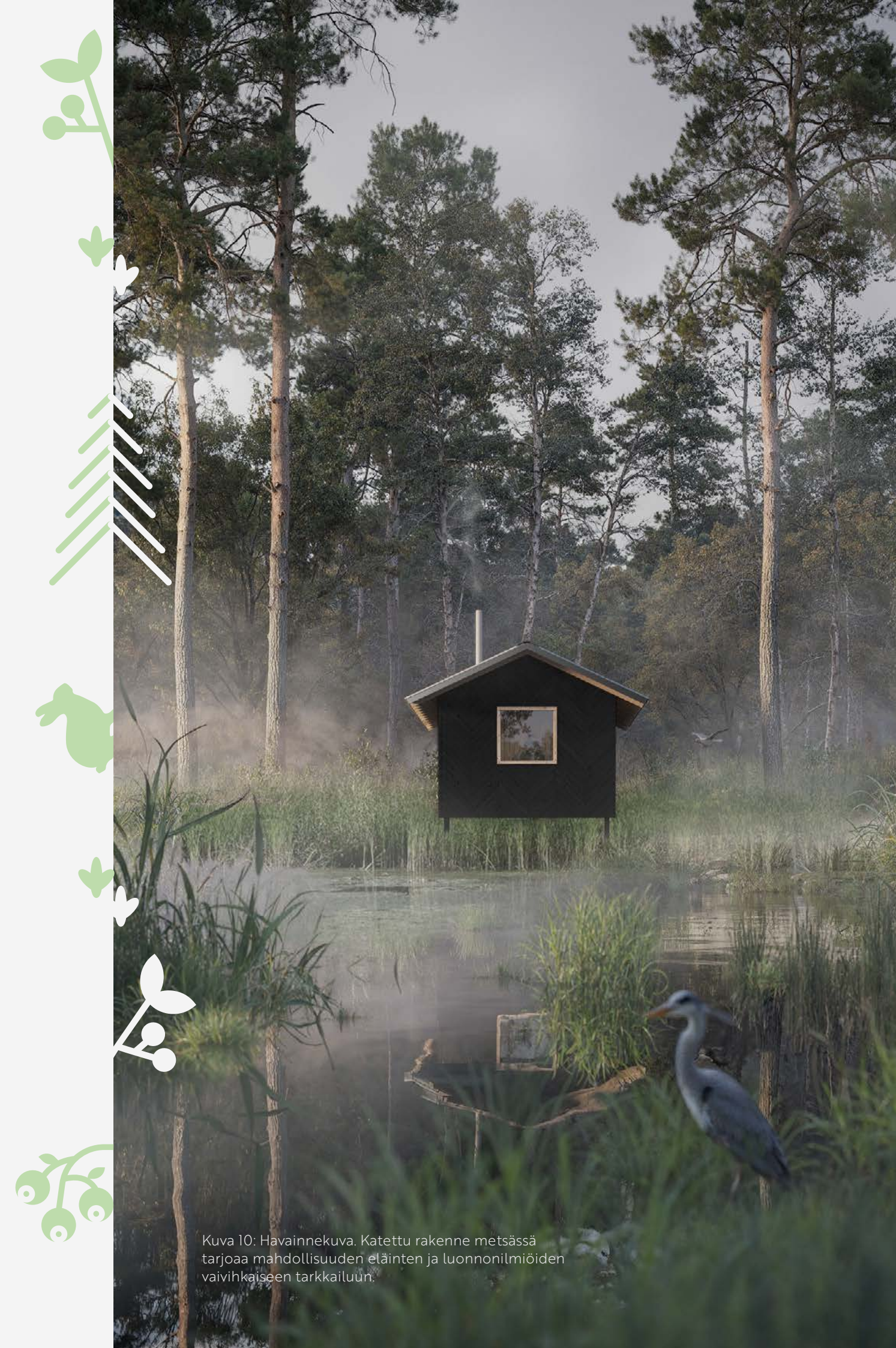
- Miten taukopaikka sijoittuu suhteessa reitin lähtöpisteeseen/lähtöpisteisiin?
- Miten taukopaikka sijoittuu suhteessa muihin taukopaikkoihin, ja millaiset etäisyydet niihin on?
- Millaisia palveluita ja varustelua reitin muilla taukopaikoilla on?
- Taukopaikan ilmasto-olosuhteet: onko taukopaikka suojaisa vai altis esimerkiksi tuulelle, tuiskulle ja/tai paahtavalle auringolle?
- Millaisia ovat taukopaikan tyypilliset käyttäjät ja käyttötarpeet?
- Kuinka suosittu tai ruuhkainen taukopaikka on, tai tulee olemaan?
- Onko taukopaikalla olemassa olevia rakenteita, joita voidaan säilyttää, kunnostaa tai uusiokäyttää?
- Voiko taukopaikka olla tuleton? Tarvitaanko tulta lämmittelyyn vai ainoastaan ruuanlaittoon?
- Onko taukopaikka saavutettavissa esteettömästi nyt tai mahdollisesti myöhemmin?
- Onko taukopaikan lähellä luonnonvesiä, tai kaivoa?
- Miten ja kuinka usein taukopaikan huoltaminen tapahtuu?

TAUKOPAIKKA OSANA PALVELUVERKKOA
Ilmastoviisaan taukopaikan rakentamisperiaatteiden ensimmäinen kohta *”Aloita kokonaisuuden arvioinnista”* linkittyy vahvasti taukopaikan toimintojen valintaan. Jokainen taukopaikka kytkeytyy osaksi palveluverkkoa, ja taukopaikan toimintoja valitessa tulee tarkastella ensin palveluverkkoa kokonaisuutena.

Uuden tai uudistettavan taukopaikan toimintoja valitessa tulee ne suhteuttaa lähialueella sijaitsevien taukopaikkojen palvelu- ja varustelutasoon. Päällekkäisiä toimintoja kannattaa karsia niin ilmastoviisauden kuin investointi- ja huoltokustannustenkin näkökulmasta. Ilmastoviisaan taukopaikan käyttäjätutkimuksessa 46 % vastaajista toivoi hyvin varusteltuja taukopaikkoja pidempien välimatkojen päässä toisistaan ja 43 % hyvin varusteltuja taukopaikkoja pidemmällä välimatkoilla yhdistettynä pieniin taukopaikkoihin lyhyin välimatkoin ([Käyttäjätutkimus 2025, Liite 1](#)).

Mikäli taukopaikalla on jo olemassa olevia rakenteita, tulee niiden kunto ja käytökelpoisuus arvioida. Ilmastoviisauden kannalta on oleellista rakentaa vain tarpeellinen ja pyrkiä mahdollisuuksien mukaan korjaamaan ja uudelleenkäyttämään olemassa olevia rakenteita.

Taukopaikan etäisyys reitin lähtöpisteestä saattaa myös ohjata taukopaikan toimintojen valintaa. Edellä mainitussa käyttäjätutkimuksessa ensimmäisen taukopaikan toivottiin sijaitsevan joko 2–5 km (42 % vastaajista), tai 5–10 km (45 % vastaajista)

Kuva 10: Havainnekuva. Katettu rakenne metsässä tarjoaa mahdollisuuden eläinten ja luonnonilmiöiden vaihikkaiseen tarkkailuun.

päässä reitin lähtöpisteestä ([Käyttäjätutkimus 2025, Liite 1](#)). Esimerkiksi ne henkilöt, jotka eivät retkeile päivässä pitkiä matkoja, tai joille taukopaikka ja eväiden syönti on retken kohokohta, suosivat lähellä lähtöpistettä sijaitsevia taukopaikkoja. Reitin lähtöpisteen läheisyydessä sijaitsevat taukopaikat ovat houkuttelevia myös esimerkiksi pienten lasten kanssa liikkuville ja liikuntarajoitteisille. Reitin alkupäähän kannattaakin yleensä sijoittaa hyvin varusteltu taukopaikka, jotta retkeily ja taukojen pitäminen mahdollistuisi kaikille.

TAUKOPAIKAN ILMASTO-OLOSUHTEET

Taukopaikan ilmasto-olosuhteet määrittävät merkittävästi taukopaikan toimintojen valintaa. Tuulelle, tuiskulle ja paahtavalle auringolle alttiissa paikoissa on tarve suojautua luonnonvoimilta. Paahtavalta aurinolta suojautumiseen voi riittää pelkkä katettu osittain avoin rakenne (laavu), mutta esimerkiksi kovaa tuulta, kylmyyttä ja tuis-kua vastaan tarvitaan katettu kokonaan suljettu rakenne (päivätupa), jossa on tulisi- ja lämmittelyä varten.

KÄYTTÄJIEN TARPEIDEN HUOMIOINTI

Taukopaikan ilmasto-olosuhteet ja sijainti vaikuttavat myös siihen, ketkä ja miten taukopaikkaa tyypillisesti käytetään. Jalan patikoimassa olevien henkilöiden tarpeet saattavat poiketa esimerkiksi kalastajien ja metsästäjien tarpeista. Kaupunkiluonnon taukopaikkojen käyttäjät ja käyttötavat voivat erota merkittävästi tunturien ja saaris-tokohteiden taukopaikkojen käyttäjistä.

Tyypillisimmin käyttäjien tarpeisiin liittyvät eroavaisuudet koskevat varusteiden kuivatuksen ja huoltamisen tarpeita, ruokailua ja ruuan valmistusta, sekä tulen käyttöä tarpeen tai tunnelman takia ([Käyttäjätutkimus 2025, Liite 1](#)). Tästä johtuen taukopaikan toiminnot tulee valita käyttäjien ja heidän motiiveihinsa pohjautuen.

TOIMINNOT KÄYTTÖASTEeseen MUKAAN

Toimintojen valinnan lisäksi tulee arvioida tarkasti niiden mitoitus suhteessa taukopaikan käyttöasteeseen. Taukopaikkoja ei tule ylimitoitaa, jotta niiden huollettavuus on mahdollista ja kannattavaa, ja jotta taukopaikan rakentamisen ilmastovaikutukset eivät turhaan kasva. Toisaalta liian tiukasti mitoitettuna toiminnot eivät palvele käyttäjiä ja aiheuttavat turhautumista. Käyttöasteeseen riittämättömät toiminnot altistavat rakenteita kulumiselle, mikä puolestaan lisää huoltamisen ja uusimisen tarvetta ([Omistajien ja ylläpitäjien työpaja 2025, Liite 2](#)). Piirustuskokoelman rakenteet on suunniteltu modulaarisiksi ja skaalattaviksi, jotta ne pystyvät vastaamaan eri käyttöasteisten taukopaikkojen tarpeisiin.

TULTA VAIN TARPEeseen

Ilmastoviisaan taukopaikan keskeisenä tavoitteena on ollut tulleettomuuden lisääminen ja puun kulutuksen vähentäminen. Taukopaikan toimintoja suunniteltaessa on tulenteon tarpeellisuus pohdittava tarkoin. Mikäli tulta ei tarvita lämmittelyyn ja säältä suojautumiseen, tulee pyrkiä tulleettomuuteen. Ruuanvalmistamista ja ruokailua tulee ohjata tulleettomiin ratkaisuihin, kuten retkikeittimen käyttöön. Tämä on huomioitu piirustuskokoelman kalusteissa palamattomin alustoin, jotka soveltuvat retkikeittimien käyttöön.

Silloin, kun tulen käyttö on tarpeen yllä mainituin perusteluin, tulee käyttää vähän puuta kuluttavia tulipesiä ja kaminoita. Kai-vonrenkaita, auton vanteita tai muita isoja ja paljon puuta vaativia tulipesiä ei tule käyttää. Käyttäjiä tulee myös ohjeistaa puun kulutuksen vähentämiseen, ja kertoa puun polton ympäristövaikutuksista. Käytetyt polttopuut tulee pyrkiä tuomaan mahdollisimman läheltä, jotta minimoidaan kuljetuksesta syntyvät ilmastopäästöt.

TAUKOPAIKAN ESTEETTÖMYYS JA SAAVUTETTAVUUS

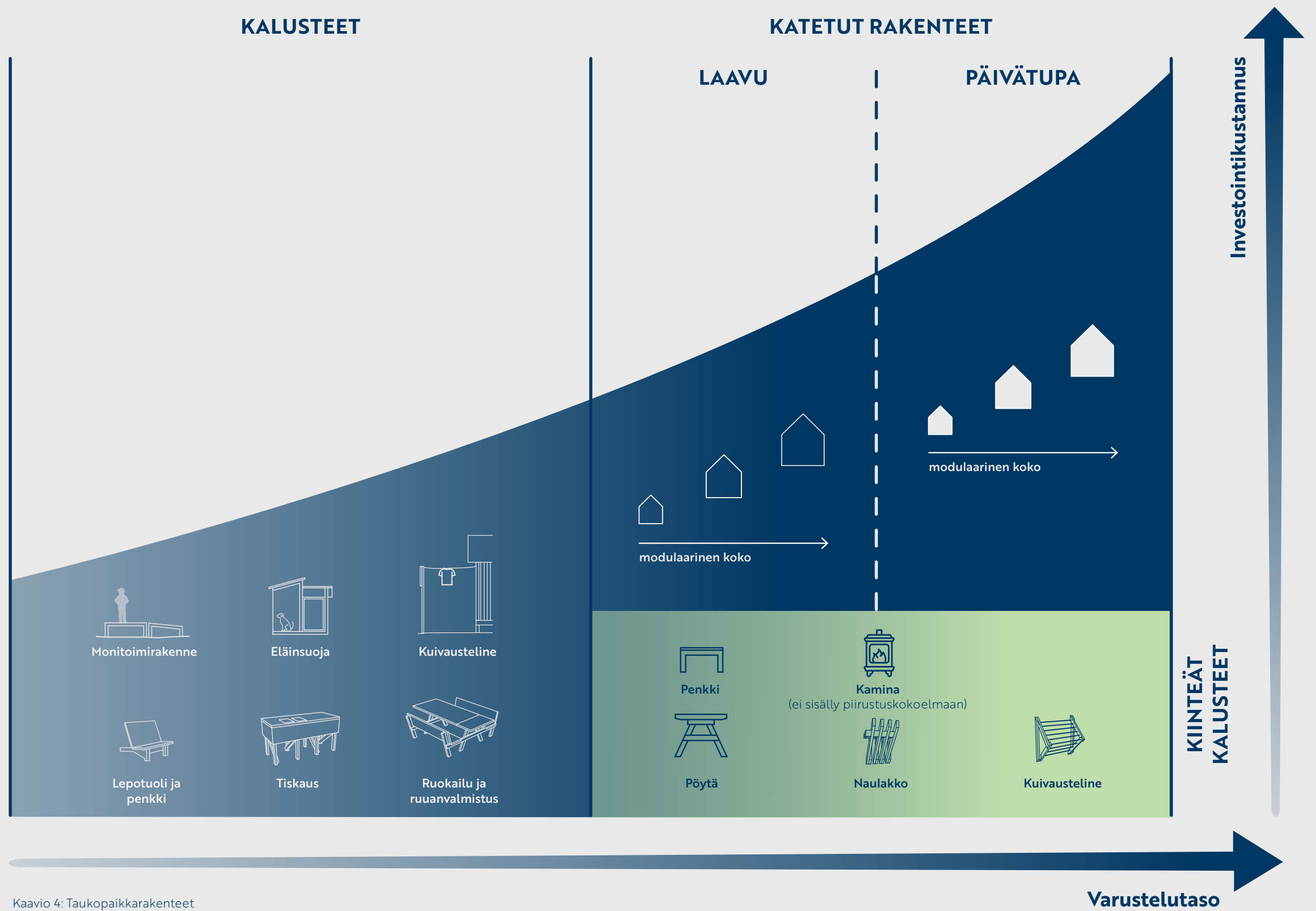
Piirustuskokoelman rakenteet on suunniteltu esteettömyys huomioiden. Taukopai-koilla, jotka ovat esteettömästi saavutettavia, pitää kaikkien taukopaikkarakenteiden olla myös esteettömiä. Vaikka kaikki taukopaikat eivät sijaintinsa ja saavutettavuutensa puolesta ole esteettömästi saavutettavia, tulee toiminoissa kuitenkin pyrkiä mahdollisimman esteettömiin ratkaisuihin. Esteettömät ratkaisut eivät palvele ainoastaan liikuntarajoitteisia, vaan myös esimerkiksi lapsia, iäkkäitä henkilöitä, tilapäisesti vammautuneita, raskaana olevia, näkö- ja kuulorajoitteisia, sekä kielitaidottomia tai kognitiivisesti rajoittuneita henkilöitä. Esteettömyydestä ja inklusiivisuudesta on kerrottu enemmän [kappaleessa 3.3](#).

HARMAAT VEDET TAUKOPAIKOILLA

Taukopaikoilla, jotka sijaitsevat lähellä luonnonvesiä, tai joiden läheisyydessä on kaivo, tulee kiinnittää erityistä huomiota asianmukaiseen harmaiden vesien käsitte-lyyn. Harmaita vesiä ei saa päästä käsittelemättöminä maastoon, luonnonvesiin tai pohjavesikaivoon.

HUOLTAMINEN HUOMIOON

Kaikki taukopaikat vaativat huoltamista. Huoltamisen tarve ja huoltosykli määräytyy taukopaikan toimintojen ja käyttöasteen mukaan. Taukopaikan toimintoja valitessa tulee huomioida huoltoon liittyvät tekijät ja pyrkiä optimoimaan esimerkiksi taukopaikan toimintojen määrä ja mitoitus suhteessa taukopaikan käyttöasteeseen. Tulleettomien taukopaikkojen lisääntyminen ja puun kulutuksen vähentäminen tulellisilla taukopaikoilla luo potentiaalia taukopaikkojen huoltotarpeiden pienenemiseen polttopuuhuollon vähentyessä. ([Omistajien ja ylläpitäjien työpaja 2025, Liite 2](#).)

Kaavio 4: Taulukkarakenteet

3.6 **Taukopaikan ja toimintojen sijoittelu**

Taukopaikan sijainnin valinta on usein monen asian summa. Sijoittelussa tulee huomioida sekä taukopaikan käyttäjien että huollon tarpeet.

Ilmastoviisaan taukopaikan käyttäjätutkimuksessa taukopaikan valintaan eniten vaikuttavia tekijöitä olivat sen sijainti sopivan päivävaellusmatkan päässä lähtöpai-
kasta, taukopaikan hienot luontonäkymät, taukopaikan tai sen lähialueen soveltumi-
nen yöpymiseen, sekä taukopaikan tiedetty vähäinen ruuhkaisuus. Tauoilta odotettiin
eniten oleskelua ja luonnon katselua, sekä lepoa. Yli neljäsosa vastaajista toivoi lisäksi
rentoutumista, omaa rauhaa, sekä vaivat-
tomuutta ja helppoutta. (Käyttäjätutkimus
2025, Liite 1.)

TAUKOPAIKAN SIIJOITTAMISTA OHJAAVAT TEKIJÄT

Taukopaikan sijainnin valinnassa tulee pyrkiä optimoimaan näkymät luontoon. Luontönäkymät eivät kuitenkaan ole taukopaikan sijoittamista ainoastaan ohjaava tekijä. Näkymien lisäksi huomioon otettavia asioita ovat taukopaikan mahdollisimman helppo huollettavuus, saavutettavuus, ilmasto-olosuhteet ja suojaisuus, sekä luonnon kulumisen minimointi. Näiden asioiden kesken tulee pyrkiä tasapainoon taukopaikan sijoittelussa. Jos taukopaikkaa ei pysty sijoittamaan parhaalle näkymälle edellä mainituista syistä, voi maiseman äärelle sijoittaa yksittäisiä itsenäisiä rakenteita, kuten istuimia, jotka mahdollistavat maisemasta nauttimisen.

Taukopaikan sijainnilla vaikutetaan ympäristön kulumiseen ja taukopaikkojen läheisyydessä maasto on kuluneempaa, kos-

ka alueella liikutaan enemmän verrattuna reitillä kulkemiseen. Liikkuminen myös leviää laajemmalle alueelle. Taukopaikan tulisi sijaita lähtökohtaisesti sellaisella paikalla, että se kestää luonnollista kulumista ilman mittavia ympäristön kestäväintitoita. Myös taukopaikalle toimintojen välille on hyvä tehdä selkeät kulkureitit. Luonnon kulumisen minimoimiseksi telttailulle kannattaa maaston muodosta ja herkkyydestä riippuen joko rakentaa tai osoittaa tietyt tasiset kohdat, mikäli telttailu on ylipäättään sallittua tai mahdollista. ([Omistajien ja ylläpitäjien työpaja 2025, Liite 2.](#))

Taukopaikkaan kytkeytyy usein myös reitti, jota pitkin paikalle kuljetaan. Reitin selkeällä merkkäamisella ja mahdollisesti kestäväinnillä ohjataan retkeilijät käyttämään vain merkittyjä reittejä, jolloin ympäröivä alue säilyy luonnontilaisena. ([Omistajien ja ylläpitäjien työpaja 2025, Liite 2.](#))

Pohdi näitä asioita taukopaikan sijoittelua suunnitellessasi:

- Millaisia luontonäkymiä taukopaikalta on? Voidaanko taukopaikka sijoittaa hienoimman näkymän äärelle? Onko taukopaikka silti saavutettava ja helposti huollettava?
- Miten saavutettavuus ja huollettavuus muuttuu eri vuodenaikoina?
- Millaiset ilmasto-olosuhteet kyseisellä alueella on? Mikä olisi suojaisin sijainti taukopaikalle?
- Mikä olisi luonnon kulumisen minimoimisen näkökulmasta paras sijainti taukopaikalle?

Kaavio 5: Taukopaikan sijoittuminen luontoreitin varrelle.

Miten taukopaikka sijoittuu suhteessa reitistöön? Miten taukopaikalle saadaan luotua selkeä ja mahdollisimman helppokulkuinen reitti?

TAUKOPAIKAN TOIMINTOJEN SIOITTELU

Kun taukopaikan sijainti, sekä tarvittavat toiminnot ja rakenteet on määritetty (ks. [kappale 3.5](#)) voidaan siirtyä seuraavaan vaiheeseen, eli toimintojen sijoittelun suunnitteluun taukopaikalla. Tähän on koottu ohjeita ja vinkkejä siitä, miten toimintoja kannattaa sijoitella suhteessa toisiinsa, ja mitä toimintojen sijoittelussa tulee ottaa huomioon. Jokainen taukopaikka on kuitenkin erilainen maaston, ympäröivän luonnon ja ilmasto-olosuhteiden osalta, joten ohjeita tulee soveltaa taukopaikkakohtaisesti.

Taukopaikan toimintojen sijoittelun suunnittelu on hyvä aloittaa ilmasto-olosuhteiden ja maastonmuotojen tarkastelulla. Tähän liittyviä apukysymyksiä ovat:

- Mikä on vallitseva tuulen suunta? Mikä on suojaisin suunta/puoli taukopaikalla?
- Millaiset maastonmuodot taukopaikalla on? Miten toiminnot saadaan sijoitettua niin, että maastonmuokkaukset saadaan minimoitua?
- Onko maasto kosteaa, tai helposti routivaa? Mihin ja miten perustukset saadaan tehtyä helpoiten?
- Onko taukopaikan läheisyydessä luonnonvesiä tai kaivoa? Miten estetään harmaiden vesien pääsy luontoon ja vesistöön?
- Millainen on taukopaikkaa ympäröivän puuston kunto, jos taukopaikka sijaitsee puiden äärellä? Onko taukopaikan läheisyydessä huonokuntoisia puita, jotka voivat kaatumisellaan aiheuttaa vaaratilanteita tai rikkoo rakenteita?

Ilmastoviisaan taukopaikan käyttäjätutkimuksen perusteella taukopaikkojen käyttä-

jillä on hyvin erilaisia tarpeita ja toiveita siitä, halutaanko taukopaikoilla viettää aikaa yhdessä ja luoda sosiaalisia kohtaamisia, vai halutaanko tauoilla olla omassa rauhassa luonnon ääressä ([Käyttäjätutkimus 2025, Liite 1](#)). Hyvä taukopaikka tarjoaa mahdollisuudet molempiin; sekä yhdessäoloon että rauhaan. Sosiaalisuus kietoutuu tyypillisesti ruuanlaiton ja ruokailun äärelle. Rauhoittuminen on tyypillisimmin oleskelua ja luonnon katselua, sekä lepäämistä joko ruuan äärellä tai ilman.

Mikäli taukopaikalla sijaitsee käymälä, on se hyvä sijoittaa hieman etäälle ruuanlaitosta, mutta kuitenkin niin, että oleskelualueelta on näköyhteys käymälään esimerkiksi lasten valvomisen vuoksi.

Taukopaikan koosta ja ruuhkaisuudesta riippuen toiminoille ja niiden ympärille on hyvä mitoittaa riittävästi tilaa. Toisaalta toimintoja ei kannata hajauttaa tai levittää taukopaikalla liikaa, jotta minimoidaan taukopaikalla liikkumisesta aiheutuva luonnon kuluminen. Jos mahdollista, taukopaikalla olisi hyvä osoittaa selkeät kulkureitit toimintojen välillä.

- 1 Katettu kokonaan suljettu rakenne, päivätupa, pyritään sijoittamaan elämyksellisten näkymien äärelle, jos mahdollista.
- 2 Osittain avoin katettu rakenne, laavu, pyritään sijoittamaan elämyksellisten näkymien äärelle, jos mahdollista.
- 3 Tuleton istuskelualue mahdollistaa oleskelun ja yhdessäolon. Penkit voidaan sijoittaa monin eri tavoin.
- 4 Pöytäryhmä mahdollistaa tulettoman ruuanlaiton ja ruokailun.
- 5 Parhaan maiseman äärelle voidaan sijoittaa lepotuoleja oleskelun ja maisemasta nauttimisen (yksin tai yhdessä) mahdollistamiseksi.
- 6 Eläinsuojat kannattaa sijoittaa taukopaikalla hieman sivummalle, jotta eläimet ja ihmiset häiriintyvät toisistaan mahdollisimman vähän.
- 7 Toimintojen välille on hyvä luoda selkeät kulkureitit, jotta minimoidaan luonnon kuluminen.
- 8 Käyttäjien liikkumista taukopaikalla voidaan tarpeen mukaan ohjata ja rajata moinitoimikalusteella, joka luo viihdykettä myös lapsille.

Kaavio 6: Taukopaikan toimintojen esimerkkisijoittelu.

Toimintojen sijoittelulla voidaan vaikuttaa huomattavasti taukopaikan luonteeseen ja retkeilijöiden keskinäiseen kanssakäymiseen. Toimintojen keskinäisellä sijoittamisella on luonnollisesti merkitystä sosiaalisuuden - rauhallisuuden luomisessa. Myös yksittäisiä toimintoja on mahdollista sijoittaa monin eri tavoin, jolloin joko mahdollisestaan sosiaaliset kanssakäymiset ja yhteinen ajanvietto tai omassa rauhassa oleminen. Taukopaikan koosta riippuen kannattaa sinne luoda sekä sosiaalisia ajanviettopaikkoja että oman rauhan mahdollistavia oleskelun alueita, jotta erilaisten käyttäjien tarpeet voidaan täyttää mahdollisimman hyvin.

Oheisessa kaaviossa on esitetty erilaisia toimintojen mahdollistamia sijoitteluvaihtoehtoja. Rakenteet itsessään on suunniteltu esteettömiksi, mutta on huomionarvoista, että myös niiden sijoittelulla voidaan joko parantaa tai heikentää toimintojen saavutettavuutta.

Pyörätuoli vaatii halkaisijaltaan 1500 mm kokoisen alueen kääntymistä varten (pyörähdysympyrä). Tämä tulee huomioida taukopaikoilla, niin sisä- kuin ulkotilojen toimintojen suunnittelussa. Myös luiskien, ovien, WC-tilojen ja kulkuväylien mitoituksen viranomaismääräykset tulee tarkistaa taukopaikkaa suunniteltaessa ja rakentaessa. (Ympäristöministeriö. Esteettömyys 2018.)

Luontoreittien esteettömyydestä löytyy tietoa Invalidiliiton sivuilta kohdasta [Luontoliikunta](#). (Luontoliikunta, Invalidiliitto.)

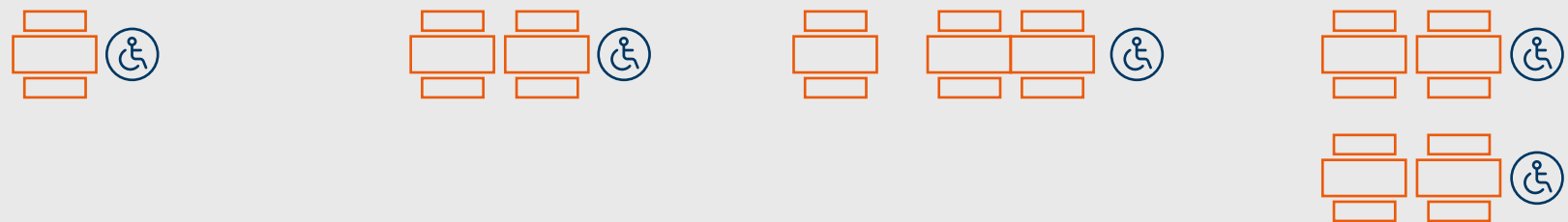

Esteettömän pyörähdysympyrän halkaisija 1500 mm

Kahvitteluryhmä

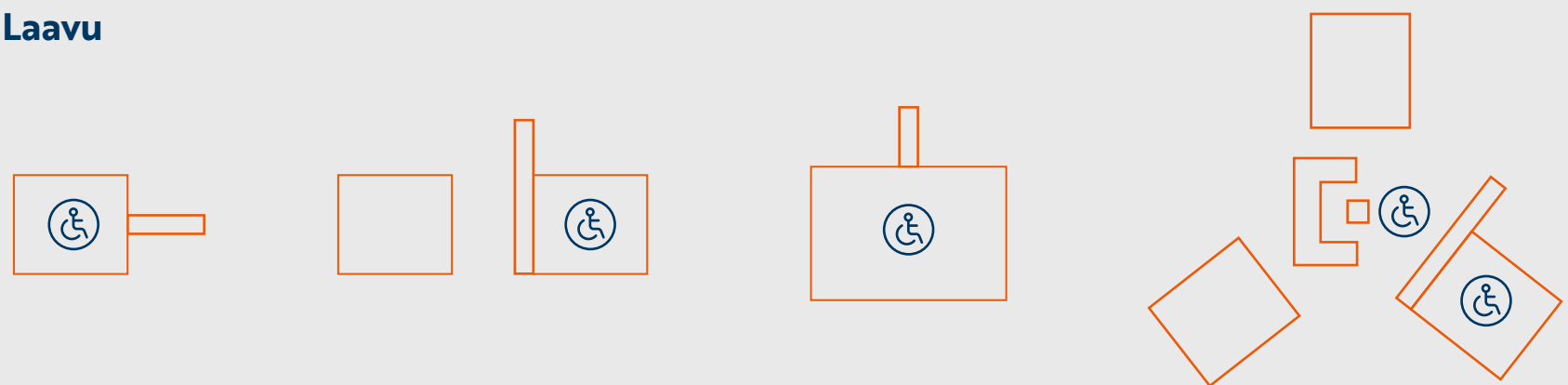
Ruokailu ja ruuanvalmistus

Lepotuoli ja penkki

Laavu

oleskelu omassa rauhassa

sosiaalisuus ja kanssakäymiset

Kaavio 7: Toimintojen sijoitteluvaihtoehtoja.

The background is a close-up, slightly blurred image of a technical drawing or blueprint. It features a ruler with millimeter markings and various handwritten numbers in black and red ink. The numbers '0001' and '06' are visible in red, while '08' and '09' are in black. The overall tone is technical and precise.

04

**Piirustus-
kokoelma**

Sisällys

04 PIIRUSTUSKOKOELMA

4.1	Toimintojen sijoittuminen taukopaikalle	34
4.2.1	Esteetön katettu rakenne (päivätupa)	35
4.2.2	Avoin katettu rakenne (laavu, katos)	37
4.2.3	Elementointi ja detaljointi	38
4.3.1	Ruokailu ja ruoanvalmistus	40
4.3.2	Lepotuoli ja penkki	42
4.3.3	Tiskauspaikka	44
4.3.4	Kuivausteline	46
4.3.5	Kahvitteluryhmä	47
4.3.6	Eläinsuoja	48
4.3.7	Monitoimirakenne	50
4.3.8	Naulakko	51
4.3.9	Kuivausteline sisätilassa	52
4.3.10	Sisätilan pöytä ja penkki	53
4.4	Materiaalit	54

Kuva: Kaminalla varustettu päivätupa talvimaisemassa

Piirustuskokoelma sisältää rakennekohtaiset piirustukset suunnittelukohteista sekä ilmastoviisaan taukopaikan laatuvaatimukset.

Suunnitelmat ovat yleisluontoisia eivätkä huomioi kaikkia mahdollisia kunta- tai kohdekohtaisia maasto-olosuhteita, teknisiä vaatimuksia, lupakäytäntöjä tai viranomaismääräyksiä. Rakentaminen edellyttäneen aina erillistä kohdekohtaista toteutussuunnittelua ja viranomaisten hyväksyntää. MUUAN Oy tai suunnitteluun osallistuneet tahot eivät vastaa mahdollisista vahingoista, jotka aiheutuvat tämän kokoelman pohjalta toteutetuista rakenteista.

4.1 Toimintojen sijoittuminen taukopaikalle

Esimerkkisijoittelu kuviteltuun paikkaan. [Sijoitteluperiaatteet on kuvattu käsikirjan kappaleessa 3.6](#)

Iso taukopaikka - kaikki toiminnot

Taukopaikka suositun reitin varrella. Tarjoaa runsaasti toimintoja ja palveluja sekä mahdollistaa useiden ryhmien yhtäaikaisen oleskelun. Erilaisia suojan tasoja avoimesta suljettuun lämmitettävään päivätupaan.

Eläinsuoja

Leikki, tilarajaus

Leikkiin soveltuva tilanrajauselementti, jolla suojataan taukopaikkaa ympäröivää luontoa kulumiselta.

Ruokailu

Ruoanvalmistus retkikeittimellä ja ruokailu.

Avoin, katettu rakenne (laavu, katos)

Lepo, ruokailu ja oleskelu.

Varusteiden kuivaus

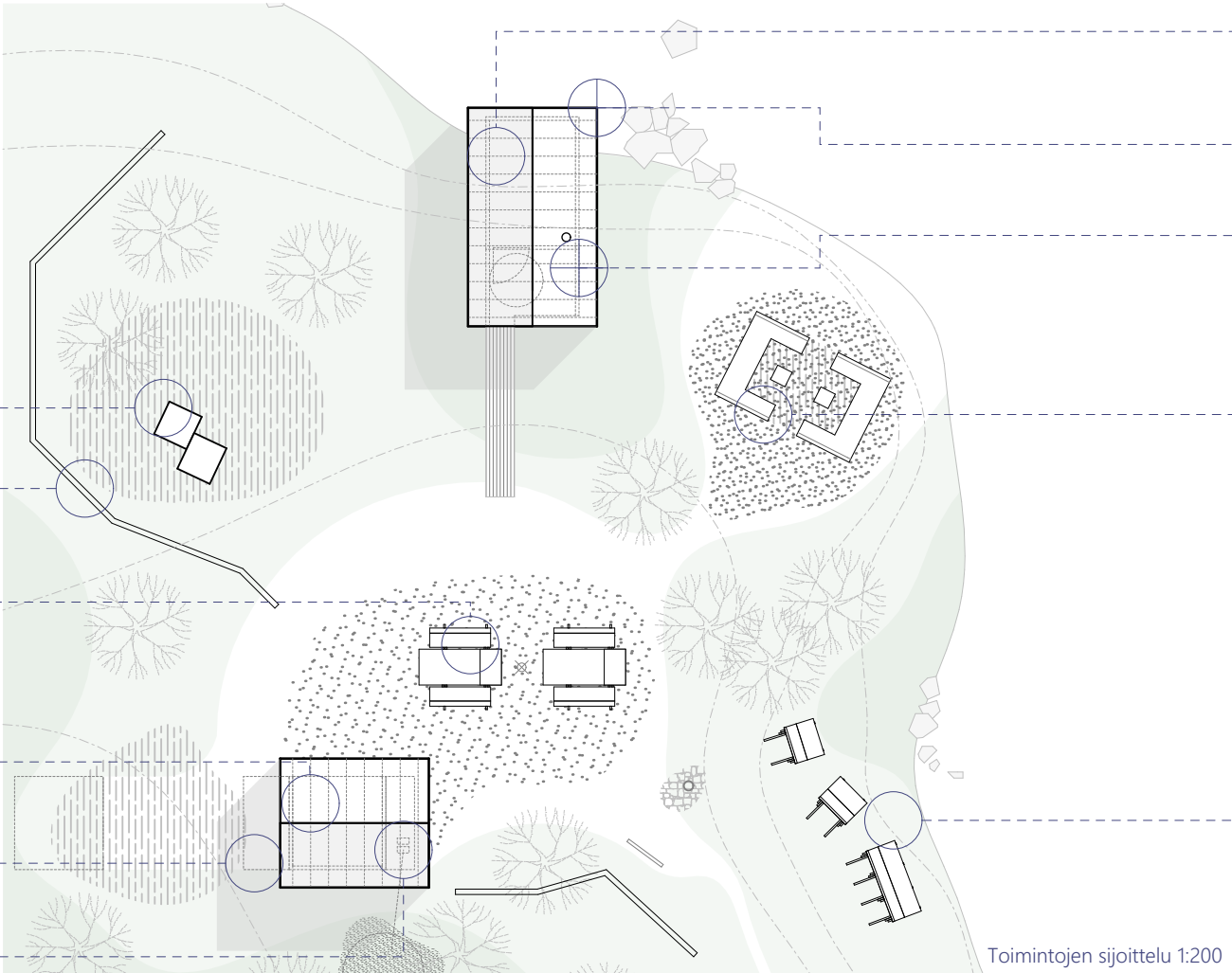
Kuivausteline.

Tiskaus

Tiskauspaikka.

Pienet taukopaikat - yksittäiset toiminnot

Pieniä levähdyspaikkoja reitin varrella. Pysähdys voi tarjota erilaisia toimintoja istuskellen levähtämisestä aina ruokailuun ja ruoanlaittoon tai kahvitteeluun kauniissa maisemissa.

Esteetön katettu rakenne (päivätupa)

Säältä kokonaan suljettu suojatila, lämmittely, oleskelu, ruokailu, lepo, maisemasta nauttiminen, valokuvaus ja videointi.

Näkyvyys

Rakenteeseen integroitu heijastava huomioelementti, näkyvyys 360°.

Opaste

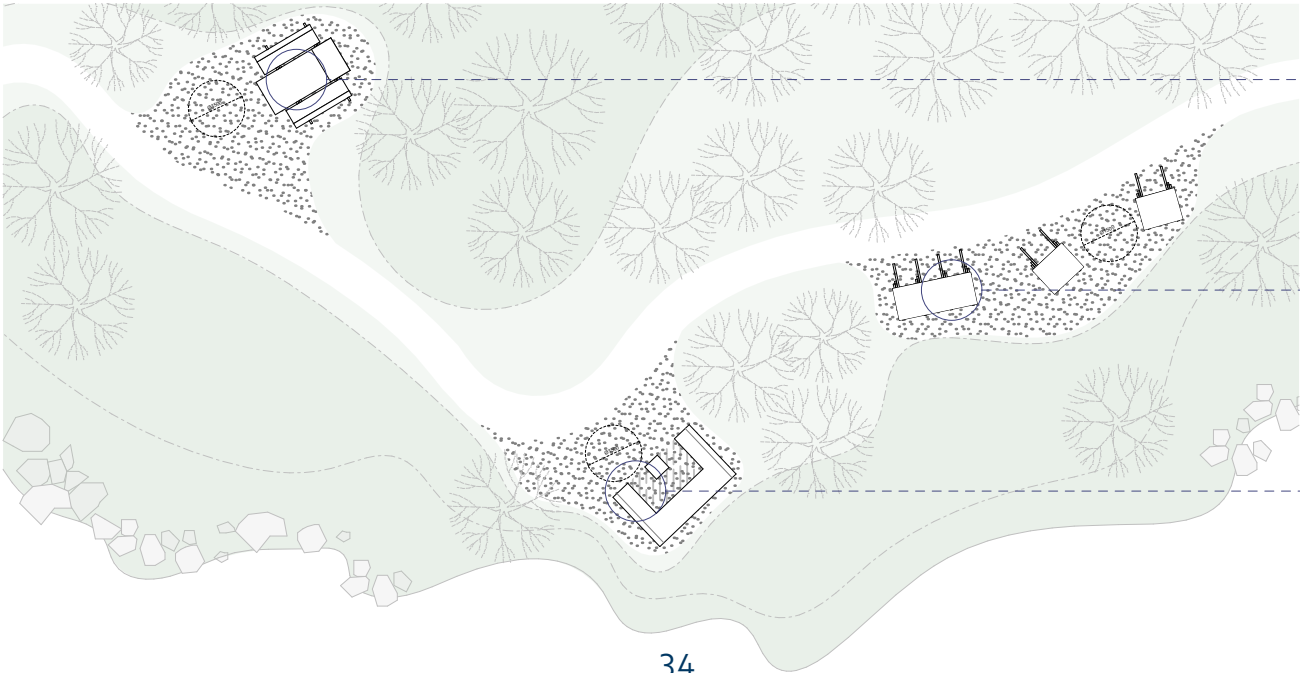
Integroitu opastepinta, opastus ja ympäristökasvatus.

Kahvitteluryhmä

Ruoanlaitto, sosiaalinen oleskelu, istuskelu kahvipadan äärellä.

Levähdys

Istuminen, nojaaminen, makuulla lepo, kantamuksien ripustaminen.

Esteetön ruokailu

Ruoanvalmistus retkikeittimellä ja ruokailu.

Levähdys

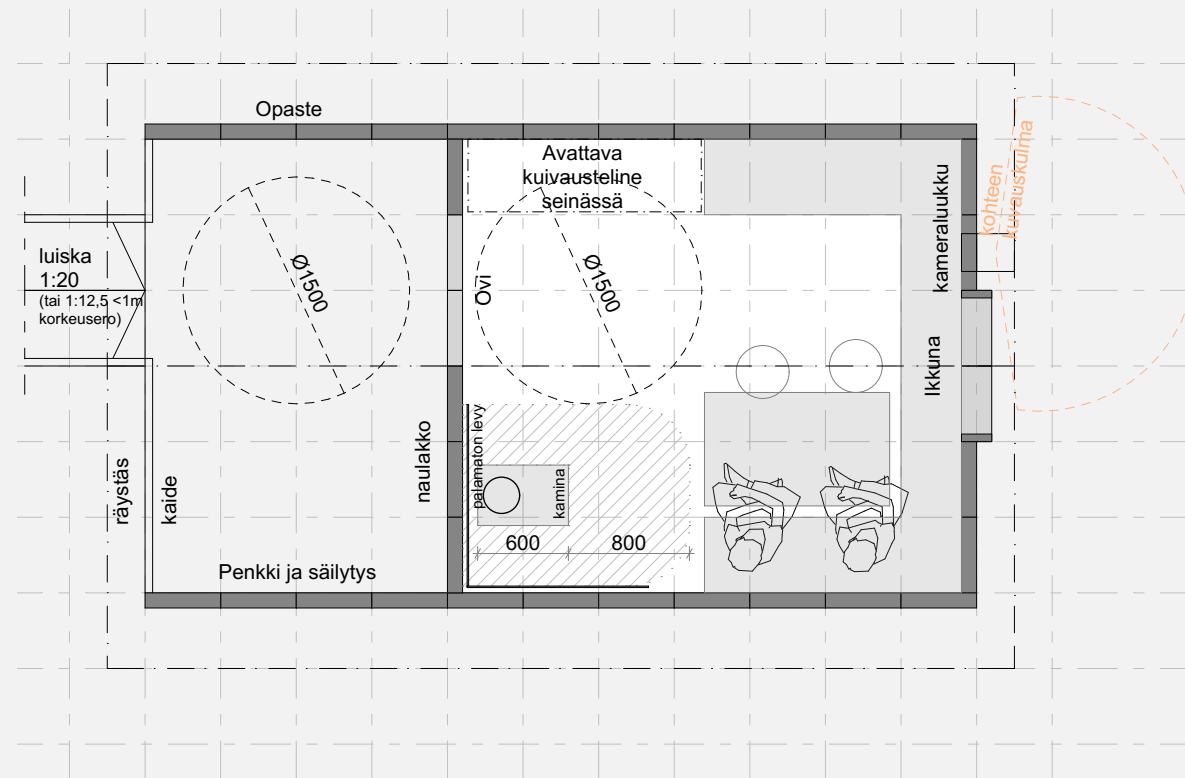
Istuminen, nojaaminen, makuulla lepo, kantamuksien ripustaminen.

Esteetön kahvitteluryhmä

Ruoanlaitto, sosiaalinen oleskelu, istuskelu kahvipadan äärellä.

4.2.1 Esteetön katettu rakenne (päivätupa)

Pohjapiirros 1:50

Varustus: Kamina, pöytäryhmä, penkit, kuivausteline, kameraluukku, naulakko

Toiminnot: istuskelu, ruoanlaitto, lämmittely, oleskelu, sääsuoja, esteettömyys, valokuvaus, varusteiden kuivaus

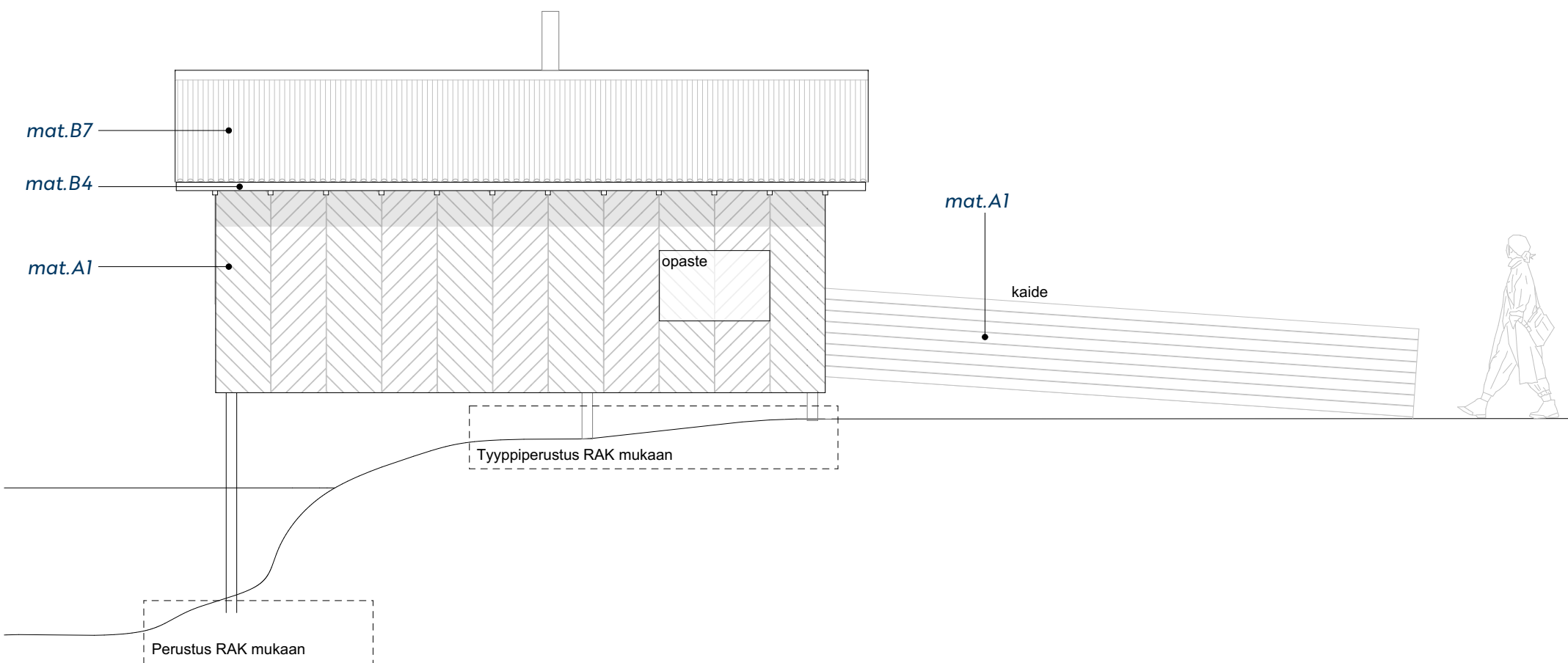
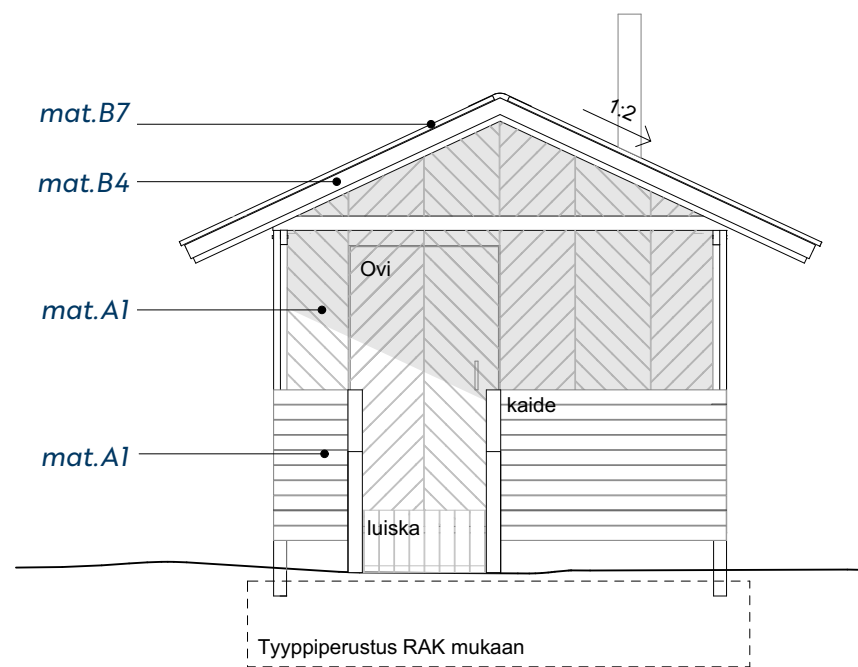
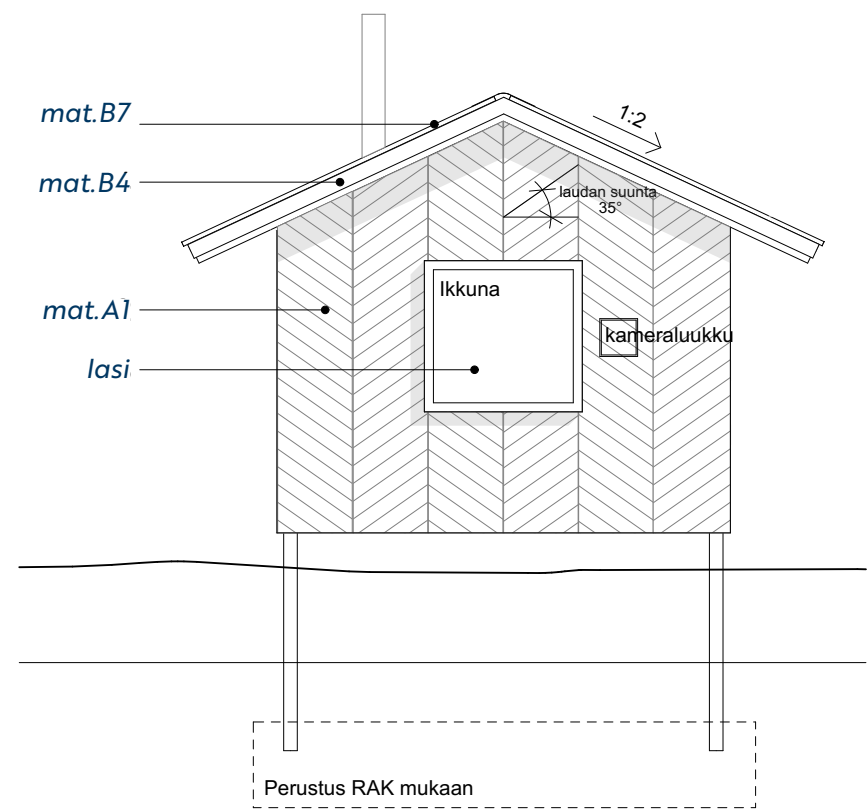
Kapasiteetti: 6-8 hlö

pinta-ala: noin 10m^2 sisätila + 6m^2 terassi

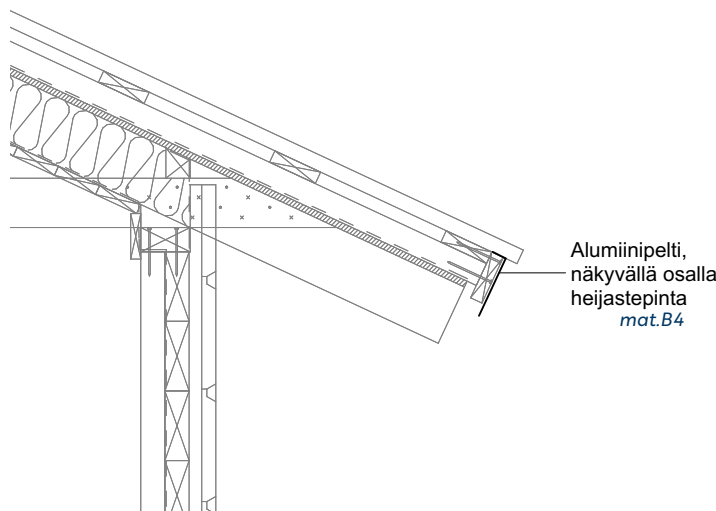
Havainnekuvassa rakennelma on perustettu osittain veden päälle, suunnitteluratkaisu mahdollistaa monenlaiset toteutus- ja perustustavat

Julkisivut 1:50

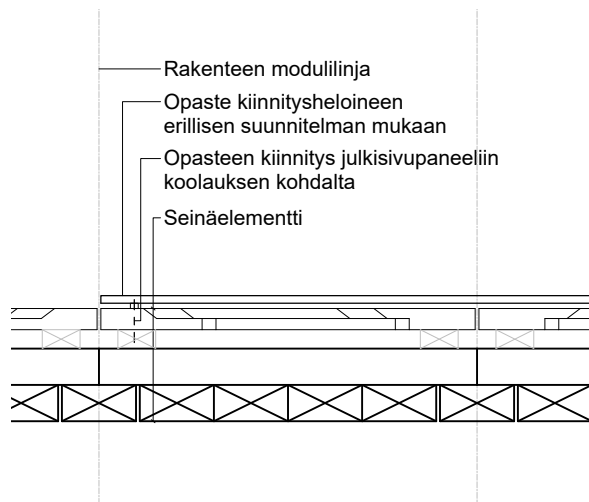
Heijastinpintadetalji 1:15

Rakenteet RAK suunnitelmien mukaan

Opasteen kiinnitys 1:10

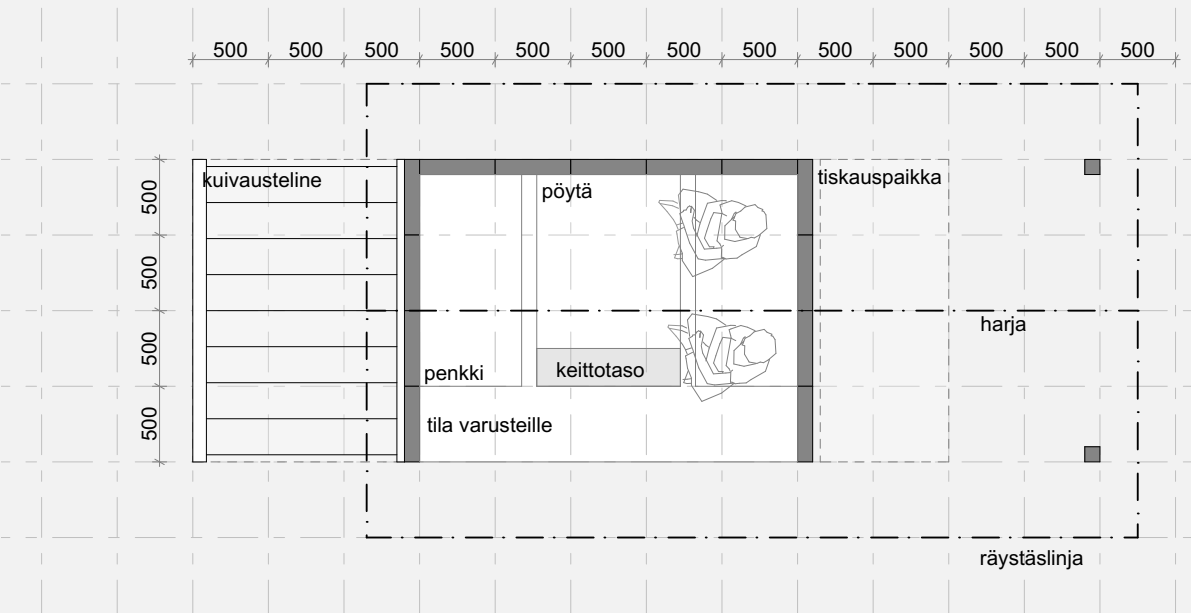
Rakenteet RAK suunnitelmien mukaan

Rakenteet RAK suunnitelmien mukaan,
ks. [LIITE 4: Taukopaikkarakenteiden rakennesuunnitelmat](#)

4.2.2 Avoin katettu rakenne (laavu, katos)

Pohjapiirros 1:50

Varustus: Keittotasolla varustettu pöytä, penkit, tiskauspaikka, kuivausteline

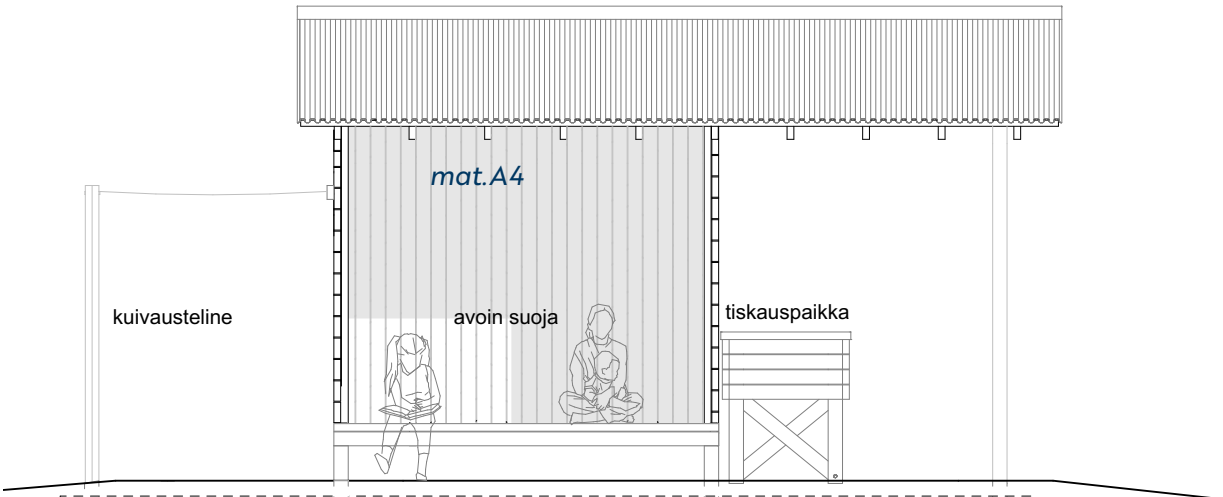
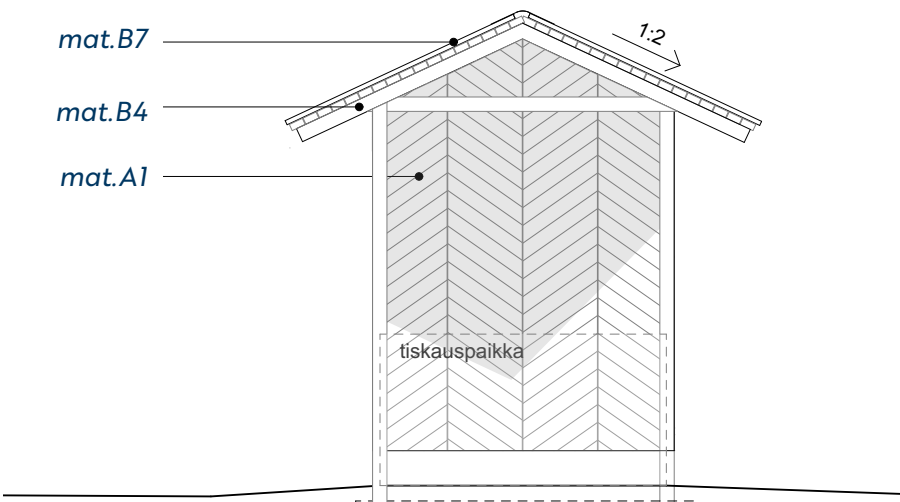
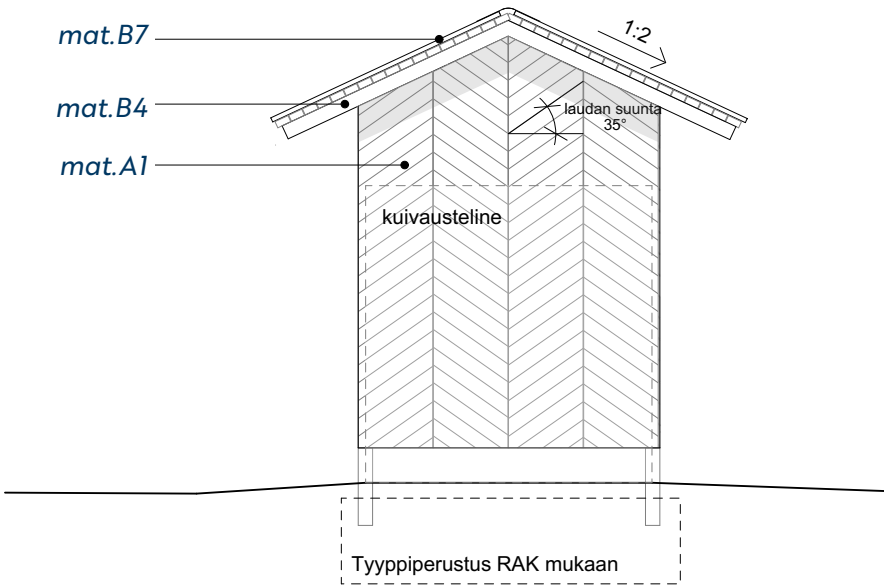
Toiminnot: Ruokailu, ruoanvalmistus, istuskelu, lepo, tiskaus, varusteiden kuivaus ulkona

Kapasiteetti: max 4-6 hlö

pinta-ala: 6m²
seinäelementit:13kpl

Muuta huomioitavaa:
Keittotason sijoituksessa huomioitava, ettei vieressä ole helposti syttyvää seinäpintaa tai muuta herkästi syttyvää materiaalia.
Tiskauspaikkaa sijoitettaessa tulee suunnitella harmaan veden käsittely paikalla

Rakenteet RAK suunnitelmien mukaan,
ks. [LIITE 4: Taulukoparakenteiden rakennesuunnitelmat](#)

4.2.3 Elementointi ja detaljointi

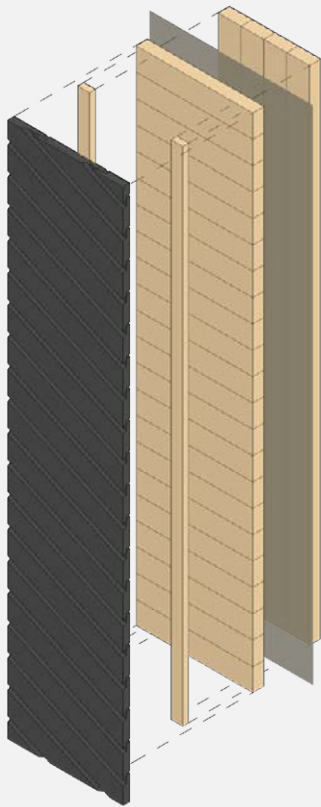
Katettujen suojarakenteiden seinät toteutetaan 500 mm leveistä, esivalmistetuista puurakennuselementeistä. Yhden elementin paino on keskimäärin noin 50 kg puulajista ja elementin korkeudesta riippuen; korkeudet vaihtelevat erityisesti rakennuksen päädyissä. Elementit valmistetaan tehtaalla ja toimitetaan työmaalle valmiina asennettaviksi.

Ylä- ja alapohjan puuosat mitallistetaan etukäteen oikeaan pituuteen, jotta työmaavaihe pysyy selkeänä ja kokoaminen on mahdollisimman tehokasta. Seinäelementit liitetään toisiinsa pystysoirojen avulla, ja kokonaisuus jäykistetään yläpäästään vaakasoiroilla.

Tarvittaessa seinäelementti voidaan jakaa kahteen osaan: runkoelementtiin ja pintaelementtiin. Ratkaisu keventää yksittäisten osien painoa ja helpottaa käsittelyä, mutta lisää työvaiheita työmaalla.

Rakennuksen kattokulma on vakiomitoitettu riippumatta rakenteen leveydestä. Tämän ansiosta varastoon valmistetuista elementeistä voidaan joustavasti koota sekä kapeampia että leveämpiä suojarakennuksia.

Rakennetyypit ja pystyleikkaukset on esitetty rakennesuunnittelijan aineistossa, ks. [LIITE 4: Taukopaikkarakenteiden rakennesuunnitelmat](#).

ELEMENTTI

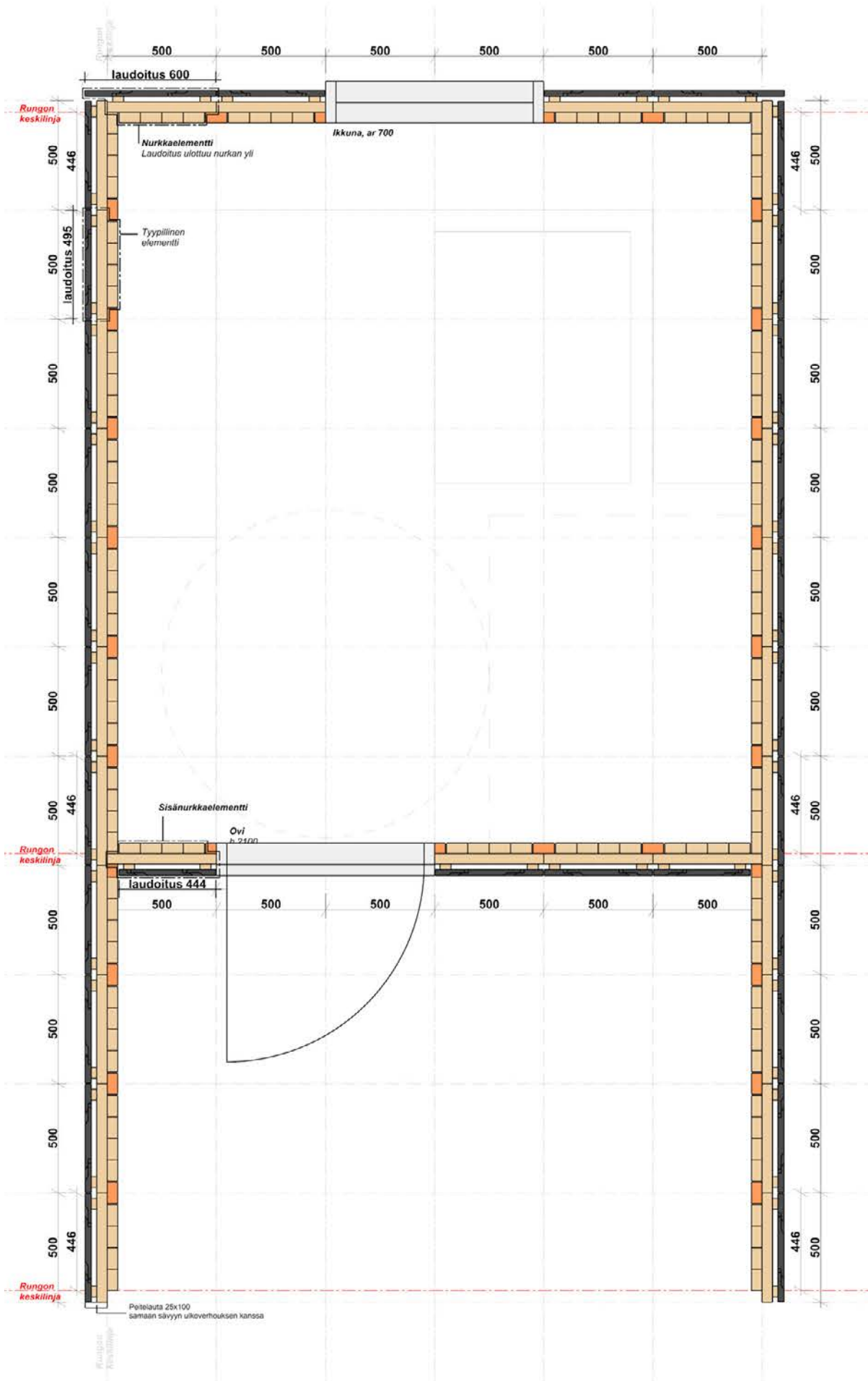
Seinäelementti koostuu ristiinladotuista kakkosnelosista, joiden välissä tiivistävä ilmasulkupaperi. Pinnassa koolaus ja julkisivupaneeli, joka on joko maalattu tai lämpökäsitelty ja öljytty.

Rakennetyyppi, ks. [LIITE 4: Taukopaikkarakenteiden rakennesuunnitelmat](#)

ESIMERKKIPOHJA 1:25

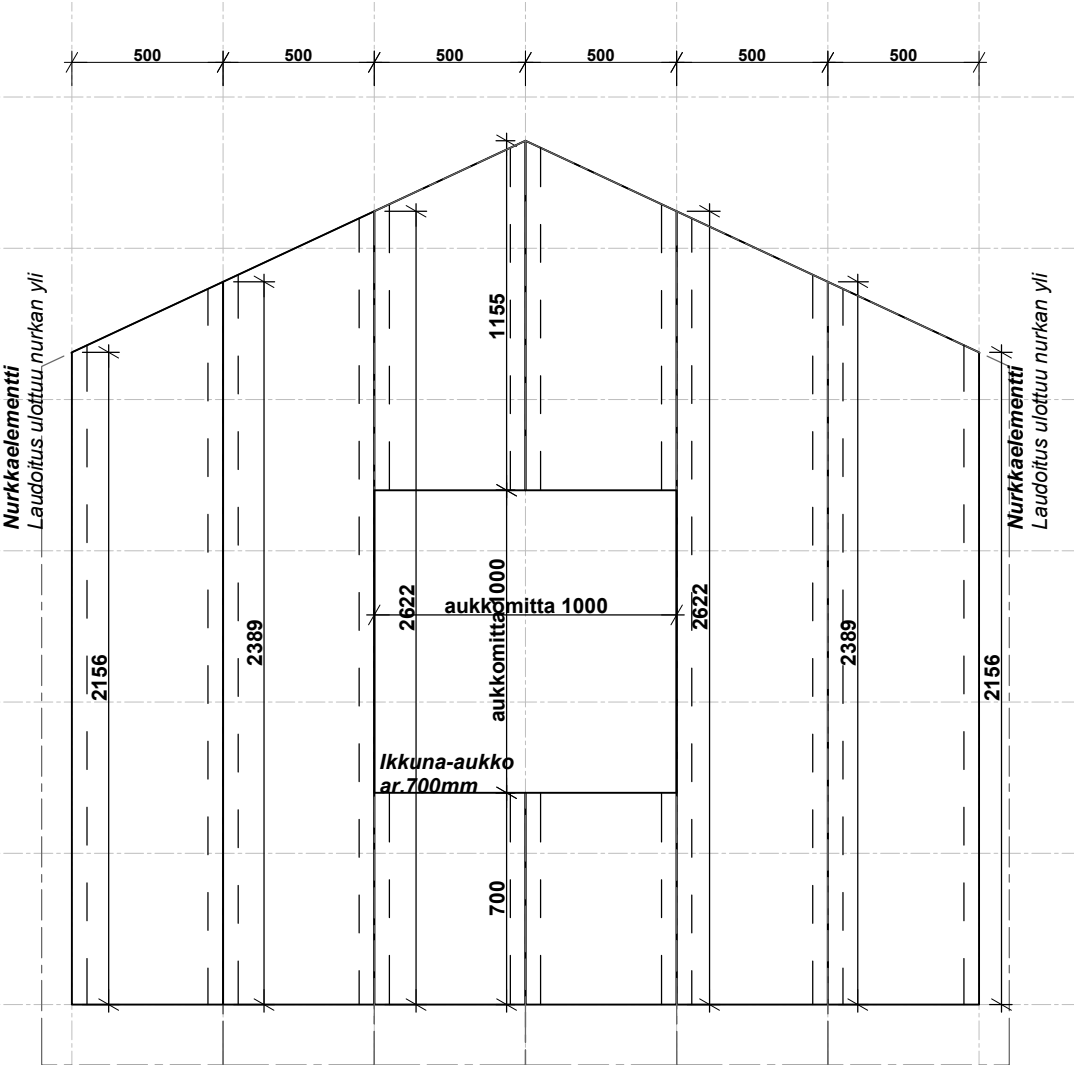
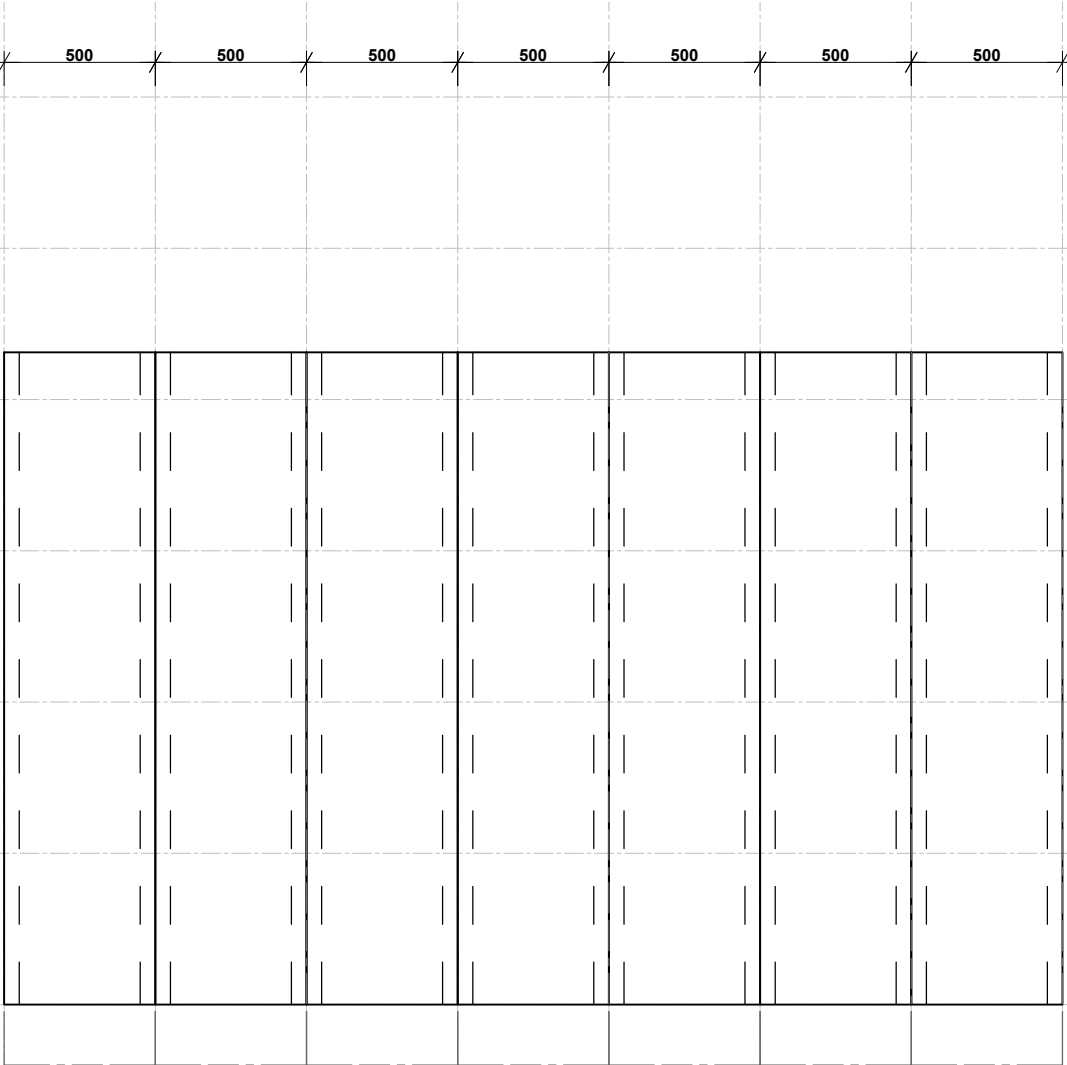
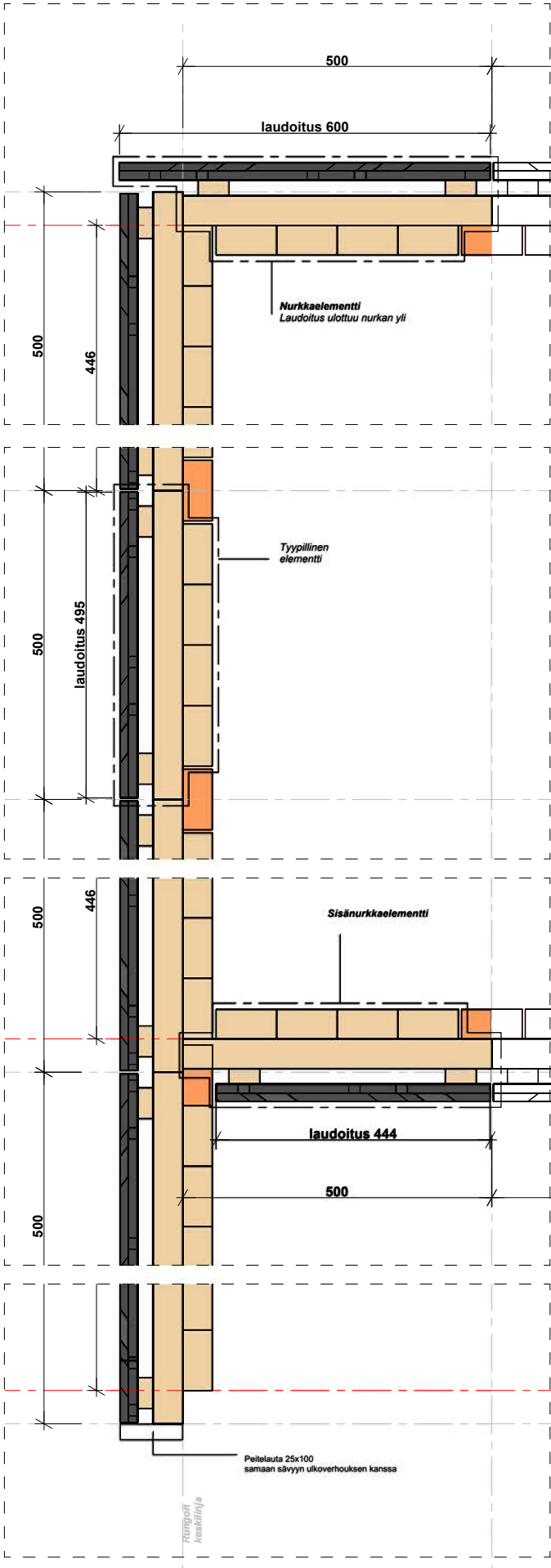
Kuvassa esitetty esteettömän suljetun suojan pohjapiirros seinäelementteineen. Modulaarinen järjestelmä mahdollistaa eri kokoisten rakennusten toteuttamisen samalla periaatteella.

Pystyleikkaukset, ks. [LIITE 4: Taukopaikkarakenteiden rakennesuunnitelmat](#)

ELEMENTOINTIKAAVIO 1:25

Kuvassa esitetty esimerkki päivätuvan päätyseinän ja pitkän sivun julkisivujen elementoinnista.

Laudoitus peittää alapohjarakenteen
Alimmat laudat kiinnitetään työmaalla

Laudoitus peittää alapohjarakenteen
Alimmat laudat kiinnitetään työmaalla

VAAKALEIKKAUS 1:10

Poikkeavia elementtejä on ulko- ja si-
sänurkissa sekä rakennuksen päädyissä,
joissa elementtien korkeus ja yläreunan
kulma vaihtelee.

4.3.1 Ruokailu ja ruoanvalmistus

Ruokailuryhmä koostuu kahdesta penkistä ja pöydästä. Penkkeihin mukavuutta tuovat selkänojat. Mitoituksessa on huomioitu, että ruokapöytä olisi sopiva mahdollisimman monelle. Pöydän pääty jatkuu ulokkeena penkkejä (väh.600mm) pidemmälle tarjoten esteettömän ruokailupaikan. Penkkien selkänojat estävät perheen pienimpiä putoamasta taaksepäin.

Erityisominaisuutena pöydässä on ruoanvalmistusmahdollisuus retkikeittimellä palamattoman levyn päällä. Levyt ovat betonikiviä, graniittitasoja tai saatavilla olevaa vastaava kierätysmateriaalia. Pöydän sijoittelussa on huomioitava tuuliolosuhteet sijoituspaikassa, jotta ruoanvalmistus retkikeittimellä mahdollistetaan. Pöydän ruoanlaittopäätyä ei saa sijoittaa lähelle palavaa tai herkästi syttyvää materiaalia.

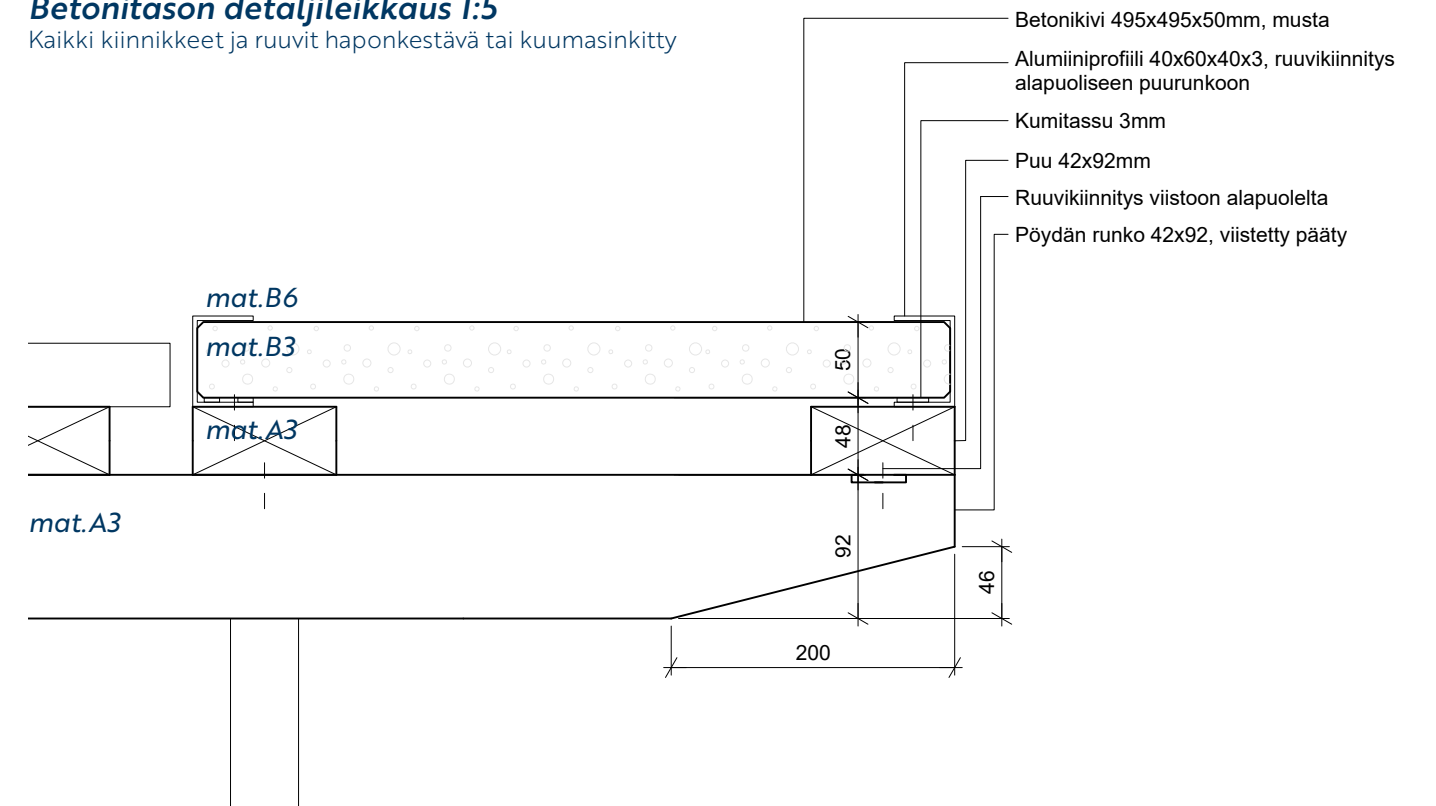
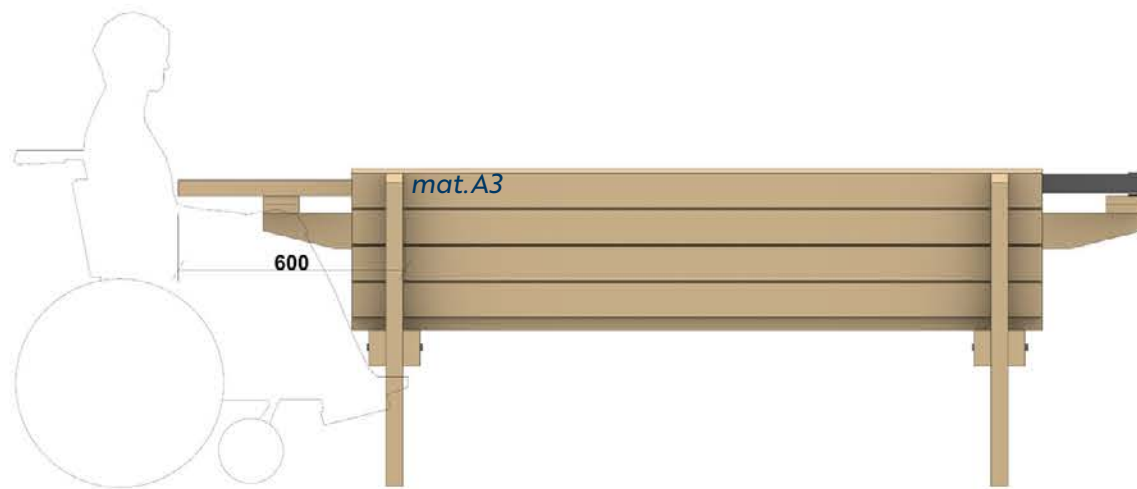
Ruokailuryhmän puumateriaalina käytetään

elintarviketurvallista lämpökäsiteltyä mäntyä. Pöytätason lankut 140x42mm ja muut puuosat 92x42mm. Puuosat käsitellään puuöljyllä joka sisältää UV-suojan ja joka auttaa säilyttämään pinnan värin. Pintakäsittely voidaan

levittää asennusta ennen tai heti sen jälkeen. Erityisesti säälle altistuvat pinnat sekä katkaisupinnat käsitellään huolellisesti.

Ruokailuryhmä on kiinnitettävissä maahan, kiinnitystapa erillisen luonnoksen mukaan.

4.3.2 Lepotuoli ja penkki

Tuoli on suunniteltu istahtamiseen retkeilyreitillä. Lepotuolissa on miellyttävä istuma-asento ja kantamuksille ripustuspuut, jotka nousevat selkänokan yläpuolelle.

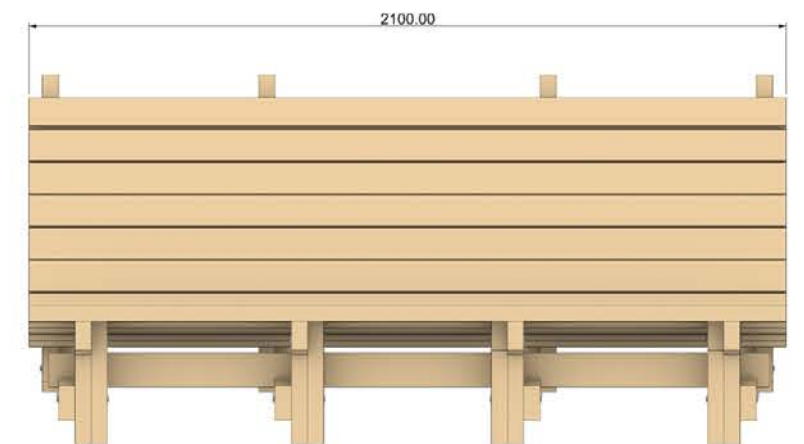
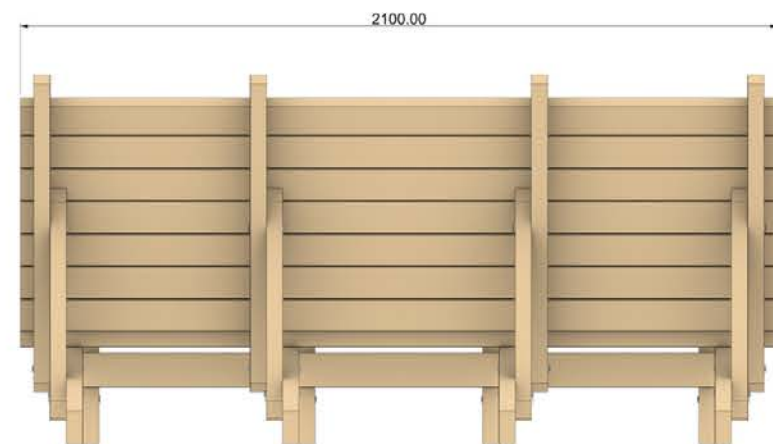
Istuin suunnataan kohti maisemaa, jotta sekä eväsläisistä että reitin tarjoamista maisemista voi nauttia yhtäaikaan.

Lepotuolin istumataso on tavallista penkkiä matalampi, jotta jalat yltävät miellyttävästi maahan tuettuina.

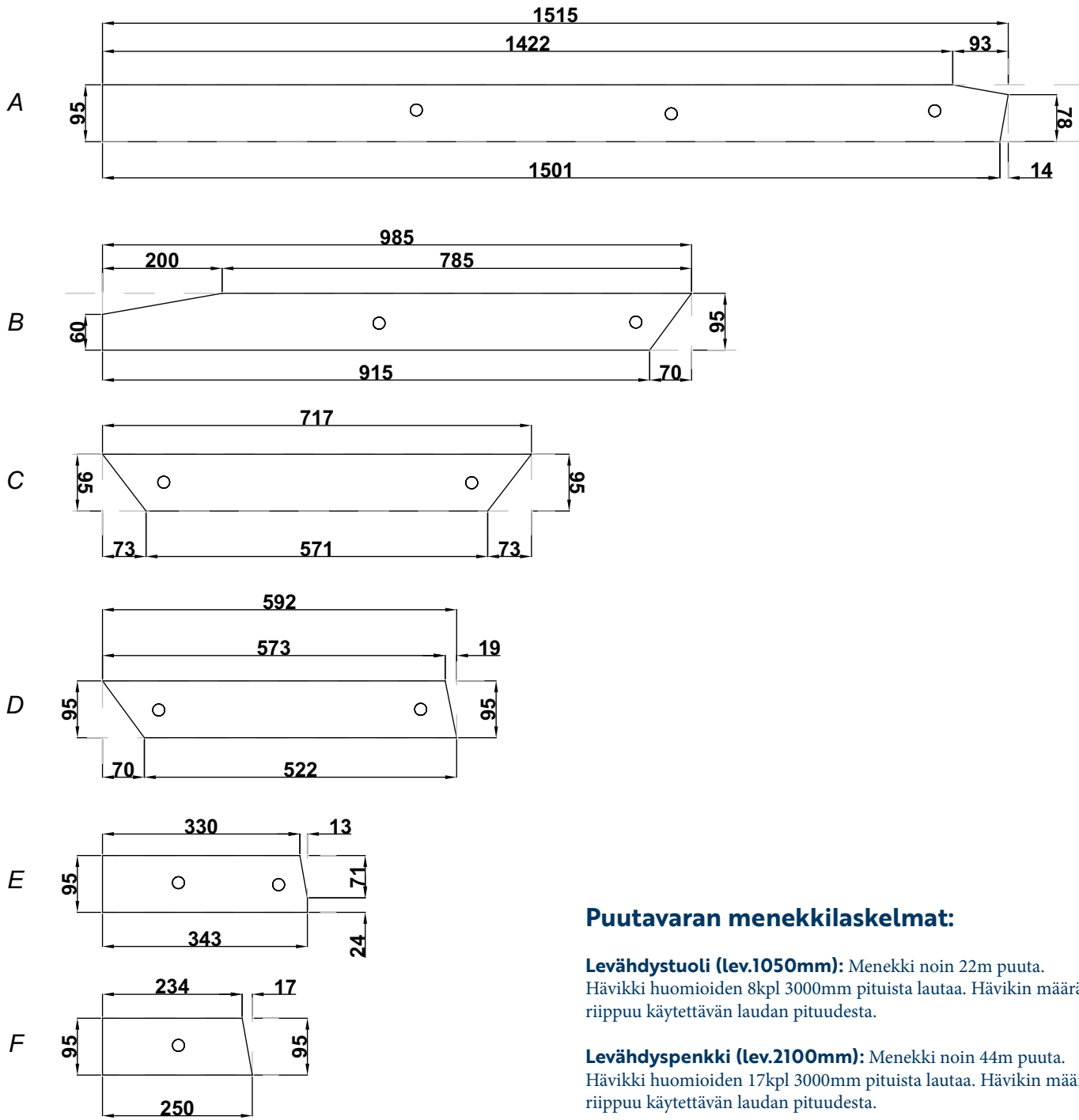
Istuin voidaan toteuttaa leveänä penkki-mallina tai kapeampana yhden istuttavana tuolina.

Kaikki puuosat ovat samaa puumateriaalia: Höylätty pyöreäreunainen mitallistettu ruskea painekyllästetty NTR AB-luokan lankku 45x95mm.

Lepotuoli kiinnitetään maahan kuumasinkityin teräsrivipäällyin ja soveltuvien kuumasinkityin kiinnikkein. Perusratkaisun soveltuvuus sijaintiin varmistettava paikalla ja käytettävä maastoon sopivaa perustustapaa.

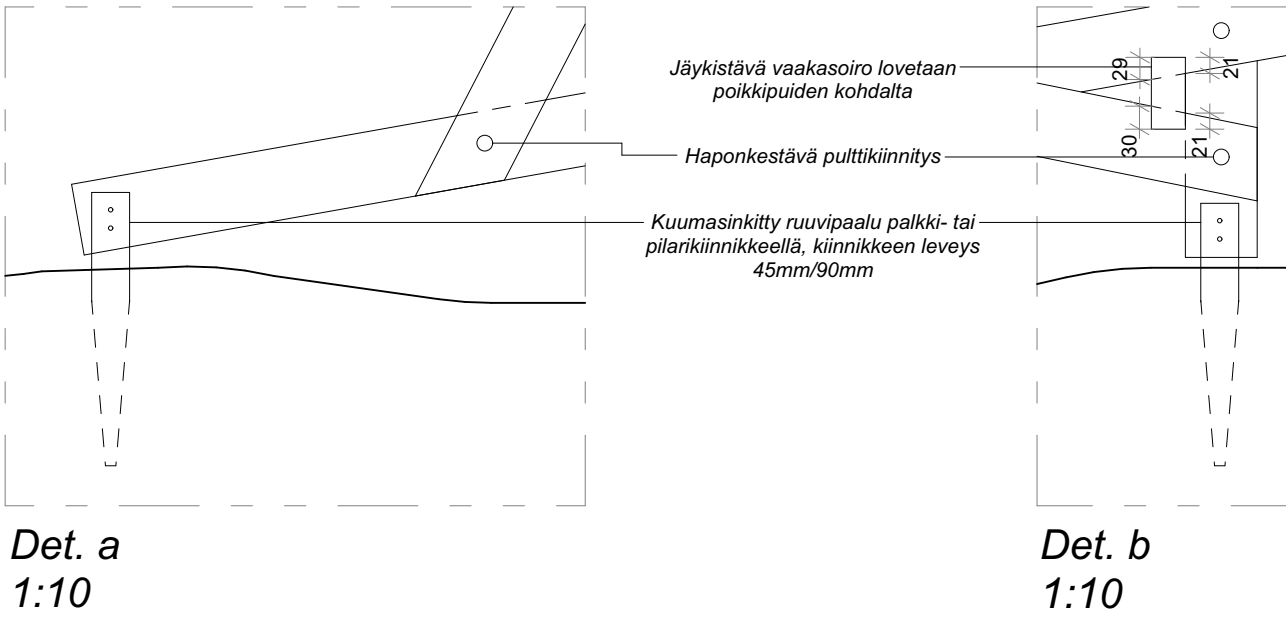
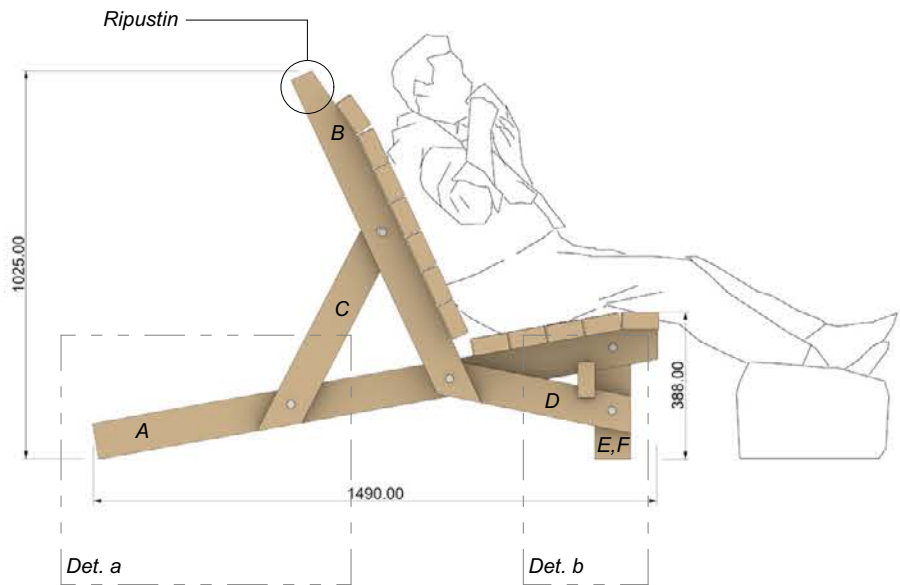
Mitoitetut lepotuolin poikkirungon osat:

Puutavaran menekkilaskelmat:

Levähdystuoli (lev.1050mm): Menekki noin 22m puuta.
Hävikki huomioiden 8kpl 3000mm pituista lautaa. Hävikin määrä riippuu käytettävän laudan pituudesta.

Levähdyspenkki (lev.2100mm): Menekki noin 44m puuta.
Hävikki huomioiden 17kpl 3000mm pituista lautaa. Hävikin määrä riippuu käytettävän laudan pituudesta.

4.3.3 Tiskauspaikka

Tämä kahdella altaalla ja vadilla varustettu astianpesupaikka on suunniteltu retkeilymajan tai ulkokeittiön vaativiin olosuhteisiin, tarjoten selkeän ja hygieenisen kolmiportaisen pesuprosessin. Rakenteen avulla mahdollistetaan astioiden esihuuhtelu viileässä vedessä, varsinainen pesu lämpimässä vedessä sekä loppuhuuhtelu kuumassa, yli 80-asteisessa vedessä. Ratkaisu tukee tehokasta ja turvallista astianpesua myös ympäristöissä, joissa vesihuolto ei ole itsestäänselvyys.

Vesi tuodaan pesupaikalle joko suoralla vesijohdolla tai käsin kaivolta ämpäreillä, riippuen sijoituspaikan infrastruktuurista. Kuuma-vesi tuotetaan retkikeittimellä tai padassa nuotiopaikalla. Poistovesi johdetaan viemäriin, imeytyskai-

voon tai imeytyskuoppaan — paikkaan soveltuvan ratkaisun mukaan — mikä varmistaa toimivan ja ympäristöystävällisen vedenkäsittelyn myös runsaan käytön aikana.

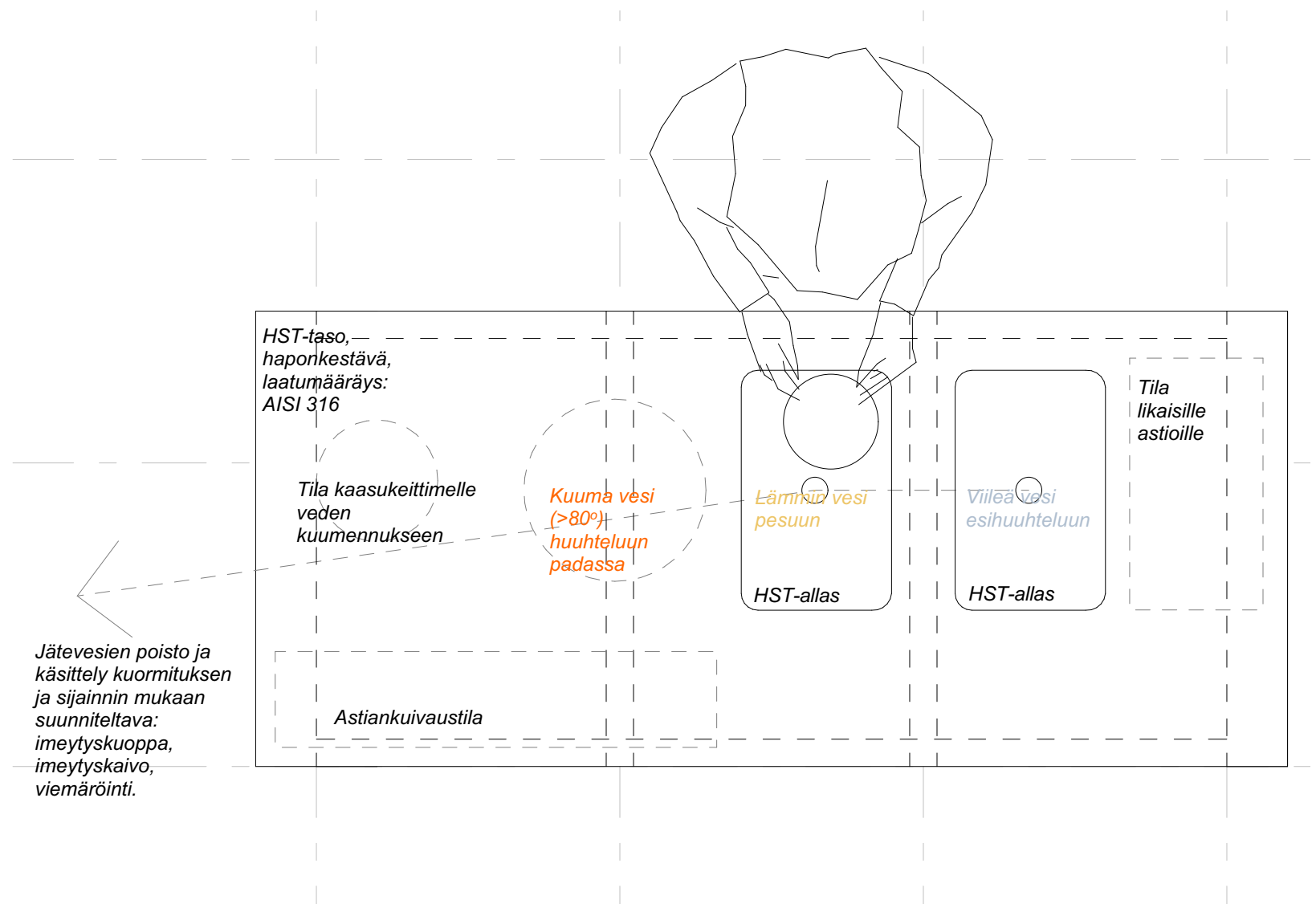
Tiskauspaikka voidaan ankkuroida maahan, jotta se pysyy turvallisesti paikoillaan myös kovassa käytössä ja vaihtelevissa sääolosuhteissa. Sään armoilla sijaitsevilla kohteilla rakenteissa käytetään ruskeaksi kyllästettyä puuta, joka kestää kosteutta, kulutusta ja jatkuvaa ulkokäyttöä.

Kokonaisuutena tämä astianpesupaikka tarjoaa toimivan, helposti ylläpidettävän ja pitkäikäisen ratkaisun retkikohteiden astianpesutarpeisiin — käytännöllisesti, kestävästi ja käyttäjälähtöisesti.

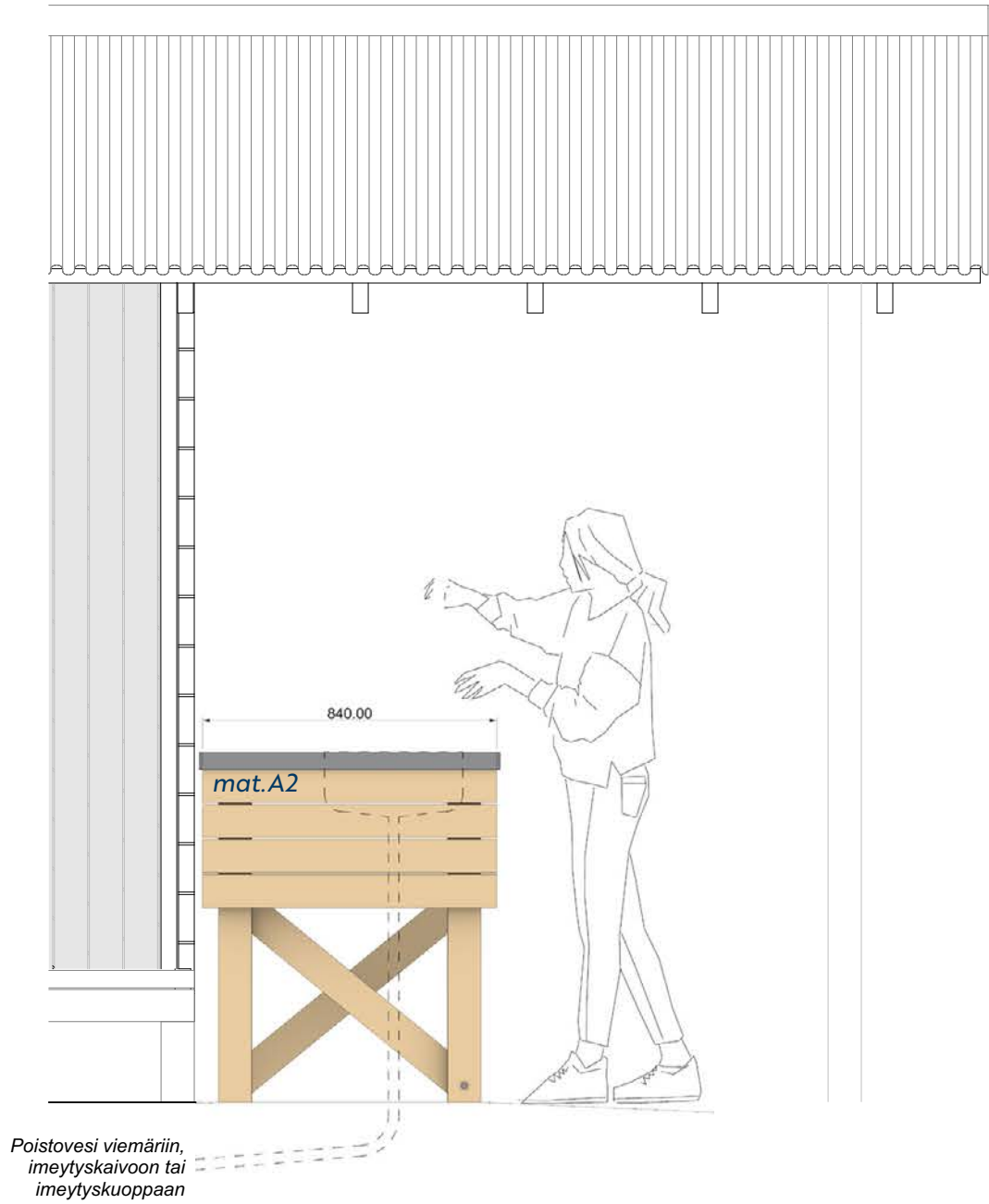
Havainnekuva

Pohjapiirustusote 1:20

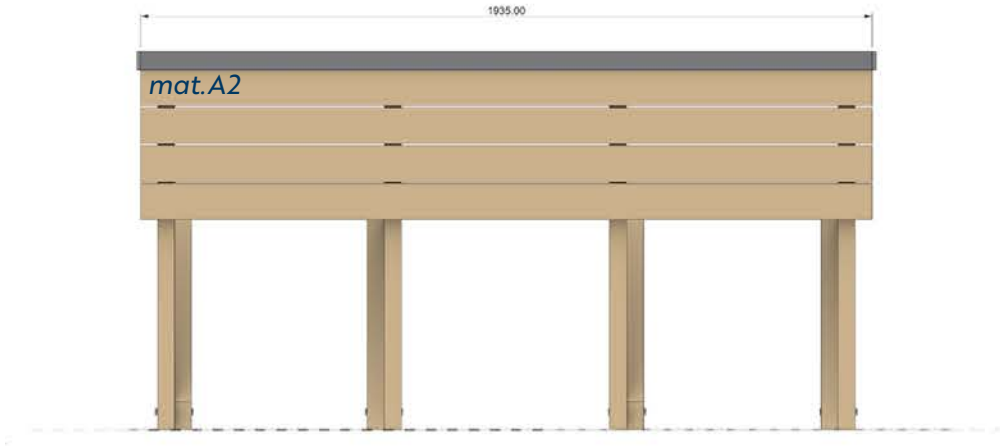
Projektiot 1:20

Tiskaupaikka voidaan sijoittaa katokseen

Puutavaran menekkilaskelma:

Tiskauspaikka: Menekki noin 35m puuta. Hävikki huomioiden 12kpl 3000mm pituista lautta. Hävikin määrä riippuu käytettävän laudan pituudesta.

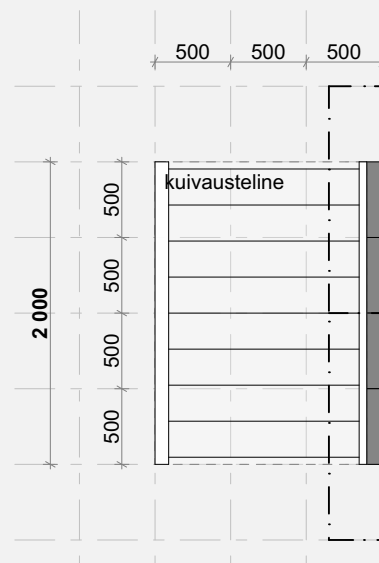
4.3.4 Kuivausteline

Kuivausteline, joka voidaan kiinnittää toisesta päädyistä rakennuksen seinään tai toteuttaa itsenäisenä rakenteena.

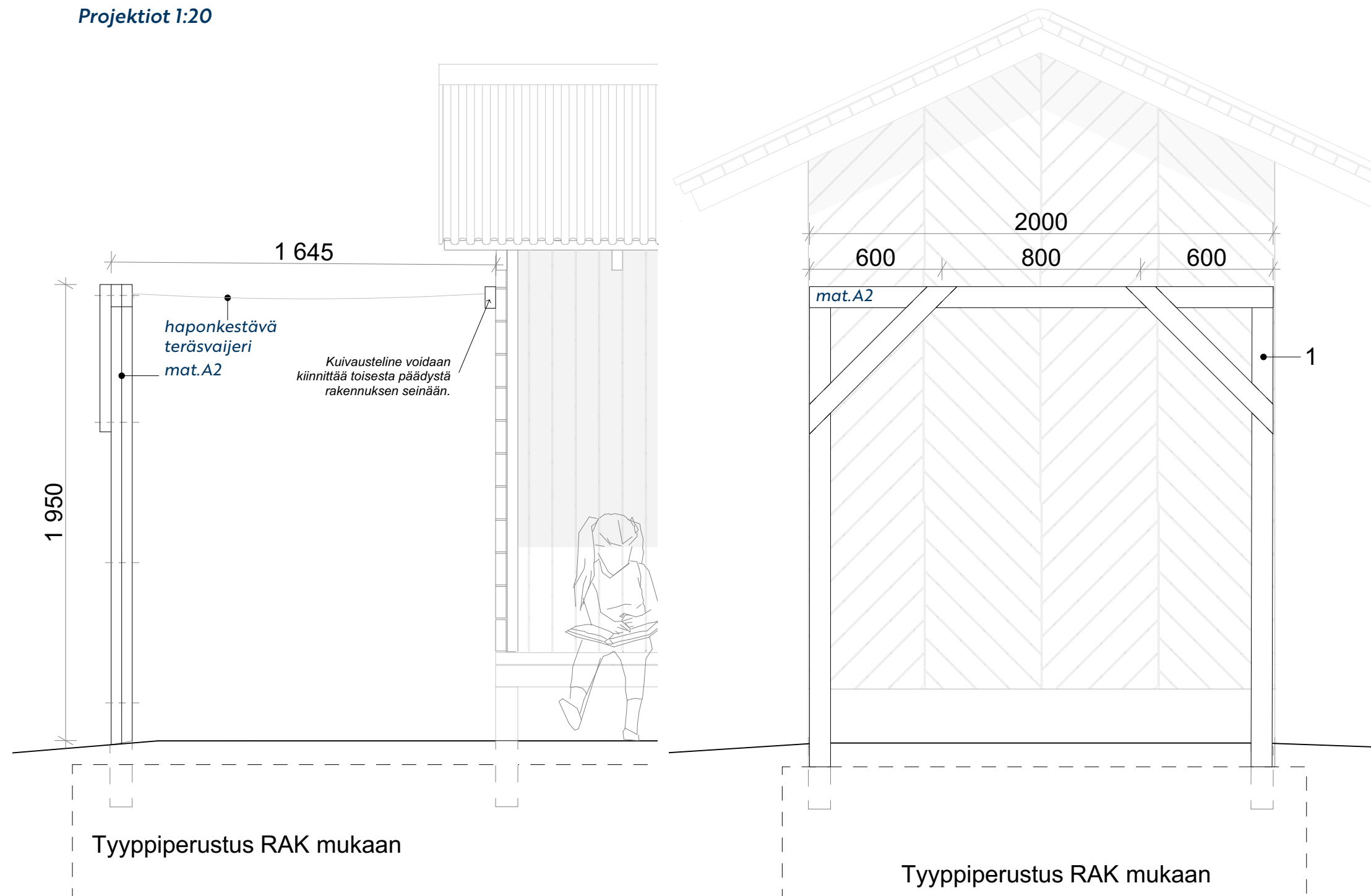
Puurunko mitallistettua ruskeaa painekyllästettyä NTR AB-luokan lankkua 45x95mm.

Ripustusvaijeri haponkestävä. Vaijerin kiinnikkeet haponkestävät.

Pohjapiirustusote 1:50

Projektiot 1:20

4.3.5 Kahvitteluryhmä

Kahvitteluryhmä on ilmastoviisaalle taukopaikalle suunniteltu moderni ja turvallinen vaihtoehto perinteiselle tulistelupaikalle. Se tarjoaa retkeilijöille viihtyisän ja monipuolisen paikan levähtää, ruokailla ja viettää yhteisiä hetkiä luonnon keskellä – ilman avotulta. Kokonaisuus koostuu penkeistä, joista osa on selkänollaisia mukavan ja ergonomisen istuma-asennon varmistamiseksi myös pidempien taukojen aikana.

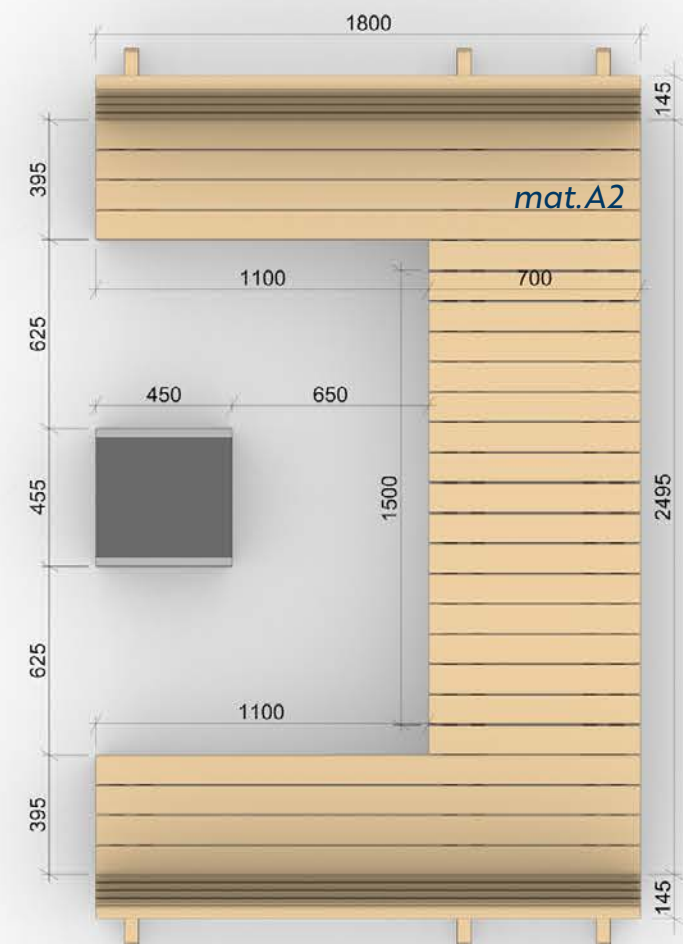
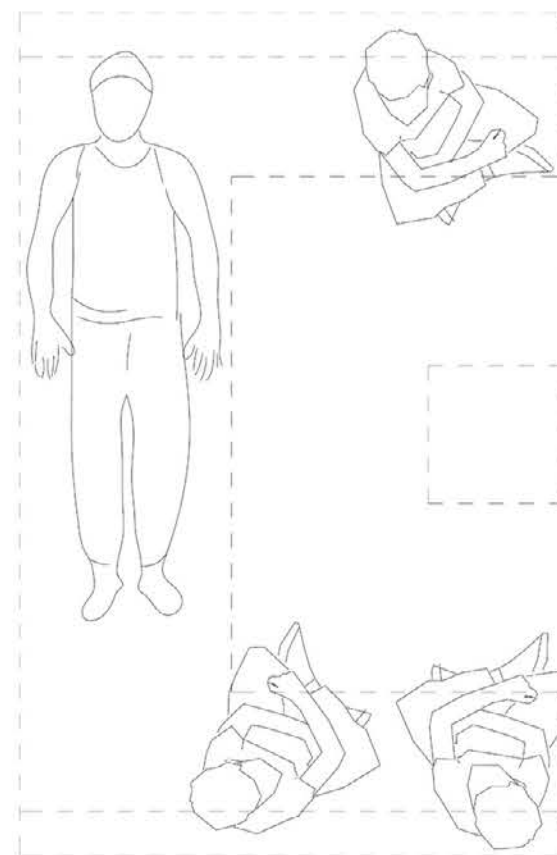
Ryhmän keskiössä on matala pöytä, jonka betonipintainen taso kestää hyvin kuumuutta, kosteutta ja kovaa käyttöä. Sen päällä voi turvallisesti keittää kahvit tai valmistaa ruokaa retkikeittimellä, mikä mahdollistaa perinteisen taukokokemuksen ilman tulenteen liittyviä riskejä tai rajoituksia.

Betonipinta sietää hyvin ulkokäytön vaihtelevat olosuhteet. Kahvitteluryhmä toimii sosiaalisena kohtauspaikkana tulettomalla taukopaikalla – siellä jaetaan retkitarinoita, suunnitellaan reitin seuraavia etappeja ja otetaan hetki rauhassa luonnon äärellä. Selkeä ja ajaton muotoilu tekee siitä luontevan osan taukopaikan kokonaisuutta, ja sen tukeva rakenne varmistaa vuosien käyttöä kaikissa vuodenaikoissa.

Kokonaisuutena kahvitteluryhmä yhdistää turvallisuuden, käytännöllisyyden ja luonnonläheisen yhdessäolon, tuoden taukopaikalle nykyaikaisen ja kestävästi suunnitellun vaihtoehdon perinteisille nuotiopaikoille.

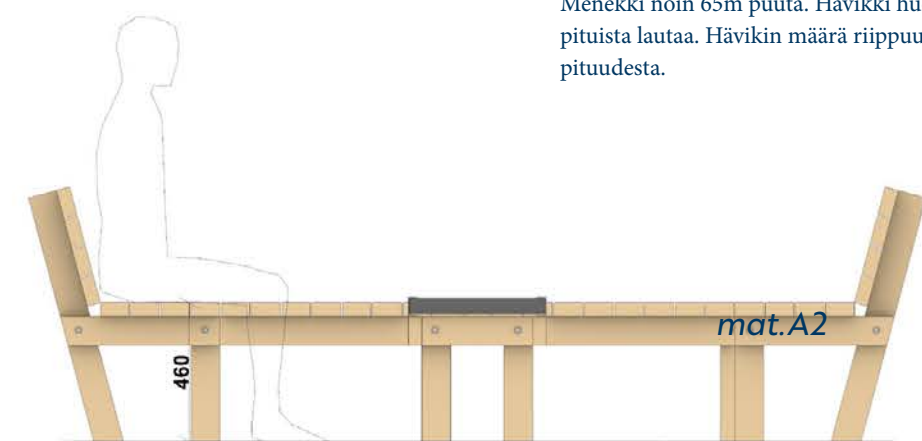
Yläprojektio 1:25

Projektio edestä 1:25

Projektio sivulta 1:25

Puutavaran menekkilaskelma:

Menekki noin 65m puuta. Hävikki huomioiden 24kpl 3000mm pituisia lautoja. Hävikin määrä riippuu käytettävän laudan pituudesta.

4.3.6 Eläinsuoja

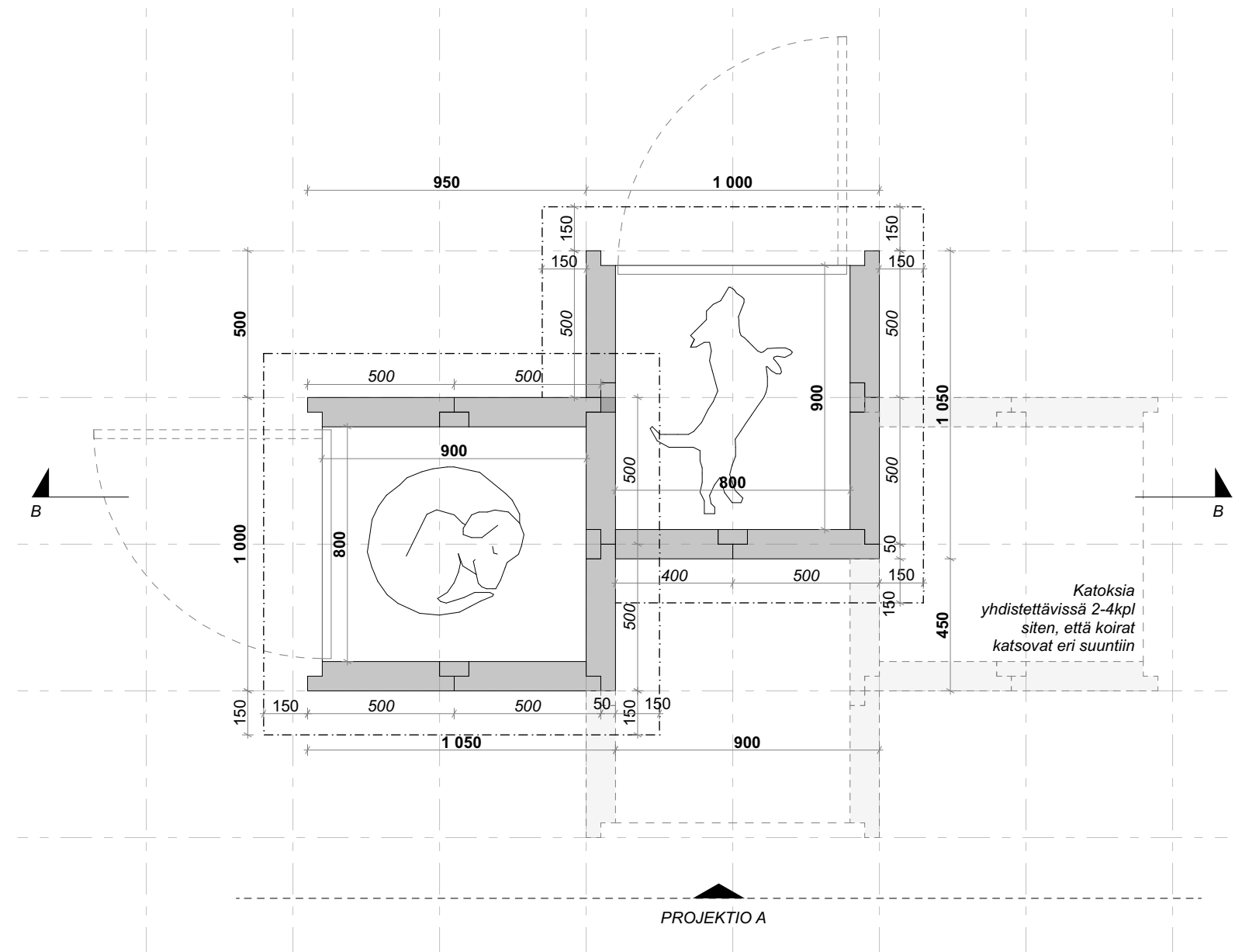
Taukopaikan eläinsuoja tarjoaa retkeilijöiden mukana kulkeville koirille ja muille pienille lemmikeille turvallisen, kuivana pysyvän ja rauhallisen lepohetken vaativissakin olosuhteissa. Eläinsuoja on suunniteltu samoista moduulirakenteista kuin täysikokoiset suojat, mutta madallettuna ja eläinten tarpeisiin mukautettuna. Rakenteessa on korotettu lattia, joka ehkäisee kosteutta ja vetoa, sekä metalliverkko-ovi, joka voidaan sulkea hakaslukolla eläimen turvallisuuden ja valvotun lepohetken varmistamiseksi.

Eläinsuojia voidaan liittää 2–4 yksikköä yhteen siten, että kukin avautuu eri suuntaan. Tämä mahdollistaa paikkakohtaisen suunnittelun ja sen, että jokainen eläin saa oman rauhallisen, tuulelta suojatun tilansa.

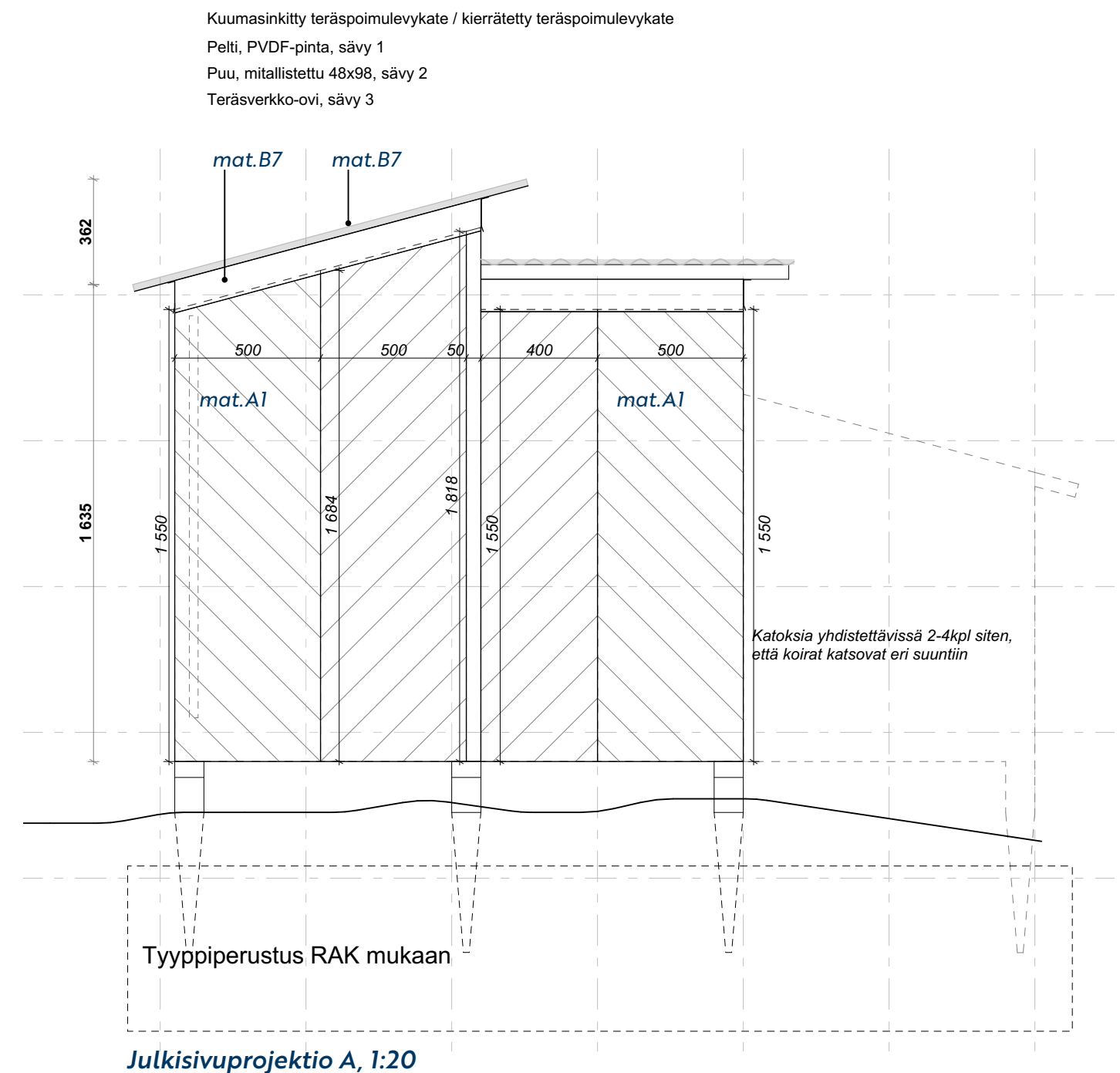
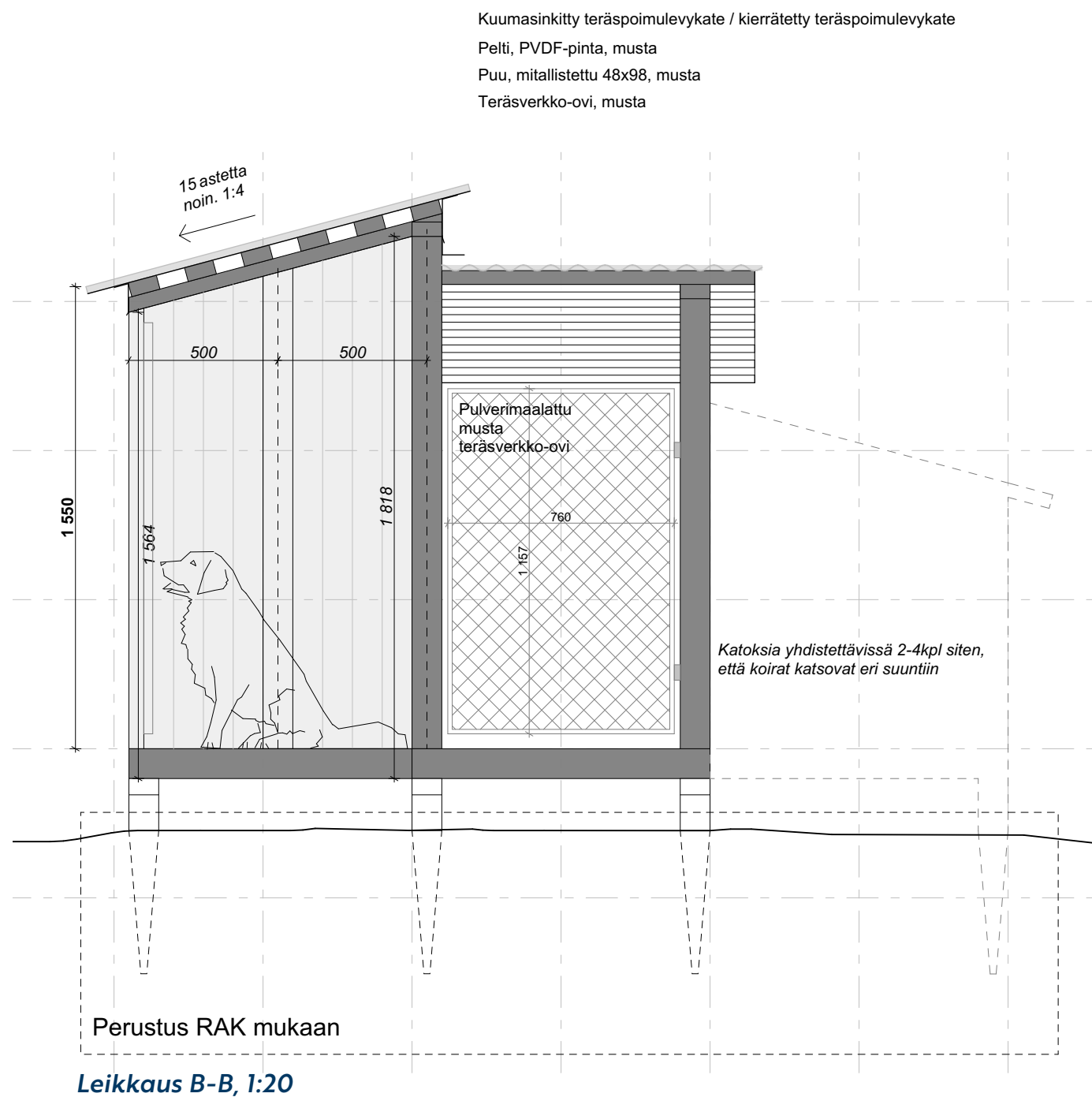

Retkeillessä myös koirat tarvitsevat paikan, jossa ne voivat levätä häiriöttä pitkän tai rasittavan taipaleen jälkeen. Turvallinen ja rauhallinen eläinsuoja antaa koiralle mahdollisuuden rauhoittua, kuivua sateen jälkeen ja olla poissa ohikulkijoiden jaloista samalla kun ihmiset viettävät taukoa tai yöpyvät taukopaikalla. Hyvin suunniteltu suoja lisää sekä eläimen hyvinvointia että retkeilijöiden turvallisuuden tunnetta.

Kokonaisuutena eläinsuoja on kestävä, helposti pystytettävä ja taukopaikan infrastruktuuriin luontevasti sulautuva ratkaisu, joka huomioi tasavertaisesti sekä ihmisten että heidän nelijalkaisten kumppaniensa tarpeet luonnossa liikuttaessa.

Pohjapiirustus 1:20

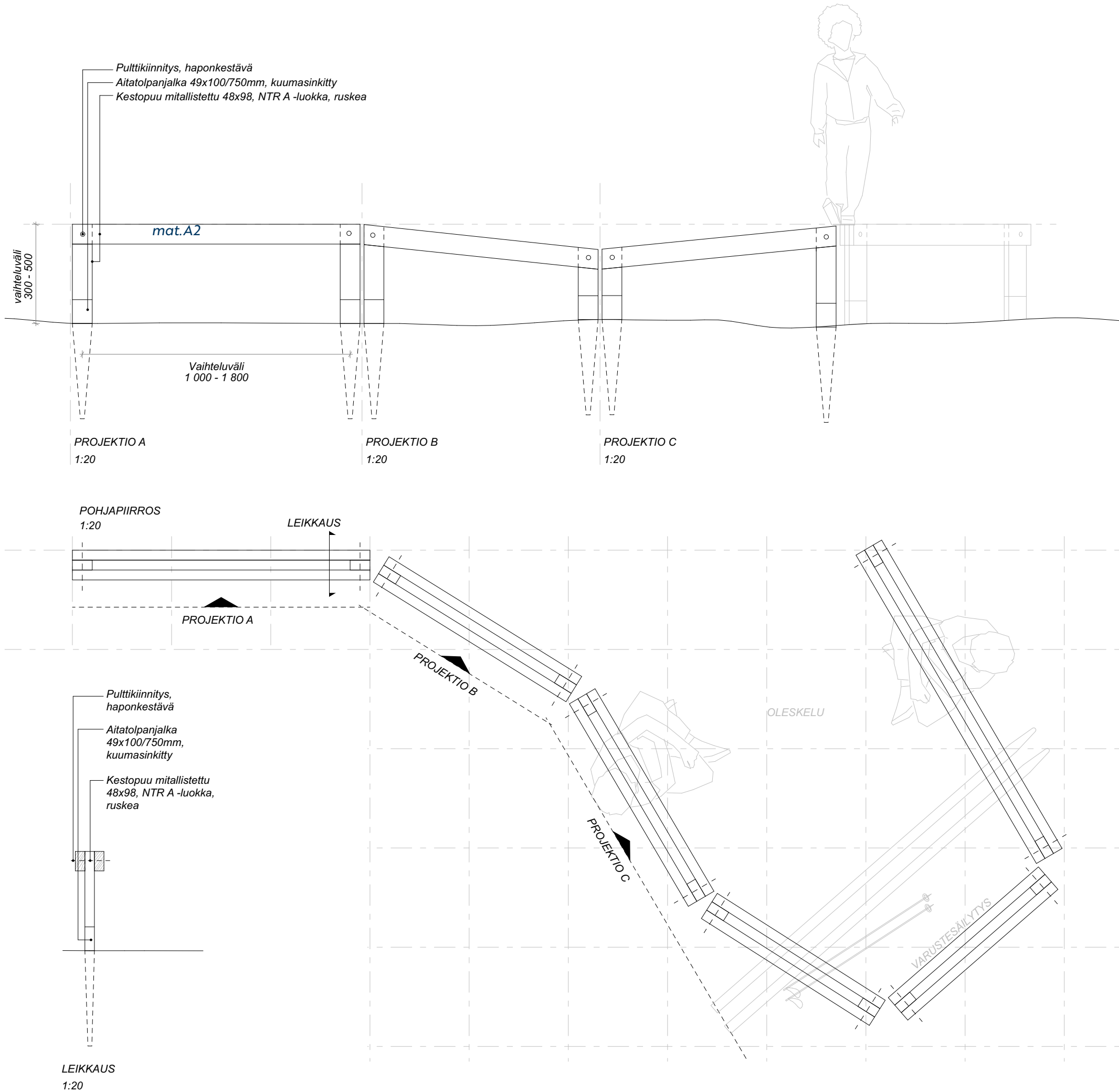
4.3.7 Monitoimirakenne

Monitoimirakenne on taukopaikan infrastruktuurin joustava ja kestävä osa, joka yhdistää tilanhallinnan, toiminnallisuuden ja kestäväan materiaalinkäytön luontevaksi kokonaisuudeksi. Se on tarkoitettu erityisesti taukopaikoille, jossa halutaan ohjata liikku mista luonnossa maaston pintakäsittelyn lisäksi tai sen sijaan, rakenteellisin keinoin. Rakenne toimii tilaa rajaavana elementtinä, joka ohjaa kulkua ja vähentää luontoon kohdistuvaa kulutusta keskittämällä oleskelun taukopaikan suunnitelluille alueille.

Käytöltään monitoimirakenne mu kautuu erilaisiin tarpeisiin: se toimii istumapenkinä levähdystauoilla, va rustetelineenä esimerkiksi suksille tai vaellussauvoille sekä tasapainoiluratan a lapsille, tuoden taukopaikalle kevyttä, luontevaa toimintaa ja elämyksellisyyttä. Rakenne kannustaa monipuoliseen käyt töön eri ikäryhmille ilman erillisiä välineitä.

Monitoimirakenteen toteutuksessa voi daan hyödyntää muusta rakentamisesta ylijäänyttä materiaalia, kuten 45 × 95 mm ruskeaa painekyllästettyä lankkua. Tämä tukee resurssitehokasta rakentamista ja vähentää materiaalihukkaa, samalla kun lopputulos säilyy kestäväenä ja ulkokäyt töön soveltuvana.

Rakenteen perustamistapa tulee suun nitella tapauskohtaisesti ja sovittaa raken nuspaikan olosuhteisiin. Ennen hankintaa on varmistettava perustamisratkaisun so veltuvuus kohteeseen, jotta rakenne on turvallinen, pitkäikäinen ja kestää tauko paikan käyttökuormituksen kaikissa olo suhteissa.

4.3.8 Naulakko

Naulakko on suunniteltu retkeilymajan vaativiin olosuhteisiin. Tukevan rakenteensa ansiosta naulakko kestää painavatkin varusteet, kuten märät takit, reput ja retkeilyvarusteet, ilman muodonmuutoksia tai notkumista.

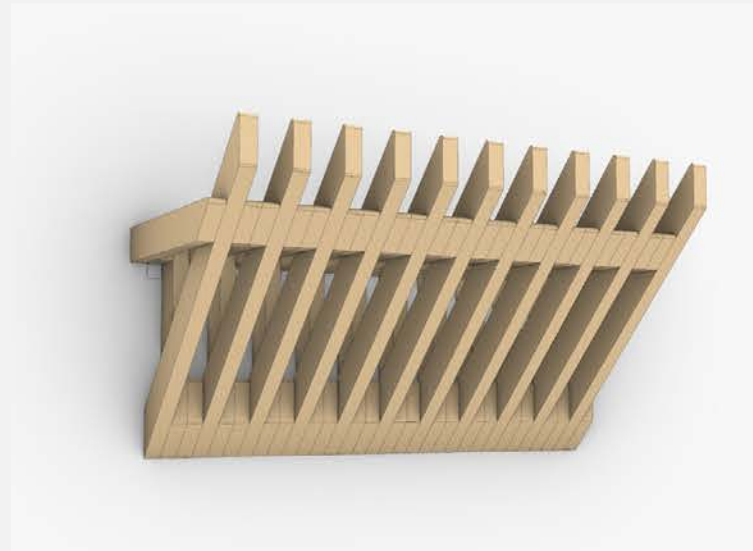
Naulakko on valmistettu 33×70 mm höylätystä sahatavarasta, joka tarjoaa erinomaisen jäykkyyden ja kestävyys. Osat kiinnitetään toisiinsa tiivisti pulttikiinnityksellä ja naulakko kiinnitetään seinään kulmarauudoilla.

Puuosien terävät reunat sekä näkyviin jäävät pinnat hiotaan huolellisesti, mikä tekee tuotteesta miellyttävän käsitellä ja turvallisen myös vilkkaassa käytössä. Pinta viimeis-

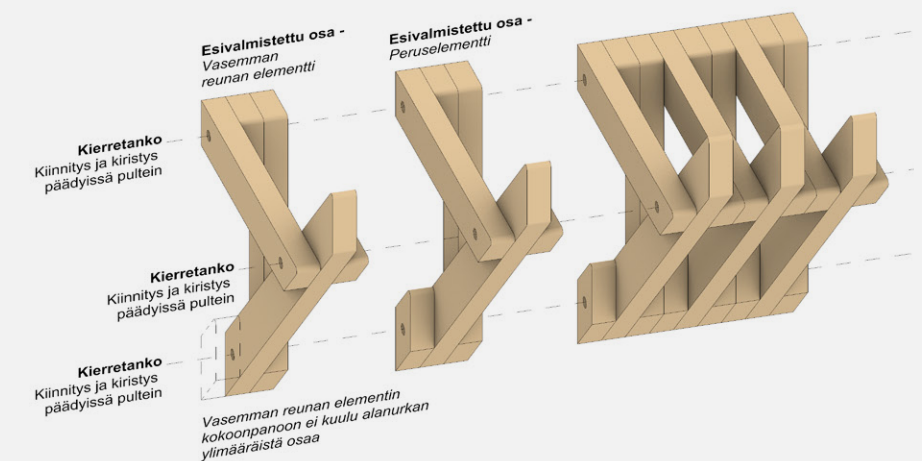
tellään luonnonöljyllä, korostaen materiaalin kauniita syykuvioita ja suojaten sitä kosteudelta ja kellastumiselta.

Muotoilu noudattaa samaa selkeää ja ajattoman rouheaa muotokieltä kuin tuotesarjan tuoli – pelkistettyjä linjoja, rehellisiä materiaaleja ja harkittua funktionaalisuutta. Suunnittelussa on tavoiteltu yksinkertaista rakennetta, jotta tuote on helppo valmistaa ja tarvittaessa korjata.

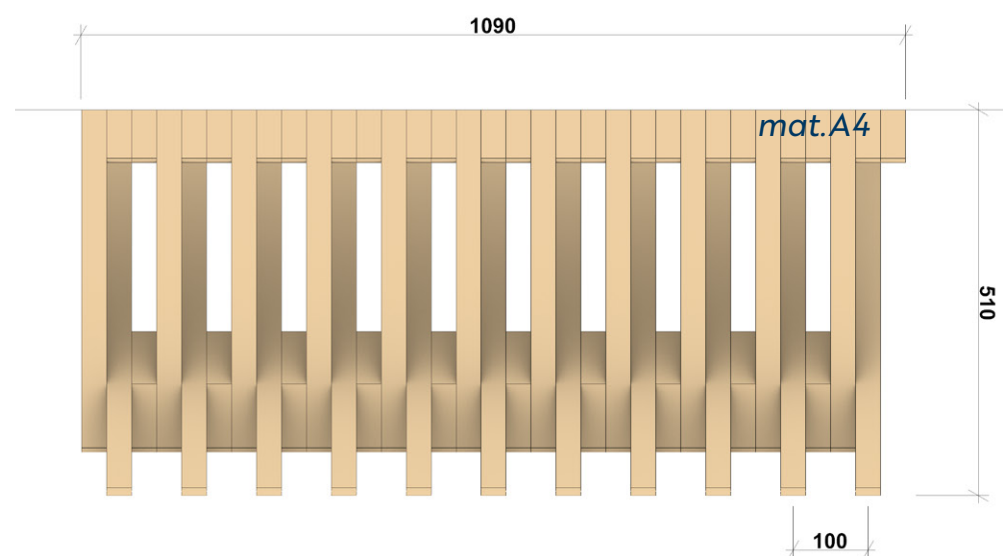
Kokonaisuutena tuote yhdistää luonnonläheisen estetiikan ja luotettavan käytännöllisyyden, tehden siitä pitkäikäisen ja kauniin osan retkeilymajan sisustusta.

Naulakon kokoonpano

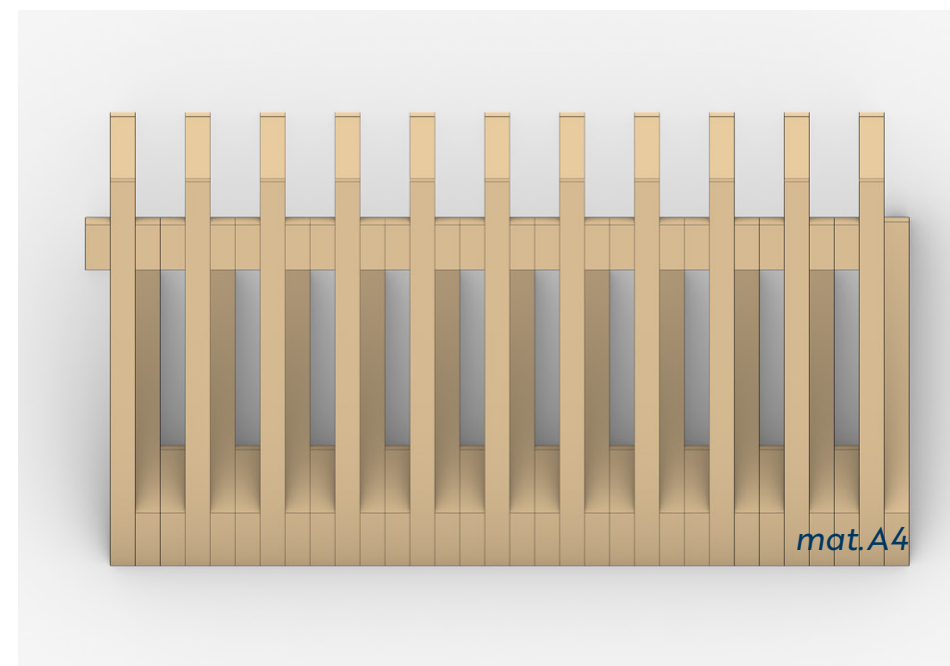
Ylhäältä 1:10

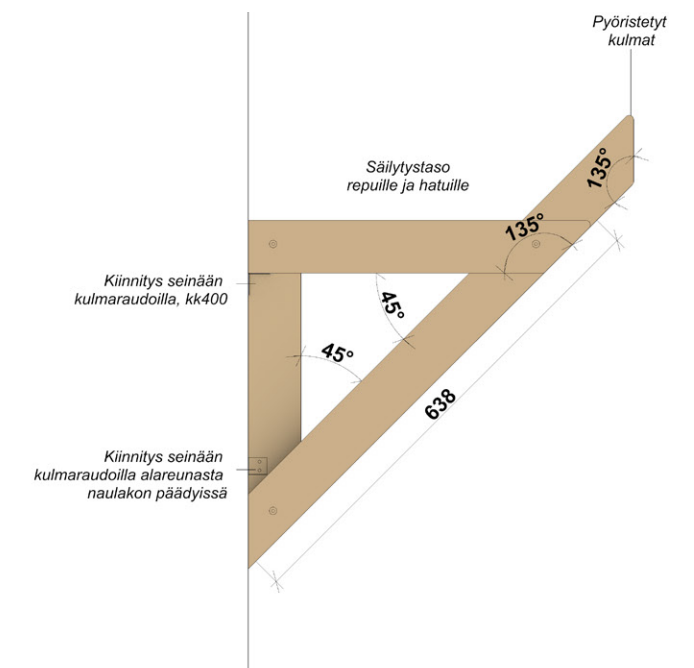
Puutavaran menekkilaskelma:

Menekki noin 21m puuta. Hävikki huomioiden 7kpl 3000mm pituista lautta. Hävikin määrä riippuu käytettävän laudan pituudesta.

Edestä 1:10

Sivulta 1:10

4.3.9 Kuivausteline sisätilassa

Vaatteiden kuivausteline on suunniteltu retkeilymajan tupaan, jossa lämpö tuotetaan kamiinalla. Sen tarkoituksena on varmistaa, että märät vaatteet ja varusteet voidaan kuivata turvallisesti, oikealla etäisyydellä lämmönlähteestä.

Rakenteeltaan tukeva teline kestää hyvin käytön kuormituksia ja toimii luotettavana varusteiden kuivatusratkaisuna myös vaativissa olosuhteissa.

Kuivausteline valmistetaan 33 × 70 mm höylätystä sahatavarasta, joka tarjoaa erinomaisen jäykkyyden ja rakenteellisen kestävyys. Osat kiinnitetään toisiinsa tiiviisti pulttiliitoksilla, ja teline asennetaan paikoilleen kulmarauodoilla, mikä varmistaa turvallisen ja tukevan kiinnityksen myös aktiivisessa käytössä. Ripustustangot

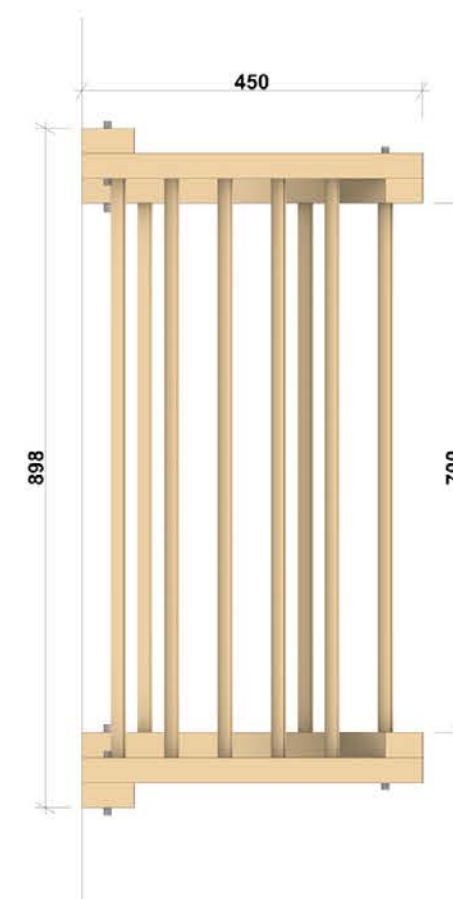
ovat poikkileikkaukseltaan pyöreitä puutankoja, halkaisija 20mm. Puuosien terävät reunat ja näkyvät pinnat hiotaan huolellisesti, jolloin teline on miellyttävä käyttää ja turvallinen koskettaa. Pinta viimeistellään luonnonöljyllä, joka korostaa puun kaunista syykuviota ja suojaa materiaalia kosteudelta sekä kellastumiselta.

Muotoilu noudattaa samaa selkeää ja ajattoman rouheaa linjakkuutta kuin tuotesarjan muut tuotteet. Telineessä korostuvat pelkistetyt muodot, rehelliset materiaalit ja harkittu käytännöllisyys.

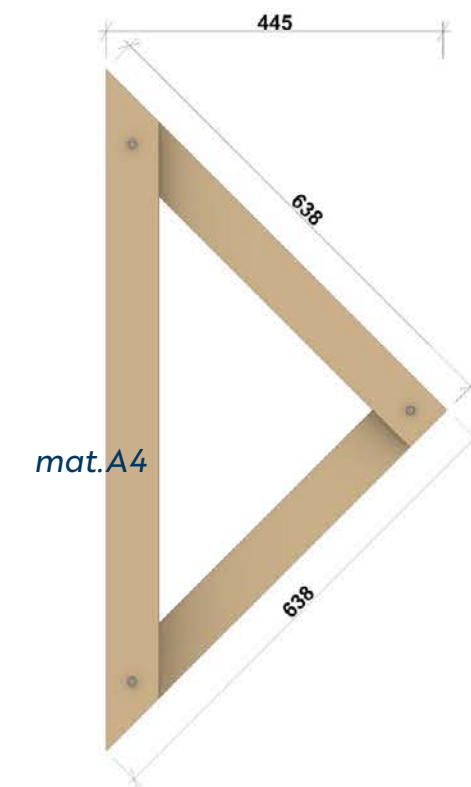
Rakenteen yksinkertaisuus tekee tuotteesta helpon valmistaa, asentaa ja tarvittaessa korjata paikan päällä.

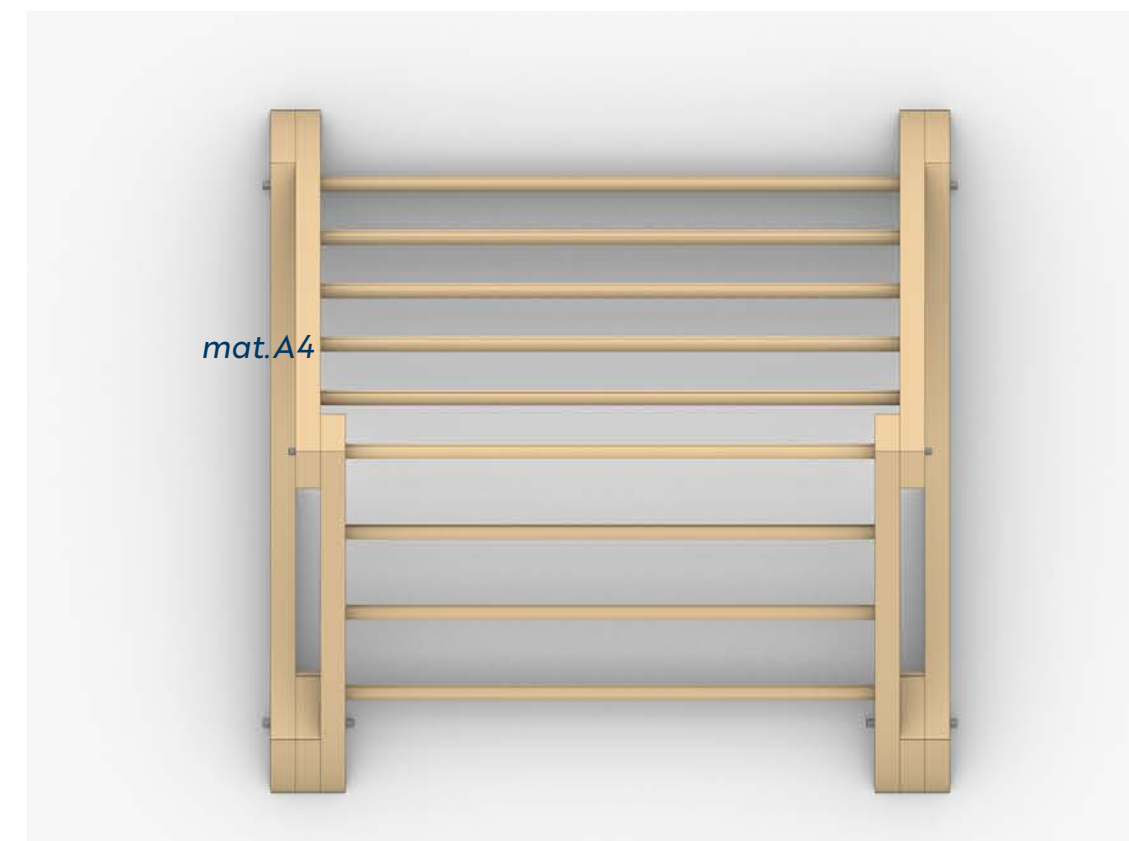
Ylhäältä 1:10

Sivulta 1:10

Edestä 1:10

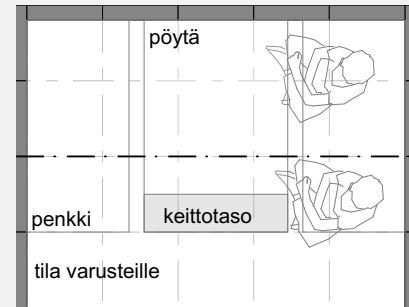
4.3.10 Sisätilan pöytä ja penkki

Ruokailuryhmä koostuu kahdesta penkistä ja pöydästä. Mitoitus tilan mukaan. Avoimessa tilassa, esim. katos tai laavu, voidaan erityisominaisuutena pöytään sisällyttää ruoanvalmistusmahdollisuus retkikeittimellä palamattoman levyn päällä. Levyt ovat betonikiviä, graniittitasoja tai saatavilla olevaa vastaava kierrätysmateriaalia. Pöydän ruoanlaittopäätä ei saa sijoittaa lähelle palavaa tai herkästi syttyvää materiaalia.

Ruokailuryhmän puumateriaalina käytetään elintarviketurvallista lämpökäsiteltyä mäntyä. Pöytätason lankut 140 x 42mm ja muut puuosat 92 x 42mm. Puuosat käsitellään puuöljyllä joka sisältää UV-suojan ja joka auttaa säilyttämään pinnan värin. Pintakäsittely voidaan

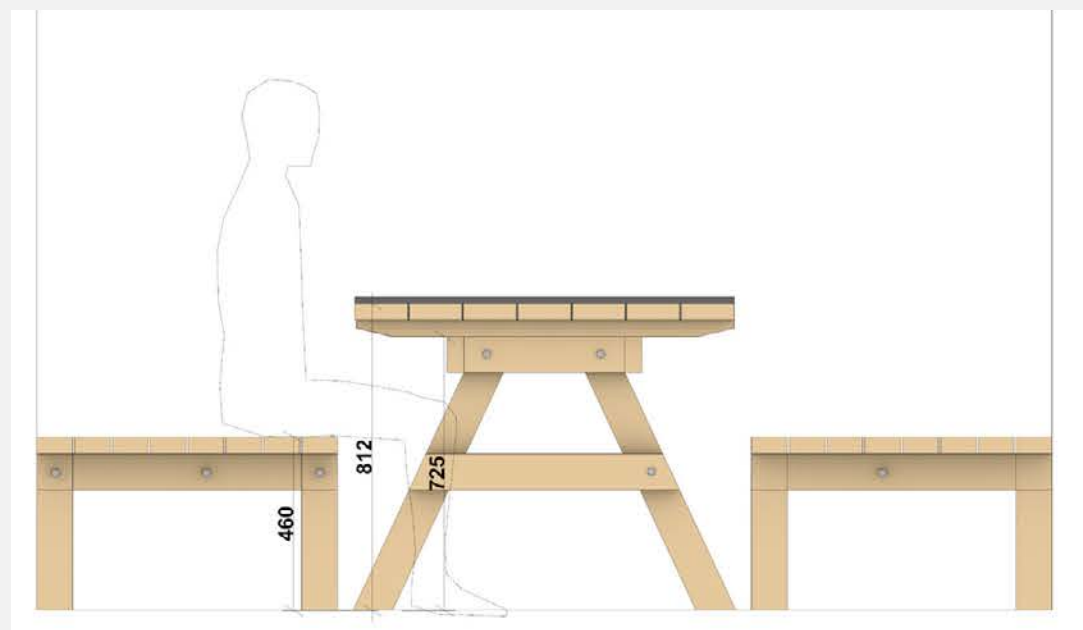
levittää asennusta ennen tai heti sen jälkeen. Erityisesti säälle altistuvat pinnat sekä katkaisupinnat käsitellään huolellisesti.

Ruokailuryhmä on kiinnitettävissä tilan seinään ja lattiaan, kiinnitystapa erillisen luonnoksen mukaan.

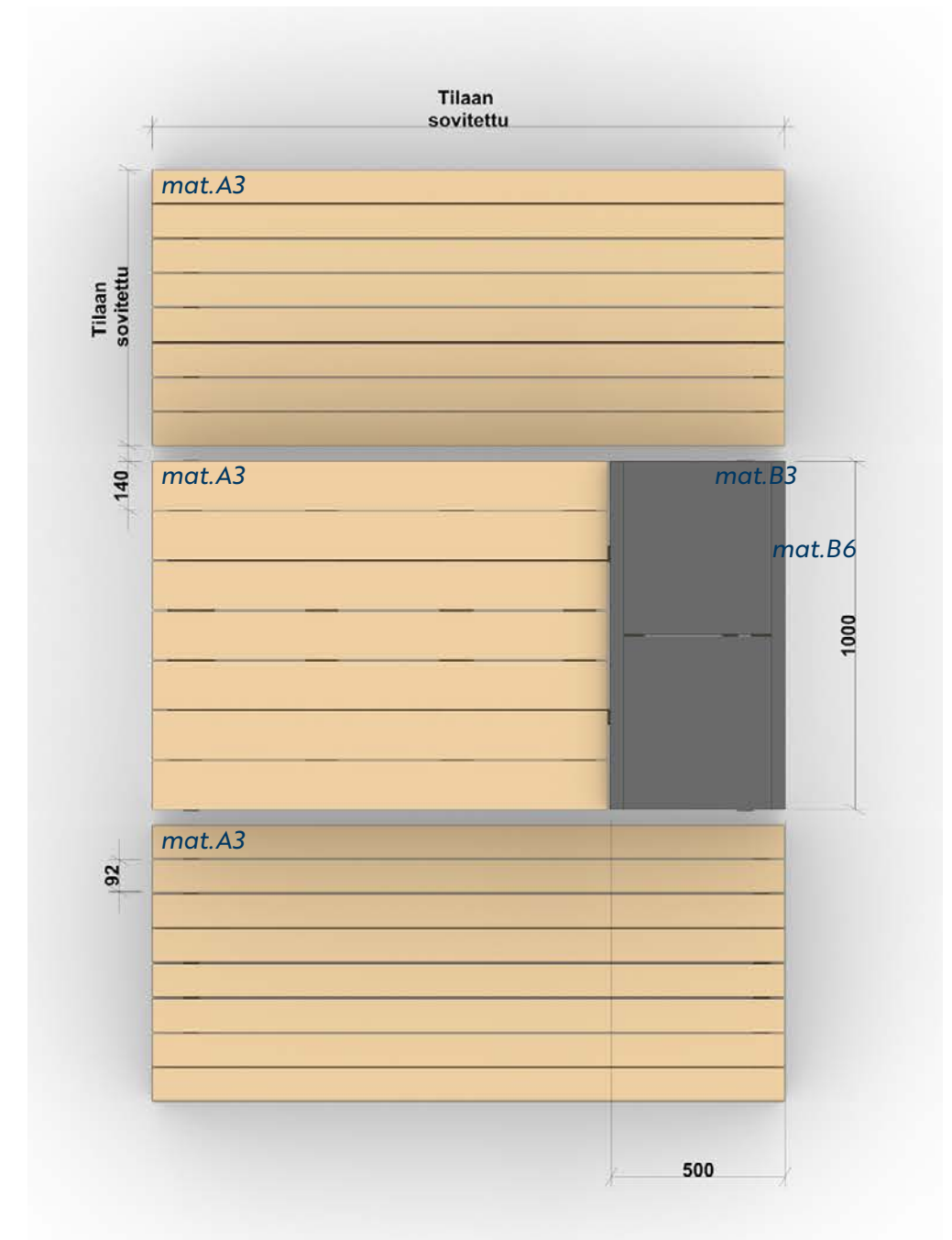

Esimerkki sijoittelusta sisätilaan. Laavu-tyyppisessä tilassa penkit voivat olla leveät mahdollistaen myös makoilun ja rennon oleskelun.

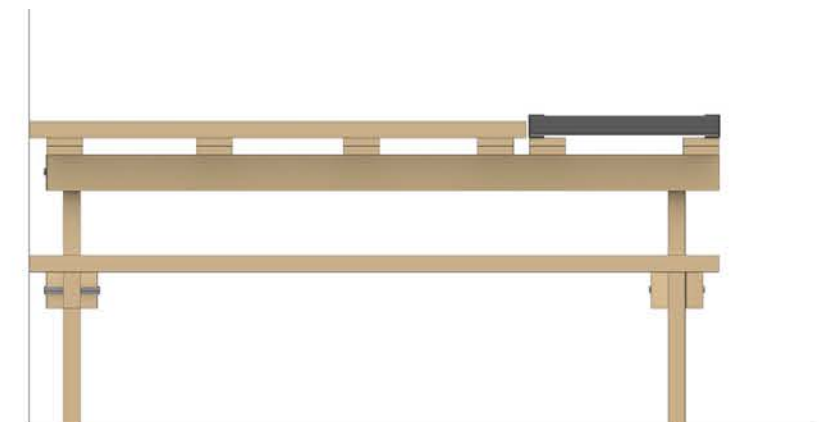
Sivulta 1:20

Ylhäältä 1:20

Edestä 1:20

4.4 Materiaalit

Näkyviin jäävät materiaalit luetteloituna

A1

Musta maalattu julkisivupaneeli

28mm vahva ponttipaneeli, sävy Rubio
Monocoat Saddle Black

Vaihtoehto: hiilletty vastaava ponttipaneeli

A2

Painekyllästetty ruskea puu

Painekyllästetty ruskea puu,
käyttötarkoituksesta riippuen luokka A tai AB

A3

Lämpökäsitelty kuusi

Kohteissa, joissa on mahdollista
elintarvikekosketus (ruokailuryhmä, pöydät,
harkinnan mukaan penkit ja lepotuolit)
käytetään painekyllästetyn puun sijasta
lämpökäsiteltyä puuta. Kalusteissa
lämpökäsitelty puu öljytään kevyesti parantaen
kalusteen likaa hylkivyyttä sekä käyttöikää.

A4

Öljykäsitelty puu

Öljykäsitelty luonnollisen sävyinen vaalea puu

B1

Haponkestävä teräs

Rankkoja sääolosuhteita kestävä
haponkestävä teräs

B2

Kuumasinkitty teräs

Kosteutta kestävä kuumasinkitty teräs

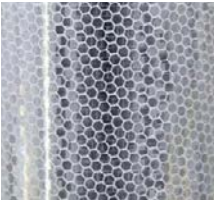
B3

Betonilaatta, musta

Kotimainen betonilaatta kuumuudenkestävänä
pintamateriaalina ruoanvalmistukseen
tarkoitetuissa kalusteissa

B4

Heijastinpinta

Heijastinteippi räystäspellissä

B5

Kuumasinkitty teräsritilä

Liukastumista ehkäisevä ja säätä kestävä
teräsritilä esteettömillä taukopaikolla rampin
materiaalina

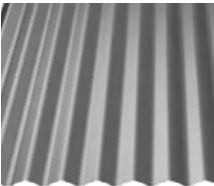
B6

Pulverimaalattu alumiini

Liukastumista ehkäisevä ja säätä kestävä
teräsritilä esteettömillä taukopaikolla rampin
materiaalina

B7

**Kuumasinkitty teräspoimulevykate/
kierrätetty teräspoimulevykate**

Kierrätetty teräspoimulevykate on suositeltava
valinta vähäisten päästöjensä ansiosta.

Työryhmä Lähteet Liitteet

Työryhmä

Projektiryhmä:

Metsähallitus

Timo Karinen
Heidi Siira

virikistyskäytön erityisasiantuntija
projektipäällikkö

MUUAN Oy - Arkkitehtisuunnittelu, konseptikehitys, muotoilu

Tuulikki Tanska
Alice Mattila
Venla Tiainen
Hiroyuki Tsukui
Aura Pajamo
Oskari Lumikari
Aleksi Rastas

vastuullinen suunnittelija, arkkitehti SAFA
konseptisuunnittelu, muotoilija/palvelumuotoilija
muotoilija
arkkitehti
maankäytön suunnittelun ja retkeilyn asiantuntija, arkkitehti
arkkitehti
konseptisuunnittelu, arkkitehti

Osallistuneet henkilöt, Metsähallitus:

Juho Alhainen
Jarmo Asell
Miikka Hosionaho
Pasi Ikonen
Leena Jartti
Tero Mustonen
Lauri Mäenpää
Marko Niemelä
Leo Parkkonen
Erkka Pitkänen

rakentamisen erityisasiantuntija
toteutusvastaava
rakentamisen erityisasiantuntija
rakentamisen erityisasiantuntija
palveluomistaja
rakentamisen erityisasiantuntija
rakentamisen erityisasiantuntija
virikistyskäytön asiantuntija
virikistyskäytön asiantuntija
virikistyskäytön asiantuntija

Kuva 13: Kuvituskuva

Lähteet

Aalto, J., Lehtonen, J., Pirinen, P., Tuomenvirta, H. 2025. Pohjoisten luonnonsuojelualueiden ilmastotulevaisuudet. PDF. Saatavissa: <https://julkaisut.metsa.fi/wp-content/uploads/sites/2/2025/07/a258.pdf> [viitattu 20.10.2025]

Ikonen A. 2023. Rakennusten ja rakentamisen ilmostovaikutusten vähentäminen. Suomen luonnonsuojeluliitto. PDF. Saatavissa: <https://www.sll.fi/wp-content/uploads/2024/10/rakentamisen-politiikkasuositus-2023.pdf> [viitattu 04.12.2025]

Kivi M. 2024. Kaikille sopiva suunnittelu rakennetussa ympäristössä. Ympäristöministeriö. PDF. Saatavissa: <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/server/api/core/bitstreams/cc2f44b8-b358-4cfd-8d78-70c337552f1f/content> [viitattu 11.11.2025]

Kuittinen M., Tähtinen L. 2025. Rakennuksen vähähiilisyyden arviointimenetelmä 2025. Luonnos koekäyttöön. PDF. Saatavissa: <https://ym.fi/documents/1410903/248663305/Rakennuksen%20v%C3%A4h%C3%A4hiilisyyden%20arviointimenetelm%C3%A4%202025.pdf/1dd14e94-202e-79c2-a954-de2cc4f56c90/Rakennuksen%20v%C3%A4h%C3%A4hiilisyiden%20arviointimenetelm%C3%A4%202025.pdf?t=1760536902328> [viitattu 11.11.2025]

Luontoliikunta. Invalidiliitto. Verkkosivu. Saatavissa: <https://www.invalidiliitto.fi/esteettomyys/ulkoalue/luontoliikunta> [viitattu 20.10.2025]

Metsähallitus. Climate change communication and adaptation in Arctic protected areas CLAP. Verkkosivu. Saatavissa: <https://www.metsa.fi/projekti/clap/> [viitattu 11.09.2025]

Mieli. Luonto tukee lapsen mielenterveyttä. Verkkosivu. Saatavissa: <https://mieli.fi/materiaalit-ja-koulutukset/tietoa-mielenterveyden-vahvistamisesta/lapset-ja-nuoret/mielen-terveys-varhaiskasvatuksessa/luonto-tukee-lapsen-mielenterveytta/> [viitattu 09.10.2025]

Työterveyslaitos. Monimuotisuus ja inklusiivisuus: mitä ja miksi. s.a. Verkkosivu. Saatavissa: <https://www.ttl.fi/oppimateriaalit/monimuotoisuus-ja-inklusiivisuus-asiantuntijaorganisaatioissa/monimuotoisuus-ja-inklusiivisuus-mita-ja-miksi> [viitattu 5.11.2025]

Ympäristöministeriö. 2018. Esteettömyys, Ympäristöministeriön ohje rakennuksen esteettömyydestä. PDF. Saatavissa: https://ym.fi/documents/1410903/38439968/Ohje_esteettomyys_2018-A2B183D6_3C10_40A3_AE1F_DB0898AAC3D8-137003.pdf/86e77f87-cl9d-4139-f744-531b500b9a86/Ohje_esteettomyys_2018-A2B-183D6_3C10_40A3_AE1F_DB0898AAC3D8-137003.pdf [viitattu 09.10.2025]

Lähteet

KUVALÄHTEET

Tässä luettelossa merkitsemättömät kuvat ovat työryhmän tuottamia.

Käsikirjassa käytetyt piktogrammit: Freepik, Free Creative Commons licenses.

KUVA 1	Osion 01 kansikuva. Mika Luoma 2020. Unsplash [verkkosivu]. CC0 Creative Commons. Saatavissa: https://unsplash.com/photos/brown-trees-on-forest-during-daytime-lwptnAirPSs	KUVA 12	Osion + kansikuva. Mary Ray 2020. Unsplash [verkkosivu]. CC0 Creative Commons. Saatavissa: https://unsplash.com/photos/brown-trees-beside-river-under-cloudy-sky-during-daytime-DQQYHdrpGX4
KUVA 2	Jeferson Santu 2021. Unsplash [verkkosivu]. CC0 Creative Commons. Saatavissa: https://unsplash.com/photos/a-metal-tea-pot-sitting-on-top-of-a-wooden-tray-6MwhlTEppk4	KUVA 13	Degleex Ganzorig 2017. Unsplash [verkkosivu]. CC0 Creative Commons. Saatavissa: https://unsplash.com/photos/forest-during-daytime-wQImoykAwGs
KUVA 3	Midhun Harikumar 2025. Unsplash [verkkosivu]. CC0 Creative Commons. Saatavissa: https://unsplash.com/photos/ice-droplets-cling-to-frozen-branches-lnGlxDgZy7Q	KUVA 14	Greg Rosenke 2019. Unsplash [verkkosivu]. CC0 Creative Commons. Saatavissa: https://unsplash.com/photos/four-person-walking-on-snow-field-UklinksPvT0
KUVA 4	Osion 02 kansikuva. Annie Spratt 2021. Unsplash [verkkosivu]. CC0 Creative Commons. Saatavissa: https://unsplash.com/photos/a-person-pouring-water-into-a-cup-on-the-ground-aFr0fuKtlG4		
KUVA 5	Björn Grochla 2021. Unsplash [verkkosivu]. CC0 Creative Commons. Saatavissa: https://unsplash.com/es/fotos/persona-en-jeans-de-mezclilla-gris-acostado-dentro-de-la-tienda-KA0bLfK6iGA		
KUVA 6	Osion 03 kansikuva. Benjamin DeYoung 2022. Unsplash [verkkosivu]. CC0 Creative Commons. Saatavissa: https://unsplash.com/photos/a-hammer-and-a-pair-of-pliers-on-a-table-MP24_efbtk		
KUVA 7	Andrew Yurkiv 2022. Unsplash [verkkosivu]. CC0 Creative Commons. Saatavissa: https://unsplash.com/id/foto/beberapa-orang-berjalan-di-jalan-tanah-os-doXS2Ydl4		
KUVA 11	Osion 04 kansikuva. CHUTTERSNAPE 2021. Unsplash [verkkosivu]. CC0 Creative Commons. Saatavissa: https://unsplash.com/fr/photos/ruban-a-mesurer-blanc-et-noir-9rSP3SRUYh4		

LIITE 1

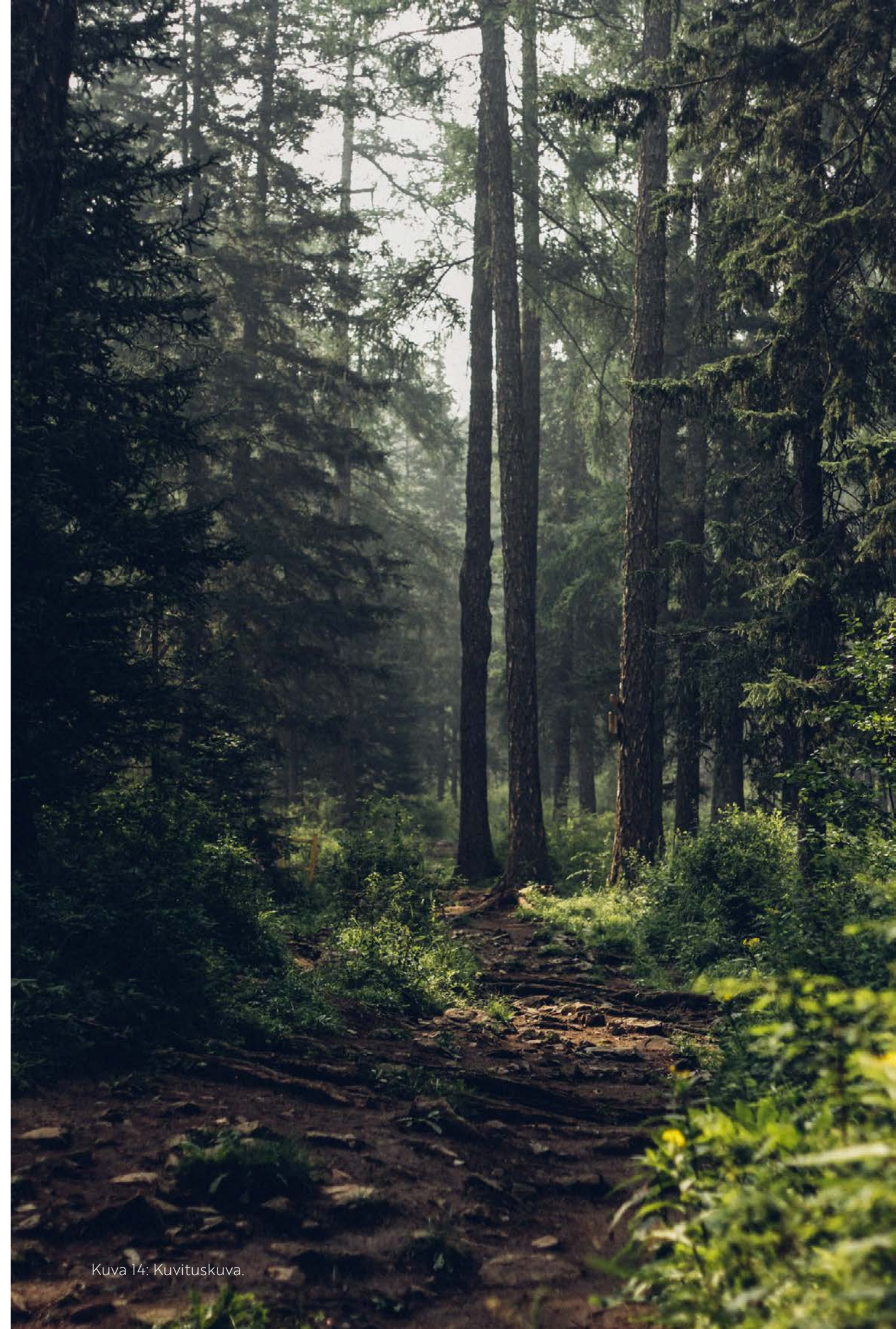
Käyttäjätutkimus

Käyttäjätutkimus

Ilmastoviisaan taukopaikan käyttäjätutkimus toteutettiin yhdessä Metsähallituksen ja heidän yhteistyökumppanin Leanlabnin kanssa. Kysely toteutettiin verkkopohjaisena Leanlabin alustalla, jossa Metsähallituksella on jo valmiina n. 1400 jäseninen yhteisö luotuna erilaisia käyttäjätutkimuksia/kyselyitä varten. Käyttäjätutkimus avattiin 1200 jäsenelle, joista 164 jäsentä (14%) vastasi käyttäjätutkimuksen osioihin.

Käyttäjätutkimus oli avoinna 28.6.-20.7.2025. Se koostui kolmesta osasta: kyselystä, sekä kahdesta valokuvagalleria-tehtävästä. Käyttäjätutkimuksen tarkoituksena oli kartoittaa retkeilijöiden taukopaikkakäyttämistä ja taukoihin liittyviä tarpeita, sekä samalla kerätä ideoita ilmastoviisaan taukopaikan suunnitteluun. Lisäksi kerättiin tietoa, mikä on toimivaa ja mikä kehitettävää yleisesti taukopaikoilla.

Tässä liiteaineistossa analysoinnit on jaettu tehtäväkohtaisesti, aloittaen kyselyistä. Käyttäjätutkimuksen vastauksia on analysoitu Metsähallituksen retkeilijäprofiileihin peilaten. Käyttäjätutkimuksen tuloksista ei löytynyt päälinjasta poikkeavia tai selkeitä käyttäjäryhmäpainotteisia vastauksia.

Osa 1 – Kysely

Yhteenveto

Kysely keskittyi selvittämään vastaajien retkeilytottumuksia ja taukokäyttäytymistä. Lisäksi sen avulla kerättiin ideoita ilmastoystävällisen taukopaikan kehittämiseen. Vastaajien perustiedot kysymyksiin 1–6 saatiin automaattisesti Leanlabin yhteisöön liittymiskyselystä, joka on toteutettu yhteisön jäsenille heidän liittyessään yhteisöön. Tiedot ovat enintään kahden vuoden takaisia. Varsinainen kysely koostui tämän dokumentin kysymyksistä 7–21.

Alla on esitetty kooste kyselyn analyysistä. Tarkemmat analyysit löytyvät koonnin jälkeen kysymyskohtaisesti.

VASTAAJIEN PERUSTIEDOT

Kyselyyn vastasi monimuotoinen ryhmä, johon kuului eri ikäryhmiin, sukupuoliin, koulutustaustoihin, luonto- ja eräharrastuksiin, kokemustasoihin sekä retkeilijäprofiileihin kuuluvia henkilöitä.

VASTAAJAN RETKITOTTUMUKSET

Vastaajat retkeilevät kaikkina vuodenaikoina, joista suosituin on syksy ja epäsuosituin talvi. Retkillä kuljettujen päivittäisten matkojen pituus vaihtelee suuresti. Suosituimmat etäisyydet ovat 5–10 km ja 10–20 km.

VASTAAJAN TAUKOPAIKKATOTTUMUKSET

Suurin osa vastaajista käyttää taukopaikkoja luonnossa liikkuessaan, mikäli ne sijaitsevat sopivasti reitin varrella. Toiseksi yleisintä on käyttää taukopaikkoja aina.

Taukopaikkojen sijainti vaikuttaa reitin valintaan suurimmalla osalla vastaajista.

Tärkein reittivalintaan vaikuttava tekijä on se, että taukopaikka sijaitsee sopivan päivävaellusmatkan päässä lähtöpisteestä. Muita merkittäviä tekijöitä taukopaikan valinnassa ovat hienot luontonäkymät, lähialueen soveltuvuus yöpymiseen, tieto taukopaikan ruuhkattomuudesta sekä varustelutason riittävyys omiin tarpeisiin.

Ensimmäisen taukopaikan toivotaan sijaitsevan 5–10 km tai 2–5 km päässä lähtöpisteestä. Taukopaikkojen sijoittumisen toivotaan olevan joko niin, että hyvin varusteltuja taukopaikkoja on harvassa, tai että niitä on harvemmin, mutta niiden lisäksi olisi tiheämmin sijoitettuja pienempiä taukopaikkoja. Taukopaikka koetaan hieman useammin pakolliseksi pysähdyspaikaksi kuin retken kohokohdaksi, vaikka näkemyserot eivät olleet suuria.

Vastaajat odottavat tauoiltaan eniten oleskelua ja luonnon katselua, jonka lisäksi lepoa, rentoutumista ja omaa rauhaa. Tauoilla korostuvat selvästi kaksi toimintoa: istuskelu ja oleskelu, sekä eväiden syöminen. Muita usein mainittuja toimintoja ovat käymälän käyttö ja säältä suojaantuminen. Harvemmin tauoilla tehdään tulta lämmittelyä tai tunnelman luomista varten, käytetään jätepestettä, levätään makuulla tai yövytään taukopaikan läheisyydessä laavussa, kodassa tai erätuvassa. Tarkasteltaessa vain tulentekoa, yleisesti ottaen tulta käytetään satunnaisesti. Tärkein syy tulen tekoon on ruoanvalmistus. Toiseksi yleisin tulenteon syy on lämmittely. Tunnelman takia tulta tehdään harvoin.

Erityistarpeista tauoilla nousivat esiin

erityisesti vaatteiden, varusteiden ja teltan kuivaus. Lisäksi mainittiin koiraparkki, harastusvälineiden huoltopiste, juomaveden tarjoaminen koirille, koukut rinkkojen ripustamista varten, mahdollisuudet valokuvaukseen ja videointiin sekä tasainen maasto tai alusta telttailuun.

ILMASTOYSTÄVÄLLISYYS

Kysyttäessä, mikä kannustaisi vastaajia kulluttamaan vähemmän luonnonvaroja, saatiin paljon erilaisia näkökulmia. Eniten vastaukset koskivat puun käyttöä.

Monet toivovat, että polttopuiden käyttö vaatisi enemmän vaivannäköä – esimerkiksi että retkeilijän tulisi tehdä halot itse paikan päällä tai kantaa polttopuut koitoa nuotiopaikalle. Osa vastaajista ehdotti maksullisia polttopuita. Tällaisilla toimilla voitaisiin vähentää turhaa puunkulutusta.

Puun kulutusta voitaisiin pienentää myös tulipesien suunnittelulla. Tulipesän tulisi olla sellainen, jossa ei voi polttaa suurta määrää puuta. Lisäksi ehdotettiin vaihtoehtoja avotulelle, kuten ulkokaminoita, joissa puunkäyttö olisi vähäisempää.

Useat vastaajat toivoivat, että tulipaikat sijaitsisivat kauempana parkkipaikoista, mikä voisi osaltaan ehkäistä hupipolttoa. Puun käyttöä voitaisiin vähentää myös kannustamalla retkikeittimien käyttöön. Tämä edellyttäisi retkikeittimille sopivien paikkojen tarjoamista, esimerkiksi säänsuojattuja ja tukevia alustoja.

Yhtenä vaihtoehtona luonnonvarojen säästämiseksi nähtiin myös sellaisten eväiden tuominen, jotka eivät vaadi paikan

päällä ruoanlaittoa tai lämmittämistä.

Lisäksi moni vastaaja korosti monipuolisen opastuksen ja viestinnän merkitystä, erityisesti retkietikettimen, ympäristöystävällisyyden sekä puun käytön ja tulenteon osalta.

Lisäksi vastaajat kokevat huolta retkeilijöiden roskaamisesta, ja mielipiteet jakautuvat sen suhteen, tulisiko taukopaikoilla olla jättepisteitä vai tulisiko retkeilijöiden opetella kantamaan jätteet mukanaan. Toivottiin myös yleisiä tiskipaikkoja, jotta vesistöt säilyisivät puhtaina. Suurin osa vastaajista piti käymälöitä tärkeinä ja tarpeellisina taukopaikoilla.

TULETON TAUKOPAIKKA

Valtaosa vastaajista ei näe ongelmaa tulletoimassa taukopaikassa, etenkin jos henkilö ei nykyisinkään tee tulia, tai tekee tulen vain harvoin. Toisaalta osa vastaajista kokee tulenteon olennaiseksi osaksi retkeilykokemusta. Tulettomia taukopaikkoja perustellaan valmiilla eväillä, retkikeittimen käytöllä, säänmukaisella puukeutumisella sekä metsäpalovaaran vuoksi. Erityisesti kesäisin ja lyhyillä reiteillä tulettoisuus koetaan hyväksyttäväksi – kunhan siitä viestitään selkeästi. Osa vastaajista kuitenkin toivoo, että tulellisia taukopaikkoja olisi jatkossakin tulletoimien rinnalla.

Tulellisia taukopaikkoja perustellaan erityisesti turvallisuussyistä: talvisin kylmyyttä vastaan ja ympäri vuoden äkillisten sääolosuhteiden varalta – suojan, lämmön ja kuivattelun vuoksi. Moni viittaa myös suomalaiseen perinteeseen ja retkeilykult-

tuuriin. Tulen tekeminen koetaan usein retken kohokohdaksi, ja osa pelkää, että tulta tehtäisiin joka tapauksessa, vaikka luvallista tulipaikkaa ei olisi.

ILMASTOVIISAS TAUKOPAIKKA

Luottamusta ympäristöystävälliseen ja ilmastoviisaaseen rakentamiseen luovat vastaajien mukaan muun muassa puu rakennusmateriaalina, kotimaiset raaka-aineet, huoltovapaus, maisemaan sulautuminen sekä se, ettei maata tarvitse muokata taukopaikan rakentamisen vuoksi. Jätteidenkeräyspisteet taukopaikoilla herättävät ristiriitaisia mielipiteitä, mutta yhteinen sävel löytyy opastuksen tärkeydestä jätteiden käsittelyssä.

Puun kulutuksen minimointi nähdään keskeisenä osana ilmastoviisautta: pienet, tehokkaat tulisijat ja suojaiset paikat ovat toivottuja. Puuhuollossa toivotaan kuivia, itse pilkottavia puita, jotka on tuotettu lähialueella. Vastaajat toivovat, että tulipaikkojen yhteydessä on aina tarjolla polttopuita – muuten pelkona on, että ympäröivää luontoa aletaan kuluttaa.

Kompostoitavat käymälät ovat yleisesti toivottuja niin ympäristövaikutusten kuin käyttäjäkokemuksen kannalta. Taukopaikan sijainnin ei tulisi olla liian lähellä vesistöä, polkuja, parkkipaikkoja tai nähtävyyksiä. Selkeä viestintä paikan päällä on tärkeää: infotaulut, opasteet ja ohjeet retkeilijöille. Tietoa rakenteiden taustoista ja ympäristövaikutuksista arvostetaan, ja monikielisiä ohjeita toivotaan laajemmin.

Kierrätysmateriaalien käyttö, rakentei-

den huollettavuus ja elinkaariajattelu ovat vastaajien mukaan suositeltavia. Vaikka rakentamistapa on tärkeä, retkeilijöiden oma toiminta ja vastuu ympäristön siisteydestä nähdään ratkaisevina. Siisti ja toimiva taukopaikka voi nopeasti pilaantua huonolla käytöksellä – käyttäytyminen nähtiin jopa tärkeämpänä kuin itse rakennustapa.

MUUT NÄKÖKULMAT ILMASTOVIISAUTEEN

Retkeily nähdään yhä useammin kuluttajalähtöisenä palveluna, mikä herättää huolta omatoimisuuden ja retkeilyn perinteisten arvojen katoamisesta. Liian hyvät palvelut voivat vähentää retkeilijän omaa aktiivisuutta ja vastuunkantoa. Vastaajien mielestä käyttäjiä tulisi ohjata vastuulliseen ja luonnonläheiseen käyttäytymiseen. Monet toivovat, että retkeilijöitä rohkaistaisiin osallistumaan esimerkiksi taukopaikkojen rakentamiseen, siivoamiseen tai polttopuuhuoltoon.

Vastaajien mukaan ilmastoviisas taukopaikka on täysin mahdollinen, mutta sen suunnittelussa on osattava tasapainottaa retkeilyn elämyksellisyys, luonnonsuojelun vaatimukset, käyttäjän vastuu sekä Metsähallituksen ja muiden toimijoiden resurssien hallinta. Elämyksellisyys liittyy esimerkiksi mahdollisuuteen tehdä nuotio, saada suojaa säältä ja nauttia maisemista. Luonnonsuojelussa painottuvat luonnon monimuotoisuuden turvaaminen, kulumisen ehkäisy ja jätehuollon ratkaisut. Käyttäjän osaaminen ja vastuu nousevat keskiöön erityisesti silloin, kun taukopaikkojen va-

rustelutasoa halutaan keventää. Samalla on tärkeää huomioida kustannustehokkuus ja huollon vaatimukset.

Ilmastoviisaan taukopaikan hyväksyttävyyttä voidaan parantaa selkeästi määrittelemällä, mitä ilmastoviisaus tarkoittaa käytännössä. Kun käyttäjät ymmärtävät valintojen taustat, heidän sitoutumisensa kasvaa. Taukopaikkojen suunnittelun tulee olla käyttäjälähtöistä ja huomioida erilaiset retkeilijäprofiilit. Opastuksen ja kasvatuksen merkitys on suuri, sillä vastaajien mukaan käyttäytyminen ratkaisee usein enemmän kuin itse rakenteet. Pilottihankkeet ja koekäytöt, kuten metsäalue ilman tulipaikkaa yhdistettynä laajaan ohjeistukseen, voisivat toimia mallina, jota voidaan myöhemmin laajentaa muille alueille.

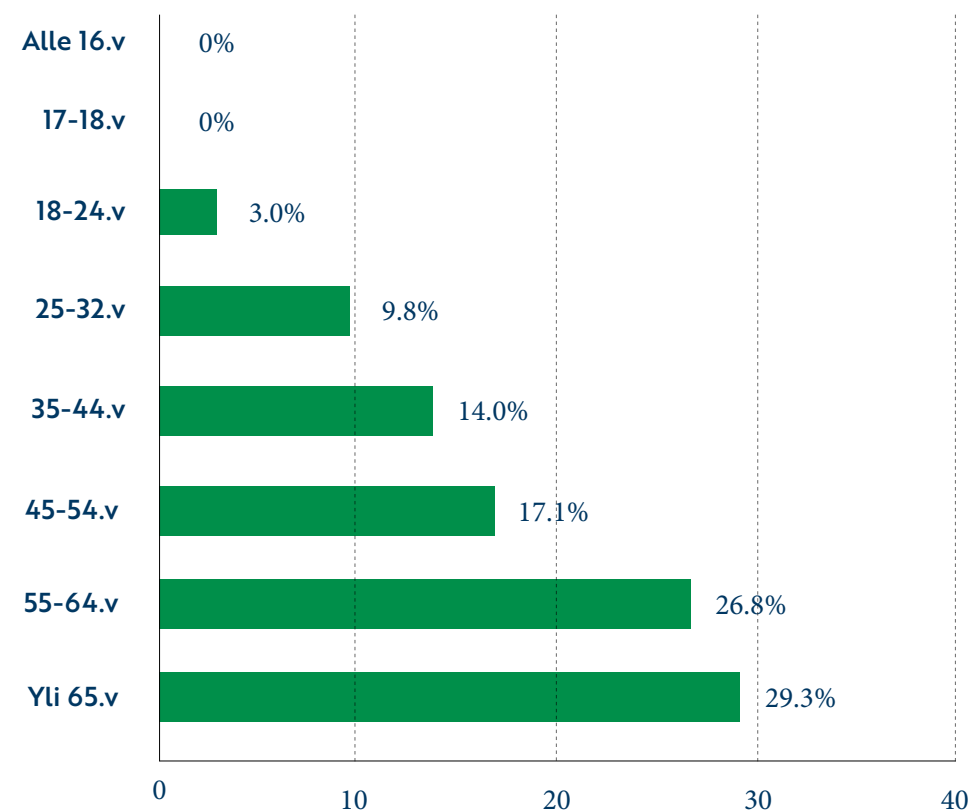
Osa 1 - Kysely

Kysymykset

1. Ikäryhmät

Kyselyyn vastasi yli 18-vuotiaat yhteisön jäsenet. Yli puolet vastaajista oli yli 55-vuotiaita.

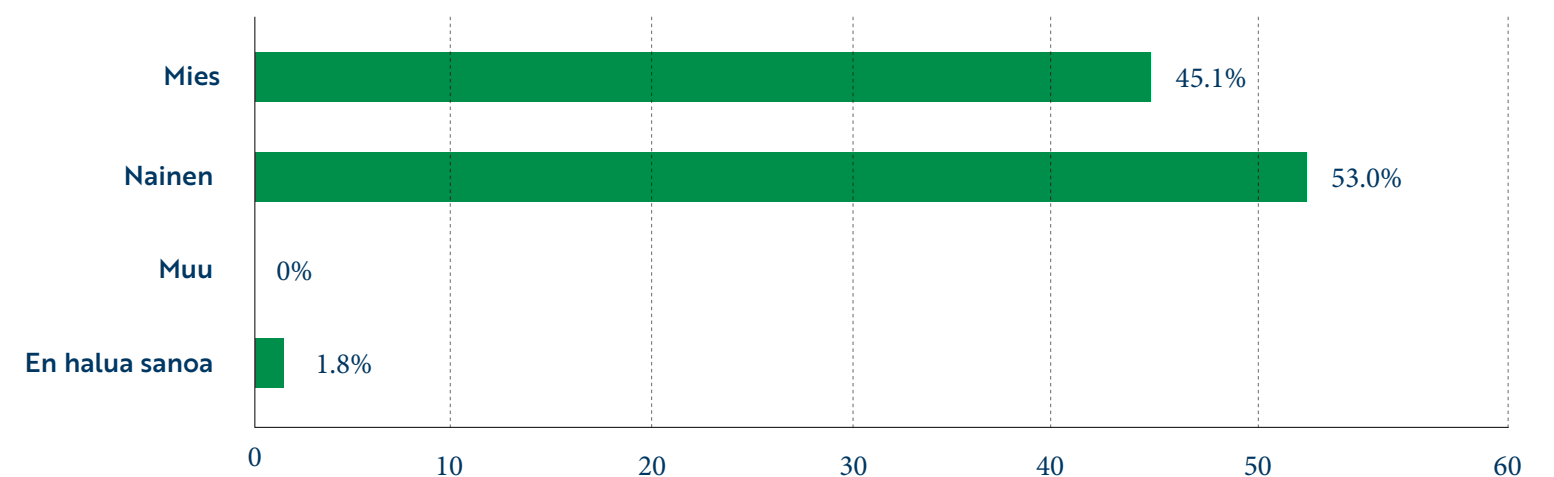
Vastauksia: 164 kpl.

2. Mikä on sukupuolesi?

Sukupuolijakauma oli melko tasapuolinen. Naiset vastasivat kyselyyn kuitenkin hieman enemmän kuin miehet.

Vastauksia: 164 kpl.

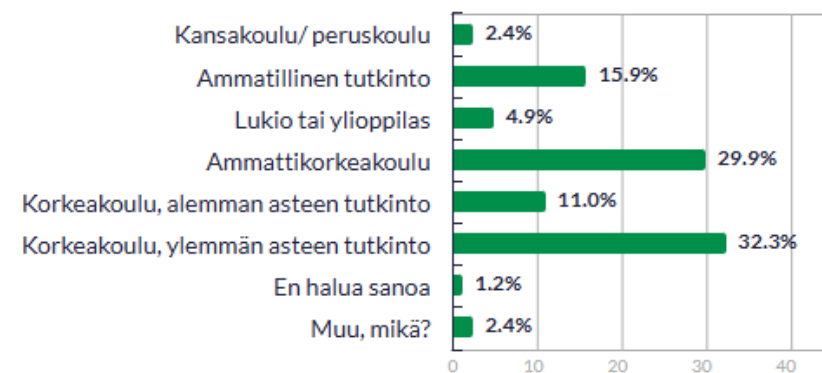
Osa 1 - Kysely

Kysymykset

3. Mikä on koulutuksenne (päättynyt tai meneillään oleva)?

Kyselyyn vastasi kaikista koulutustaustoista olevia henkilöitä. Eniten vastauksia kertyi ylemmän korkeakoulutuksen omaavista ja ammatti-korkeakoulun käyneistä.

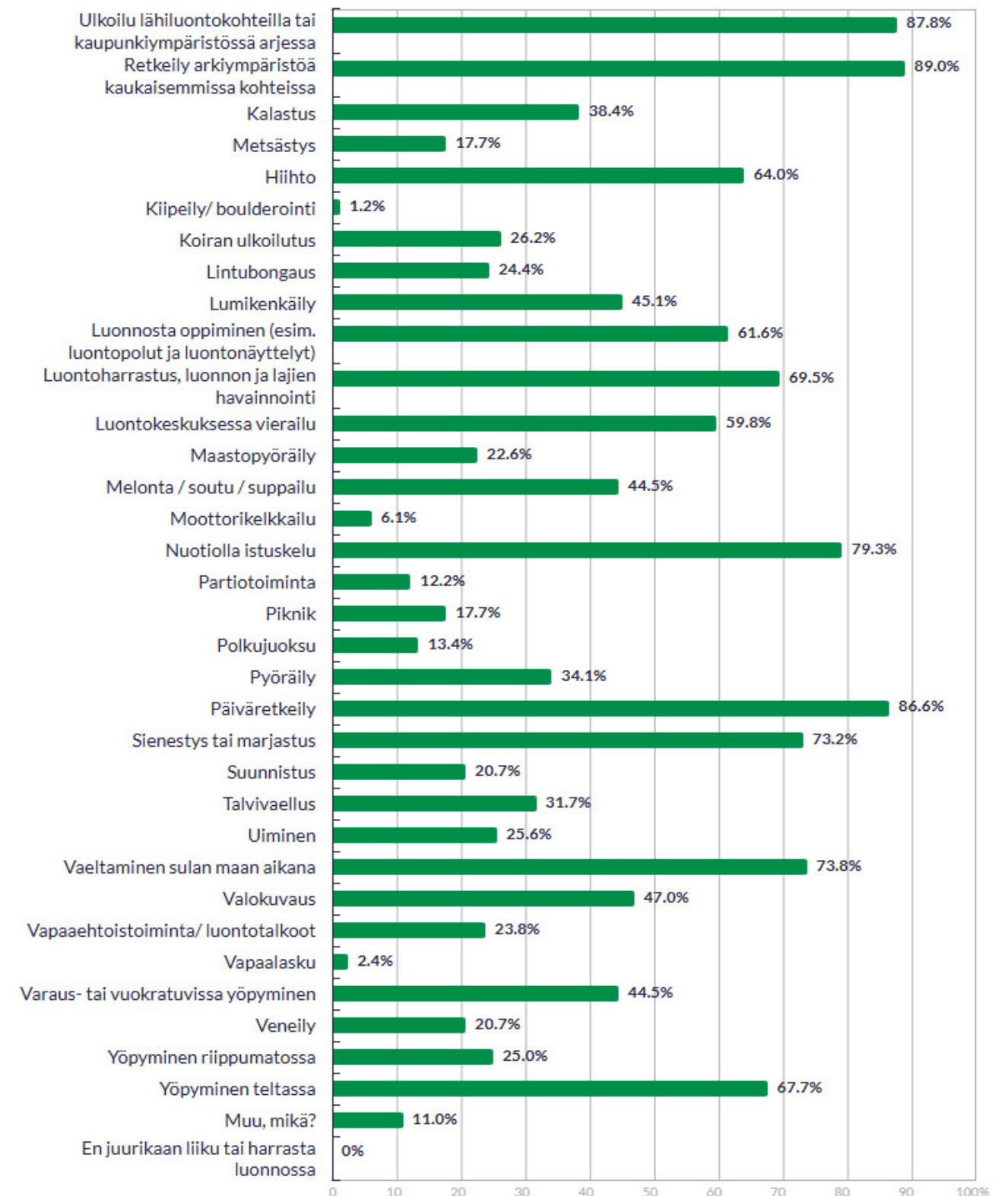
Vastauksia: 164 kpl.

4. Mitä luonto- ja eräharrastuksia sinulla on? Voit valita yhden tai useamman vaihtoehdon.

Vastaajat harrastavat laajasti eri luonto- ja eräharrastuksia. Yli 85% vastaajista harrastaa retkeilyä arkiympäristössä kaukaisemmissa kohteissa, ulkoilua lähiluontokohteilla tai kaupunkiympäristössä arjessa, sekä päiväretkeilyä. Lisäksi yli 70% vastaajista harrastaa nuotiolla istuskelta, vaeltamista sulan maan aikana, sekä sienestystä ja marjastusta. Yli 60% vastaajista harrastaa luonnon ja lajien havainnointia, yöpymistä teltassa, hiihtoa ja luonnosta oppimista.

Vastauksia: 164 kpl.

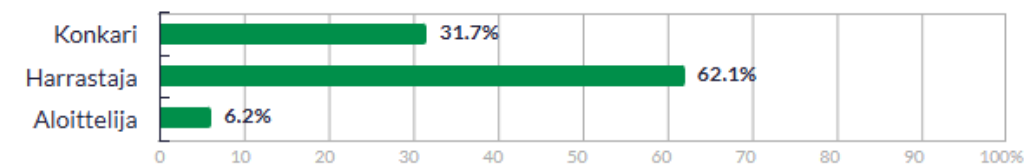
Osa 1 - Kysely

Kysymykset

5. Mikä seuraavista kuvaa parhaiten kokemustasoasi retkeilijänä?

Kyselyyn vastattiin jokaisesta kokemustasosta. Suurin osa vastaajista kokee olevansa harrastaja -tasoisia retkeilijöitä. Lähes joka kolmas vastaajista kokee olevansa konkari -tasoinen retkeilijä ja vain n. 6% vastaajista kokee olevansa aloittelija.

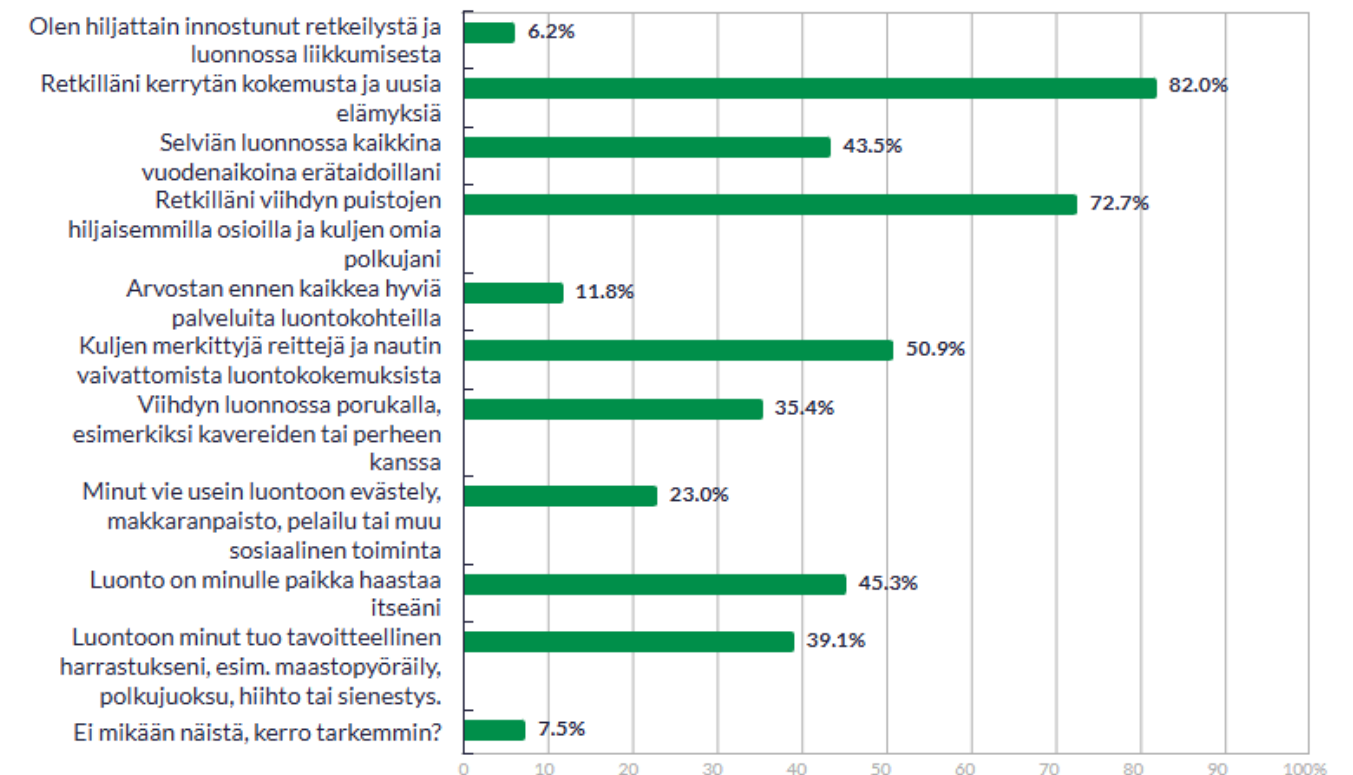
Vastauksia: 161 kpl.

6. Mitkä seuraavista kuvaavat sinua yleisesti retkeilijänä ja luonnossa liikkujana? Voit valita useamman vaihtoehdon.

Kyselyyn vastasi monimuotoinen joukko retkeilijöitä. Eniten kyselyyn vastasi retkeilijät, jotka kerryttävät kokemusta ja uusia elämyksiä retkillään. Toisena suurena ryhmänä kyselyyn vastasi retkeilijät, jotka viihtyvät puistojen hiljaisemmillä osioilla ja kulkevat omia polkuja.

Vastauksia: 161 kpl.

Osa 1 - Kysely

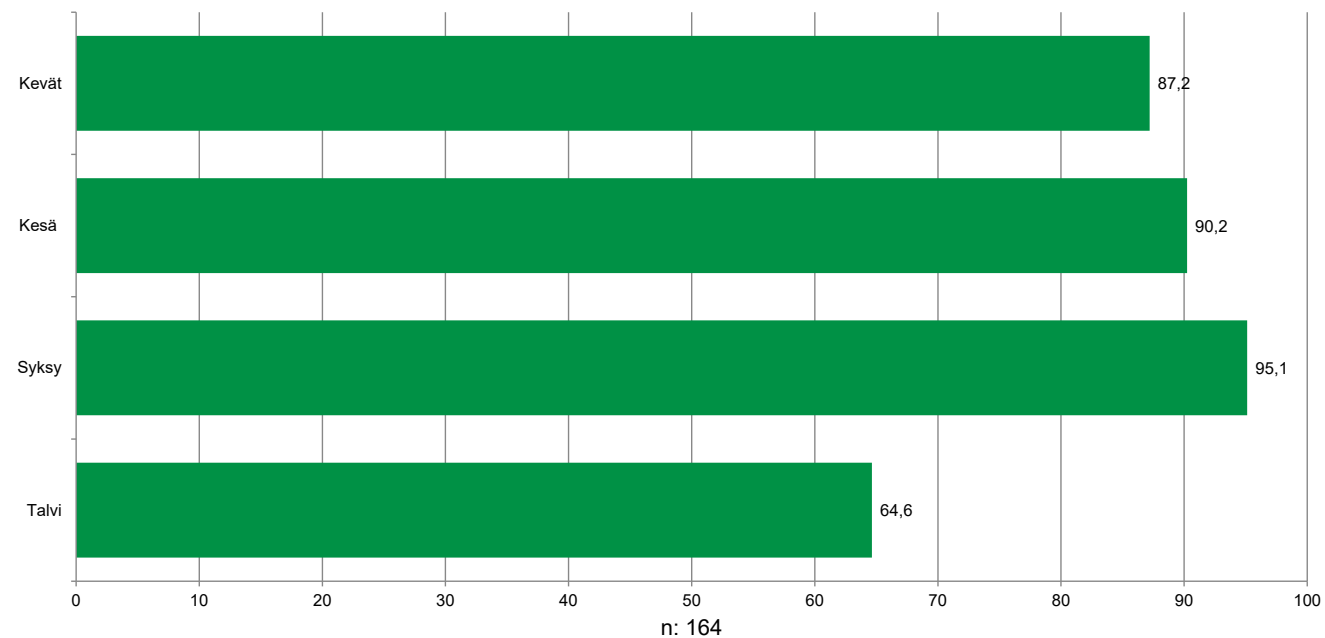
Kysymykset

7. Minä vuodenaikoina retkeilet yleensä? Valitse kaikki sopivat vuodenaajat.

Suosituimpia vuodenaikoja retkeilyyn on kevät, kesä ja syksy. Näistä kolmesta syksy on suosituin vuodenaika. Vähiten suosittu retkeilyvuodenaika on talvi.

Huomionarvoista on, että jopa epäsuosituimpana vuodenaikana, talvela, vain noin joka kolmas vastaaja ei käy retkeilemässä.

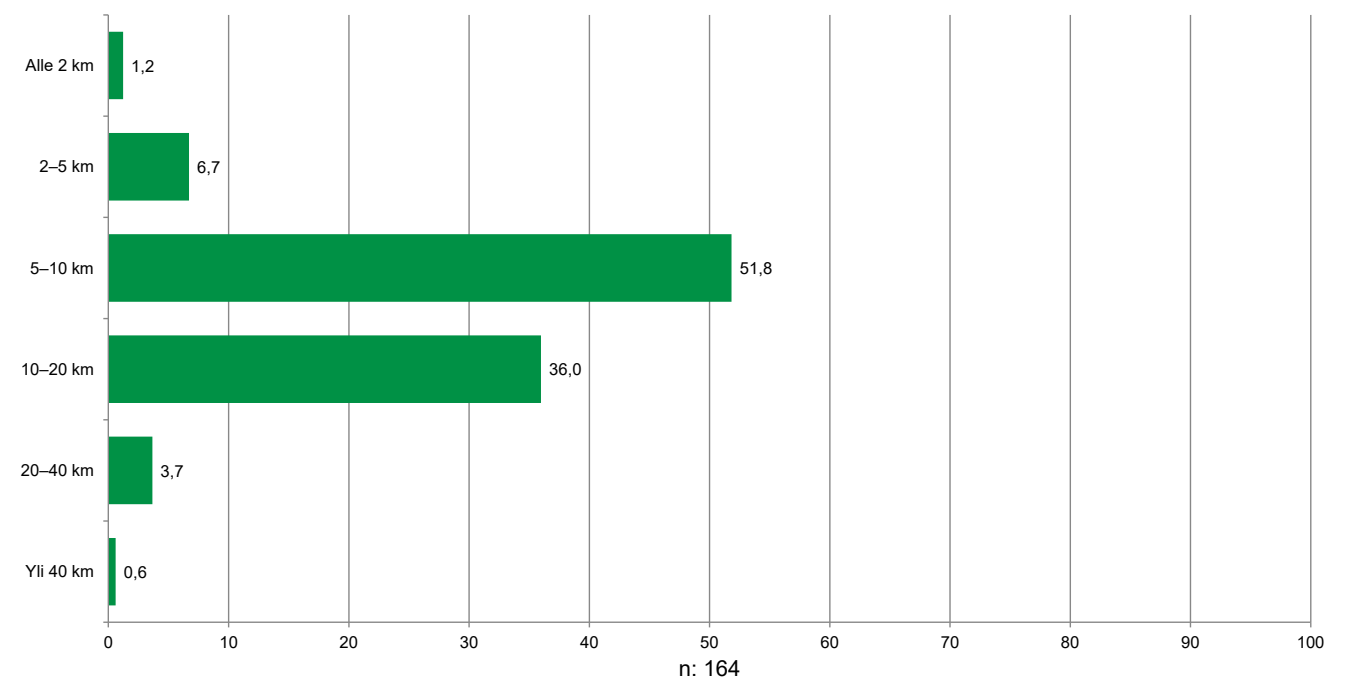
Vastauksia: 164 kpl.

8. Minkä pituisia matkoja liikut yleensä luonnossa yhden päivän aikana?

Yli puolet vastaajista liikkuu päivän aikana 5-10 km. Toiseksi eniten vastauksia keräsi 10-20 km matka. Nämä kaksi suosituinta matkapituutta erottuvat selkeästi muista vastauksista. Vain 12,6% (n. 21 hlö) vastaajista liikkuu yleensä muun pituisia matkoja, painottuen lyhyempiin matkapituuksiin.

Vastauksia: 164 kpl.

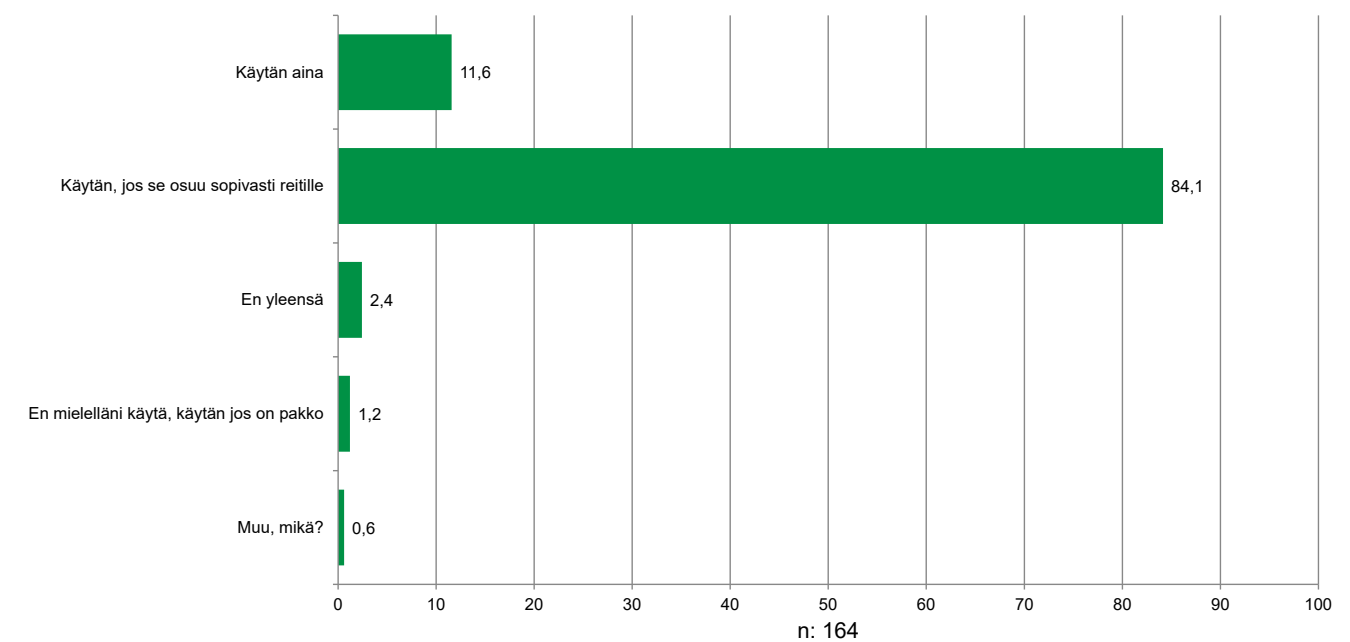
Osa 1 - Kysely

Kysymykset

9. Käytätkö taukopaikkoja vieraillessasi luonnossa? Valitse sopivin vaihtoehto:

Suurin osa vastaajista (84,1%) käyttää taukopaikkoja, mikäli ne osuvat sopivasti reitin varrelle. Toiseksi suosituin vastausvaihtoehto oli se, että taukopaikkaa käytetään aina (11,6%). Muut vastaukset kerryttivät vain muutamia vastauksia.

Vastauksia: 164 kpl.

"Muu, mikä?" vastaukset (1 kpl):

Käyn aina katsomassa taukopaikan.

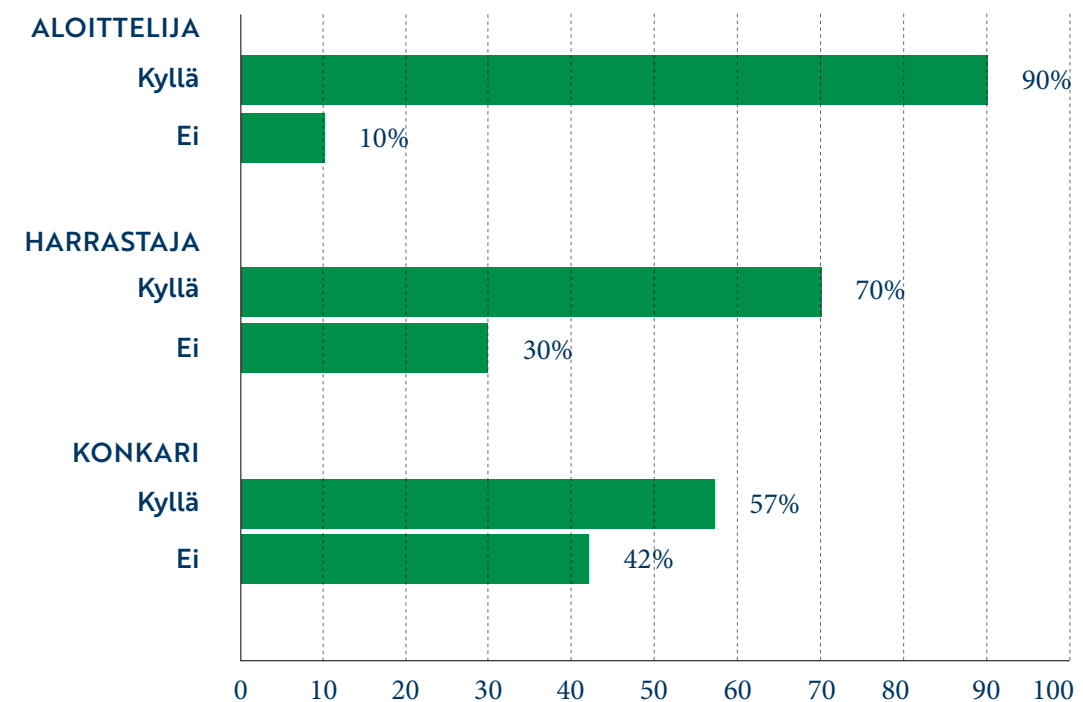
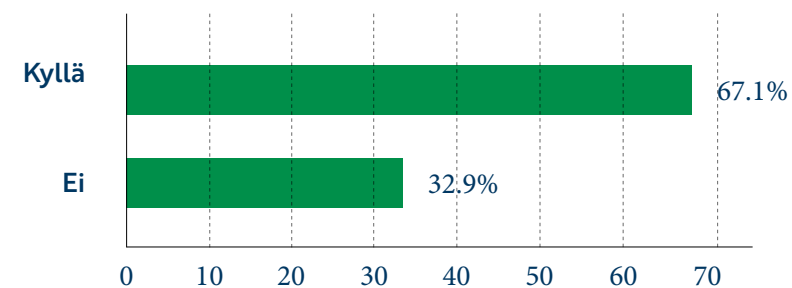
Osa 1 - Kysely

Kysymykset

10.1 Vaikuttavatko taukopaikat reittiesi valintaan luontokohteissa?

Suurimman osan vastaajien reittivalintoihin vaikuttaa taukopaikat. Kuitenkin yli 30% vastaajista taukopaikat eivät vaikuta reittivalintaan. Peilaessa käyttäjän omaa kokemustasoa retkeilijänä (aloittelija, harrastaja, konkari) voidaan huomata, että mitä kokeneempi olet, sitä vähemmän taukopaikat vaikuttavat reittivalintaan. Huomioitavaa on, että kokemustasojen vastausprosentit eroavat toisistaan, joka osaltansa vaikuttaa lopputulokseen. Kyselyyn vastasi 10 hlö aloittelijaa, 100 hlö harrastajaa ja 51 hlö konkaria.

Vastauksia: 164 kpl.

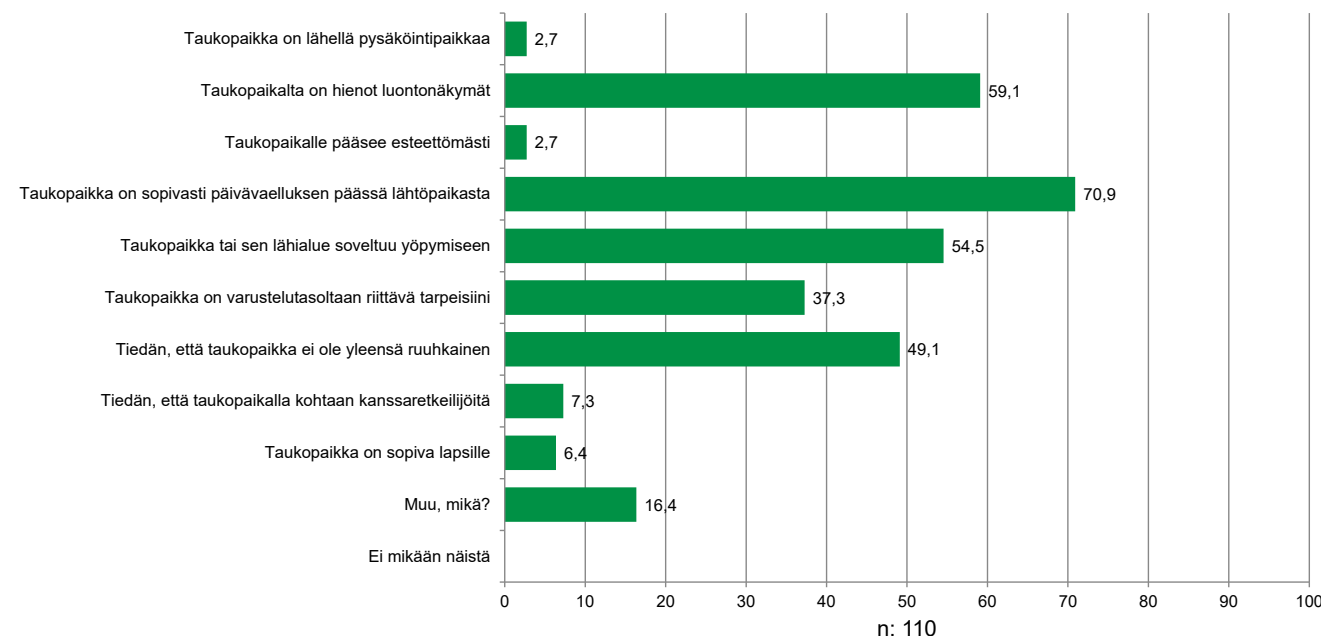
Osa 1 - Kysely

Kysymykset

10.2 Vastasit, että taukopaikat vaikuttavat reitin valintaan. Kertoisitko, mitä tekijöitä otat huomioon? (voi valita useita vaihtoehtoja)

Reittivalintaan vaikuttaa eniten se, että taukopaikka on on sopivan päivävaelluksen päässä lähtöpaikasta. Lisäksi useita ääniä keräsi taukopai-
kan hienot luontonäkymät, lähialueen soveltuminen yöpymiseen, tieto siitä, ettei taukopaikka ole kovin ruuhkainen, sekä varustelutason riittävyys omiin tarpeisiin. Muut vastaukset saivat selvästi vähemmän vastauksia. ”Muu, mikä” kohdan vastaukset täsmensivät taukopai-
kan varustelutasoon liittyviä asioita.

Vastauksia: 110 kpl.

”Muu, mikä?” vastauksia kertyi 18 kpl, alla yhteenveto vastauksista:

- Taukopaikalla on huussi/käymälä
- Taukopaikalla on tulipaikka puineen
- Siistit ja hyvin hoidetut taukopaikat
- Retkiluistelussa rannalla olevat taukopaikat
- Taukopaikalla on laavu tai kota
- Taukopaikka on sellaisella etäisyydellä lähtöpisteestä että tauon jälkeen ehtii vielä saman päivän aikana lähtöpisteeseen.

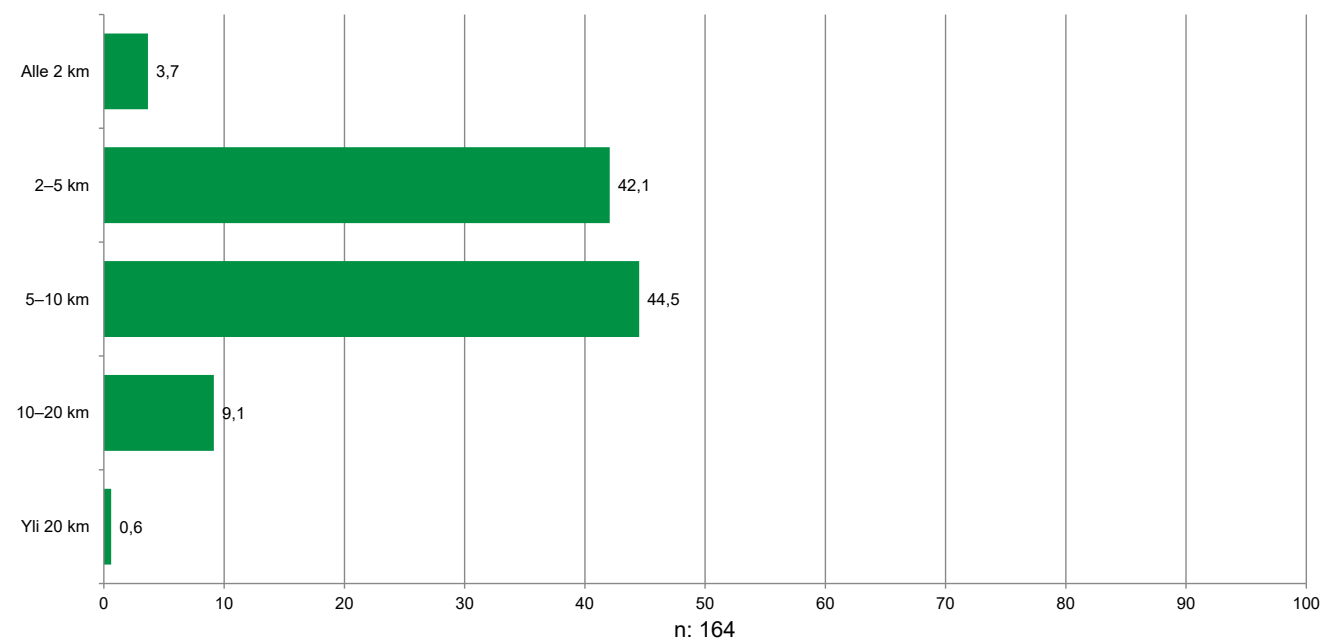
Osa 1 - Kysely

Kysymykset

11. Millä etäisyydellä lähtöpisteestäsi haluaisit ensimmäisen taukopaikan reitilläsi sijaitsevan?

Suurin osa vastaajista kokee, että ensimmäinen taukopaikka tulisi olla 5-10 km päässä lähtöpisteestä. Lähes yhtä paljon ääniä keräsi toiseksi eniten ääniä saanut vaihtoehto 2-5 km päässä lähtöpisteestä. Muut vaihtoehdot saivat huomattavasti vähemmän ääniä.

Vastauksia: 164 kpl.

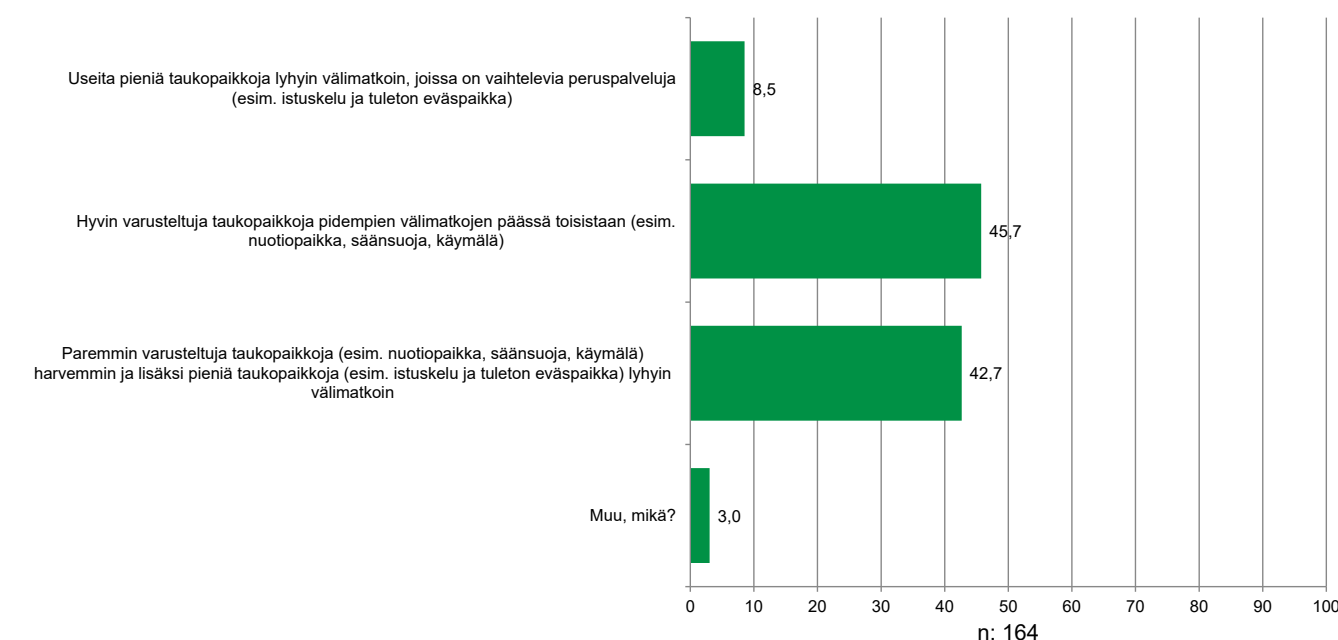
Osa 1 - Kysely

Kysymykset

12. Mikä alla olevista taukopaikkavaihtoehtoista palvelee parhaiten tarpeitasi retkeillessäsi luontokohteissa?

Eniten ääniä keräsi hyvin varustellut taukopaikat pidempien välimatkojen päässä toisistaan. Toiseksi eniten ääniä keräsi paremmin varustellut taukopaikat harvemmin ja lisäksi pieniä taukopaikkoja lyhyin välimatkoin. Useita pieniä taukopaikkoja lyhyin välimatkoin ja vaihtelevin peruspalveluin jäi selvästi kahden edeltävän vaihtoehdon varjoon. Muu, mikä -vastauksessa toivottiin etenkin huusseja lyhyemmin välimatkoin.

Vastauksia: 164 kpl.

"Muu, mikä?" vastauksia kertyi 5 kpl:

- Huusseja useammin n. 10km välein, taukopaikkoja 20-25 km välein siten, että joka toinen hyvin varusteltu esim laavu. Muuten riittää katos tai muu säänsuoja, tulille ei lähtökohtaisesti tarvetta
- Hyvin varustelluja taukopaikkoja sopivan matkan päässä lapsille.
- Melkein kaikki näistä. Riippuu täysin mitä on tekemässä. Kalassa pienet paikan useasti. Metsällä paremmin varustetut yöpymiseen. Lapsen kanssa helppo pääsy kohteeseen.
- T-paikka, jota ei ole olemassa ollenkaan. Vain luontoa ilman merkkiäkään ihmisistä.
- Vessalla varustelluja taukopaikkoja vähintään 5km välein toisistaan ja 10km välein nuotiopaikka, säänsuoja, käymälä taukopaikkoja.

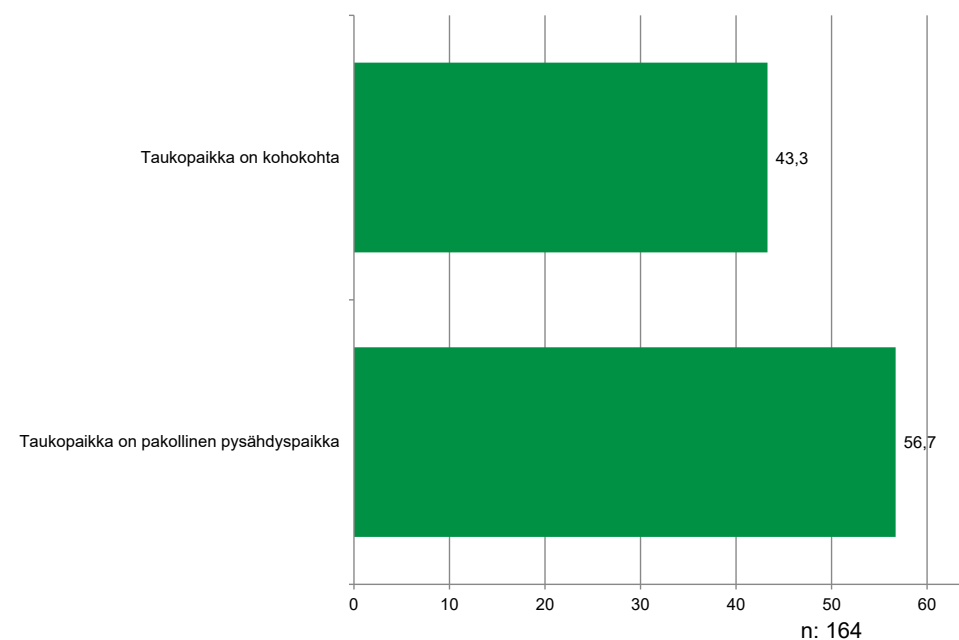
Osa 1 - Kysely

Kysymykset

13. Onko taukopaikka sinulle yleensä luontovierailun kohokohta vai pakollinen pysähdyspaikka?

Taukopaikka koetaan hieman useammin pakollisena pysähdyspaikkana kuin retken kohokohtana. Molemmat vaihtoehdot keräsivät hyvin ääniä eikä suurta eroa syntynyt.

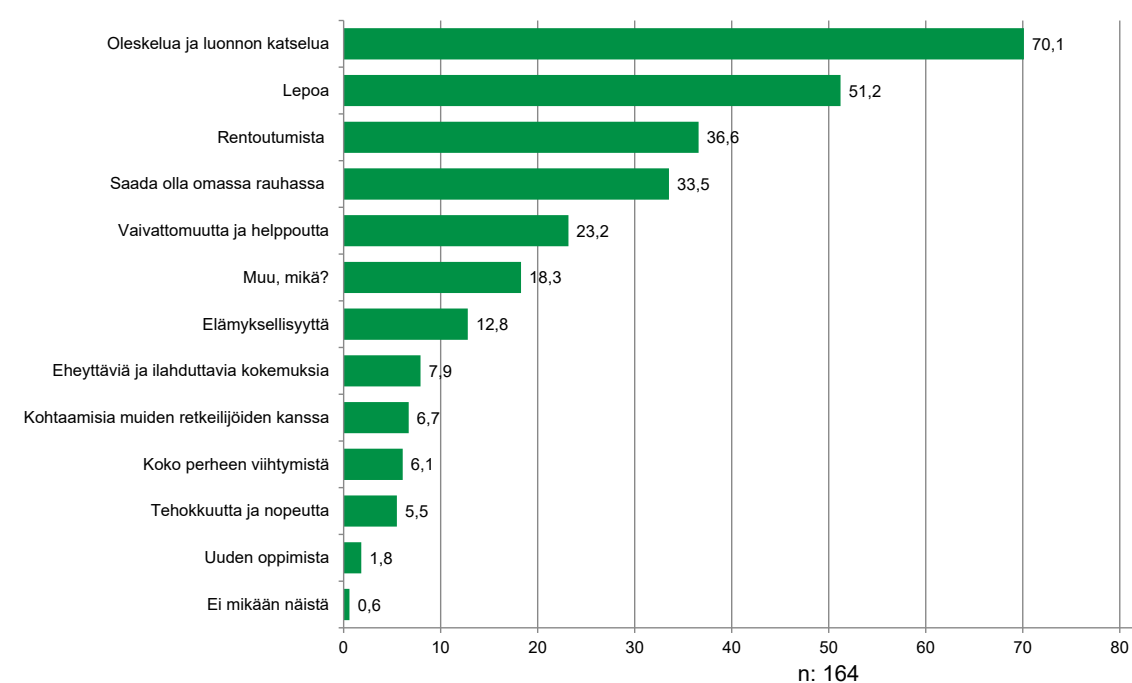
Vastauksia: 164 kpl.

14. Mitä asioita odotat eniten tauoltasi? Valitse kolme (3) tärkeintä.

Tauoilta odotetaan eniten oleskelua ja luonnon katselua, sekä lepoa. Yli neljäsosa toivoo lisäksi rentoutumista, omaa rauhaa, sekä vaivattomuutta ja helppoutta. Muu, mikä? -kysymyksessä useampi vastaus tuli eväiden syömisestä, WC:sta ja tuli/nuotiopaikasta.

Vastauksia: 164 kpl.

"Muu, mikä?" vastauksia kertyi 32 kpl, alla yhteenveto vastauksista:

- Eväiden syönti
- WC
- Tuli/nuotiopaikkaa
- Vesipistettä
- Lämpöä
- Vaatteiden kuivaamista
- Esteettömyyttä
- Hienoa maisemaa
- Sadesuoja
- Laavu/kota
- Ei merkkejä ihmisistä
- Luonnon muutosten seuraamista

Osa 1 – Kysely

Kysymykset

15. Avaa edellisen kysymyksen vastauksiasi. Esimerkiksi jos vastasit ”rentoutumista”, kerro mitä se tarkoittaa sinulle.

Kysymykseen saatiin 130 vastausta, jotka on avattu teemoittain.

OLESKELU JA LUONNON KATSELU

Eväiden syöminen/ruoanlaitto ja tulistelu luonnon äärelä, maisemien ja ympäristön havainnointi, hiljaisuuden ja luonnon äänten nauttiminen, yöpyminen, reitin suunnittelu, valokuvaaminen, tulen katsominen, kiireettömyys, uiminen.

LEPO

Rinkan laskeminen, istuminen penkillä/kalliolla, jalkojen ja kehon levähdyttäminen rauhassa, ruokailu, yöpyminen, säänsuoja.

RENTOUTUMINEN

Rauhoittuminen, kiireettömyys, tuleen tuijottelu, tuulen humina ja ajan pysähtyminen, hiljaisuus, saada olla yksin.

SAADA OLLA OMASSA RAUHASSA

Yksinäiset tauot, etäisyys parkkipaikoista ja muista retkeilijöistä, mahdollisuus vetäytyä.

VAIVATTOMUUS JA HELPPOUS

Rakenteet (penkit, pöydät, huussi, nuotiopaikka, säänsuoja, vesi), kätevät evästelytilat, helppo käyttö, telttapaikan helppo löytäminen.

ELÄMYKSELLISYYS

Kauniit maisemat, vesistön äänet, luonnon erityispiirteiden aistiminen, hiljaisuus, uiminen.

EHEYTTÄVÄ JA ILAHDUTTAVA KOKEMUS

Mielen tyyntyminen, muistojen mieleen nouseminen, luontoyhteys ja hyvinvointi.

KOHTAAMINEN MUIDEN RETKEILIJÖIDEN KANSSA

Hyvien taukopaikkojen sosiaalinen vaikutus, kokemusten ja vinkkien vaihtaminen, nuotion jakaminen.

KOKO PERHEEN VIIHTYMINEN

Lapsiystävälliset rakenteet, turvallisuus, helppo kulku ja tilaa lasten omalle leikki/pysähdyshetkille.

TEHOKKUUS JA NOPEUS

Nopeat ja vaivattomat pysähdykset, kun tauko on osa reittisuunnittelua, mahdollisuus edetä jouhevasti.

UUDEN OPPIMINEN

Opastaulut esim. luonnon lajistosta, historiasta, tulente-kotaidosta, luontokasvatus.

MUUT

Esim. wc:n tärkeys, itse tuotavien polttopuiden idea, retkietiketti, aikataulutoiveet ja paloturvallisuus.

Osa 1 - Kysely

Kysymykset

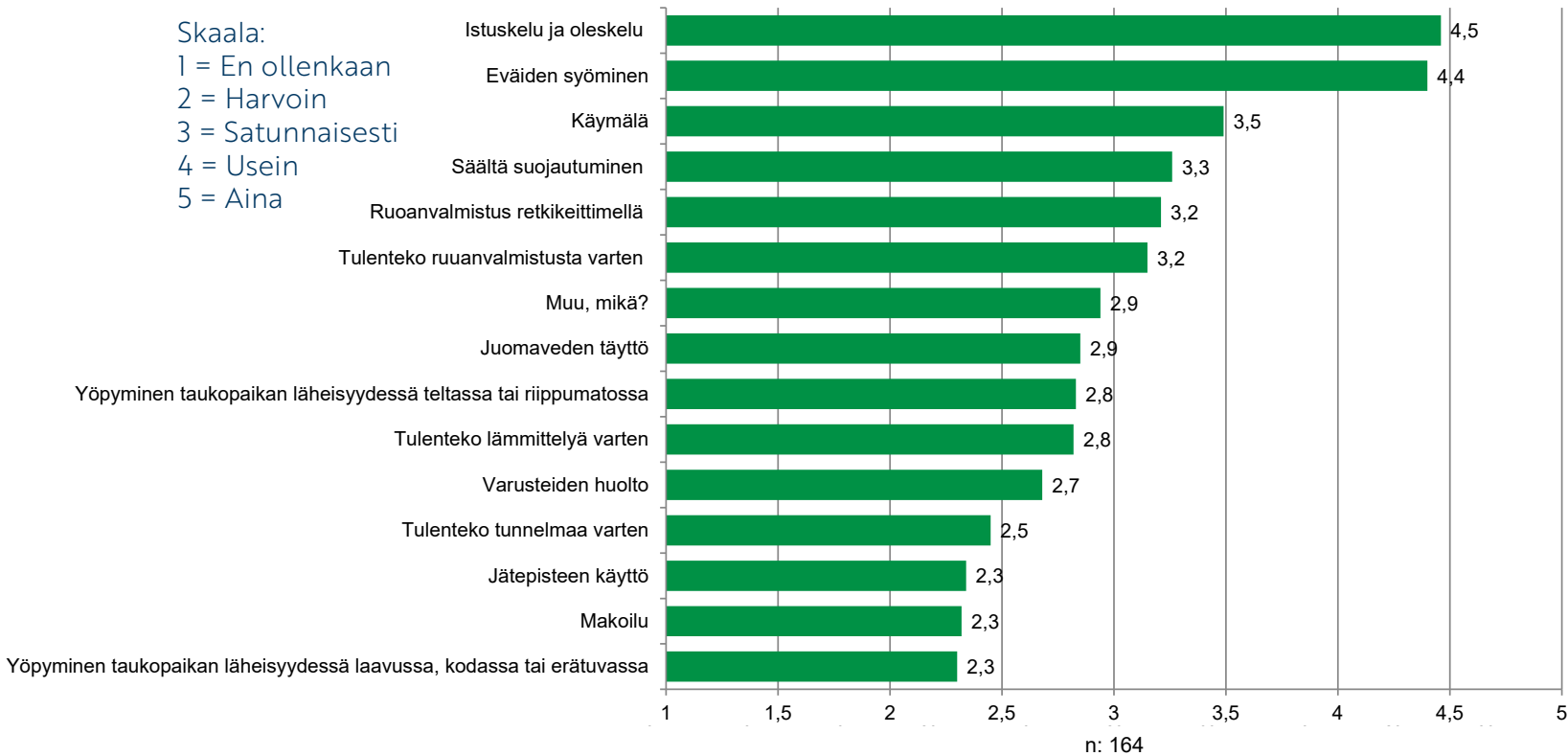
16. Arvio asteikolla 1–5 kuinka usein käytät yleensä seuraavia toimintoja taukoa pitäessäsi.

Tauoilla käytetään selvästi kahta toimintoa ylitse muiden: istuskelua ja oleskelua, sekä eväiden syöntiä. Usein käytettyjä toimintoja on lisäksi käymälä ja säältä suojaantuminen. Näitä neljää vastausta yhdistää se, että tarkastellessa yksittäisten osioiden vastausten hajontaa, vain yksittäiset ihmiset ovat vastanneet etteivät käytä näitä toimintoja koskaan. Yli 3 keskiarvon sai aiempien vaihtoehtojen lisäksi ruoanvalmistus retkikeittimellä, sekä tulenteko ruoanvalmistusta varten. Yksittäisiä osioita tarkastellessa viiden osion aiheet painottuvat ”harvoin” sarakkeeseen: tulenteko lämmittelyä varten, tu-

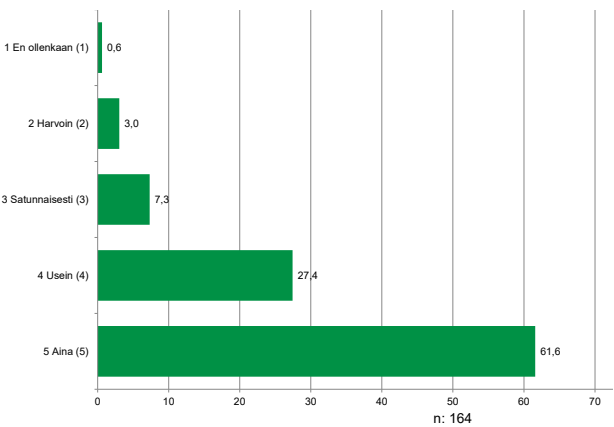
lenteko tunnelmaa varten, jätepisteiden käyttö, makoilu, yöpyminen taukopaikan läheisyydessä laavussa, kodassa tai erätuvassa.

Tarkasteltaessa vain tulentekoa, yleisesti ottaen tulta käytetään satunnaisesti. Tärkein syy tulen tekoon on ruoanvalmistus. Ne, jotka käyttävät sitä ruoanvalmistukseen, käyttävät sitä pääosin usein (32%) tai satunnaisesti (30%). Toiseksi yleisin tulenteon syy on lämmittely. Tunnelman takia tulta tehdään harvoin.

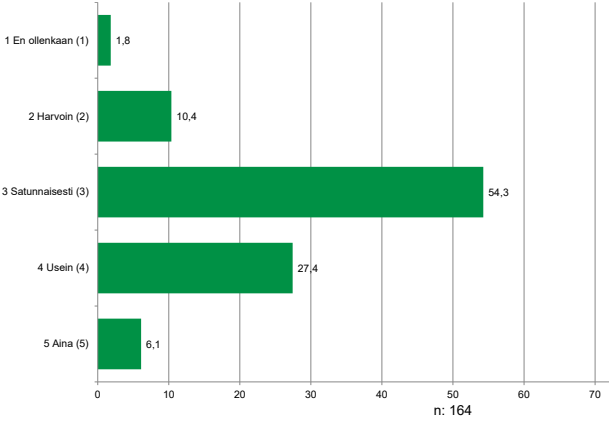
Vastauksia: 164 kpl.

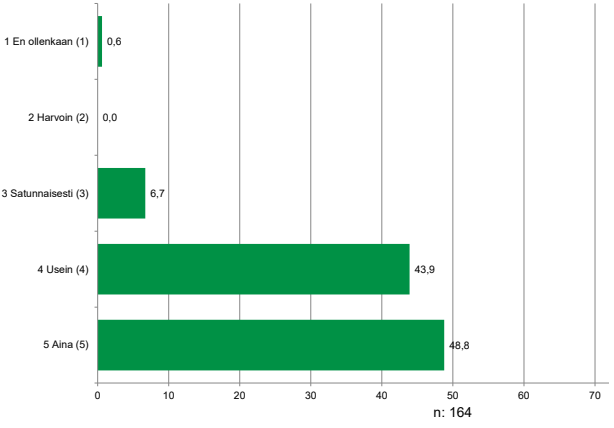
Istuskelu ja oleskelu

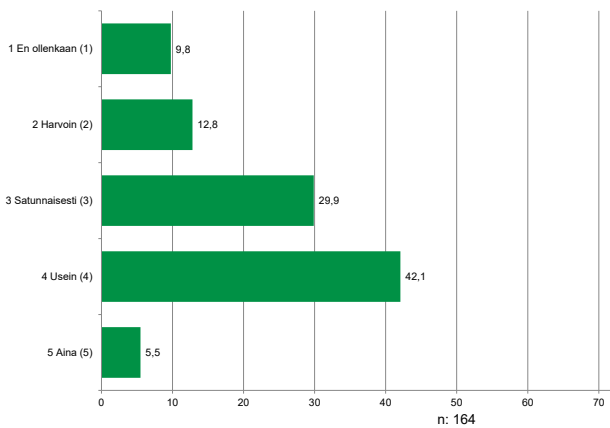
Säältä suojaantuminen

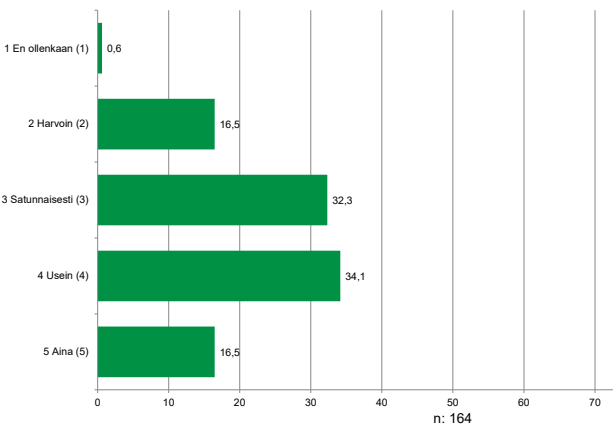
Eväiden syöminen

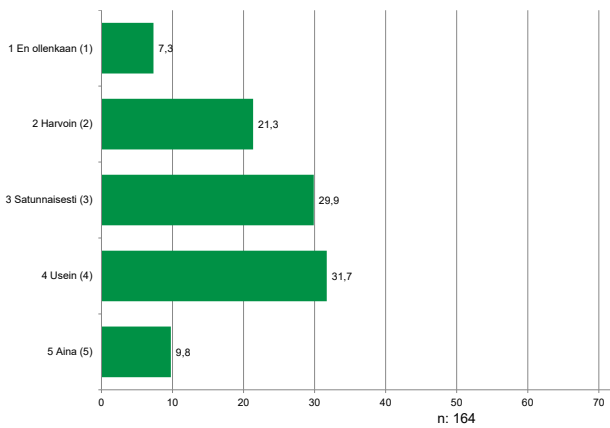
Ruoanvalmistus retkikeittimellä

Käymälä

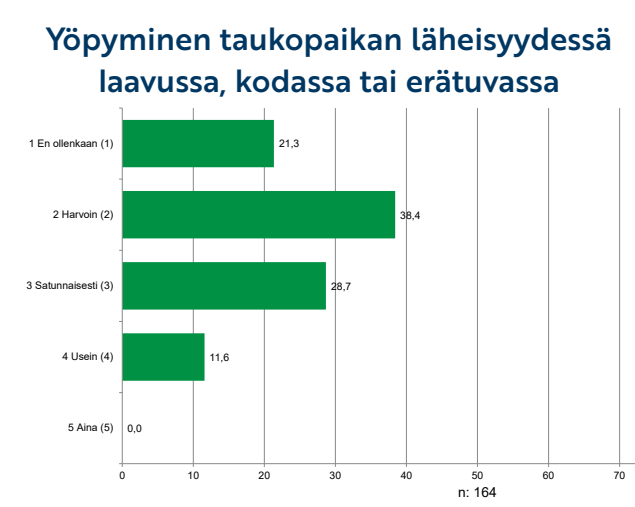
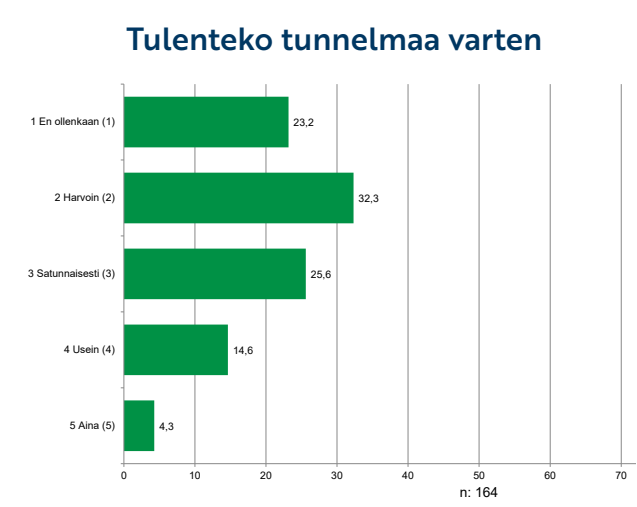
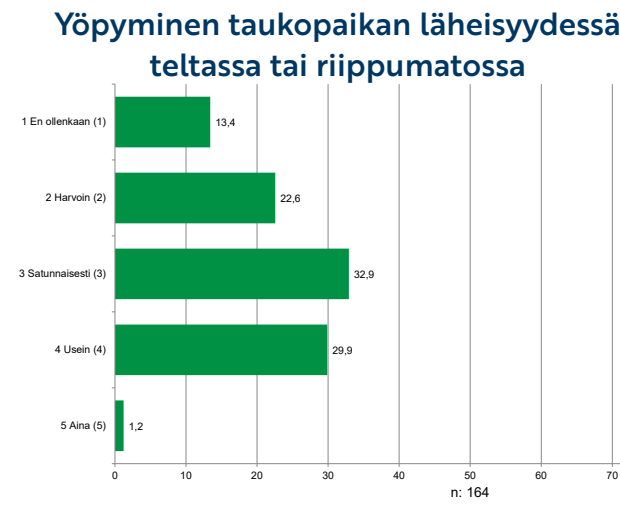
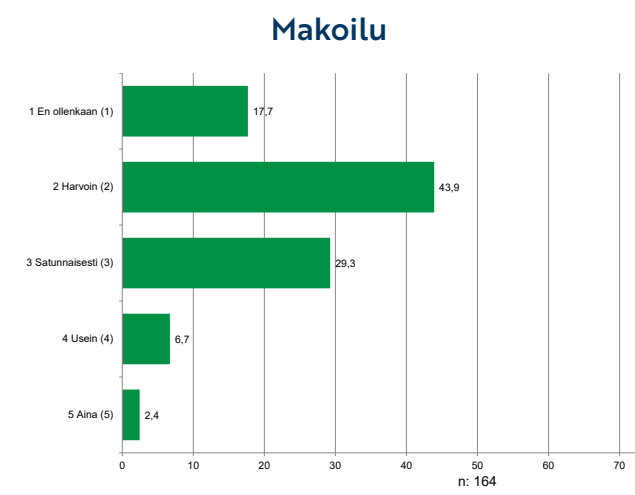
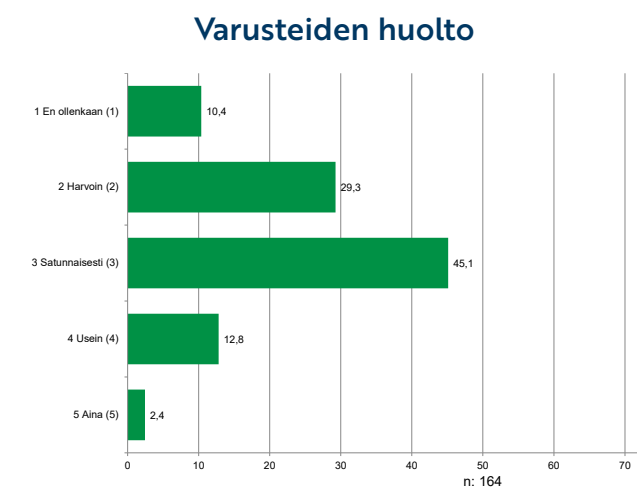
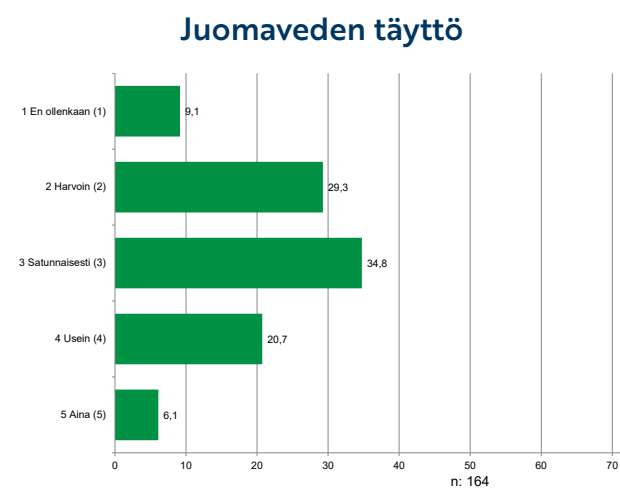
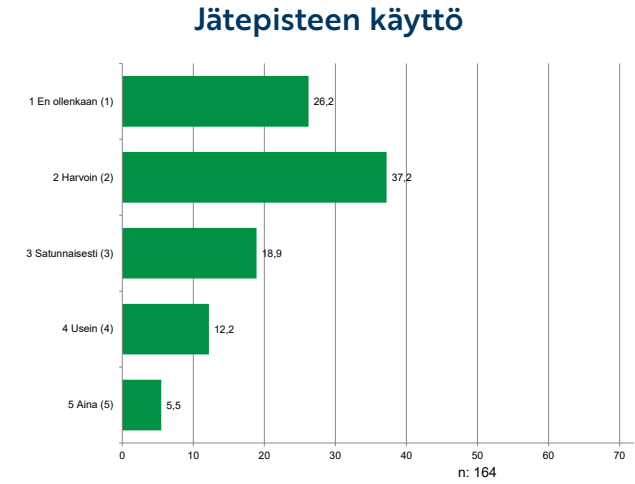
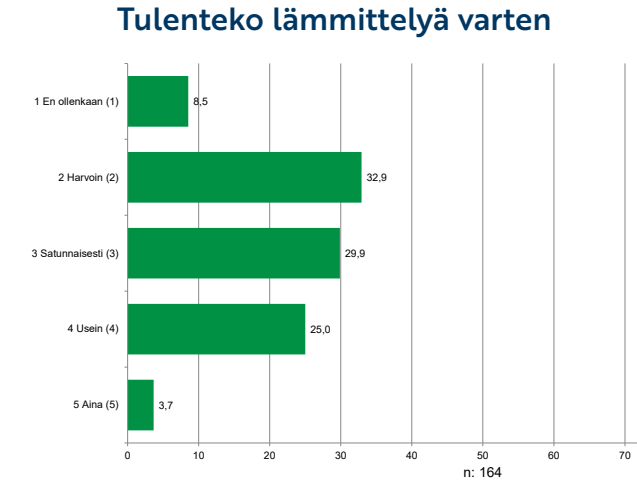
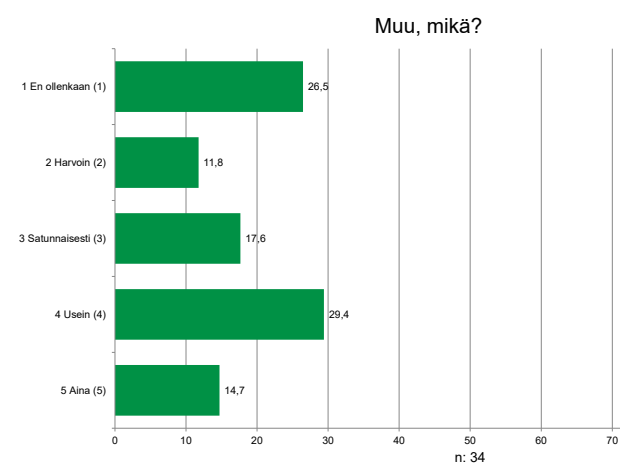

Tulenteko ruoanvalmistusta varten

”Muu, mikä?” vastauksia kertyi 22 kpl, alla yhteenveto vastauksista:

- Eri tahtisten retkikumppanien kokoontuminen ja odottelu
- Geokätköily
- Infopiste
- Jalkojen lepuutus ja venyttely, sekä valokuvaus
- Jatkon suunnittelu huomioiden voimat ja sää.
- Kartanluku, muistiinpanot ja reitin suunnittelu
- Luonnon tarkkailu
- Maisemien katselu / kauniin paikan valinta
- Muiden retkeilijöiden tapaaminen, vinkkien jakaminen reitistä tms
- Peseytyminen, jos se on mahdollista
- Reitin tarkastelu ja suunnittelu, varsinkin retkiluistelussa
- Suksihuolto, voitelu. Tähän järkevästi mitoitettut katoksen seinämät tms tarjoaisi telineen...
- Toisten liikkujien kanssa juttelu
- Uiminen
- Vaatteiden kuivattelu
- Viestittely, sometus
- Fiilistely
- Jalkojen huolto, varusteiden kuivattelu

Osa 1 - Kysely

Kysymykset

17. Mitä mahdollisia erityistarpeita taukosi pitämiseen liittyy? Tällaisia voivat olla esimerkiksi harrastusvälineiden huoltoon liittyvät asiat.

Ohessa lista asioista, jotka nousivat vastauksissa esiin erityistarpeina. Jokaisen asian perässä oleva numero viittaa siihen, kuinka monta kertaa asia mainittiin vastauksissa. Vastauksia kertyi yhteensä 63 kpl, joista osa oli "ei erityistarpeita", joita ei ole otettu huomioon analyysissä.

Selkeästi eniten mainintoja sai vaatteiden ja varusteiden kuivatus, johon toivottiin mm. telineitä ja naruja niin säänsuojassa kuin sen ulkopuolella. Toiseksi eniten mainintoja sai koirien oma tila hieman erillään itse taukopaikasta, jossa voisi olla kevyt säänsuoja. Ongelmalliseksi koettiin kuitenkin koirien toimeentuleminen vieraiden koirien kanssa ja se, ettei koirat olisi ihmisten tiellä. Useampia mainintoja sai lisäksi suksienvoiteluteline säänsuojassa, tila huoltaa kalastusvälineitä, juomavesi koirille, katoksiin ripustuskoukkuja rinkoille jotta hiiret eivät pääse kaivautumaan niihin sisälle, tilaa valokuvaukselle ja videoinnille, sekä tasaista maastoa tai alustoja teltoille.

- Vaatteiden, varusteiden ja teltan kuivatus (12)
- Oma tila koiralle puuhun sitomisen sijaan. esim. koiraparkki, jossa kevyt suoja taukopaikan läheisyydessä (osa ihmisistä ei pidä koirista tai koirat toisistaan) (4)
- Suksien voitelu / teline sääsuojassa (3)
- Kalastusvälineiden huolto (2)
- Juomavesi koiralle (2)
- Katoksessa koukut joista roikottaa rinkkaa ja ruokia jotta hiiret ei pääse niihin (2)
- Valokuvaus ja videointi (2)
- Tasainen maasto teltalle tai telttä-alusta (2)
- Varusteiden korjaaminen (1)
- Geokätköt (1)
- Esteettömyyden kattavampi huomioiminen - otetaan huomioon eri toimintakyvyn rajoitteet esim. liikkuminen, näkeminen, kuuleminen ja ymmärtäminen. Näkörajoitteiselle rakenteiden tummat pinnat ilman riittäviä kontrasteja ovat vaikeita, samoin liian pienet tekstit tauluissa ja kylteissä. (1)
- Tavaroiden tarkistaminen (1)
- Elektroniikan lataus (1)
- Hygienia on tärkeää (mm. autoimmunisairaudesta kärsivälle) (1)
- Mahdollisuus yöpyä muista erillään esim. koiran takia (1)
- Retkiastioiden pesupaikka (1)
- Nojallinen istuin ja mahdollisuus makoilemaan (esim. selkäreumasta kärsivälle) (1)
- Keittimelle palamaton alusta tuulensuojassa (1)
- Jos kännykkäkuuluvuus huono, tieto missä lähin paikka jossa on kuuluvuutta (1)

Osa 1 – Kysely

Kysymykset

18. Pohdi, miten taukopaikka kannustaisi sinua kuluttamaan vähemmän luonnonvaroja, esim. vähentämään polttopuun käyttöä?

Kysymykseen saatiin 125 vastausta, jotka on avattu otsikoittain seuraaville sivuille.

NÄHDÄÄN VAIVAA HALKOJEN ETEEN

Yleisesti vastaajat toivovat ettei nuotiopaikkojen yhteydessä olisi valmiita halkoja, koska se houkuttelee ylettömään puunkäyttöön sen helppouden takia. Osa vastaajista ehdottaa, että mikäli valmiita puita olisi tarjolla, olisi ne halottu jo pienemmiksi puiksi tai jaoteltu jo pienempiin kerta-annoksiin. Suurin osa vastaajista ehdottaa, että liitereistä löytyisi pöllejä, saha ja kirves, jolloin retkeilijä joutuu itse näkemään vaivaa puiden tekemiseen, joka itsessään vähentää turhaa puun kulutusta. Puun kulutusta pienentäisi myös liiterin sijoittuminen kauaksi tulipaikalta, jopa parkkipaikalle asti. Osaa ehdottaa että puuta ei olisi lainkaan tarjolla, vaan retkeilijä kantaisi omat puunsa kotoa mukanaan. Poikkeuksena todetaan kuitenkin autiotuvat, jossa tulee olla poltettavaa puuta tarjolla. Lisäksi toivotaan, että sytytystarpeita kuten tuohta tai tervasta olisi saatavilla, jotta elävien puiden tuohta ei kuorittaisi puista.

OIKEIN SÄILYTETYT PUUT

Puiden oikeanlainen säilyttäminen ja se, että puut ovat kuivia ja hyvin palavia on ympäristöystävällisempää.

PANOSTETAAN TULIPESÄN SUUNNITTELUUN

Vastaajat toivovat että tulipaikan suunnittelulla saavu-

tettaisiin tehokasta puun käyttöä, joka vähentäisi puun kokonaiskulutusta. Huonoina esimerkkeinä pidettiin kaironrenkaita, sillä ne ovat liian suuria ja syviä, joka mahdollistaa suurten tulien tekemisen. Toisena huonona esimerkkinä pidetään auton vanteita, sillä ne vetävät liikaa jolloin puuta kuluu enemmän. Yleisesti suunnittelussa toivotaan otettavan huomioon se, että tulipesä ei mahdollistaisi suurien tulien tekemistä. Lisäksi tulipaikan yhteydessä olevan ritilän tulisi olla säädettävä, jotta ritilän saa mahdollisimman lähelle tulta vaikka se olisi pieni.

Perinteisten avotulipaikkojen sijaan vastaajat ehdottavat erilaisia tulipaikkoja, joissa puut palavat energiatehokkaasti jo yhdelläkin halolla, pienellä määrällä puuta tai risuilla. Esimerkkeinä esitettiin ulkokaminoita tai hormillisia pieniä tulisijoja kuten rocket stove. Hyvänä tulipesäesimerkkinä pidetään esim. Rautulammella ja Sivakkaojalla sijaitsevia pieniä teräksisiä tulipesiä, jotka toimivat pienellä puumäärällä. Suojainen tulipaikka auttaisi keräämään lämpöä talteen.

Tulipaikkojen yhteyteen toivotaan myös osoitettua paikkaa, johon voidaan omatoimisesti tyhjentää tuhkat.

TULIPAIKAT KAUKANA PARKKIPAIKOISTA

Tulipaikkojen ehdotetaan sijaitsevan vähintään 30 min kävelymatkan päässä, jolloin seurusteluun/oleskeluun liittävää huvikseen polttelua olisi helpompi välttää.

MAKSULLISET PUUT

Maksulliset klapiautomaatit tulipaikkojen yhteyteen tai vapaaehtoinen korvaus puun käytöstä.

KANNUSTETAAN KÄYTTÄMÄÄN RETKIKEITINTÄ

Vastaajat toivovat, että retkikeittimien käyttöön kannustettaisiin hyvillä fasiliteeteilla, joka itsessään vähentäisi polttopuun käyttöä. Hyvillä fasiliteeteilla tarkoitetaan sitä, että retkikeittimen käyttöä tuettaisiin tuulensuojaisella katoksella, jossa olisi tukeva pöytä tai alusta jossa kokkailla samalla seurustellen ihmisten kanssa. Vastauksissa ehdotetaan myös tarjoamaan retkikeittimien käyttäjille kaasua. Useampiin päivätupiin toivotaan yhteiskäyttöisiä kaasuliesiä.

OPASTETAAN

Vastaajat toivoivat monipuolista opastusta ja viestintää niin retkietikettiin kuin ympäristöystävällisyyteen liittyen, mutta etenkin opastuksen toivottiin kohdistuvan puun käyttöön ja tulien tekemiseen. Opasteissa voitaisiin kannustaa tekemään pienet tulet käyttäen esimerkkiä kuinka paljon puuta tarvitaan veden keittämiseen tai makkaran paistamiseen. Sytytys- ja käyttöohjeiden olisi hyvä olla lähellä tulipaikkaa, sekä liiterissä ohje mihin puuta saa käyttää. Lisäksi viestittäisiin luonnonvarojen käytöstä ja siitä että tulet tulisi tehdä vain tarpeeseen, ei tunnelmaan. Puihin liittyen voitaisiin viestiä kuinka kaukaa puut tuo-

daan tai paljonko puut ja niiden kuljetus maksavat esim. ”Yksi klapi, jonka poltat tällä nuotipaikalla maksaa noin X euroa. Huolehdiathan vastuullisesta retkeilystä täällä ollessasi ja käytät vain sen mitä tarvitset”. Puuttomissa taukopaikoissa voitaisiin muistuttaa käyttäjää siitä, ettei lähiympäristöä kannata koluta tyhjäksi maapuusta, sillä lahopuu on tärkeä osa luonnon monimuotoisuutta.

TUODAAN OMAT EVÄT MUKANA

Valitsemalla eväät, jotka eivät vaadi tulentekoa edesauttaisi tuletonta tavoitetta.

JÄTTEET

Jätepiste taukopaikalla auttaa pitämään luonnon puhtaina, mutta toisaalta niiden puuttuminen kannustaa tuotamaan mahdollisimman vähän ylimääräistä roskaa koska kaikki pitää kantaa itse mukana. Osa vastaajista kokee luontoon roskaamisen isona ongelmana, jopa isompana ongelmana kuin puun käytön. Roskaamiseen ehdotetaan puututtavan opastamisen keinoin.

Yleinen tiskipaikka vähentäisi ruoantähteiden ja tiskialineen päätymistä vesistöihin.

Taukopaikkojen WC/huussit ovat hyviä, koska silloin tarpeita ei tarvitse tehdä luontoon.

MUITA MIELIPITEITÄ VASTAAJILTA

Suurin osa vastaajista ei näe ongelmaa tulettomassa taukopaikassa, sillä he eivät nykytilanteessakaan tee tulia. Osa puolestaan pitää tulentekoa osana retkeilykokemusta. Eräs vastaaja miettiikin kannustaisiko tulettomuus pohdintaan muita toimintamalleja, kuten valmiiden eväiden tuomista tai retkikeittimen käyttöä.

Yleiseksi keinoksi puunkäytön vähentämiseksi ehdotettiin yhden tulipaikan tekemistä useamman retkipöydän joukkoon, jolloin nuotiota käytettäisiin vain tarpeeseen ja että useampi seurue mahtuisi kokkailemaan lyhyen ajan sisällä samoilla tulilla. Yleisesti taukopaikan toivotaan sijoittuvan aurinkoiseen mutta suojaisaan paikkaan, joka itsessään vähentäisi tulenteon tarvetta.

Tulistelun sijaan taukopaikalla voisi olla loikoiluun sopivia lepotuoleja tai valmiita kiinnityspisteitä riippumatoille.

Osa ei koe polttopuun käyttöä huonona, sillä se on uusiutuvan luonnonvaran käyttöä eikä se ole ilmaston kannalta haitallista toimintaa. Eräs vastaaja kokee että polttopuiden kohdalla todellinen ongelma on niiden varastaminen. Eräs vastaaja pitää hyvänä UKK-kansallispuiston syrjävyöhykkeen käytäntöä, että retkeilijä kerää itse nuotiopuunsa maastosta, jos haluaa tehdä nuotion.

Lisäksi eräs vastaaja ehdotti taukopaikoille varkaussuojattuja aurinkopaneeleita latauspisteeksi, toinen toivoi lisää telttapaikkoja ilman nuotiota, sekä kolmas juoksevaa vettä taukopaikan läheisyyteen.

Osa 1 - Kysely

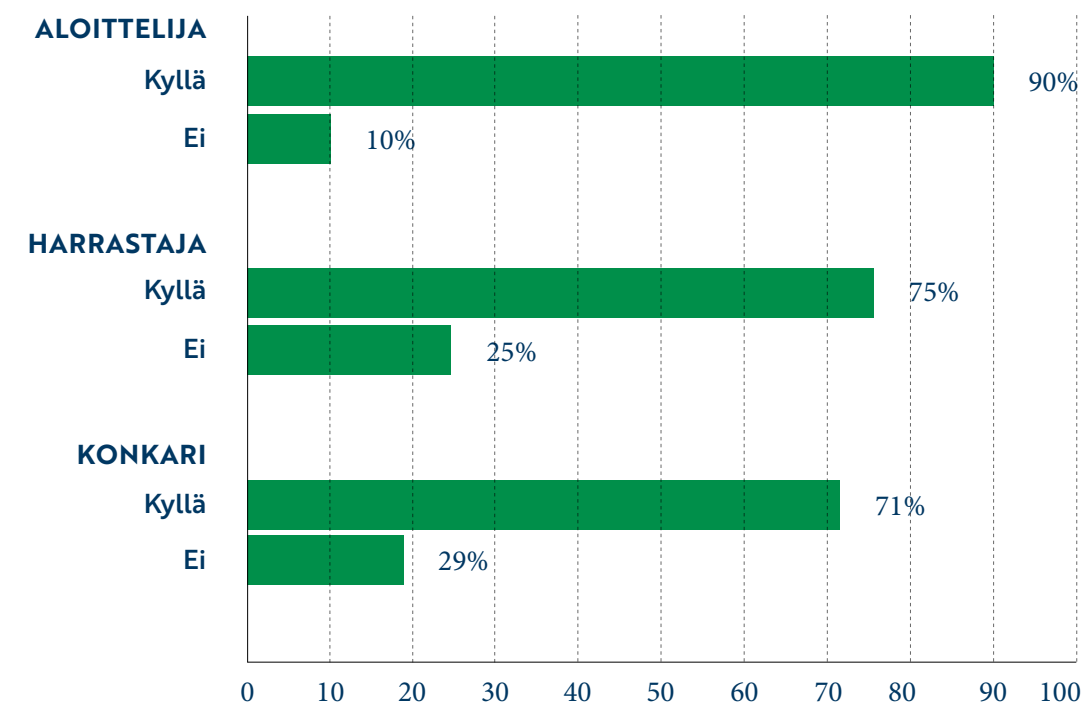
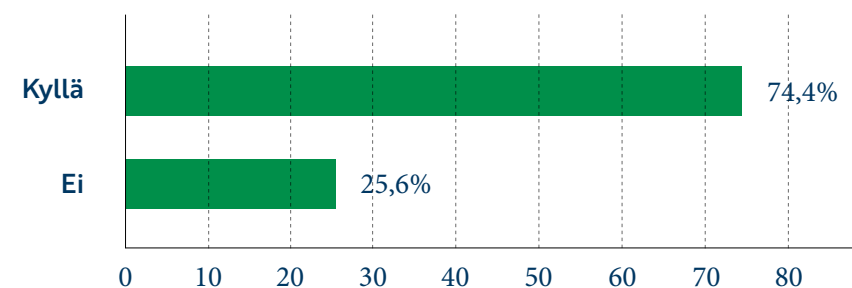
Kysymykset

19.1 Koetko, että taukopaikka voisi olla myös tuleton?

Suurin osa vastaajista on sitä mieltä, että taukopaikka voi olla tuleton. Vain noin joka 4 vastaaja on sitä mieltä, ettei taukopaikka voi olla tuleton. Seuraavissa kysymyksissä avataan tarkemmin vastauksia.

Peilattaessa käyttäjän omaa kokemustasoa retkeilijänä (aloittelija, harrastaja, konkari) voidaan huomata, että aloittelijat hyväksyvät tulle-
man taukopaikan helpommin kuin muut vastaajat. Huomioitavaa on, että kokemustasojen vastausprosentit eroavat toisistaan, joka osaltansa vaikuttaa lopputulokseen. Kyselyyn vastasi 10 hlö aloittelijaa, 100 hlö harrastajaa ja 51 hlö konkaria.

Vastauksia: 164 kpl.

Osa 1 - Kysely

Kysymykset

19.2 Voi olla tuleton, perustelut:

Taukopaikka voisi olla vastaajien mukaan tuleton, sillä eväät voi valmistaa kotona tai käyttäen retkikeitintä. Säähän voi varautua pukeutumisella. Kaikilla taukopaikoilla ei tarvitse olla tulipaikkaa, koska seuraavallekin voi aina kävellä. Etenkin kesäisin ja lyhyillä reiteillä tulettomuus koetaan suvaittavaksi. Tulettomuudesta toivotaan selkeää viestintää, jotta kävijät osaisivat varautua siihen. Tulettomuutta perustellaan myös metsäpalovaarariskin takia.

Vastauksia saatiin 124 kpl, joista on poimittu suorat vastaukset joissa tulee kaikki esitetyt näkökulmat esille:

- "Aina voi varata mukaansa kylmät eväät ja termospullon lämpimille eväilleen. Sääennusteiden huomioiminen ja riittävä vaatetus varjelevat kylmältä."
- "Ehdottomasti. Tulettomuus takaisi rauhallisuuden reitit joilla ei ole tulipaikkaa niin niihin voisi viedä kauniille paikoille penkkejä/pöytiä."
- "Ei joka paikassa tarvi tehdä tulia. Hyvin voi kävellä seuraavallekin tai etsiä reitin jossa on paikka esim. lähellä parkkipaikkaa."
- "Ei läheskään aina tarvi tehdä tulia. Toisaalta kylmällä säällä lähes välttämätön että voi olla pidempään tai yöpyä."
- "En kaipaa tulta kuin hyvin harvoin jos vaatteita yms tarvitsee kuivata"
- "Esim kauniin maiseman äärellä. Talvi ja syysretkellä kyllä kaipaa lämpöä mutta kesällä hyvinkin."
- "Etelä-Suomessa taukopaikka voi olla erityisesti lyhyillä reiteillä tuleton (tulet usein tunnelman takia), mutta pohjoisen pidemmällä ja syrjäisemmällä reiteillä tulelle on perusteltu tarve."
- "Itsellä mukana risukeitin"
- "Jos on hyvä tila käyttää retkikeitintä. Vaelluksella tulee harvoin tehtyä nuotio, mutta päiväretkeen nuotio ja makkara tms.kuuluvat"
- "Kaikki tauko paikat joista on alle päivän matka asutukseen, voi hyvin olla tuleton. Kaukana erämaassa tuli paikka on turvallisuus tekijä."
- "Kesäisin tulenteko ei ole tarpeen, koska taukopaikka ei ole majoittumista varten ja harva retki edellyttää tulta. Vesipiste on tarpeellisempi."
- "Kunhan tulettomuus on tiedossa. Myös jokin lämmittelymahdollisuus pitäisi olla syksyllä ja talvella."
- "Käytämme useimmiten omaa retkikeitintä. Pidemmällä, yli 12km reiteillä koen kuitenkin katoksellisen tulentekopaikan tarpeelliseksi jotta olisi mahdollista kuivata varusteita ja/tai huoltaa sateelta suojassa varusteita."
- "Maastopalovaara on nykyisin melkein koko kesän, joten tämä on ihan turvallisuusasia."
- "Olen viettänyt mukavia taukoja ihan vain penkillä. Mutta pitemmälle tauolle kaipaankyllä tulisijaa."
- "Osa voi olla, kun siitä on hyvin tieto. Jos on hyvät katokset trangialla ruuanlaittoon. ja paikasta löytyy wc."
- "Tulentekomahdollisuus olisi järkevä keskittää autiotuville, jossa saadaan hyötyä myös lämmitykseen."
- "Maisema korvaa tunnelmanuotion 100%"
- "Mikäli säänsuoja tarjoaa hyvän tuulensuojan ja sateensuojan"

Osa 1 - Kysely

Kysymykset

19.3 Ei voi olla tuleton, perustelut:

Tulellista taukopaikkaa puolustetaan ennen kaikkea turvallisuussyistä - talvisin kylmyyttä vastaan ja vuoden ympäri sääolosuhteiden äkillisten muutosten myötä suojan, lämmön ja kuivattelun puolesta. Moni perustelee tulellista taukopaikkaa suomalaiseen perinteeseen ja retkeily-kulttuuriin vedoten. Tulen tekeminen on monelle retken kohokohta ja pelko on, että tuli tehtäisiin kuitenkin johonkin vaikka tulipaikkaa ei olisikaan.

Vastauksia saatiin 43 kpl, joista on poimittu suorat vastaukset joissa tulee kaikki näkökulmat esille:

- "Hankala vastata, koska ei tietysti jokaiselle taukopaikalle tulta ehdottomasti tarvitse, mutta koen myös että se on tarpeellinen ihan jo hätävaihtoehtona kaikkien käyttöön, esim jos sää äkillisesti muuttuu ja tarvii kuivata kamppeita tai etsiä suojaa ja sen mukana lämpöä."
- "Itse käytän pääosin tulentrkoon tarkoitettuja taukopaikkoja, eikä muunlaisen taukopaikan ylläpitoon ole käytännössä muita järkeviä perusteita, kuin taloudellinen(puuhuolto), mutta mielestäni osa tulipaikoista voi olla ilman puuhoitoa, mutta tulentekomahdollisuudella, jolloin kulkija tuo omat puut tai ottaa sellaisia mukaan lähtöpaikan tai sellaisen taukopaikan varastolta jossa on puuhoito."
- "Kuuluu luonnossa liikkumiseen"
- "Kyllä pitää olla mahdollisuus tulen tekoon esim, jos on kylmä."
- "Monelle se retken kohokohta"
- "Nokipannukaffetta ei kaasulla keitetä."
- "Olennainen osa perinteistä retkeilyä."
- "Omaan käyttööni kyllä, mutta suomalaiseen kulttuuriin tulistelu tuntuu kuuluvan niin vahvasti, että moni tekisi kuitenkin luvattomat tulet taukopaikalle tai sen läheisyyteen, jos osoitettua tulipaikkaa ei olisi."
- "Pohjoisessa on melkein aina tarvis lämmittää sormia ja kuivatella käsiä."
- "Ruuan valmistusmahdollisuus myös avotulella"
- "Se on nautinto, tuo rentoutumista"
- "Siitä lähtien, kun ihminen keksi tulenteon, on taukoiluun, ruokailuun ja yöpymiseen sisältynyt tulistelu. Jos ei ole tulta, on kyseessä hetken levähdyspaikka. Sehän ei vaadi mitään rakenteita."
- "Talvivaelluksella on erittäin tärkeää tietää, että taukopaikalla voi tehdä nuotion."
- "Tulenteko on mielestäni osa retkeilykokemusta"
- "Tulenteko taukopaikalla on tärkeä osa eränautinnossa."
- "Tuli mahdollistaa varusteiden kuivaamisen, joka on olennainen mahdollisuus taukopaikalla"
- "Tuli tuo lämpöä, mahdollistaa ruoan teon ja tuo tunnelmaa pimeällä."
- "Tulistelu on jotenkin ehkä totuttukin tunnelman lisä retkeillessä. Toki viileällä/kylmässä myös Mahtava lämpöä"
- "Tulistelu on tärkeä osa retkiä, lyhyillä retkillä fiilistelyyn ja eväiden laittoon, pidemmällä lämmittelyyn ja hyttysten poissa pitämiseen kesäisin"
- "Täytyy olla mahdollisuus lämmittelyyn, jo ihan turvallisuussyistä"
- "Yleensä taukoon liittyy kahvin keittäminen tahi makkaran paisto. Lisäksi nuotio tuo oman tunnelmansa taukoon"
- "Yöpaikaksi valitsemme mieluummin tulipaikan"
- "Tuleton taukoa voi pitää missä vain, rakennettu taukopaikka on tulentekoa varten"

Osa 1 – Kysely

Kysymykset

20 Millaiset ratkaisut herättävät luottamuksesi siitä, että taukopaikka on rakennettu ympäristöystävällisesti ja ilmastoviisaasti?

Kysymykseen saatiin 122 vastausta, jotka on avattu otsikoittain tälle sivuille.

RAKENNUSMATERIAALIT JA RAKENTEIDEN KESTÄVYYS

Vastaajat kokevat puun ja kiven materiaaleina ympäristöystävällisinä ja luonnonmukaisina. Vastaajat arvostavat etenkin kotimaista käsittelytöntä tai vähäisesti käsiteltyä puuta, esimerkiksi tervakäsiteltyä tai kyllästämätöntä puuta. Rakenteiden pitkä käyttöikä ja huoltovapaus nähdään ilmastoviisaana ratkaisuna. Rakenteiden tulee sulautua maisemaan, ja rakennuspaikka valita niin, ettei maastoa tarvitse suuresti muokata. Autiotupien eristys on tärkeää, jotta tupa lämpeää tehokkaasti ja varaa lämpöä hyvin. Suunnittelussa toivotaan otettavan huomioon minimalistisuus ja tarkoituksenmukaisuus – vain tarpeellinen on tarjottu. Lisäksi suunnittelussa toivotaan otettavan huomioon taukopaikan ja luonnon kuormitus useamman vuoden päähän ja että ilmastoviisautta on aidosti ajateltu eikä menty sieltä mistä aita on matalin.

JÄTEHUOLTO JA KIERRÄTYS

Moni kannattaa roskattoman retkeilyn periaatetta ja että jokaisen retkeilijän tulisi kantaa omat roskansa pois, jonka takia taukopaikoille ei toivota jätteenhuoltopistettä. Roskattomasta retkeilystä toivotaan erityisesti opastauluja. Osa puolestaan kannattaa jätteenlajittelumahdollisuutta selkeiden ja konkreettisten ohjeiden kanssa, mutta vain jos ihmiset osaavat käyttää niitä oikein.

TULIPAIKAT JA POLTTOPUU

Puun kulutuksen minimointi on tärkeä ilmastoviisauden osa: pienet, tehokkaat tulisijat ja suojaisat paikat. Puunhuollossa toivotaan kuivia puita, jotka voidaan pilkkoa itse ja että puu on tullut lähistöltä. Vastaajat toivovat aina tulipaikan yhteyteen polttopuita, sillä muuten vaarana on että lähistön puita aletaan käyttämään.

KÄYMÄLÄT

Kompostoivat käymälät ovat yleisesti toivottuja niin ympäristövaikutusten kuin käyttäjäkokemuksen kannalta. Käymälässä tulisi olla selkät ohjeet miten niitä käytetään – esim kuivikkeet, mitä saa laittaa ja mitä ei.

SIJAINTI JA SUUNNITTELU

Taukopaikan sijainti ei saa olla liian lähellä vesistöä, polkuja, parkkipaikkoja tai nähtävyyksiä. Luonnon muotoja hyödyntävät rakennelmat ilman suuria maansiirtoja. Taukopaikat reitistöjen risteyskohtiin, jolloin kulutus keskittyy.

OPASTUS JA TIEDOTUS

Selkeä viestintä taukopaikalla on tärkeää: infotaulut, opasteet, ohjeet retkeilijöille. Tietoa rakenteiden taustoista ja ympäristövaikutuksista arvostetaan. Useat peräänkuuluttavat monikielisiä ohjeita. Vesipaikka ja tiski-paikka toivotaan opastettavan selkeästi.

KIERTOTALOUS JA RESURSSITEHOKKUUS

Rakenteiden kierrätysmateriaalien käyttö, huollettavuus ja elinkaariajattelu ovat toivottuja. Retkeilyn keventäminen: vähemmän materiaa, vähemmän luonnonvarojen kulutusta. Uusiokäytetään materiaaleja ja huolletaan taukopaikkoja säännöllisesti, jotta ne kestäisivät pitkään käytössä. Elinkaari- ja päästölaskelmat.

KÄYTTÄJIEN VASTUU JA ASEENTEET

Retkeilijöiden oma toiminta ja vastuu ympäristön siisteystä korostuu vaikka vastaajat toteavatkin ettei se vaikuta ilmastoystävälliseen rakentamiseen. Taukopaikka voi olla siisti ja toimiva, mutta huono käytös pilaa sen. Käyttyminen nähtiin jopa tärkeämpänä kuin rakennustavat.

Osa 1 – Kysely

Kysymykset

21. Vapaa sana! Mitä muuta sellaista kaipaavat ilmastoviisaalta taukopaikalta, jota ei aiemmissa kysymyksissä ole tullut esille? Voit myös jättää terveiset kyselyn laatijalle.

Kysymykseen saatiin 68 vastausta, jotka on avattu otsikoitain tälle sivuille. Osiossa nousi esiin aihealueita, joita on jo käyty tässä raportissa läpi.

TULEN TEKEMINEN JA POLTTOPUUT

Tulentekopaikkojen rajoittaminen herättää vastakkaisia mielipiteitä, toisaalta tulen tekeminen kuuluu osaksi retkeilyelämystä, mutta toisaalta ympäristövaikutukset ja turvallisuusriskit ymmärretään. Moni kannattaa polttopuiden maksullisuutta tai omatoimista tuontia. Mikäli puita on tarjolla tulipaikkojen yhteydessä, toivotaan siirtymistä kestävämpiin käytäntöihin, jotka itsessään vähentäisivät puun turhaa käyttöä. Näitä käytäntöjä olisi mm. itse tehtävät halot ja hajautetut tulipaikat.

KÄYTÖN OHJEISTUS JA OPASTUS

Retkeilijöiden tietoisuutta toivotaan lisättävän mm. ohje-
tauluilla (roskien vieminen, tulenteko, WC:n käyttö), selkeällä informaatiolla sääolosuhteista ja tulentekorajoituksista, sekä taukojummat ja muut vaihtoehdot lämmittelyyn ilman tulta. Retkeilijöiden tietämättömyys näkyy mm. laittomina tulina ja ilkivaltana, johon ratkaisuna nähdään parempi viestintä ja kasvattaminen omatoimisuuteen.

RAKENNERATKAISUT JA HUOLTO

Rakennuksista toivotaan kestäviä, huoltovapaita ja maisemaan sulautuvia. Rakennusmateriaalien ja logistiikan ympäristövaikutuksiin toivotaan kiinnitettävän huomiota. Huolto- ja siisteyskysymykset nousevat vahvasti esille etenkin käymälöiden säilyttämisessä ja niiden siisteydessä. Lisäksi vastauksissa nousee esille huoli roskien ja jätösten jättämisestä luontoon.

SIJAINTI JA SAAVUTETTAVUUS

Moni toivoo taukopaikkoja kauemmas parkkipaikoista, jotta taukopaikat säästyisivät ilkevallalta ja jotta ne houkuttelisivat vain sitoutuneempia kävijöitä. Samaan aikaan kaivataan esteettömiä ja helposti saavutettavia paikkoja eri käyttäjäryhmille. Joukkoliikenteen saavutettavuus ja polkureitit mainittiin ilmastoystävällisinä vaihtoehtoina.

ILMASTOVIISAUDEN MÄÄRITTELY

Käsite ”ilmastoviisas taukopaikka” herättää hämmennystä ja kritiikkiä. Moni kokee sen epämääräiseksi tai liian ideologiseksi, kun taas toiset näkevät sen mahdollisuutena kehittää rakenteita ja retkeilykulttuuria parempaan suuntaan. Ilmastoviisaaseen taukopaikkaan ehdotettiin seuraavia: energiatehokkuus (vuolukiviunit, passiivinen lämmönkeruu), ei ylimääräisiä palveluja (vain välttämättömyydet esim penkki ja huussi) ja leave no trace -periaatteen noudattaminen.

KULTTUURI JA KÄYTTÄYTYMINEN

Retkeily nähdään usein kuluttajalähtöisenä palveluna, missä huolestuttaa omatoimisuuden katoaminen liian hyvien palvelujen takia. Käyttäjiä tulisi kasvattaa vastuulliseen ja luonnonläheiseen käyttäytymiseen. Osa vastaajista toivoo, että käyttäjät osallistuisivat rakentamiseen, siivoamiseen tai puuhuoltoon.

ESILLE NOUSSEITA IDEOITA

- Polttopuuautomaatti
- Infotaulut eri kielillä
- Aurinkopaneelien ja akkujen käyttö hätätilanteissa
- Retkikeittimen tai risukeittimen paikat vaihtoehtoina nuotioille
- Puuceet ilman ajoreittejä ja käyttäjien vastuulle huolto

JÄNNITE MUKAVUUDEN JA LUONNONSUOJELUN VÄLILLÄ

Vastaajien mukaan ilmastoviisas taukopaikka on mahdollinen, mutta sen pitää tasapainottaa seuraavat elementit:

- Retkeilyn elämyksellisyys (tuli, suoja, maisema)
- Luonnonsuojelu (monimuotoisuus, kuluminen, jätteet)
- Käyttäjän vastuu ja osaaminen
- Kustannusten ja resurssien hallinta Metsähallitukselle ja muille toimijoille

SUOSITUKSIA JATKOKEHITYKSEEN

- Selkeä määrittely ilmastoviisaalle taukopaikalle
- tiedon pohjalta hyväksyntä kasvaa
- Käyttäjälähtöinen suunnittelu
- huomioidaan erilaiset retkeilijäprofiilit
- Opastus ja kasvatus etusijalle
- käyttäytyminen ratkaisee usein enemmän kuin rakenteet
- Pilottihankkeet ja kokeilut esim. metsäalue ilman tulipaikkaa + laaja ohjeistus -> toimittavat mallit skaalattavaksi

Osa 2 – Kuvagalleria

Yhteenveto

Käyttäjätutkimuksen toisessa osiossa pilotoitiin kuvagalleria -tehtävää, jossa vastaajaa ohjeistettiin lisäämään kuva ja kommentti tekemistään havainnoista. Tehtävä jaotettiin kahteen osioon, jossa toisessa pyydettiin havaintoja toimivista ja ilahduttavista taukopaikoista, kun taas toisessa kehitettävistä taukopaikoista. Lisäksi vastaajia kannustettiin kommentoimaan muiden vastaajien havaintoja.

Tehtävän kysymystyyppi vaikutti olevan haastava eikä vastauksia kertynyt juurikaan. Toimiva ja ilahduttava -osio keräsi vain kolme vastausta, kun taas kehitettävä -osio ei kerännyt yhtäkään vastausta. Saadut tekstimuotoiset vastaukset ovat nähtävillä tällä sivulla sellaisina kuin ne olivat. Kuvia ei tässä ole nähtävillä kuvien tekijänoikeudellisista syistä johtuen.

Kuvagallerian vastaukset vahvistivat jo kyselyssä ilmi tulleita asioita, eikä täten ole relevantti osa käyttäjätutkimuksen analyysiä.

SVARTFOSSEN, MUSTAJOKI ULKO-WC

Aivan välittömässä Karigasniemen jälkeen Norjan puolella on huippu hieno ulkowc, johon pääsee helposti ja on esteetön. Todella siisti oli viimeksi kun kävimme. Ulkoapäin ulkowc on ”naamioitu” luonnonmukaisesti, eli ei ole pelkkä puuhökkeli, vaan kuperan mallinen kasveilla jne. päällystetty. Lähellä on myös kunnon taukomaja, jossa voi paistella makkaraa ja muutenkin kaunis paikka!

ÄITIPETÄJÄN LAMPI SAVUKOSKEN KIVITUNTURISSA

Ihana kesäinen pulahdus lampeen! Taukopaikka oli muutenkin todella hyvin varusteltu.

PENKKEJÄ PIENELLÄ KARHUN- KIERROKSELLA

Ilahduin pienellä karhunkierroksella siitä, että siellä oli ihan vain penkkejä tauon pitämistä varten. Yleensä en tarvitse sen kummempaa taukopaikkaa. Näissä oli vielä hyvät näköalat.

LIITE 2

Omistajien ja ylläpitäjien työpaja

Omistajien ja ylläpitäjien osallistaminen

Ilmastoviisaan taukopaikan omistajien ja ylläpitäjien työpajatilaisuus toteutettiin etäyhteydellä Miro -työkalua hyödyntäen 18.8.2025. Työpajan koollekutsujana toimi Metsähallitus ja sen kesto oli kaksi tuntia.

Työpajan tarkoituksena oli kerätä tietoa taukopaikkojen erilaisista ominaisuuksista ja vaatimuksista, sekä ylläpidon ja huollon vaatimuksista ja nykyhaasteista. Lisäksi työpajalla kartoitettiin omistajien ja ylläpitäjien näkemyksiä ilmastoviisaasta taukopaikasta ja toiveita tulevien rakenteiden suunnitteluun.

Työpaja oli teemoitettu kolmeen osioon, jotka olivat **taukopaikkojen nykytilanne, puunkäyttö ja tulisijat taukopaikoilla, ja tulevaisuuden ilmastoviisas taukopaikka.** Työpajan lähtökohtana toimi käyttäjätutkimuksesta saadut tulokset (Liite 1 Käyttäjätutkimus). Työpaja koostui etukäteen laadituista kysymyksistä, johon osallistajat vastasivat itsenäisesti. Osa kysymyksistä oli pakollisia, joihin kaikilta pyydettiin vastausta, ja loput kysymyksistä olivat sellaisia, johon osallistajat saivat vastata vapaaehtoisesti. Vastausajan jälkeen vastaukset käytiin yhdessä läpi. Osallistujilla oli myös mahdollisuus täydentää halutessaan vastauksia työpajan jälkeen muutaman päivän ajan. Työpajan tulokset on koottu tähän liitteeseen teemoittain ja aineiston lopusta löytyy yhteenvetokooste.

Työpajan osallistajat:

Metsähallitus:

Juho Alhainen
Jarmo Asell
Miikka Hosionaho
Pasi Ikonen
Leena Jartti
Timo Karinen
Tero Mustonen
Lauri Mäenpää
Marko Niemelä
Heidi Siira
Leo Parkkonen
Erkka Pitkänen

MUUAN:

Alice Mattila
Tuulikki Tanska

Kuva 14: Kuvituskuva.

Osa 1 – Taukopaikkojen nykytilanne

Alla on esitetty osiossa esitetyt kysymykset. Pakolliset kysymykset on merkitty tähdellä (*).

- Miten eri lokaatioprofiilien taukopaikat eroavat toisistaan? Mitä erityispiirteitä niissä tulee ottaa huomioon? (esim. metsä, tunturi, rannikko, vuoristo, jne.)*
- Millainen huoltoväli taukopaikoilla on? Esim. kuinka usein tuodaan uusia polttopuita ja miten huolto järjestetään?
- Miten vandalismi ja turvallisuus on otettu huomioon nykyisellään taukopaikoilla? Miten se tulisi ottaa huomioon jatkossa?
- Miten taukopaikkojen kulutusaste otetaan huomioon? Onko taukopaikkojen rakennusmateriaaleista kehkeytnyt hyviä ja/tai huonoja kokemuksia? (esim. materiaali tai käsittely)
- Nykyisiä käytäntöjä ja/tai toimintoja taukopaikoilla, jotka toimivat hyvin?
- Nykyisiä käytäntöjä ja/tai toimintoja taukopaikoilla, jotka eivät toimi?
- Millaiset ratkaisut/toimet vähentäisivät taukopaikkoihin kohdistuvia ylläpito- ja investointikuluja?
- Millaista palautetta ja/tai huoltopyyntöjä taukopaikoista tyypillisesti saadaan?

LOKAATIOPROFIILIENT EROAVAISUUKSIA

Työpajassa tuli hyvin esille taukopaikkojen moninaisuus sekä niiden varustelutason että sijainnin osalta. Taukopaikkoihin liittyy hyvin erilaisia piirteitä esimerkiksi huollon, luonnon ja rakenteiden kulumisen kuin ei toivotun käytöksenkin osalta. Alle on koottu merkittävimmät huomioid erilaista taukopaikoista.

Metsäiset taukopaikat

Metsäisessä ympäristössä sijaitsevat taukopaikat edustavat valtaosaa kaikista taukopaikoista. Näiden saavutettavuus vaihtelee suuresti aina kaupunkiluonnon helposti saavutettavista kohteista, hankalasti vain kuivina aikoina saavutettaviin kohteisiin. Mitä helpommin saavutettava taukopaikka on, sitä suurempaa on yleensä myös sen käyttö ja sitä myötä kulumisen. Helposta saatavuudesta johtuen taukopaikkojen kävijäprofiilit ovat moninaisia ja motiivit taukopaikoilla ajanviettämiseen vaihtelevat suuresti. Siinä missä toinen hakee rauhaa luonnosta, on toinen tullut viettämään aikaa ystävien ja kannettavan kaiuttimen kanssa. Taukopaikka saatetaan myös omia omalle porukalle, eikä muita taukopaikan käyttäjiä aina huomoida toivotulla tavalla. Mitä pidemmäksi etäisyys kasvaa reitin lähtöpisteestä, sitä enemmän lisääntyy käyttäjien omatoimisuus ja vähenee ilkeiden ja kulumisen määrä.

Metsäisten taukopaikkojen tyypillisiä ominaisuuksia ovat esimerkiksi puiden kaatumisen aiheuttamat riskit ja vahingot, omien tulien tekemisen helppous kun pol-

tettavaa materiaalia on saatavilla runsaasti, sekä suosittujen reittien ja taukopaikkojen kulumisen. Metsäiset taukopaikat ovat verrattain suojaisia verrattuna esimerkiksi tuntureiden taukopaikkoihin.

Tunturi

Työpajassa tuli selkeästi esille, että tunturi, jossa luonnon tarjoamaa suojaa on vähän, on altis luonnonolosuhteille kuten lumelle ja tuulelle eri tavalla kuin esimerkiksi metsäiset taukopaikat. Tuiskulumi ja tykkylumi tuleekin huomoida taukopaikan rakenteissa. Tarkasti mietittävä asia on rakenteen ilmanvaihdon ja toisaalta tiiveyden mahdollistaminen, sekä rakenteen kestävyys kovassa tuulella ja lumen painossa. Tunturien taukopaikoissa korostuu sääsuojan ja lämmön tarjoamisen tärkeys. Taukopaikkojen tulee lisäksi olla helposti löydettävissä huonollakin ilmalla.

Tuntureiden luonto on erityisen herkkää ja altista kulumiselle. Tästä syystä kulunohjaus ja merkittyjen reittien käyttäminen on tärkeää. Tunturissa sijaitsevien reittien ja taukopaikkojen käyttäjämäärissä on suurta vaihtelevuutta isojen matkailualueiden, kuten Levin ja Ylläksen alueella, verrattuna erämaa-alueisiin.

Rannikko ja sisävedet

Maassamme on lukuisia taukopaikkoja järvien, jokien ja meren rannoilla sekä saaristossa. Osa näistä on saavutettavissa sekä maa- että vesiteitse, ja osa vain vesiteitse. Suurin osa rannoista on luonnonrantoja, mutta osassa on rakennetut laiturit tai

poiut veneiden kiinnitykseen.

Vesistöjen äärellä sijaitsevien taukopaikkojen ominaispiirteitä on altistuminen voimakkailla tuulilla ja kosteudelle. Näistä johtuen myös sääsuojan ja lämmön tarve korostuu. Rakenteiden tulee kestää vaikeat sääolot ja esimerkiksi jään haitat. Rannikoiden taukopaikat ovat myös keskimäärin vaikeita huoltaa. Veden äärellä olevissa taukopaikoissa voi olla myös suuri houkutus tiskata astioita vesistöissä. Taukopaikkojen sijainnista ja saavutettavuudesta riippuen käyttäjäprofiileissa on isoja eroja; samoja taukopaikkoja saattaa käyttää niin huviveneilijä kuin melomassa oleva vesireikilijäkin.

TAUKOPAIKKOJEN HUOLTAMINEN

Taukopaikkojen huollon vaatimat resurssit vaihtelevat suuresti taukopaikan suositisuuden ja taukopaikan saavutettavuuden mukaan. Tyypillisimpiä huoltotehtäviä on puiden tuonti, jätteen poistaminen ja käymälöiden tyhjennykset, sekä ylläpitävät korjaustoimet. Ylläpito- ja huoltokäyntejä tehdään suosituimmilla taukopaikoilla 1-4 viikon välein, hiljaisimmilla ja hankalammilla huollon saavutettavilla paikoilla riittää 1-2 käyntiä vuodessa. Erilaisia huoltoajoneuvoja ovat kohteiden saavutettavuudesta riippuen auto, moottorikelkka, mönkijä, vene tai traktori.

Valtaosalle taukopaikoista tuodaan polttopuita kerran vuodessa talviaikaan. Puiden täytön periaatteena on yleensä täyttää liiteri aina kerralla täyteen. Taukopaikkojen ruuhkaisuus ja alimitoitettut puusäilytystilat voivat kuitenkin aiheuttaa tiheämpää pui-

den tuonnin tarvetta , samoin kuin taukopaikan yhteydessä oleva sauna (suurempi puunkulutus). Tästä syystä puita saate- taan joutua tuomaan epäkätevästi kesällä tai taukopaikka jää vaille puita niiden lop- puessa. Metsäpalovaroitusta vaikuttaa myös paljon puun vuosittaiseen kulutukseen.

Omistajien ja ylläpitäjien mielestä opas- tus taukopaikoilla on yleisesti ottaen hyvää, kattavaa ja määrällisesti runsasta. Se, luuke- ko käyttäjät opasteita, aiheutti pohdintaa. Toisaalta ohjeistuksen ja viestinnän kehit- tämisellä tunnistettiin olevan taukopaikko- jen huoltamisen kannalta resursseja säästä- viä vaikutuksia; kun käyttäjät osaavat toimia oikein, tarve huoltotoimille vähenee.

VAATIMUKSIA TAUKOPAIKKOJEN RAKENTEILLE

Lämmön ja suojan tarjoaminen nousi esi- le eri tavoin eri kysymysten kohdalla. Suo- jan tarjoavissa rakenteissa tulee kiinnittää erityistä huomiota tiiveyteen ja tuulelta suojautumiseen. Tulipaikkojen sijoittelussa tulee puolestaan huomioida kipinöiden le- viäminen ja tulenteon turvallisuus. Ohjeis- tuksilla (esimerkiksi tuhkien käsittelystä), nuohouksilla ja erilaisilla tarkastuksilla var- mistetaan taukopaikan käytön turvallisuut- ta.

Tavallisen käsittelemättömän puun heikko kestävyys nousi esiin useammassa vastauksesta ja sen käytöstä luopumista toi- vottiin, koska se lahoaa liian nopeasti suh- teessa työpanokseen. Kiviainekset koettiin puuta paremmaksi ja kestävämmäksi. Ra- kenne ja materiaaliratkaisuilla tulee pyrkiä

pitkäikäisyyteen.

Rakenteiden yksinkertaisuus nostettiin myös esiin; mikäli rakenne on riittävän yk- sinkertainen, se selittää itse itsensä eikä eril- listä opastusta tarvita. Rakenteiden tilavuus ja riittävä mitoitus tulee huomioida ruuh- kaisilla taukopaikoilla. Oikeantyyppinen ja käyttäjämäärään suhteutettu rakentami- nen on tärkeää. Myös toiminnallisuudet tu- lee suunnitella huolella. Taukopaikkojen ja rakennelmien sijoittelussa pitää huomioida sekä käyttäjien toiveet ja tarpeet että mah- dollistaa niiden helppo ja turvallinen huol- lettavuus.

Taukopaikat ovat alttiita ilkvallalle ja epäasialliselle käytökselle, mikä tulee huo- moida rakenteiden suunnittelussa. Tyypil- listä on esimerkiksi rakenteiden sotkemi- nen hiilellä kirjoittamalla ja piirtämällä. Varkauksien takia halkomavälineitä on kiin- nitetty kettingillä, ja kulkuesteillä ja lukoilla puolestaan estetään puuvarkauksia. Myös roskaaminen on yleinen ongelma ohjeis- tuksesta huolimatta. Taukopaikkojen varsi- naista valvontaa ei tehdä Metsähallituksen tai huoltoyrittäjien toimesta.

Työpajassa tuotiin esille, että taukopai- kan kehittämiseksi tulee pyrkiä kokonais- valtaiseen säästöjä tuovaan ratkaisuun. Yksittäisten asioiden kuten tulipaikan pois- taminen ei vielä riitä, vaan huomio tulee kohdentaa yksittäisistä asioista kokonai- suuteen (myös esimerkiksi käymäläjätteen kuljettamiseen). Taukopaikkojen varustelu- tason karsiminen ja taukopaikkaverkoston tehostaminen tuotiin myös esiin.

Osa 2 - Puunkäyttö ja tulisijat taukopaikoilla

Alla on esitetty osiossa esitetyt kysymykset. Pakolliset kysymykset on merkitty tähdellä (*).

- Puunkäytön vähentämiseen liittyen kyselyssä tuli ilmi omien polttopuiden tekeminen pölleistä paikan päällä, maksulliset polttopuut esim. polttopuuautomaatti tai puiden kanto kaukaa esim. parkkipaikalta tai kotoa käsin. Miltä nämä ratkaisut kuulostavat? *
- Polttopuiden menekkiin liittyen kyselyssä toivottiin kiinnitettävän huomiota tulipesän muotoiluun (ei isoja tulia mahdollistava esim. kaivonrengas, tai ei pala liian nopeasti esim. autonvanteet), jonka lisäksi ehdotettiin avotulipaikkojen sijaan ulkokaminoita. Miltä nämä ratkaisut kuulostavat? *
- Kuinka yleisiä luvattomat tulipaikat on ja miten niitä voitaisiin ehkäistä? *
- Mikä on ilmastoviisain tapa lämmittää ruokaa itselleen, jos ei oteta huomioon kotoa tuotuja eväitä? Onko ilmastoviisaampaa käyttää pientä määrää polttopuita vai retkikeitintä?

TAVOITTEENA POLTTOPUUN KULUTUKSEN VÄHENTÄMINEN

Työpajan osallistujat tunnistivat puunkäytön vähentämisen merkityksen ilmastoviisaampaan taukopaikkaan pyrkiessä; tehtyjen tutkimusten valossa henkilökunnan polttomootoriajoneuvot ja puunpoltto ovat kansallispuistossa suurin kasvihuonekaasupäästöjen lähde. Polttopuiden kulutusta pitää pyrkiä vähentämään eri keinoin. Muutamilla taukopaikoilla, joista tulistelumahdollisuudesta on luovuttu, on kokemukset olleet positiivisia: käyttäjät ovat tottuneet muutokseen ilman suurta vastustusta.

KEINOJA JA HAASTEITA PUUN KULUTUKSEN VÄHENTÄMISEEN

Käyttäjä tutkimuksessa useat vastaajat ehdottivat, että käyttäjien tulisi tehdä itse enemmän töitä puiden polttamisen eteen, mikä vähentäisi puiden kulutusta. Työpaikassa useampi osallistuja kannatti ajatusta ja totesi, että pölliä ja rankojen käyttöä voisi pilotoida nykyistä enemmän, vaikka osin tähän onkin jo menty. Oleellista on kuiva ja sopivan paksuinen rankapuu.

Haasteina runkopuunkäytölle mainittiin:

- Liian pitkät puut hajottavat kaminoiden luokkuja ja takaseiniä.
- Käyttäjien laiskuuden ja sahojen tylisistymisen tai katoamisen takia on välillä myös poltettu rankoja kokonaisena.
- Markkinat myyvät pääosin halkoa,

joten rankojen hankkiminen on haastellisempaa kuin klapien, ja kuljetuskustannukset ja päästöt saattavat nousta klapeja suuremmaksi.

- Rankapuu kuljettaminen ja käsittely taukopaikalle toimitaessa on myös klapeja haasteellisempaa.
- Vaikka rankapuu vähentää puun kulutusta, se ei ehkä silti sovi kaikkiin kohteisiin ja kohderyhmille.

Polttopuiden maksullisuus ja itse kantaminen kohteeseen ei saanut kovin montaa kommenttia ja näihin suhtauduttiin varauksellisemmin kuin pölliä käyttööseen. Osallistujia pohdittu polttopuuautomaatin investointikustannus ja automaatissa olevan puusäiliön pieni koko. Epäilyä herätti myös se, kuinka moni olisi lopulta valmis kantamaan puita mukanaan autolta metsään.

OIKEANLAISELLA TULIPESÄLLÄ ON MERKITYSTÄ

Taukopaikoilla on testattu useita erilaisia tulipesämalleja ja testit jatkuvat edelleen. Muutamilla taukopaikoilla on hyväksi koettuja puita säästäviä tulipesämalleja. Tällaisia olivat esimerkiksi UKK:n puistosta ja Saimaalta löytyvä ulkotulimalli. Lähelläkohtaisesti pienempi tulipesä on suurta parempi, ja kun puun pituus sovitetaan tulipesän mukaan, on sitä helppo polttaa ja välttää tulipesien vaurioitumiselta. Tulipesässä oleva kansi pienentää puolestaan maastopalon riskiä, mutta sen mahdollinen hädänseläisy aiheutti pohdintaa.

LUVATON TULENTEKO

Työpajan osallistujat kertoivat luvattomien tulien olevan yleisiä sesonkiakoina, kun ihmiset haluavat olla omilla tulilla. Erityisesti turistien suosimissa kohteissa omien tulien teko tulipaikan ympärillä on tavanomaista. Omia tulia tehdään myös erämaisempien alueiden taukopaikoilla, kun halutaan kuivata vaatteita, sekä tunnelmoida ja koontua tulen äärellä. Myös telttasaunoja tehdään toistuvasti luvatta tiettyihin paikkoihin. Toisaalta ruuhkaisimmilla paikoilla retkeilijät myös valvovat toisiaan, mikä rajoittaa luvattomien tulien tekoa.

Luvattomien tulien tekoa voitaisiin osallistujien mukaan ehkäistä opastamalla ja tiedottamalla alueen säännöistä tulente-koon liittyen. Taukopaikkojen houkuttelevat fasilitetit saattavat myös vähentää omien tulien tekemistä. Retkeilykulttuurin muuttuminen tunnistettiin hitaaksi, mutta mahdolliseksi keinoksi vähentää tulente-koa.

Osa 3 - Tulevaisuuden ilmastoviisas taukopaikka

Alla on esitetty osiossa esitetyt kysymykset. Pakolliset kysymykset on merkitty tähdellä (*).

- Millaisilla asioilla ilmastoviisauteen voidaan vaikuttaa? (esim. materiaalivalinnat, sadevedet, tiskipaikka jne)*
- Mitä ilmastoviisaassa suunnittelussa tulisi ottaa erityisesti huomioon? Miten eri ilmastotulevaisuudet tulisi huomioida? (esim. lumikuorma, tulipaloriski, sulamisvedet, eroosio, pitkäikäisyys, huoltovapaus, maisemaan sulautuminen)*
- Kuinka paljon vastuuta voidaan antaa käyttäjälle? (esim. taukopaikkojen huoltotehtävissä)
- Kuinka luonnonsuojelu otetaan huomioon taukopaikoilla? (esim. taukopaikoille luonnolliset sijainnit, ei tehdä isoja hakkuita taukopaikan tieltä)

KOHTI ILMASTOVIISASTA TAUKOPAIKKAA

Ilmastoviisaaseen taukopaikkaan pyrkiessä suunnittelun huolellisuus ja riittävä ennakointi nousi esiin useammassa vastauksessa. Suunnittelun tulee olla laadukasta ja ottaa huomioon niin kestävät materiaalit, toimivat detaljit kuin toteutuksen laadun valvonta. Tehtyjä ratkaisuita tulee arvioida ja tuloksia mitata, ja saaduista vastauksista tulee ottaa oppia.

Ilmastoviisaan taukopaikan rakenteilta peräänkuulutettiin kestävyyttä, huoltovapautta ja mahdollisimman helppoa huollettavuutta. Toisaalta muistutettiin arvioimaan taukopaikkoihin liittyviä sekä käyttäjien että huollon tarpeita yhtenä kokonaisuutena toisiaan unohtamatta tai poissulkematta. Elinkaariajattelu nostettiin myös esiin tärkeäksi osaksi ilmastoviisasta suunnittelua samoin kuin rakenteiden muunneltavuus muuttuvien kävijämäärien ja tarpeiden mukaisesti.

Tulettomien taukopaikkojen lisääminen koettiin ilmastoviisaaksi ratkaisuksi. Tulipaikkojen vähentäminen pidentää huoltovälejä, joka pienentää ajoneuvoista tulevia päästöjä että tuo suoria kustannussäästöjä.

Vaikka käymälä ei kuulukaan tämän projektin suunnittelukohteisiin, nousi sen kehittäminen esiin useassa kohdassa. Osallistujat myös muistuttivat, että ilmastoviisautta pitäisi tarkastella kokonaisuutena, johon käymälä vahvasti liittyy.

Kokonaiskuva pitäisi pitää mielessä myös palvelujen ja reittien suunnittelussa,

sekä käyttäjien opastuksessa ja ennakko-viestinnässä. Tästä esimerkkinä käyttäjien informointi kohteen saavuttavuudesta muilla keinoin kuin yksityisautoilla.

KÄYTTÖÄ OHJATEN JA RETKEILYKULTTUURIA KEHITTÄEN

Useampi osallistuja totesi, että taukopaikkojen huoltoon liittyviä tehtäviä ei voida antaa tai voidaan antaa vain vähäisesti käyttäjien tehtäväksi. Mikäli ihmisiä saadaan ottamaan vastuuta taukopaikkojen kunnossa pitämisestä ja siisteydestä, on se plussaa, mutta taukopaikkojen huoltoa ei voida laskea sen varaan. Sen sijaan käyttäjiä voidaan opastaa ja ohjata toimimaan oikein. Oikean suuntaisiin toimiin tuuppamalla voidaan vaikuttaa retkeilykulttuurin muuttumiseen ja kehittymiseen. Tämä kehitystyö vaatii aikaa ja pitkäjänteisyyttä. Myös vanhoja perinteitä kannattaa hertellä eloon ja viestiä hyväksi havaituista tavoista, kuten siitä, että jättää paikat siistimpään kuntoon kuin tullessaan ne olivat.

Yhteenveto

TAUKOPAikkojen moninaisuus ja sijaintityypit

Työpajassa korostui taukopaikkojen suuri vaihtelu niin sijaintinsa, saavutettavuutensa kuin käyttöprofiiliensa puolesta. Eri ympäristöt (metsä, tunturi, rannikko/sisävedet) vaativat erilaisia ratkaisuja:

- Metsäiset taukopaikat ovat yleisimpiä ja helpoimmin saavutettavissa, mutta alttiita kulumiselle ja epäasialliselle käytökselle.
- Tunturialueiden taukopaikat vaativat erityisratkaisuja lumikuormien, tuulen ja kylmyyden vuoksi, ja luonto on herkemmin kuluva.
- Rannikko- ja vesistöalueiden taukopaikat altistuvat kosteudelle ja ovat usein vaikeasti huollettavissa, ja taukopaikkojen käyttäjäryhmät vaihtelevat suuresti.

Huollon haasteet

Taukopaikkojen huoltoväli ja -tapa vaihtelee suuresti. Suosituimmat vaativat tiheämpää huoltoa, kun taas syrjäisimmät selviävät harvoilla käynneillä. Yleisimmät huoltotoimet ovat polttopuiden täydennys, jätehuolto ja käymälöiden tyhjennys. Erityisesti puuhuolto on työlästä ja altista ongelmille (esim. puiden loppuminen, varkaus).

Rakenteiden laatu ja kestävyys

Taukopaikkarakenteilta vaaditaan kestävyyttä, helppoa huollettavuutta ja selkeyttä. Käsittelemätön puu lahoaa liian nopeasti ja vaatii paljon huollon resursseja.

Kiviainekset ja yksinkertaiset, itseään selittävät rakenteet koettiin hyviksi. Ilkivalta, kuten sotkeminen ja varastelu, on yleistä ja se tulee huomioida suunnittelussa.

Puun kulutuksen vähentäminen

Polttopuun käyttö on yksi suurimmista päästölähteistä kansallispuistoissa. Työpajassa pohdittiin vaihtoehtoja:

- Pöllien/rankojen käyttö voi vähentää kulutusta, mutta saattaa aiheuttaa logistisia ja käytännön ongelmia.
- Tulipaikkojen poistaminen on joissakin kohteissa onnistunut ilman käyttäjävastarintaa.
- Uudet, puuta säästävät tulipesämallit ovat lupaavia.
- Luvaton tulenteko on yleistä erityisesti ruuhka-aikoina ja turistien suosimilla alueilla.

Ilmastoviisaan taukopaikan periaatteet

Ilmastoviisaus edellyttää:

- Kestävää, muunneltavaa ja pitkäikäistä suunnittelua.
- Elinkaariajattelua ja kokonaistoimivuuden arviointia.
- Tulipaikkojen vähentämistä ja huoltovälien pidentämistä.
- Retkeilykulttuurin pitkäjänteistä muokkaamista ohjauksen ja viestinnän kautta.

Toimenpide-ehdotukset

Rakenteet ja huolto:

- Suunnittele rakenteet yksinkertaisiksi, kestäviksi ja helposti huollettaviksi. Minimoi huollettavuuden tarve.
- Vältä käsittelemätöntä puuta, ja suosi mahdollisuuksien mukaan kiviainesta.
- Vältä ylisuuria tai alimitoitettuja puuliiterteitä – mitoitte ne käyttäjämäärien mukaan.
- Huomioi ilkivallan ehkäisy suunnittelussa (lukitukset, esteet, selkeä ohjeistus).

Puun käytön vähentäminen:

- Pilotoi lisää pöllien/rankojen käyttöä, mutta arvioi tarkkaan kohderyhmäkohtainen soveltuvuus.
- Levitä pienikokoisia, tehokkaita tulipesämalleja, jotka säästävät polttopuuta.
- Lisää vaihtoehtoisia taukopaikkoja ilman tulisijaa.
- Informoi ja opasta käyttäjiä tulenteon rajoituksista ja vaikutuksista.

Ilmastoviisaus ja käyttäjäohjaus:

- Laadi kokonaisvaltaisia suunnitelmia, jotka huomioivat kaikki taukopaikan osa-alueet (esim. jäte, käymälät).
- Ota elinkaaritarkastelu ja materiaalivalintojen hiilijalanjälki osaksi suunnittelua.

- Kehitä viestintää: opasta käyttäjiä ennakoon ja paikan päällä.
- Vaikuta retkeilykulttuurin kehittymiseen tuuppaamalla käyttäjiä kohti parempia valintoja ja hyvän retkeilykulttuurin esimerkeistä kertomalla.

Verkoston tehostaminen:

- Karsi varustelutasoa ja vähennä päällekkäisyyksiä lähellä sijaitsevilla taukopaikoilla.
- Keskity kehittämään vähemmän, mutta laadukkaampia ja huollettavampia kohteita.

LIITE 3

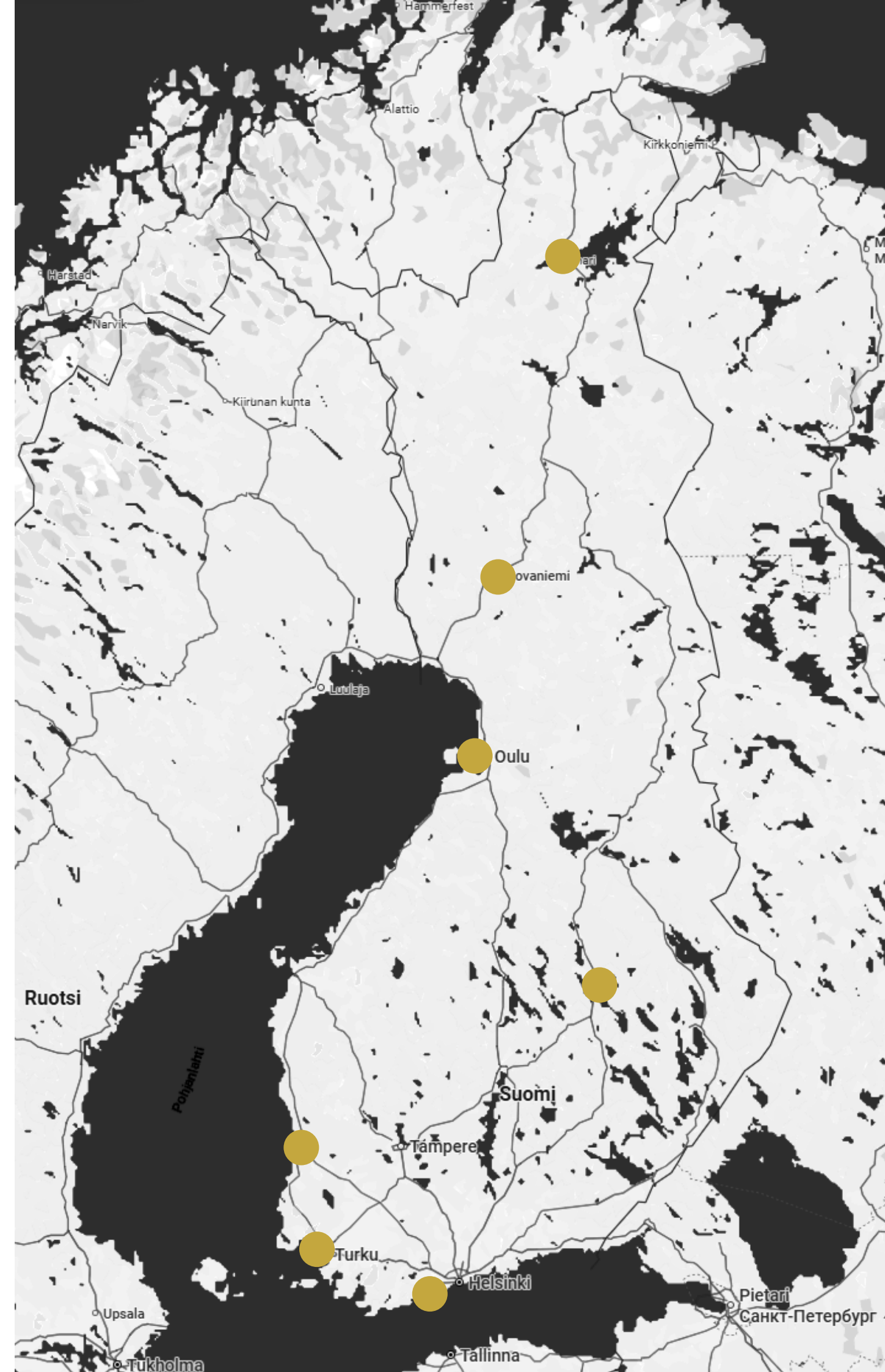
Kuntasektorin osallistaminen

Kuntasektorin osallistaminen

Ilmastoviisaan taukopaikan suunnittelun aikana osallistettiin kuntasektoria ympäri Suomea. Osallistamisen tavoitteena oli kerätä tietoa kuntien ja kaupunkien taukopaikoista, kerätä ideoita, sekä haarukoida taukopaikkojen rakentamisen kustannuksia. Osallistaminen tapahtui vuoden 2025 syys-lokakuun vaihteessa.

Osallistettavat henkilöt tavoitettiin pääasiassa ensin puhelimitse, jonka jälkeen heille lähetettiin sähköpostilla kysymykset, sekä lisätietoa projektista. Kysymykset lähetettiin yhteensä 12 kuntaan tai kaupunkiin, joista vastauksia saatiin 7: Oulusta, Kuopiosta, Kirkkonummelta, Naantalista, Porista, Inarista ja Rovaniemeltä. Vastauksia pyrittiin saamaan tasaisesti koko Suomesta. Viereisessä kartassa on esitetty paikkakunnat, joista vastauksia on saatu. Vastauksia saatiin tasaisesti koko Suomen alueelta.

Kysymysten vastaukset ja analyysit on koottu tähän liitteeseen kysymyskohtaisesti.

Kysymykset ja vastaukset

1. Kuinka paljon ja millaisia virkistyskäytön taukopaikkarakenteita kuntanne/kaupunkinne ylläpidettävänä on?

Oulun kaupungilla on ylläpidettävänä luontopolkuja (n. 23,3 km, joista pitkospuurakenteita 5,1 km), oppimispolku nuotiopaikkoja, lintutorneja, laavuja, nuotiopaikkoja, joiden lisäksi Runteliin on rakenteilla näköalatorni. Liikuntatoimi hoitaa liikunta- ja moottorikelkkareittejä, joita on lukuisa määrä.

Kuopion kaupungilla on hoidettavanaan n. 70 taukopaikkarakennetta, mikä käsittää erilaiset laavut ja tulistelupaikat.

Kirkkonummen kunnalla on ylläpidettävänä n. 8-10 taukopaikkarakennetta, joiden lisäksi kunnan alueelta löytyy UUVI:n (Uudenmaan virkistysalueyhdistys) ylläpitämiä taukopaikkarakenteita.

Naantalissa ulkoreiteillä ja kuntoradoilla on taukopaikkoja, joiden taso vaihtelee istuinpenkistä laavuun/nuotiopaikkaan. Laavuja Naantalissa on 5 kpl, joiden lisäksi yksi grillauspaaviljonki.

Porin kaupungilla on noin 35 taukopaikkaa.

Rovaniemellä on säännöllisessä ylläpidossa 22 laavua.

Inarissa on 5 kpl avolaavullisia tulipaikkoja.

Kyselyyn vastasi kaupunkia ja kuntia, joiden alueilla taukopaikkarakenteiden määrä vaihtelee huomattavasti. Vastauksissa on edustettuna monipuolisesti erilaisia taukopaikkarakenteita.

2. Mikä on suosituin / suosituimmat taukopaikat, miksi?

Oulun kaupungin suosituin taukopaikka on Pilpasuon luontopolulla, sillä sinne on helppo saavutettavuus, taukopaikan rakenteet on korjattu, se sijaitsee sopivan päiväreitillä varrella (7 km), alueella on pohjoispohjalaista suomaisemaa, reitillä on laavuja ja nuotiopaikkoja, joissa on tehty polttopuuhoitoa.

Kuopion kaupungilla on useampi suosittu taukopaikka. Pöyhön saaren taukopaikka on suosittu, koska se on keskeisellä sijainnilla, saavutettava, esteetön ja saavutettavissa myös vesiteitse. Ylä-Antikkalan laavu on suosittu, koska se sijaitsee Puijolla luonnon ja luontopolkujen läheisyydessä, se on saavutettava ja esteetön. Puijonnokan laavu on suosittu, koska se on ulkoreitistöjen varrella, kohteessa on hienot Kallavesimaisemat ja luonto on lähellä. Vuorilampi on suosittu, koska se sijaitsee luonnonsuojelualueella ulkoreitistöjen ja luontopolkujen läheisyydessä kauniin Vuorilammen rannalla.

Kirkkonummen kunnalla ei ole tarkkaa tietoa mikä olisi heidän suosituin taukopaikkansa. Tieto on kuitenkin siitä, että Meikossa ja Linlossa on paljon kävijöitä. Linlossa paikoitusaluetta lähinnä oleva grillikatol on suosituin.

Naantalissa Vaarjoen ulkoilureitin taukopaikka on suosituin, koska se on hyvin saavutettavissa.

Porin kaupungilla on useita suosittuja taukopaikkoja. Yhtein Munakarin taukopaikka ja Yyterin vierailukeskuksen taukopaikat ovat suosittuja, koska Yyteri on kansainvälisesti tunnettu rantakohde, jolla on Blue Flag-sertifikaatti. Joutsijärvellä Tuurunkankaan ja Sisälmystenlahden autiotuvat ovat suosittuja, koska Joutsjärvi on hyvin tunnettu erämainen kohde ja erikoisuutena autiotuvat Länsi-Suomessa kiinnostavat. Ahlaisissa Kitukoski on suosittu, koska se on helposti saavutettava kohde, maalauksellinen kohde, sijaitsee kosken rannalla jossa on 2 kpl laavuja, kota, katos, pöytäpenkki ja 4 tulipaikkaa. Noormarkussa Torajärvi on suosittu, koska se on helposti saavutettava laavu kosken rannalla.

Rovaniemen kaupungin suosituimmat taukopaikat ovat keskusta-alueen laavut, sekä kauoungin suosituimman virkistysalueen laavut.

Inarin kunnassa kaikki taukopaikat ovat yhtä suosittuja.

Suurin syy taukopaikkojen suosittuuteen on sen saavutettavuus ja esteettömyys. Lisäksi luonnon läheisyys, luontomaisemat, ja luontoreitit, sekä yleinen paikan tunnettuus ja hyvät tilat tekevät taukopaikoista suosittuja.

Kysymykset ja vastaukset

3. Jos olette rakentaneet kokonaan uusia tai uudistaneet kokonaisvaltaisesti olemassa olevia taukopaikkoja viimeisen viiden vuoden aikana, mikä on ollut rakentamisen keskimääräinen kustannus ja mitä se on pitänyt sisällään?

Alle on listattu vastaajien esittämiä summia ja mitä se on pitänyt sisällään:

- Laavu, puuliiteri, laavupihan maatyöt, jäteastiat, tulipesä: **9 000 €**
- Laavu, puuliiteri ja tulipaikka: **10 000 €**
- Tulisija, penkit ja klapivarasto: **10 000 €**
- Laavu, liiteri, tulisija ja kuivakäymälä: **15 000-20 000 €**
- Laavu, huussi, pöytä-penkkiryhmät ja sepelointi: **20 000 €**
- Nuotiopaikka, esteetön ja tavallinen WC, puuvajan ja taukotilan huolto, uudet penkki-pöytäsetit: **25 000 €**
- Pitkospuut **60 000–100 000 €/km**

Taukopaikkarakenteiden kustannukset vaihtelevat suuresti kyselyyn vastanneiden mukaan riippuen siitä, millaisia rakenteita taukopaikalle on toteutettu. Yhtenäinen linja voidaan muodostaa laavun, tulipaikan ja puuliiterin kustannuksista, joka on n. 10 000e. Mikäli tähän kokonaisuuteen lisätään kuivakäymälä nousee yhteiskustannukset 15 000 - 20 000 e. Vastausten perusteella ei voida kuitenkaan muodostaa yksiselitteistä käsitystä kustannuksista.

4. Nykyisiä käytäntöjä, toimintoja ja rakenteellisia ratkaisuita taukopaikoilla, jotka toimivat hyvin?

Ei roskahuoltoa

Kun jäteastiat on jätetty pois, on huomattu, että jätettä on jäänyt maastoon vähemmän.

Tulisijan sijoittaminen ulkopuolelle

Tulisijojen sijoittaminen laavun ulkopuolelle vähentää tulipaloriskiä.

Tuhkien kerääminen

Peltinen esillä oleva tuhkaämpäri on todettu toimivaksi ratkaisuksi tulipaikoilla.

Puoliavoin laavurakenne

Puoliavoin laavurakenne on avara ja tarjoaa säänsuojaa.

Ajoesteet

Puomit reiteillä vähentää ajoneuvoliikennettä reiteillä ja vähentää häiriötekijöitä kohteissa.

Esteettömyys

Esteetön taukopaikka on saanut kiitosta käyttäjiltä. Etenkin laavupihat toimivat hyvin esteettömyyden näkökulmasta.

Betonirenkaiden grillauselementit

Betonirenkaan sisälle rautainen grillauselementti, joka on eristetty irti betonirenkaasta. Se estää betonirenkaan halkeamisen lämmön vaikutuksesta.

Rankapuiden toimittaminen

Rangan toimittaminen nuotiopaikoille, jossa retkeilijä tekee itse polttopuut sahalla ja/tai kirveellä. Kokemuksen mukaan tämä vähentää puunkulutusta ja varastamista 50 %.

Hyviä käytäntöjä taukopaikoilla on koettu roskahuollottomuus, tulisijan sijoittaminen rakennelmien ulkopuolelle, tuhkien kerääminen, puoliavoimet laavurakenteet, ajoesteet, esteettömyys, betonirenkaiden grillauselementit ja puun toimittaminen rankana.

Kysymykset ja vastaukset

5. Nykyisiä käytäntöjä, toimintoja ja rakenteellisia ratkaisuita taukopaikoilla, jotka eivät toimi ja vaatisivat kehittämistä?

Polttopuuhoito

Polttopuiden ja halkaisuvälineiden ylläpitäminen koetaan haastavaksi.

Ilkivalta

Taukopaikkojen ilkivalta työllistää säännöllisesti taukopaikkojen ylläpitäjiä. Taukopaikoilta varastetaan mm. polttopuita, sekä puista revitään tuohta. Käyttäjien välinpitämättömyys koetaan ongelmalliseksi.

Tilastoinnin välineet

Kävijälaskureita toivottaisiin taukopaikkojen tilastointiin ja suunnitteluun.

Taukopaikoilla koetaan haastavaksi etenkin polttopuuhuoltoon liittyvät asiat, sekä kävijöiden aiheuttama ilkivalta.

6. Keräättekö taukopaikoista asiakaspalautetta, ja jos kyllä, millaista palautetta olette saaneet?

Asiakaspalautetta keräävät vastaajista Oulun kaupunki, Kuopion kaupunki, Porin kaupunki ja Rovaniemen kaupunki. Kirkkonummen kunta, Naanatalin kaupunki ja Inarin kunta eivät kerää palautetta.

Polttopuuhuolto

Ei polttopuita tai kyselyt miksi paikassa X ei ole polttopuuhuoltoa.

Korjaus- ja huoltotarpeet

Rakenteiden huono kunto, jätteet ja roskat maastossa, vaaralliset puut

Kehittämisehdotukset

Esim. Maasto-opasteiden ja reittimerkintöjen kehittämistarpeet

Luonnossa harrastajista valittaminen

Esim. Maastopyöräilystä valitetaan

Asiakaspalautetta saadaan pääsääntöisesti polttopuuhuollosta, korjaus- ja huoltotarpeista, kehittämisehdotuksista. Lisäksi kanssaihmisistä valitetaan, esimerkiksi maastopyöräilijöistä.

Kysymykset ja vastaukset

7. Millaiset ratkaisut/toimet vähentäisivät taukopaikkoihin kohdistuvia ylläpito- ja investointikuluja?

Huolto tarvittavien palvelujen poistaminen

Ei jätehuoltoa tai polttopuuhuoltoa (tai ei valmiita polttopuita), tuletto-
mat taukopaikat, reiteillä ei pitkospuita.

Helpot huoltoreitit

helpot kulkuyhteydet taukopaikalle ajoneuvoilla. Ei rakenneta yksityis-
teiden varteen.

Yhteistyö kyläyhteisöjen kanssa

Erilliskäytännöt voisivat olla kyläyhdistysten hoitovastuulla.

Pienet tulipesät

Pienet tulipesät estävät isojen tulien tekemistä ja pienentää näin puun
kulutusta.

Puun kuiva säilöminen

Puiden suojaus kaikissa varastoinnin vaiheissa takaa kuivan puun polt-
tamisen, joka palaa puhtaasti.

Taukopaikkoihin kohdistuvia ylläpito- ja investointikuluja voitaisiin vähentää vastaajien mukaan huoltoa tarvitsevien palvelujen poistamisella, kuten jätehuollon ja polttopuiden poistamisella, helpoilla huoltoreiteillä, yhteistyöllä kyläyhdistysten kanssa ja puun käyttöön liittyvillä rajoitteilla.

8. Miten vandalismi ja turvallisuus on otettu huomioon nykyisellään taukopaikoilla? Miten se tulisi ottaa huomioon jatkossa?

Yleisesti todettiin, että vandalismia ja ilkivaltaa tulee aina olemaan, eikä sitä voida ehkäistä täysin millään toimilla.

Kameravalvonta

Kuopion kaupunki on asettanut uusille tauko-
paikoilleen tallentavan kameravalvonnan, mikä on todettu tehokkaaksi keinoksi hillitsemään il-
kivaltaa. Kirkkonummen kunta puolestaan ei näe kameravalvontaa ratkaisuna ongelmaan.

Ajoesteet

Kohteiden teiden puomitus ehkäisee ajoneuvo-
liikennettä kohteissa.

Rangan toimittamien polttopuuksi

Estää polttopuiden varastamista ja holtitonta
nuotion polttamista.

Laittomat tulipaikat

Laittomia tulipaikkoja tehdään luontoon, jota
voitaisiin vähentää viestinnällisillä kampanjoilla
eri toimijoiden kanssa.

Varoituskyltit ja opastaulut

Polttopuiden pilkkomisvälineet ei ole vapaasti käytettävissä

Palonsuojalakka

Laavujen sijainti kaukana kaupungista keskus- tasta

Vandalismi ja turvallisuus on otettu eri tavoin huomioon eri kaupungeissa ja kunnissa. Yleisesti todetaan ettei vandalismia ja ilkivaltaa voida täysin ehkäistä. Toimia, joilla vandalismia ollaan ehkäisty on tallentava kameravalvonta, ajoesteet, rangan toimittaminen polttopuuksi, varoituskyltit ja opastaulut, polttopuiden pilkkomisvälineiden vapaan saatavuuden estäminen, palonsuojalakan käyttö, sekä laavujen sijainti kaukana kaupungista. Lisäksi laittomat tulipaikat koetaan ongelmalliseksi, jota voitaisiin ehkäistä esim. viestinnällisin keinoin.

Kysymykset ja vastaukset

9. Mitä ilmastoviisaassa suunnittelussa tulisi ottaa erityisesti huomioon? (esim. tulettomuus, lumikuorma, tulipaloriski, sulamisvedet, eroosio, pitkäikäisyys, huoltovapaus, maisemaan sulautuminen)

Kestävät materiaalivalinnat

Kuopiossa laavut tehdään pääsääntöisesti kirjanpainajan tappamista kuusista, joilla ei ole enää hiilinielumuinaisuutta. Rakenteet toimivat hiilivarastoina vuosikymmeniä. Kehloutunut hirsu koetaan sopivan hyvin luontomaisemaan.

Huollon sujuvoittaminen

Taukopaikkojen sijoittaminen niin, että taukopaikkojen huolto on mahdollista hoitaa sujuvasti ja vähäpäästöisesti. Liiterien täyttö koneellisesti tehostaisi myös taukopaikkojen huoltamista.

Rakenteista huolehtiminen

Taukopaikkoja toivotaan huollettavan säännöllisesti, jotta isoilta korjauksilta välttyttäisiin. Hyvin huolletut paikat lisäävät käyttäjän viihtyisyyttä ja turvallisuutta.

Rakenteelliset ratkaisut

Rakenteiden tulisi olla pitkäikäisiä ja huoltovapaita. Tähän asiaan toivotaan valtakunnallisia ratkaisuja, jotta jokaisen kunnan ei tarvitsisi tehdä omia ratkaisuja. Lisäksi toivotaan rakenteiden sulautumista maisemaan, sekä kohteen rakentamista niin, ettei sulamisvesi jää seinsomaan paikalleen.

Yhteistyö käyttäjien kanssa

Yhteistyötä voisi suunnitella entistä tiiviim-

mäksi myös käyttäjien osalta siten, että käyttäjiä voitaisiin ohjata vastuulliseen toimintaan esimerkiksi viestinnän ja opasteiden avulla.

Tulipaloriskin minimoiminen

Tulipesien rakenteeseen ja materiaalivalintaan tulisi kiinnittää erityistä huomiota. Lisäksi maastopalovaroituksiin tulisi varautua lopettamalla polttopuuhuolto.

Ilmastoviisaassa suunnittelussa tulisi vastaajien mukaan ottaa huomioon kestävät materiaalivalinnat, huollon sujuvoittaminen, pitkäikäiset ja huoltovapaat ratkaisut, sekä tulipaloriskin minimointi. Lisäksi toivotaan taukopaikkojen säännöllistä huoltoa ja yhteistyötä käyttäjien kanssa.

LIITE 4

Taukopaikkarakenteiden rakennesuunnitelmat

tunnus	pvm		muuttanut
K.osa/Kylä	Kortteli/Tila	Tontti/Rn: o	Viranomaisen arkistointimerkintöjä varten
—	—	—	
Rakennustoimenpide	Piirustuslaji		
Uudisrakennus	RAKENNEPIIRUSTUKSET		
Rakennuskohteen nimi ja osoite	Mittakaavat		
Metsähallituksen päivätupa	Rakennetyypit ja detaljit		
—	1:15		
—			
		Suunnitteluala, työn numero, piirustuksen numero ja muutos	
SAVARINVÄYLÄ 2 84100 YLIVIESKA www.rakenne.fi		RAK 5111 1	
pvm	suun.	Heikki Ainasoja	
20.11.2025		puh. 0407068792	

Piirustuksen sisältö	Yleiset ohjeet		
Suunnitteluperusteet	Päiväys: 20.11.2025	Laatija: Heikki Ainasoja	Hyväksyjä: Heikki Ainasoja
			
Yleistä Mitoitusnormi EC Seuraamusluokka CC1 Kuormitukset: Lattian hyötykuorma 2.0kN/m2 Lattian ja katon omapaino ~0.4kN/m2 Katon lumikuorma 2.4kN/m2 Runkorakenteet Tarvikkeet: Sahatavara C24 Teräsosien pintakäsittely kuumasinkitys, rasisitusluokka C2 Kaikki kiinnitystarvikkeet vähintään sähkösinkittyjä Perustukset: Perustamistapa määritellään tapauskohtaisesti. Perustaminen voidaan tehdä routimattoman maan varaan luonnokiviperustuksen, valettavien betonipilareiden, tai ruuvipalujen varaan. Mikäli routiminen sallitaan, voidaan rakennus perustaa myös routivan maaperän varaan edellä mainittujen periaatteiden mukaisesti. Betoni: Sokkeleissa rasisitusluokka XC3,4, XF1, lujuus C30/37–2 Teräs: A500HW, B500K, S355J2H Betonipeitteen paksuus: anturoissa 35mm, sokkeleissa 40mm maata vasten valettaessa 50mm, kuivissa sisätiloissa 25mm Pohjarakenteet: Eloperäiset ja pehmeät pintakerrokset, sekä täyttömaat poistetaan perustusten alta. Tarvittavat alkutäytöt murskeella. Välttämättä perustuksen alle kapillaarisora 8...16 300mm. Routasuojaus ja salaojituksen tarve määritellään tapauskohtaisesti.			

Piirustuksen sisältöRakennetyyppi

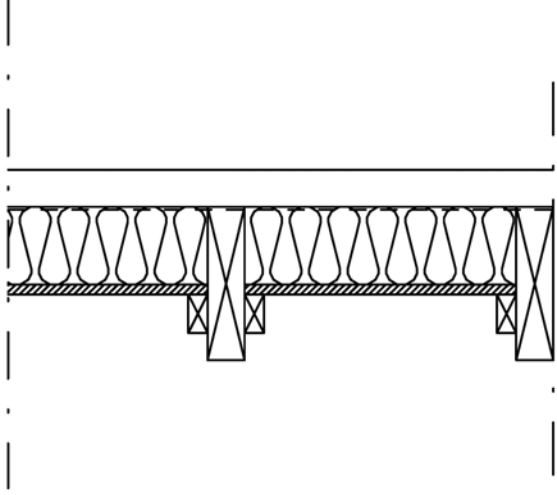
Alapohja

Päiväys:20.11.2025

Laatija:Heikki Ainasoja

Hyväksyjä:Heikki Ainasoja

SUUNNITTELU
LAUKKA

Rakenne ylhäältä alas

48mm Lankkulattia 48*98

Ilmansulkupaperi teipatuin saumoin

198 Lattianiskat 48*198 K400

puukuitueriste 100mm

13mm Huokoinen kuitulevy

Rimat 25*50 lattianiskojen molemmin puolin

Piirustuksen sisältöRakennetyyppi

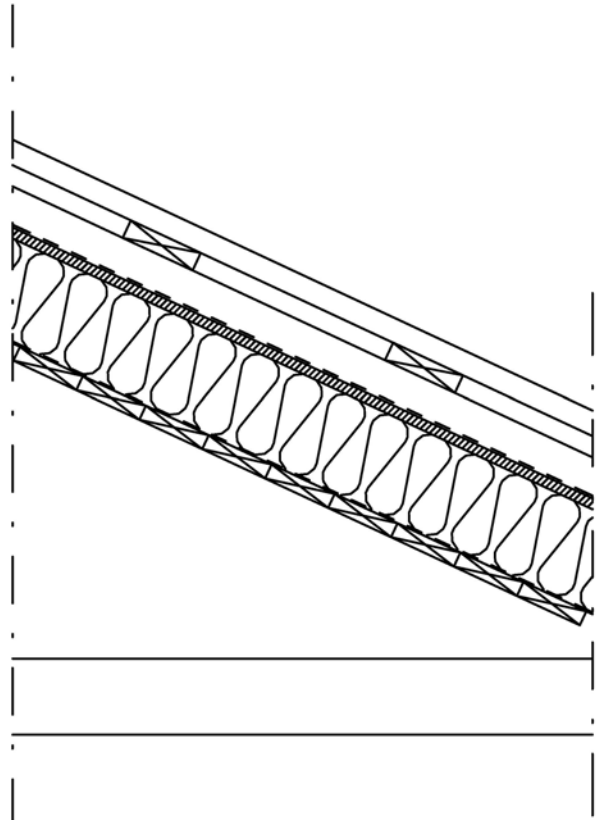
Yläpohja

Päiväys:20.11.2025

Laatija:Heikki Ainasoja

Hyväksyjä:Heikki Ainasoja

SUUNNITTELU
LAUKKA

Rakenne ylhäältä alas

25mm Peltikate

48mm Ruoteet 25*100 K400

Tuuletusrako/ tuuletusrimat 48*48 k600

Tyvek –aluskate tai muu vastaava hengittävä aluskate

13mm Huokoinen kuitulevy

123mm Kattoniskat 48*123 K600

Puukuitueriste 125mm

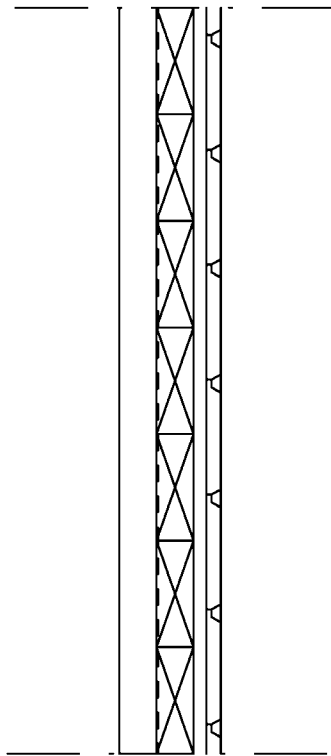
Ilmansulkupaperi teipatuin saumoin

20mm Sisäverhouslaudoitus

Ulkoseinä

Päivä: 20.11.2025
Käsitellyt: Heikki Ainasoja
Suunnittanut: Heikki Ainasoja

SUUNNITTELU
LAUKKA

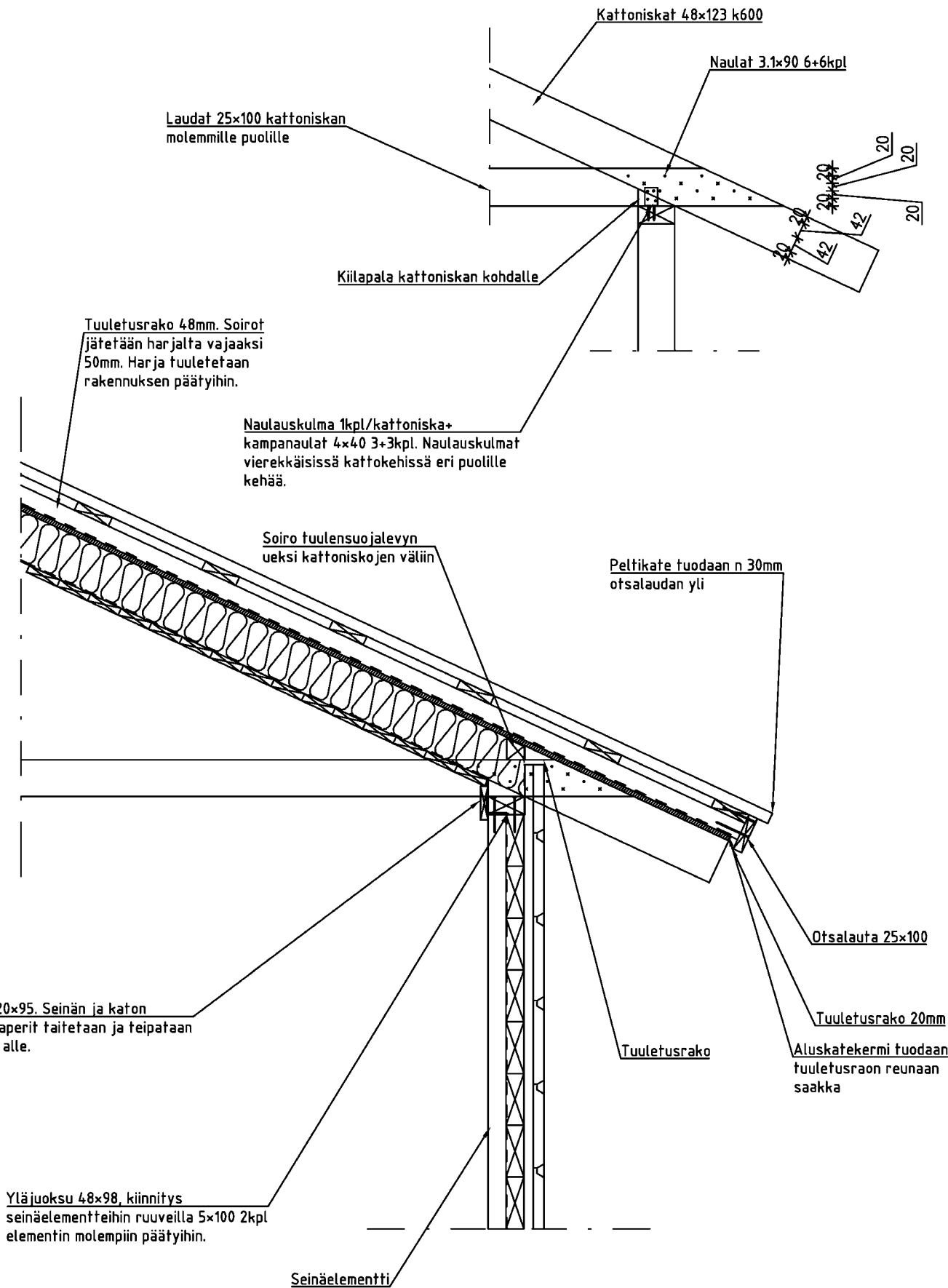
Rakenne sisältä ulos
48mm Pystylankut 48*98 k98
Ilmasulkupaperi teipatuin saumoin
48mm Vinolankutus 48*98
25mm Koolaus 25*50* k~500 (elementtien reunoihin) +tuuletusrako 25mm
28mm Ulkoverhouspaneeli 28mm

Pintamateriaali pehmeä matto

Ylämästys

Päivä: 20.11.2025
Käsitellyt: Heikki Ainasoja
Suunnittanut: Heikki Ainasoja

SUUNNITTELU
LAUKKA

Lattia /seinä ja lattiaelementtien liitokset

20.11.2025

Heikki Ainasoja

SUUNNITTELU
LAUKKA

